

Plattform for videre vekst

Kundeeffektundersøkelse blant bedrifter som mottok støtte i 2010

Oxford Research:

NORGE

Oxford Research AS
Østre Strandgate 1
4610 Kristiansand
Norge
Telefon: (+47) 40 00 57 93
post@oxford.no

SVERIGE

Oxford Research AB
Box 7578
Norrländsgatan 12
103 93 Stockholm
Telefon: (+46) 702965449
www.oxfordresearch.se

DANMARK

Oxford Research A/S
Falkoner Allé 20, 4. sal
2000 Frederiksberg C
Danmark
Telefon: (+45) 33 69 13 69
Fax: (+45) 33 69 13 33
office@oxfordresearch.dk

BELGIA

Oxford Research
c/o ENSR
5, Rue Archimède, Box 4
1000 Brussels
Phone +32 2 5100884
Fax +32 2 5100885
secretariat@ensr.eu

Tittel:	Plattform for videre vekst
Undertittel:	Kundeeffektundersøkelse blant bedrifter som mottok støtte i 2010
Oppdragsgiver:	Innovasjon Norge
Prosjektperiode:	April – desember 2011
Prosjektleder:	Tor Borgar Hansen
Forfattere:	Bjørn Brastad, Stine Meltevik og Tor Borgar Hansen
Kort sammendrag:	Innovasjon Norge spiller fremdeles en viktig rolle i forhold til å utløse prosjekter; addisjonaliteten har økt gradvis siden 2006. Sammenlikner man 2009- og 2010-årgangene ser vi en nedgang på de myke indikatorene, som for eksempel samarbeid og kompetanse. Disse indikatorene har fortsatt nedgangen vi så fra 2008- 2009-årgangen. Dette kan tyde på at bedriftene fremdeles opplever noen etterdønninger av finanskrisen ved at de ikke i så stor grad har satt fokus på kompetanseutvikling, samarbeid og innovasjon, men i sterkere grad prioritert økonomiske resultater. Når det gjelder de harde økonomiske indikatorene, ser vi også en nedgang, men her er resultatene fortsatt over nivået for 2008-årgangen. Dette indikerer at bedriftene er inne i en konsolideringsfase, og at årets resultater således er en god plattform for videre vekst. Bedriftsutvalget som ble støttet som følge av den økte rammen som Innovasjon Norge disponerte som følge av finanskrisen i 2009, var noe annerledes sammensatt enn bedriftsutvalget Innovasjon Norge normalt har støttet. Dette ga seg blant annet utslag i at andelen bedrifter som eksporterer sine varer og tjenester, var signifikant høyere i 2009 enn i noen andre årganger. Dette illustrerer et hovedtrekk ved de seneste førundersøkelsene – nemlig at 2009-årgangen skilte seg ut på en rekke indikatorer. Inneværende årgang skiller seg således ikke ut fra tidligere gjennomførte førundersøkelser på 2000-tallet. Det gjør derimot 2009-årgangen.
Forsidebilde:	digitalart / FreeDigitalPhotos.net

Forord

Oxford Research har gjennomført denne kundeeffektundersøkelsen (KEU) på oppdrag fra Innovasjon Norge. Bedrifter som har mottatt en tjeneste eller deltatt i et program finansiert av Innovasjon Norge i 2010, er blitt intervjuet angående ulike sider ved Innovasjon Norge og forventninger til effekter av prosjektet/aktiviteten. Dette er en såkalt førundersøkelse, noe som innebærer at bedriftene blir undersøkt året etter støtte er gitt.

Rapportens tittel henspeiler på at hovedresultatene nå er tilbake på tilsvarende nivå som årgangene forut for finanskrisen. Denne hadde stor påvirkning på resultatene i førundersøkelsen 2009. Når det gjelder de myke indikatorene ser vi en nedgang i innværende undersøkelse. Dette kan tyde på at bedriftene fremdeles opplever noen etterdønninger av finanskrisen ved at de ikke i så stor grad har satt fokus på kompetanseutvikling, samarbeid og innovasjon, men i sterkere grad prioritert økonomiske resultater. For de harde økonomiske indikatorene ser vi også en nedgang, men her er resultatene fortsatt over nivået for 2008-årgangen. Dette indikerer at bedriftene er inne i en konsolideringsfase, og at årets resultater således er en god plattform for videre vekst.

Arbeidet med undersøkelsen har vært utført av et team bestående av senioranalytiker Tor Borgar Hansen (prosjektleder), senioranalytiker Bjørn Brastad og analytiker Stine Meltevik fra Oxford Research. I arbeidet med rapporten har det vært tett og god dialog med oppdragsgiver, primært representert ved spesialrådgiver Gry E. Monsen.

Det har videre vært oppnevnt en egen referansegruppe for undersøkelsen. Denne har bestått av representanter for Innovasjon Norge og berørte departementer. Gruppen har kommet med verdifulle innspill til analysen av presenterte data. Konklusjoner og vurderinger i rapporten står imidlertid for utredernes regning.

Vi vil takke Innovasjon Norge for oppdraget og alle bedriftene som har bidratt med informasjon og data til undersøkelsen.

Kristiansand, desember 2011

Harald Furre

Adm. dir.

Oxford Research AS

Innhold

Kapittel 1.	Sammendrag og konklusjon	11
1.1	Undersøkelsens formål.....	11
1.2	Kundeeffektundersøkelsen 2010 – noen hovedtrekk	11
1.2.1	Analysemodell	12
1.2.2	Addisjonalitet	12
1.2.3	Bidrag til samarbeid, kompetanseutvikling, atferdsendring og innovasjon	13
1.2.4	Utviklingsorienterte bedrifter	15
1.2.5	Bidrag til bærekraft	15
1.3	Resultater sammenholdt med målene for Innovasjon Norge	16
Kapittel 2.	Innledning og bakgrunn.....	21
2.1	Hensikten med undersøkelsen	21
2.2	Innovasjon Norges formål.....	21
2.3	Hva omfatter undersøkelsen?	23
2.4	Noen sentrale begreper	24
2.5	Representativitet.....	24
Del 1:	Metode.....	27
Kapittel 3.	Undersøkelsesdesign	27
3.1	Om spørreskjema	27
3.2	Tjenester og programmer	27
3.3	Populasjon	28
3.4	Utvalg.....	29
3.5	Datainnsamling	30
3.5.1	Purrerutiner	30
3.6	Svar og frafall.....	30
3.7	Vekting av utvalget	32
3.8	Undersøkelsens styrker og svakheter	34
3.8.1	Vurdering av datamaterialet og analyse	34
Kapittel 4.	Organisering og gjennomføring.....	35
4.1	Bruk av tilbudt støtte	35
4.1.1	Status for igangsettingen	35
4.2	Fullfinansiering.....	39
4.2.1	Fullfinansiering etter tjeneste og program	39
4.2.2	Fullfinansiering etter innovasjonshøyde	40
4.2.3	Fullfinansiering etter distriktspolitisk virkeområde	41
4.3	Bidragstyttere til utvikling av prosjektidé/deltakelse i aktivitet	41
4.4	Finansiering av prosjektene.....	42
4.4.1	Innovasjon Norges betydning for banklån	44
4.4.2	Bedriftenes tilfredshet med Innovasjon Norges rolle i samspillet med banker	46

Kapittel 5.	Addisjonalitet	49
5.1	Prosjektenes/aktivitetenes addisjonalitet	50
5.2	Addisjonalitet etter tjeneste og program	51
5.3	Addisjonalitet etter distriktpolitisk virkeområde	55
5.4	Addisjonalitet etter innovasjonshøyde	55
Kapittel 6.	Bidrag til samarbeid	57
6.1	Samarbeid med ulike aktører	57
6.1.1	Samarbeid etter tjeneste og program	59
6.1.2	Samarbeid etter distriktpolitisk virkeområde	61
6.1.3	Samarbeid etter innovasjonshøyde	61
6.2	Samlet samarbeidsbidrag	62
6.2.1	Samlet samarbeidsbidrag etter tjeneste og program	62
6.2.2	Samlet samarbeidsbidrag etter innovasjonshøyde	64
6.2.3	Samlet samarbeidsbidrag etter distriktpolitisk virkeområde	64
Kapittel 7.	Bidrag til kompetanseutvikling	65
7.1	Kompetanseutvikling på de ulike områdene	65
7.1.1	Bidrag til økt kompetanse etter tjeneste og program	66
7.1.2	Bidrag til økt kompetanse etter innovasjonshøyde	68
7.2	Bidrag til økt kompetanse etter distriktpolitisk virkeområde	68
7.3	Samlet kompetansebidrag	69
7.3.1	Samlet kompetansebidrag etter tjeneste og program	69
7.3.2	Samlet kompetansebidrag etter innovasjonshøyde	71
7.3.3	Samlet kompetansebidrag etter distriktpolitisk virkeområde	71
Kapittel 8.	Atferdsendring	73
8.1	Atferdsendringer på overordnet nivå	73
8.1.1	Atferdsendring etter tjeneste og program	74
8.1.2	Atferdsendring etter innovasjonshøyde	76
8.1.3	Atferdsendring etter distriktpolitisk virkeområde	76
8.2	Samlet bidrag til atferdsendring	77
8.2.1	Samlet bidrag til atferdsendring etter tjeneste og program	77
8.2.2	Samlet bidrag til atferdsendring etter innovasjonshøyde	79
8.2.3	Samlet bidrag til atferdsendring etter distriktpolitisk virkeområde	79
Kapittel 9.	Bidrag til innovasjon	81
9.1	Bidrag til innovasjon på hovedområder	82
9.1.1	Bidrag til innovasjon på hovedområder etter tjeneste og program	82
9.1.2	Bidrag til innovasjon på hovedområder etter innovasjonshøyde	84
9.1.3	Bidrag til innovasjon på hovedområder etter distriktpolitisk virkeområde	84
9.2	Bidrag til innovasjon på delområder	84
9.2.1	Bidrag til innovasjon på delområder etter tjeneste og program	86
9.2.2	Bidrag til innovasjon på delområder etter innovasjonshøyde	88

9.2.3	Bidrag til innovasjon på delområder etter distriktpolitisk virkeområde	89
9.2.4	Bidrag til tjenesteinnovasjon	91
9.3	Samlet bidrag til innovasjon	92
9.3.1	Samlet bidrag til innovasjon etter tjeneste og program	92
9.3.2	Samlet bidrag til innovasjon etter innovasjonshøyde	94
9.3.3	Samlet bidrag til innovasjon etter distriktpolitisk virkeområde	94
9.4	Beskyttelse av immaterielle rettigheter	95
9.4.1	Bidrag til beskyttelse av immaterielle rettigheter for produkt-/vare- og tjenesteinnovasjoner	95
9.4.2	Samlet bidrag til beskyttelse av immaterielle rettigheter for produkt-/vare- og tjenesteinnovasjoner	98
9.4.3	Bidrag til beskyttelse av immaterielle rettigheter for prosess- og metodeinnovasjoner	100
9.4.4	Samlet bidrag til beskyttelse av immaterielle rettigheter for prosess- og metodeinnovasjoner	103
Kapittel 10.	Andel utviklingsorienterte bedrifter og kjennetegn ved dem	107
10.1	Andelen utviklingsorienterte bedrifter	107
10.1.1	Resultater av analysen	107
10.2	Kjennetegn ved bedriftene i de tre gruppene	109
10.2.1	Tjeneste- og programfordeling i de tre gruppene	109
10.2.2	Størrelsesfordeling i de tre gruppene	110
10.2.3	Fordeling ut fra distriktpolitisk virkeområde i de tre gruppene	110
10.2.4	Innovasjonshøyde i de tre gruppene	111
10.2.5	Fordeling ut fra "andre kjennetegn" i de tre gruppene	111
10.2.6	Innvilget beløp i de tre gruppene	112
10.2.7	Addisjonalitet i de tre gruppene	112
10.2.8	Prosjektenes bidrag til økonomiske resultater i de tre gruppene	112
10.2.9	Hva kjennetegner "Superinnovatørene"?	113
Kapittel 11.	Bidrag til markedsorientering	115
11.1	Hva er markedsorientering?	115
11.2	Innovasjon Norges bidrag til markedsorientering	116
11.3	Bidrag til markedsorientering etter tjeneste og program	118
11.4	Bidrag til markedsorientering etter distriktpolitisk virkeområde	119
11.5	Bidrag til markedsorientering etter andre bakgrunnsvariabler	119
Kapittel 12.	Prosjektenes bidrag til bærekraft	121
12.1	Samfunnsmessig bærekraft	122
12.1.1	Samfunnsmessig bærekraft etter tjeneste og program	123
12.1.2	Samfunnsmessig bærekraft etter innovasjonshøyde	125
12.1.3	Samfunnsmessig bærekraft etter distriktpolitisk virkeområde	125
12.2	Miljømessig bærekraft	126
12.2.1	Miljømessig bærekraft etter tjeneste og program	127
12.2.2	Miljømessig bærekraft etter innovasjonshøyde	128
12.2.3	Miljømessig bærekraft etter distriktpolitisk virkeområde	129
12.3	Økonomisk bærekraft	130
12.3.1	Viktighet for konkurranseevne	130

12.3.2	Viktighet for lønnsomhetsutvikling	135
12.3.3	Viktighet for overlevelse	139
12.3.4	Endring av ansatte og omsetning	144
Kapittel 13.	Kort om hver enkelt tjeneste og program	147
13.2	Bygdeutviklingsmidler – Tradisjonell (BU-midlene)	148
13.3	Bygdeutviklingsmidler – Tillegg	149
13.4	Distriktsrettede risikolån	150
13.5	Distriktsutviklingstilskudd	151
13.6	Grunnfinansiering - flåte	152
13.7	Innovasjonslån	153
13.8	Landsdekkende utviklingstilskudd	154
13.9	Lavrisikolån	155
13.10	Landbrukslån	156
13.11	OFU/IFU	157
13.12	FRAM	158
13.13	Marint verdiskapingsprogram	159
13.14	Maritim utvikling	160
13.15	Verdiskapingsprogram mat	161
13.16	Trebasert innovasjonsprogram	162
13.17	Verdiskapingsprogrammet for reindrift	163
13.18	Bioenergiprogrammet	164
13.19	Etablererstipend – Kommunal og regionaldepartementet	165
13.20	Inkubatorstipend	166
13.21	Bygdeutviklingsstipend	167
13.22	Internasjonalisering	168
13.23	Risikolån landbruk	169
13.24	Etablererstipend – Nærings- og handelsdepartementet	170
13.25	Skog- og klimaprogrammet	171
13.26	Delegasjoner	172
13.27	IPR-rådgivning	173
Kapittel 14.	Spørreskjema	175

Tabelliste

Tabell 1: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klyngeanalyse. Gjennomsnittsskår og prosent, 2010.	15
Tabell 2: Tjenester og programmer som inngår i undersøkelsen, 2009 og 2010.	24
Tabell 3: Kategorisering av tjenestene og programmene etter type, 2010.	28
Tabell 4: Tildelinger, bedrifter og trekkposisjoner i førundersøkelsene, 2002-2010.	28
Tabell 5: Oversikt over uttrekket i undersøkelsen, 2010.	29
Tabell 6: Svar og frafall i undersøkelsen totalt, førundersøkelsene 2004 til 2010.	31
Tabell 7: Svar og frafall i undersøkelsen etter tjeneste og program, 2010.	32
Tabell 8: Vekting etter tjeneste og program, 2010.	33
Tabell 9: Årsak til at bedriften ikke vil benytte seg av tilbudet fra Innovasjon Norge, 2010.	35
Tabell 10: Gjennomsnittlig innvilget beløp etter status for prosjektet, 2008-2010.	36
Tabell 11: Gjennomsnittlig innvilget beløp etter distriktpolitisk virkeområde, 2008-2010.	41
Tabell 12: Addisjonalitet for alle undersøkte tjenester og programmer, 2010.	50
Tabell 13: Andel som samarbeider med ulike aktører etter tjeneste og program, 2010.	60
Tabell 14: Andel store bidrag til samarbeider med ulike aktører etter distriktpolitisk virkeområde, 2010.	61
Tabell 15: Andel som samarbeider med ulike aktører etter innovasjonshøyde, 2010.	61
Tabell 16: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter tjeneste og program, 2010.	67
Tabell 17: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter innovasjonshøyde, 2010.	68
Tabell 18: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter distriktpolitisk virkeområde, 2010.	68
Tabell 19: Andel store bidrag til atferdsendring etter tjeneste og program, 2010.	75
Tabell 20: Andel store bidrag til atferdsendring etter innovasjonshøyde, 2010.	76
Tabell 21: Andel store bidrag til atferdsendring etter distriktpolitisk virkeområde, 2010.	77
Tabell 22: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad etter tjeneste/program, 2010.	83
Tabell 23: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad etter innovasjonshøyde, 2010.	84
Tabell 24: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad etter distriktpolitisk virkeområde, 2010.	84
Tabell 25: Bidrag til innovasjon i stor grad på indikatorene knyttet til produkt-/tjenesteutvikling og prosessutvikling. Fordeling etter tjeneste og program, 2010.	87
Tabell 26: Bidrag til innovasjon i stor grad på indikatorene knyttet til markedsutvikling og organisasjonsutvikling. Fordeling etter tjeneste og program, 2010.	88
Tabell 27: Bidrag til innovasjon i stor grad på indikatorene knyttet til produkt-/tjenesteutvikling og prosessutvikling. Fordeling etter innovasjonshøyde, 2010.	89
Tabell 28: Bidrag til innovasjon i stor grad på indikatorene knyttet til markedsutvikling og organisasjonsutvikling. Fordeling etter innovasjonshøyde, 2010.	89
Tabell 29: Bidrag til innovasjon i stor grad på indikatorene knyttet til produkt-/tjenesteutvikling og prosessutvikling. Fordeling etter distriktpolitisk virkeområde, 2010.	90
Tabell 30: Bidrag til innovasjon i stor grad på indikatorene knyttet til markedsutvikling og organisasjonsutvikling. Fordeling etter distriktpolitisk virkeområde, 2010.	90
Tabell 31: Andel som har beskyttet immaterielle verdier etter tjeneste og program, produkt-/vare- og tjenesteinnovasjoner, 2010.	97
Tabell 32: Andel som har beskyttet immaterielle verdier etter innovasjonshøyde, 2010.	97
Tabell 33: Andel som har beskyttet immaterielle verdier etter distriktpolitisk virkeområde, 2010.	98
Tabell 34: Andel som har beskyttet immaterielle verdier etter tjeneste og program, prosess- og metodeinnovasjoner, 2010.	102
Tabell 35: Andel som har beskyttet immaterielle verdier etter innovasjonshøyde, 2010.	102
Tabell 36: Andel som har beskyttet immaterielle verdier etter distriktpolitisk virkeområde, 2010.	103
Tabell 37: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klusteranalyse. Gjennomsnittsskår og prosent, 2010.	108
Tabell 38: Utviklingsorientering etter tjeneste- og programfordeling, 2010.	109
Tabell 39: Utviklingsorientering etter bedriftsstørrelse, 2010.	110
Tabell 40: Utviklingsorientering etter distriktpolitisk virkeområde, 2010.	110
Tabell 41: Utviklingsorientering etter innovasjonshøyde, 2010.	111
Tabell 42: Utviklingsorientering blant prosjekter med ulike prosjektkjennetegn, 2010.	111
Tabell 43: Innvilget beløp fra Innovasjon Norge i de tre gruppene, 2010.	112
Tabell 44: Utviklingsorientering etter addisjonalitet, 2010.	112
Tabell 45: Prosjektenes bidrag til økonomiske resultater i de tre gruppene, 2010.	113
Tabell 46: Bidrag til markedsorientering i stor grad. Fordeling etter tjeneste og program, 2008-2010.	118
Tabell 47: Bidrag til markedsorientering i stor grad. Fordeling etter tjeneste og program, 2008-2010.	119
Tabell 48: Prosjektenes/aktivitetenes andel store bidrag (skår 4 og 5) til samfunnsansvar etter tjeneste og program, 2010.	124
Tabell 49: Prosjektenes/aktivitetenes andel store bidrag til samfunnsansvar etter innovasjonshøyde, 2009 og 2010.	125
Tabell 50: Prosjektenes/aktivitetenes andel store bidrag til samfunnsansvar etter distriktpolitisk virkeområde, 2009 og 2010.	126
Tabell 51: Prosjektenes/aktivitetenes andel store bidrag til miljøansvar etter tjenester og programmer, 2010.	128
Tabell 52: Prosjektenes/aktivitetenes andel store bidrag til miljøansvar etter innovasjonshøyde, 2009 og 2010.	129
Tabell 53: Prosjektenes/aktivitetenes andel store bidrag til miljøansvar etter distriktpolitisk område, 2009 og 2010.	129
Tabell 54: Selskapsstatus per november 2011 for bedrifter og personer i utvalget for førundersøkelsen 2010.	142
Tabell 55: Selskapsstatus per november 2011 for bedrifter og personer i utvalget for førundersøkelsen 2010, etter tjeneste og program.	143

Figurliste

Figur 1: Undersøkelsens analysemodell	12
Figur 2: Status for prosjektenes igangsetting, 2008-2010.....	36
Figur 3: Andel prosjekter som er startet opp og forventes realisert, etter tjeneste- og programtype, 2010.....	37
Figur 4: Andel prosjekter som er startet opp og forventes realisert etter planen etter tjeneste og program, 2010.....	38
Figur 5: Andel prosjekter som er fullfinansiert etter tjeneste og program, 2009 og 2010.....	39
Figur 7: Andel prosjekter som er fullfinansiert etter innovasjonshøyde, 2010.....	40
Figur 6: Andel prosjekter som er fullfinansiert etter tjeneste- og programtype, 2010.....	40
Figur 8: I hvilken grad bidro følgende aktører til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse i aktiviteten? 2010.....	42
Figur 9: Finansieringskilder, andel som svarer ja, 2010.....	43
Figur 10: Hvilken betydning har midlene fra Innovasjon Norge hatt for at prosjektet fikk banklån, 2010.....	44
Figur 11: Andel som tilligger Innovasjon Norges bevilgning stor betydning for at prosjektet fikk banklån, etter tjeneste og program, 2010.....	45
Figur 12: Andel som tilligger Innovasjon Norges bevilgning stor betydning for at prosjektet fikk banklån etter innovasjonshøyde, 2010.....	46
Figur 13: Andel som tilligger Innovasjon Norges bevilgning stor betydning etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.....	46
Figur 14: Hvor fornøyd er du/din bedrift med..., 2010.....	47
Figur 15: Kategorisert addisjonalitet 2006-2010.....	51
Figur 16: Addisjonalitet etter tjeneste og program, 2010.....	52
Figur 17: Høy addisjonalitet, 2009 og 2010.....	54
Figur 18: Addisjonalitet etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.....	55
Figur 19: Addisjonalitet etter innovasjonshøyde, 2010.....	55
Figur 20: Prosjektet/aktiviteten fører til økt samarbeid med utvalgte virksomheter, 2010.....	58
Figur 21: Prosjektet/aktiviteten fører til økt samarbeid med ulike aktører, 2007-2010.....	59
Figur 22: Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har ført til økt samarbeid med, etter tjeneste og program, 2010.....	63
Figur 23: Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har ført til økt samarbeid med etter innovasjonshøyde, 2010.....	64
Figur 24: Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har ført til økt samarbeid med etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.....	64
Figur 25: Kompetansebidraget gjennom prosjektet/aktiviteten, 2010.....	66
Figur 26: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt kompetanse etter tjeneste og program, 2010.....	70
Figur 27: Antall områder hvor prosjektet /aktiviteten har ført til økt kompetanse etter innovasjonshøyde, 2010.....	71
Figur 28: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt kompetanse etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.....	71
Figur 29: Atferdsendringer som følge av prosjektet/aktiviteten, 2010.....	74
Figur 30: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendring etter tjeneste og program, 2010.....	78
Figur 31: Totalt antall bidrag til atferdsendring etter innovasjonshøyde, 2010.....	79
Figur 32: Totalt antall bidrag til atferdsendring etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.....	79
Figur 33: Bidrag til innovasjon på hovedområder, 2010.....	82
Figur 34: Bidrag til innovasjon på delområder, 2010.....	86
Figur 35: Antall områder som prosjektet/aktiviteten har ført til innovasjon på i stor grad. Fordeling etter tjeneste og program, 2010.....	93
Figur 36: Antall områder som prosjektet/aktiviteten har ført til innovasjon på i stor grad. Fordeling etter innovasjonshøyde, 2010.....	94
Figur 37: Antall områder som prosjektet/aktiviteten har ført til innovasjon i stor grad etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.....	95
Figur 38: IPR – produkt-/vare-/tjenesteutvikling, 2010.....	96
Figur 39: Antall måter de immaterielle verdiene er beskyttet på (produkt), etter tjeneste og program, 2010.....	99
Figur 40: Antall måter de immaterielle verdiene er beskyttet på (produkt), etter innovasjonshøyde, 2010.....	100
Figur 41: Antall måter de immaterielle verdiene er beskyttet på (produkt), etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.....	100
Figur 42: IPR – produksjonsteknologi/-metode, 2010.....	101
Figur 43: Antall måter de immaterielle verdiene er beskyttet på (prosess), etter tjeneste og program, 2010.....	104
Figur 44: Antall måter de immaterielle verdiene er beskyttet på (prosess), etter innovasjonshøyde, 2010.....	105
Figur 45: Antall måter de immaterielle verdiene er beskyttet på (prosess), etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.....	105
Figur 46: Prosjektene bidrag til markedsorientering i perioden fra 2008 til 2010.....	117
Figur 47: Prosjektene/aktivitetenes samfunnsmessige bærekraft, førundersøkelsene 2009 og 2010.....	123
Figur 48: Prosjektene/aktivitetenes miljømessige bærekraft, førundersøkelsene 2009 og 2010.....	127
Figur 49: Prosjektene/aktivitetenes økonomiske bærekraft, 2010.....	130
Figur 50: Prosjektene/aktivitetenes viktighet for bedriftens konkurranseevne, 2008-2010.....	131
Figur 51: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens konkurranseevne etter tjeneste og program, 2009 og 2010.....	132
Figur 52: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens konkurranseevne etter innovasjonshøyde, 2009 og 2010.....	133
Figur 53: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens konkurranseevne etter distriktspolitisk virkeområde, 2008, 2009 og 2010.....	134
Figur 54: Prosjektene/aktivitetenes viktighet for bedriftens lønnsomhetsutvikling, 2008-2010.....	135
Figur 55: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens lønnsomhetsutvikling etter tjenester og programmer, 2009 og 2010.....	136
Figur 56: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens lønnsomhetsutvikling etter innovasjonshøyde, 2009 og 2010.....	137
Figur 57: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens lønnsomhetsutvikling etter distriktspolitisk virkeområde, 2008, 2009 og 2010.....	138
Figur 58: Prosjektene/aktivitetenes viktighet for bedriftens overlevelse, 2008-2010.....	139
Figur 59: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens overlevelse etter tjenester og programmer, 2009 og 2010.....	140
Figur 60: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens overlevelse etter innovasjonshøyde, 2009 og 2010.....	141
Figur 61: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens overlevelse etter distriktspolitisk virkeområde, 2008, 2009 og 2010.....	142
Figur 62: Prosjektene/aktivitetenes påvirkning av antall ansatte, omsetning og eksport, 2010.....	145
Figur 63: Prosjektene/aktivitetenes påvirkning av antall ansatte og eksport, 2009 og 2010.....	146

Kapittel 1. Sammendrag og konklusjon

1.1 Undersøkelsens formål

Innovasjon Norge har et formål, stadfestet i Lov om Innovasjon Norge hvor det i § 1 heter at:

"Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering."

Kundeeffektundersøkelsen av Innovasjon Norges tjenester og programmer har to formål:

- et internt formål som søker å bidra til forbedring og videreutvikling av Innovasjon Norges virksomhet overfor kundene
- et eksternt formål som dreier seg om å dokumentere overfor omverdenen at man har fått igjen noe for de pengene som er investert i Innovasjon Norges aktiviteter

Selv om kundeeffektundersøkelsen inneholder mye informasjon omkring Innovasjon Norges måloppnåelse, må den ikke leses som en fullstendig evaluering av organisasjonens virke. Enkelttjenester og -programmer blir evaluert fra tid til annen. I tillegg gjennomføres det også eksterne evalueringer av organisasjonen som helhet. Disse gjennomføres i regi av Nærings- og handelsdepartementet, som Innovasjon Norges eierdepartement¹. Kundeeffektundersøkelsen er således ikke en konseptevaluering, hvor premissene og rammebetingelsene for organisasjonens virke vurderes. Disse premissene må derimot legges til grunn når man vurderer resultatene fra undersøkelsen.

Kundeeffektundersøkelsen består av en førundersøkelse og en etterundersøkelse. Førundersøkelsen gjennomføres året etter at støtten fra Innovasjon Norge er gitt. Etterundersøkelsen gjennomføres fire år etter. Foreliggende undersøkelse er en førundersøkelse av bedrifter som mottok en tjeneste eller et program fra Innovasjon Norge i 2010

Den samlede bevilgning til de tjenestene og programmene som er med i denne undersøkelsen, var på kr. 5,95 milliarder i 2010. Den totale bevilgningen fra Innovasjon Norge var i 2010 på kr. 6,3 milliarder. Dermed omfatter denne undersøkelsen 94 prosent

av de totale bevilgningene fra Innovasjon Norge dette året. Dette er en kraftig nedgang fra kriseåret 2009 når det gjelder bevilgninger i rene kroner (9 800 mill. i 2009), mens andelen av midlene som inngår i undersøkelsen har økt (88 prosent i 2009 og 2008).

Foreliggende undersøkelse bygger på intervju med 2825 bedrifter (det høyeste antallet intervjuer i førundersøkelsene noensinne, 2696 i 2009) og omhandler 26 ulike tjenester og programmer (24 i 2009). Rapporten består av tre deler utover dette sammendraget og innledningen. Del en er metodekapittelet. Del to er en gjennomgang av hovedfunnene, og i del tre presenteres sentrale data for hver enkelt tjeneste i kortform.

1.2 Kundeeffektundersøkelsen 2010 – noen hovedtrekk

Innovasjon Norge spiller fremdeles en viktig rolle i forhold til å utløse prosjekter; addisjonaliteten har økt gradvis siden 2006.

Sammenlikner man 2009- og 2010-årgangene ser vi en nedgang på de myke indikatorene, som for eksempel samarbeid og kompetanse. Disse indikatorene har fortsatt nedgangen vi så fra 2008- 2009-årgangen. Dette kan tyde på at bedriftene fremdeles opplever noen etterdønninger av finanskrisen ved at de ikke i så stor grad har satt fokus på kompetanseutvikling, samarbeid og innovasjon, men i sterkere grad prioritert økonomiske resultater.

Når det gjelder de harde økonomiske indikatorene, ser vi også en nedgang, men her er resultatene fortsatt over nivået for 2008-årgangen. Dette indikerer at bedriftene er inne i en konsolideringsfase, og at årets resultater således er en god plattform for videre vekst.

Bedriftsutvalget som ble støttet som følge av den økte rammen som Innovasjon Norge disponerte som følge av finanskrisen i 2009, var noe annerledes sammensatt enn bedriftsutvalget Innovasjon Norge normalt har støttet. Dette ga seg blant annet utslag i at andelen bedrifter som eksporterer sine varer og

¹ Econ et. al. (2010). Evaluering av Innovasjon Norge

tjenester, var signifikant høyere i 2009 enn i noen andre årganger. Dette illustrerer et hovedtrekk ved de seneste førundersøkelsene – nemlig at 2009-årgangen skilte seg ut på en rekke indikatorer. Innværende årgang skiller seg således ikke ut fra tidligere gjennomførte førundersøkelser på 2000-tallet. Det gjør derimot 2009-årgangen.

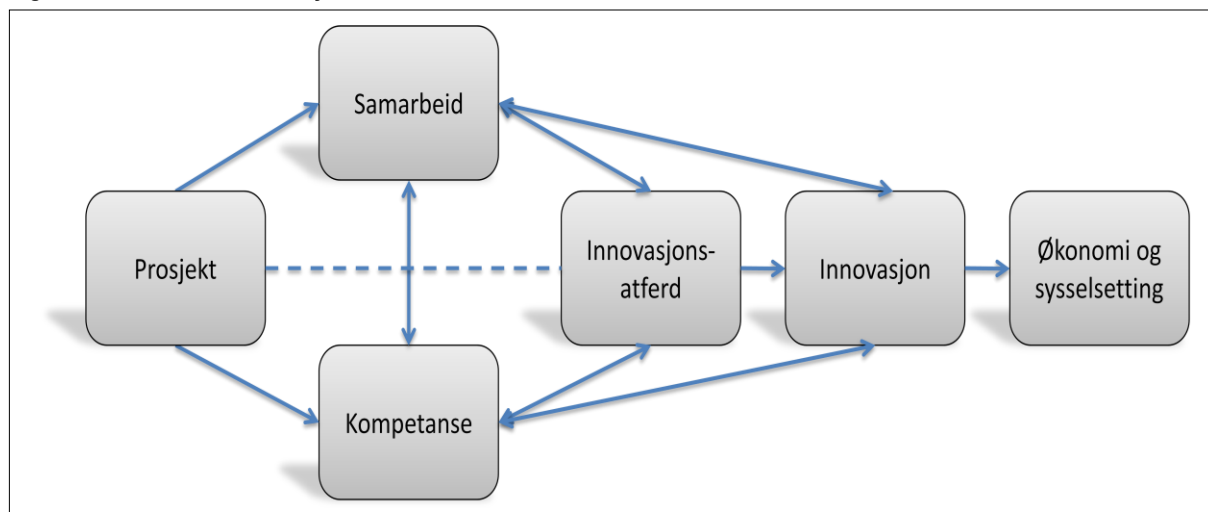
1.2.1 Analysemodell

For å strukturere analysen og forstå resultatene, har vi tatt utgangspunkt i en enkelt analysemodell. Denne modellen er basert på en antakelse om at "myke" resultater som samarbeid, kompetanseutvikling og

innovasjon er effekter som igjen kan ha stor betydning for prosjektenes økonomiske og sysselsettingsmessige resultater, oftest gjennom utvikling av nye produkter, tjenester, prosesser, markeder og organisatoriske løsninger hos den enkelte bedrift. Disse forholdene kan samtidig påvirke hverandre og derigjennom forsterke effektene på lengre sikt.

På tross av en relativt enkel modell kan det ofte være vanskelig å påvise disse sammenhengene i og med at det er svært mange forhold som har betydning for prosjektenes resultater og bedriftenes utvikling. Tankegangen er imidlertid at økt fokus på kompetanse, samarbeid og innovasjon gjør bedriftene bedre rustet til å møte fremtidige utfordringer og bli i stand til videreutvikling.

Figur 1: Undersøkelsens analysemodell

I det videre gis det en nærmere omtale av resultatene knyttet til de ulike dimensjonene som er sentrale i forhold til denne modellen.

1.2.2 Addisjonalitet

Kundeeffektundersøkelsen dokumenterer at den økonomiske støtten fra Innovasjon Norge bidrar til at det igangsettes en rekke utviklingsaktiviteter og prosjekter. Spørsmålet er om disse ville vært gjennomført uansett. Dette vil i så tilfelle bety at den ekstra tilførte verdien av Innovasjon Norges bidrag er betydelig mindre. Dette fører til at man nødvendigvis må reise spørsmålet:

Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt støtte?

Dersom bedriften under alle omstendigheter ville ha gjennomført prosjektet eller aktiviteten, er det jo ingen grunn til at det offentlige skal gi støtte? I hvilken grad prosjektet har en utløsende effekt måles i denne undersøkelsen ved å se på prosjektets addisjonalitet.

Andelen høy addisjonaliteten sank gradvis fra 2003 til 2005. I samme tidsperiode økte andelen middels addisjonalitet. Summen av høy og middels addisjonalitet har dermed vært tilnærmet stabil i denne tidsperioden. Fra 2006 til 2009 ser vi imidlertid en marginal økning i andelen høy addisjonalitet og en marginal nedgang i middels addisjonalitet. Andelen høy addisjonalitet økte fra henholdsvis 57 prosent i 2007 til 59 prosent i 2009. Resultatene for 2010 viser at andelen høy addisjonalitet har fortsatt å øke, og den ligger nå 62 prosent.

I 2007 og 2008 lå andelen med lav addisjonalitet på henholdsvis 13 og 14 prosent. Denne andelen har

gått ned til 12 prosent i 2009 og 11 prosent i 2010. Det overordnede bildet er dermed at resultatene er relativt stabile, men at det har skjedd en viss økning av addisjonaliteten i perioden.

Når det gjelder addisjonalitet, ser vi også at:

- For alle tjenester og programmer er det slik at andelen høy addisjonalitet ligger over 50 prosent. Andelen prosjekter/aktiviteter med høy addisjonalitet er aller høyest blant Verdiskapingsprogrammet for reindrift (90 prosent) og Marint verdiskapingsprogram (82 prosent).
- Andelen prosjekter/aktiviteter med høy addisjonalitet har økt fra 65 prosent til 71 prosent fra 2009- til 2010-kullet for de prosjektene og aktivitetene som er kategorisert som innovasjon på internasjonalt nivå.

I forbindelse med addisjonalitet er det viktig å understreke at høy addisjonalitet ikke nødvendigvis er et mål i seg selv. En for stor vektlegging av addisjonalitet kan medføre satsing på for risikoorienterte prosjekter. Innovasjon Norge har i utgangspunktet en meget krevende oppgave. For det første skal organisasjonen satse på prosjekter hvor deres bidrag har en utløsende effekt (høy addisjonalitet). På den annen side skal risikoen være på et håndterlig nivå. Organisasjonen er verken tjent med at midlene går til prosjekter som uansett hadde blitt realisert, eller at det satses på så risikofylte prosjekter at pengene forsvinner i urealistiske satsinger.

Addisjonalitetsdimensjonen må også betraktes i lys av at Innovasjon Norge bidrar med andre ytelser i tillegg til finansiering gjennom de ulike tjenestene og programmene. I tillegg er det ofte slik at offentlig finansiering utløser midler i det private markedet og dermed samlet bidrar til mer midler som kan investeres i næringslivet.

For mer inngående analyser av denne dimensjonen vises det til kapittel 5.

1.2.3 Bidrag til samarbeid, kompetanseutvikling, atferdsendring og innovasjon

Prosjektene/aktivitetene skal bidra til samarbeid, kompetanseutvikling, atferdsendring og innovasjon i bedriftene. Dette er alle forhold som kan sies å betegne de mer utviklingsorienterte sidene ved bedriftene, det vil si egenskaper som bidrar til å gi dem konkurransefortrinn. Det er grunn til å tro at konkur-

ransefortrinn vil være større jo flere av områdene bedriftene får til utvikling på. Det vil gjøre det mer komplekst å kopiere dem, noe som igjen vil gjøre det lettere å opprettholde konkurransefortrinn over tid.

Samarbeid

Ser en på utviklingen i samarbeid over tid, er utviklingen svært lik for de ulike aktørene fra 2009 til 2010. Prosjektene/aktivitetene har bidratt til økt samarbeid med minst en aktør i 75 prosent av bedriftene (80 prosent i 2009). I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt samarbeid med 3,0 aktører (3,2 aktører i 2009 og 3,3 i 2008).

Prosjektene har først og fremst ført til økt samarbeid med kunder (64 prosent både i 2009 og 2010) og leverandører (58 prosent mot 61 prosent i 2009), mens de har minst betydning for universiteter og høyskoler (19 prosent mot 18 prosent i 2009) og konkurrenter (22 prosent mot 24 prosent i 2009).

I forhold til samarbeid ser vi også følgende trekk:

- Når det gjelder sammenhengen mellom samlet samarbeidsbidrag og innovasjonshøyde, ser vi at de prosjektene som kan karakteriseres som innovasjon på nasjonalt og internasjonalt nivå skårer signifikant høyere enn de øvrige når det gjelder samarbeidsbidrag.
- Generelt ser det ut til at prosjekter/aktiviteter utenfor det distriktspolitiske virkeområdet er de prosjektene med høyest andel økt samarbeid/forventet økt samarbeid med samtlige aktører. Dette er i overensstemmelse med funnene i 2006, 2007 og 2008, og skyldes primært ulikheter i tjeneste- og programfordelingen.

For mer inngående analyser, se kapittel 6.

Kompetanse

Prosjektene har i størst grad ført til økt kompetanse om produktutvikling (44 prosent) og markedsutvikling (41 prosent), mens de i minst grad har bidratt til kompetanseøkning knyttet til immaterielle rettigheter (17 prosent) og eksport (19 prosent). Dersom en ser bort fra de som ikke har svart, er tendensen at resultatene er relativt lik fjorårets på de fleste kompetanseområdene.

Det er som i tidligere undersøkelser stor variasjon mellom de ulike tjenestene og programmene i forhold til hvordan de skårer på kompetanseområdene.

Som for 2009-årgangen er det de to stipend tjenester som skiller seg klart ut ved at de skårer gjennomgående høyt på flere av kompetanseområdene. Dette er henholdsvis Etablererstipend (NHD) som har blant de to høyeste andelene på 7 av 10 områder, og Inkubatorstipend som har blant de to høyeste andelene på 6 av 10 kompetanseområder.

I forhold til bidrag til kompetanseutvikling vil vi også framheve følgende forhold:

- Prosjektene har bidratt til kompetanseøkning på minst ett område for 61 prosent av bedriftene.
- I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt kompetanse i stor grad på 3,0 av 10 utvalgte områder. Dette er noe lavere enn i 2009, hvor tallet var 3,1.
- Kompetansebidraget er størst blant mottakerne av Etablererstipend (NHD) (7,0 områder) og Inkubatorstipend (5,9 områder)
- Kompetansebidraget er klart størst for prosjekter som er kategorisert som innovasjon på internasjonalt nivå (5,9 områder), mens det er minst blant prosjekter hvor innovasjonshøyde ikke er en relevant kategorisering.
- Kompetansebidraget er høyest utenfor det distriktspolitiske virkeområdet

For mer inngående analyser, se kapittel 7.

Atferdsendring

Et interessant spørsmål er hvorvidt det oppstår endringer i bedriftens atferd som kan tilskrives en offentlig intervensjon. Ett hovedpoeng i denne forbindelse er at langvarige effekter av offentlige intervensjoner først opptrer i virksomhetene når mottakerbedriftene endrer sin atferd, for eksempel sine innovasjonsstrategier og markedsorientering. Tankegangen er at dette vil gjøre virksomhetene bedre i stand til å møte framtidige utfordringer.

Det er flest som rapporterer om at prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne (58 prosent), bedre utnyttelse av kunnskap (53 prosent) og økt fokus på utvikling og innovasjon (52 prosent). Dette er de samme områdene som også ble fremhevet i 2009-årgangen.

Vi vil i tillegg framheve følgende utviklingstrekk:

- Prosjektene har bidratt til adferdsendring på minst ett område i 73 prosent av bedriftene.

- I gjennomsnitt har eller vil prosjektene/aktivitetene bidra til atferdsendring på 3,0 områder. Sammenliknet med resultatene for 2009-årgangen er dette en nedgang fra 3,3 områder, mens det er økning fra 2,9 områder for 2008-kullet.
- Antall bidrag er størst blant mottakere av Etablererstipend NHD (5,1 områder), Inkubatorstipend (4,9 områder) og OFU/IFU (4,7 områder), og klart minst for mottakerne av Bioenergiprogrammet (1,7 områder) og Delegasjoner (1,6 områder). Denne variasjonen skyldes i all hovedsak innretningen til tjenestene og programmene.
- Jo høyere innovasjonshøyden er, jo større er de forventede bidragene til atferdsendringer.

For mer inngående analyser, se kapittel 8.

Innovasjon

Det forventes at prosjektene/aktivitetene i sterkest grad bidrar til utvikling av nye produkter og tjenester (79 prosent). Deretter følger utvikling av nye produksjonsprosesser (51 prosent), markedsutvikling og/eller endret markedsføring (50 prosent) og organisasjonsutvikling (39 prosent). Dette er i stor grad samme rekkefølge som i tidligere forundersøkelser, men på grunn av at det har blitt gjort endringer i måleskalaen er ikke tallene direkte sammenlignbare med tidligere.

Dersom en sammenligner resultatutviklingen fra 2009 til 2010-kullet for de 15 detaljerte innovasjonsindikatorene som inngår i undersøkelsen, er resultatene svært like på de fleste områdene knyttet til **produkt-/tjenesteutvikling og prosessutvikling**. Unntaket her er effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser og utvikling av nye produksjonsprosesser. Her har skåren økt med henholdsvis 13 og 9 prosentpoeng. Når det gjelder indikatorene knyttet til **markeds- og organisasjonsutvikling**, har det vært en gjennomgående forbedring. Økningen strekker seg fra 5 til 12 prosentpoeng.

Andre interessante funn i forhold til innovasjon er at:

- Prosjektene har bidratt til innovasjon på minst ett område i 68 prosent av bedriftene.
- I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt innovasjon på 3,1 av totalt 15 områder.
- Antall innovasjonsbidrag er størst blant mottakerne av Inkubatorstipend (5,6 områder), OFU/IFU (5,5 områder) og Etablererstipend fra

NHD (5,1 områder), mens det er minst blant de som har fått Grunnfinansieringslån-flåte (1,0 områder) og Bioenergiprogrammet (1,1 områder).

- De prosjektene som har blitt betegnet som Innovasjon på internasjonalt nivå (5,3 områder), Innovasjon på nasjonalt nivå (4,4 områder) og Innovasjon på regionalt nivå (3,9 områder) skårer vesentlig høyere her enn de som har blitt betegnet som Innovasjon på bedriftsnivå (2,5 områder) og Ikke relevant (1,7 områder).
- Det samlede innovasjonsbidraget er større utenfor enn innenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

For mer inngående analyser, se kapittel 9.

1.2.4 Utviklingsorienterte bedrifter

For å se prosjektenes/aktivitetens bidrag til samarbeid, kompetanse, atferdsendring og innovasjon i sammenheng, har vi gruppert bedriftene ut fra hvor utviklingsorienterte de er. Det framkommer da at bedriftene kan deles inn i tre hovedgrupper. Gruppe 1 består av 68 prosent av bedriftene. Disse virksomhetene skårer klart lavest på alle de fire indikatorene og kan betegnes som "De Driftsorienterte". Gruppe 2 utgjør 21 prosent av bedriftene. Disse skårer vesentlig høyere på alle de fire indikatorene enn gruppe 1, og kan karakteriseres som "De Utviklingsorienterte". Gruppe 3 er relativt liten og inkluderer 11 prosent av bedriftene. Den gruppen skårer høyest på alle indikatorene, og kan kalles "Superinnovatørene".

Tabell 1: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klyngeanalyse. Gjennomsnittsskår og prosent, 2010.

Karakteristika	Gruppe 1: "De Driftsorienterte"	Gruppe 2: "De Utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
Antall bidrag til samarbeid	2,0	4,6	5,8
Antall bidrag til kompetanse	1,2	5,7	8,6
Antall bidrag til atferdsendring	1,7	5,2	6,4
Antall bidrag til innovasjon	1,3	5,4	9,7
Andel i gruppen 2008	54 %	33 %	13 %
Andel i gruppen 2009	54 %	41 %	5 %
Andel i gruppen 2010	68 %	21 %	11 %

Kilde: Oxford Research AS

Sammenlignet med forrige førundersøkelse har resultatene endret seg en god del. Andelen "Driftsorienterte" har økt med 14 prosentpoeng, mens andelen "Utviklingsorienterte" har blitt redusert med 20 prosentpoeng og andelen "Superinnovatører" økt med 6 prosentpoeng. Den mest sannsynlige forklaringen på disse endringene er at det har skjedd en justering i måten innovasjon måles på sammenlignet med 2009-årgangen.

For øvrig finner vi at:

- Blant "De Driftsorienterte" er det en klar overvekt av Bygdeutviklingsmidler -tradisjonell, Landbrukslån, Grunnfinansieringslån-flåte og Bioenergiprogrammet, mens det blant "De Utviklingsorienterte" og "Superinnovatørene" er en overvekt av Etablererstipend (NHD), Inkubatorstipend, OFU/IFU og Etablererstipend (KRD).
- Det er en større andel "Utviklingsorienterte" og "Superinnovatører" utenfor det distriktpolitiske virkeområdet enn det er innenfor.
- Det er en svært mye høyere andel "Utviklingsorienterte" og Superinnovatører" blant de prosjektene som saksbehandlerne har klassifisert som Innovasjon på internasjonalt nivå og Innovasjon på nasjonalt nivå, sammenlignet med dem som har blitt betegnet som Innovasjon på bedriftsnivå og Ikke relevant.
- Vi finner ingen signifikante forskjeller i andelen "Superinnovatører" mellom kvinner og menn. Det er en like stor andel kvinnerettede prosjekter blant superinnovatørene som det antall prosjekter tilsier.

For mer inngående analyser av dette, viser vi til kapittel 10.

1.2.5 Bidrag til bærekraft

Gjennom de prosjektene som får støtte, skal Innovasjon Norge både bidra til økonomisk, samfunnsmessig og miljømessig bærekraft.

Økonomisk bærekraft

De forventede og allerede realiserede resultatene når det gjelder økt samarbeid, kompetanse og innovasjon, kan betraktes som midler for å oppnå målsettingen om å gjøre bedrifter mer robuste og lønnsomme. Dette er igjen knyttet til prosjektenes bidrag til overlevelse, konkurranseevne, lønnsomhet og vekst.

Prosjektene har totalt sett stor betydning for bedriftenes overlevelse. 74 prosent av prosjektene er viktige (skår 4 og 5) i forhold til overlevelse, 15 prosent middels viktige og 10 prosent lite viktige (skår 1 og 2). Disse resultatene innebærer at prosjektenes betydning for overlevelsen har falt med 3 prosentpoeng fra 2009-kullet. Prosjektene har størst betydning for overlevelse blant virksomheter som har mottatt Risikolån landbruk, Etablererstipend (NHD) og Verdiskapingsprogrammet for reindrift (90 prosent).

Prosjektene forventes å ha stor betydning for bedriftenes konkurranseevne. Totalt sett påpeker 80 prosent av bedriftene at prosjektene er viktige (skår 4 & 5), 13 prosent middels viktige og 7 prosent lite viktige (skår 1 & 2). Dette betyr at prosjektenes betydning for konkurranseevnen er redusert med 3 prosentpoeng fra 2009, men at den fortsatt ligger over 2008-nivået. Prosjektene har størst betydning for konkurranseevnen fra mottakerne Innovasjonslån og OFU/IFU.

Prosjektene har totalt sett stor betydning for bedriftenes lønnsomhetsutvikling. 84 prosent av prosjektene er viktige (skår 4 og 5) for dette, 11 prosent middels viktige og 4 prosent lite viktige (skår 1 og 2). Dette betyr at resultatene praktisk talt er uendret fra fjoråret.

Ser en på de ulike hovedtypene av tjenester og programmer, er det slik at prosjekter innen Stipendjtjenester og Lånetjenester forventes å ha størst betydning for bedriftens lønnsomhetsutvikling, mens Programmene har lavest betydning. Prosjektene har den samme betydningen for lønnsomhetsutviklingen innenfor som utenfor det distriktpolitiske virkeområdet, mens betydningen er størst for de prosjektene som kan karakteriseres som Innovasjon på Internasjonalt nivå og Innovasjon på nasjonalt nivå.

Samfunnsmessig og miljømessig bærekraft

Den samfunnsmessige dimensjonen er definert som å stimulere kundene til å ta samfunnsansvar gjennom god forvaltning av sine relasjoner til arbeidstakere og andre mennesker eller organisasjoner som berøres av eller påvirker virksomheten. Dette skal vektlegges i alle aktivitetene til Innovasjon Norge.

Den miljømessige dimensjonen er definert som å prioritere miljø enda høyere og videreutvikle Innovasjon Norge som miljøfyrtårn gjennom å påvirke kundene til å ta hensyn til hvordan både produksjonen, produktene og tjenesteytelsene påvirker miljøet.

Det er stilt tre spørsmål hver knyttet til den samfunnsmessige og den miljømessige dimensjonen. Til tross for at disse spørsmålene er videreutviklet, er det fortsatt slik at det er en svært høy "Vet ikke/ikke relevant"-andel for disse. I tillegg er det relativt mange som påpeker at prosjektene har liten betydning for disse dimensjonene. Dette kan tas som en indikasjon på at mange bedrifter, gjerne ofte de små, ikke har et aktivt forhold til disse begrepene.

Sammenligner en prosjektenes bidrag til samfunns- og miljømessig bærekraft, finner en at prosjektene spiller en noe større rolle i forhold til å bidra til samfunnsmessig bærekraft. Dette er ikke så overraskende i og med at det er flere av programmene og tjenestene som fokuserer på å bidra til regional utvikling enn det er på miljøområdet. Dette er igjen tett koblet til hvilke departementer som bevilger mest penger til dem og hvilke overordnede målsetninger departementene har.

Når det gjelder samfunnsansvar, har prosjektene særlig hatt stor betydning for å bidra til bedre arbeidsvilkår innen landbruket. Når det gjelder miljømessig bærekraft, er det interessant at de to tjenestene og programmene som skårer gjennomgående høyest er Bioenergiprogrammet og Skog- og klimaprogrammet. Begge disse har til formål å bidra på miljøområdet, og disse resultatene viser at en i stor grad har lyktes med dette.

For mer inngående analyser, se kapittel 12.

1.3 Resultater sammenholdt med målene for Innovasjon Norge

Hovedmålet og delmålene for Innovasjon Norge ble fastsatt høsten 2004, og gjelder også for 2010.

Innovasjon Norges hovedmål og delmål er formulert slik:

Hovedmål og delmål for Innovasjon Norge

Hovedmål:

Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.

Delmål

1. Innovasjon Norge skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet
2. Innovasjon Norge skal bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet
3. Innovasjon Norge skal styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt
4. Innovasjon Norge skal bidra til næringsutvikling basert på regionale forutsetninger
5. Innovasjon Norge skal være en kunde- og markedsdrevet organisasjon, korrigere for systemsvikt og være en kompetent pådriver.

Med utgangspunkt i resultatene fra kundeeffektundersøkelsen, vil vi her gi en summarisk vurdering av hvorvidt prosjektene som fikk støtte i 2010 har bidratt til at organisasjonen har oppfylt sine mål. Vi kommenterer først hovedmålet, deretter delmål 1, 2 og 5. Målet om profilering av Norge og norsk næringsliv internasjonalt kan ikke omtales ettersom undersøkelsen ennå ikke dekker denne delen av Innovasjon Norges virksomhet. Vi finner heller ikke grunnlag i kundeeffektundersøkelsen for å vurdere om næringsutviklingen er basert på regionale forutsetninger.

- 74 prosent av bedriftene sier at prosjektet/aktiviteten er viktig for bedriftens *overlevelse*. Dette er en nedgang på 3 prosentpoeng siden forrige årgang.
- **Å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering**
En vurdering av dette bør sees i forhold til Innovasjon Norges delmål, hvor kundeeffektundersøkelsen først og fremst har betydning for delmål 1 og 2.

Hovedmål

Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.

Innovasjon Norges hovedmål kan nedbrytes til:

- **Å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet**

Kundeeffektundersøkelsen dokumenterer at Innovasjon Norge i 2010 bidro til dette ved at:

- 80 prosent av bedriftene sier at prosjektet/aktiviteten er viktig for *fremtidig konkurranseevne*. Dette er en nedgang på 3 prosentpoeng siden forrige årgang.
- 84 prosent av bedriftene sier at prosjektet/aktiviteten er viktig for bedriftens *lønnsomhet*. Dette er på tilsvarende nivå som 2009-årgangen.

Delmål 1

Innovasjon Norge skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til økt lønnsomhet ved å fremme nyskaping og omstilling i, og etablering av norske bedrifter, øke næringslivets innovasjonsevne, utvikle sterkere næringsmiljøer og innovasjonssystemer, og styrke kommersialiseringen av ideer og kunnskap, varer og tjenester. Innovasjon Norge bidrar med, kobler og utløser finansiering, kompetanse og nettverk.

I forhold til kundeeffektundersøkelsen kan det fra delmål 1 settes fokus på:

- **Nyskaping og omstilling**

Mange bedrifter har igangsatt nye innovasjonsprosjekter, hvilket har resultert i følgende innovasjonsbidrag:

- 80 prosent av bedriftene arbeidet med produkt- og tjenesteutvikling, først og fremst med utvikling av nye og forbedring av eksisterende produkter og tjenester.

- 50 prosent av bedriftene har tatt initiativ til markedsutvikling og/eller endret markedsføring, særlig med henblikk på salg til nye kunder/kundegrupper.
 - 51 prosent av bedriftene arbeidet med utvikling av produksjonsprosesser, først og fremst med effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser.
 - 39 prosent av bedriftene har arbeidet med organisasjonsutvikling.
- **Næringslivets innovasjonsevne**
 - Ved å gjennomføre de støttede aktivitetene/prosjektene har 52 prosent av bedriftene fått økt fokus på utvikling og innovasjon (en nedgang på 8 prosentpoeng siden forrige årgang), og prosjektet har bidratt til kompetanseutvikling hos seg selv/medarbeiderne i 58 prosent av virksomhetene (en nedgang på 6 prosentpoeng siden forrige årgang).
 - I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene ført til økt innovasjon på 3,1 av totalt 15 områder (mot 3,5 av 15 områder i 2009-årgangen). 68 (prosent av bedriftene forventer innovasjon (skår 4&5) på minst ett område (en nedgang på 10 prosentpoeng siden forrige årgang), mens 32 prosent ikke ser ut til å innovere i stor grad på noen av de 15 områdene.
- **Finansiering, kompetanse og nettverk**
 - Fullfinansieringsgraden har hatt en jevn positiv utvikling fra 60 prosent i 2005 til 77 prosent i 2009. For inneværende årgang viser resultatene at 78 prosent av prosjektene er fullfinansiert.
 - Innovasjon Norge har stor betydning for at bedriftene får lån i banker. Av de som har fått banklån, har Innovasjon Norge hatt stor betydning for at 56 prosent av virksomhetene fikk det og middels betydning for 21 prosent. Dette er en klar indikasjon på at Innovasjon Norge spiller en viktig rolle når det gjelder å utløse annen finansiering.
 - Støtten fra Innovasjon Norge bidrar til å løfte kompetansenivået i den enkelte bedrift og bidrar til opparbeiding av bedre nettverk i 37 prosent av dem (55 prosent i 2009). I gjennomsnitt har Innovasjon Norge bidratt

til økt kompetanse i stor grad på 3 av 10 valgte områder (3,1 av 10 valgte områder i 2009) og økt samarbeid med 3 av 9 aktører (3,2 av 8 aktører i 2009). 75 prosent av bedriftene har oppnådd økt samarbeid i stor grad med minst en aktør (80 prosent i 2009), mens den tilsvarende andelen for økt kompetanse ligger på 61 prosent (64 prosent i 2009).

Delmål 2

Innovasjon Norge skal bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til innhenting og formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markedsmuligheter og konkurranseforhold til norske bedrifter. Videre skal Innovasjon Norge bidra til utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter for næringslivet gjennom tilrettelegging og gjennomføring av internasjonale markedsaktiviteter.

Innovasjon Norge skal også fokusere på overføring av teknologi og kunnskap mellom utlandet og norsk næringsliv, kartlegging av markedsmuligheter for norskutviklet teknologi, norske produkter og tjenester og bidra til etablering av nettverk mellom norske og internasjonale bedrifter og FoU-miljøer.

Fra delmål 2 vil vi fremheve følgende elementer:

- **Bidra til utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter for næringslivet**
 - I 2010 er det 57 prosent av bedriftene i kundeeffektundersøkelsen som oppgir å ikke ha eksport (56 prosent i 2009).
 - Andelen som forventer økt eksport som følge av prosjektet/aktiviteten ligger på 29 (30 prosent i 2009).
- **Bidra til overføring av teknologi og kunnskap mellom utlandet og norsk næringsliv**
 - I årets undersøkelse oppgir 46 prosent av bedriftene som oppgir at prosjektet/aktiviteten har ført til utvikling av nytt produkt. I 2009 var den tilsvarende andelen på 47 prosent.

- 24 prosent at prosjektet i stor grad (skår 4&5) vil bidra til økt kompetanse om internasjonale markeder. 22 prosent forventer økt kompetanse om internasjonalt samarbeid.

Delmål 5

Generelle gjennomgående hensyn og føringer knyttet til hovedmålet:

Innovasjon Norge skal:

- være en kunde- og markedsorientert organisasjon
- korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner
- være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng

Fra delmål 5 vil vi påpeke følgende elementer:

- **Kunde- og markedsdrevet organisasjon**
 - Innovasjon Norge er en viktig partner for bedriftene i utviklingen av prosjektideer. Andelen prosjekter/aktiviteter hvor Innovasjon Norge har bidratt i stor grad til prosjektideen har økt fra 33 prosent i 2005 til 42 prosent i 2006, til 44 prosent i 2007 og til 46 prosent i 2008. Andelen falt til 39 prosent i 2009. For inneværende årgang viser analyser at denne nedgangen har fortsatt, andelen prosjekter hvor Innovasjon Norge har bidratt i stor grad til utviklingen av prosjektideen er nå 35 prosent.
- **Korrigere for svikt i finansmarkedene, som tilleggsfinansør og som aktør i samhandlingen mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner**
 - Innovasjon Norges virksomhet skal være et korrektiv i finansmarkedene. Organisasjonen bidrar til at en rekke bedrifts- og samfunnsøkonomiske lønnsomme prosjekter blir realisert som ikke hadde blitt realisert

dersom bedriftene kun hadde de private finansmarkedene å spille på.

- Bedriftene mener at Innovasjon Norge har stor betydning for at banker gir dem lån. Dette gjelder spesielt for bedrifter i sone 3 og 4 innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Disse mener i større grad enn bedrifter i de andre sonene at Innovasjon Norges betydning for å oppnå banklån har vært stor. Dette viser at Innovasjon Norge har spilt en særlig viktig rolle i forhold til å motvirke markedsimperfeksjoner i de mest distriktspregede områdene.
- Innovasjon Norge gjør mye, men har fortsatt mye ugjort, når det gjelder å bidra til samhandling mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner.²
 - Om lag 75 prosent av prosjektene/aktivitetene fører til økt samarbeid med eksterne aktører (80 prosent i 2009), og gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører har gått ned fra 3,7 i 2007, 3,3 i 2008 til 3,2 i 2009 til 3 i 2010.
 - Forskningsmiljøene og Norges Forskningsråd spiller imidlertid fortsatt en forsvinnende liten rolle for utviklingen av prosjektene.

² Vi gjør oppmerksom på at ARENA-programmet som nettopp har som formål å skape innovasjon i samarbeid mellom næringsliv, offentlig sektor og akademien er ikke med i kundeeffektundersøkelsen. Dette programmet drives i samarbeid mellom Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd.

Kapittel 2. Innledning og bakgrunn

2.1 Hensikten med undersøkelsen

Kundeeffektundersøkelsen av Innovasjon Norges engasjementer har to hovedformål. Det er et internt som gjelder forbedring og videreutvikling av Innovasjon Norges virksomhet overfor kundene, og et eksternt som dreier seg om å dokumentere overfor omverdenen at man har fått noe igjen for de pengene som er investert i Innovasjon Norges aktiviteter. Med andre ord har undersøkelsen både et utviklings- og et resultatperspektiv.

Innovasjon Norge har et Mål- og resultatsystem som består både av et omfattende opplegg for rapportering av aktiviteter (ved bruk av aktivitetsindikatorer ved registrering av saker når de kommer inn) og et opplegg for måling av effekter, herunder evalueringer generelt og kundeeffektundersøkelser mer spesielt.

Kundeeffektundersøkelsen vil i forhold til evaluering av Innovasjon Norges resultater dels representere et analyseverktøy som "står på egne ben", samtidig vil denne undersøkelsen inngå som en av flere dokumentasjonsformer i mer omfattende evalueringer. I

andre studier, hvor det legges opp til mer fullstendige analyser av Innovasjon Norge, vil det for eksempel være naturlig å supplere kundeeffektundersøkelsen med dokumentstudier og casestudier hvor en får anledning til å gå mer i dybden i kartleggingen av de forholdene som gir den beste uttellingen hva angår addisjonalitet, og hva som mangler av betingelser for å få dette til. I sin tur vil dette kunne utgjøre et viktig innspill i forhold til hva som bør være innretningen på ordningene i den hensikt å få mest uttelling i forhold til de beløpene som anvendes.

2.2 Innovasjon Norges formål

Innovasjon Norge ble som kjent etablert 1.1.2004. Dette er med andre ord den femte førundersøkelsen som gjennomføres av Oxford Research etter at organisasjonen var en realitet. Det er imidlertid gjennomført kundeeffektundersøkelser siden 1994, i starten i regi av SND.

Hovedmål og delmål for Innovasjon Norge er formulert slik:

Hovedmålet for Innovasjon Norge er:

«Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.»

Hovedmålet er overordnet andre styringssignaler. I arbeidet med å oppnå hovedmålet skal Innovasjon Norge rette innsatsen mot fokusområder og målgrupper der offentlig innsats kan utløse økt verdiskaping. Disse er internasjonalisering og prosjekter i ide-, utviklings- og kommersialiseringsfasen, samt entreprenører, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial. I tillegg er kvinner en prioritert målgruppe.

Delmålene for Innovasjon Norge er:

1. Økt innovasjon i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til

- økt omfang av lønnsomme etableringer
- økt innovasjonsevne og –takt
- utvikling av lokale, regionale og nasjonale næringsmiljø og innovasjonssystemer som gir bedre vilkår for innovasjonsbasert verdiskaping

2. Økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til:

- økte kunnskaper i næringslivet om internasjonale markeder og muligheter
- økt internasjonal aktivitet i næringslivet
- at norske bedrifter utnytter teknologi og kunnskaper utviklet i utlandet og til eksport av norsk teknologi

3. Styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt

Innovasjon Norge skal bidra til:

- å gjøre norsk næringsliv og teknologi kjent i utlandet
- økt lønnsomhet i reiselivsnæringen og økte markedsandeler i utlandet
- økt kjennskap, kunnskap og preferanse til Norge i utvalgte land og målgrupper
- at utenlandsk næringsliv etablerer ny virksomhet eller investerer i Norge

4. Næringsutvikling basert på regionale forutsetninger

Innovasjon Norge skal bidra til:

- lokal og regional bedrifts- og næringsutvikling
- å styrke samhandlingen mellom aktørene i de regionale partnerskap
- at arbeidet i omstillingsområdene drives profesjonelt og målrettet

5. Generelle gjennomgående hensyn og føringer knyttet til hovedmålet

Innovasjon Norge skal:

- være en kunde- og markedsorientert organisasjon
- korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner

være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng

Ovennevnte hovedmål er fastsatt av Nærings- og Handelsdepartementet.³ I rapporten omkring hovedmål og delmål, ble også følgende føringer gitt for Innovasjon Norge sin virksomhet:

- Innovasjon Norge skal ha et klart kundefokus som innebærer at næringslivet er tilfreds med organisasjonens tjenester og programmer.
- Innovasjon Norge skal bidra til økt lønnsomhet hos kundene.
- Tre bedriftsmålgrupper skal prioriteres: Entreprenører, unge bedrifter og SMB med vekstambisjoner og -potensial.
- Kvinner er en prioritert målgruppe.
- Innovasjon Norge skal arbeide med og prioritere verdikjeder, bransjer og næringer med særskilte utfordringer og/eller verdiskapingsmuligheter hvor landbruksstilknyttet virksomhet og marin sektor er nevnt spesielt.
- Innovasjon Norges tjenester og programmer skal korrigere for markeds- og systemsvikt og være rettet mot dynamikken i næringslivet uten å virke unødig konkurransevridende.
- Innen rammen av hovedmålet skal Innovasjon Norge være en regional og nasjonal kunnskapsbygger og bidra til regional tilpasning av nasjonale, innovasjonspolitiske strategier.
- Innovasjon Norge skal bidra til å fremme miljøvennlige og bærekraftige løsninger.

Vektingen av disse målsettingene vil i betydelig grad være påvirket av finansieringsprofilen i bevilgningene.

Summen av midler som vi har undersøkt effekten av, er kr. 5,95 milliarder. De tjenestene og programmene som inngår, er valgt ut fra en hensiktsmessighetsbetraktning hvor viktigste vurderingskriterium var hvorvidt identifiserbare bedrifter/kunder hadde inngått i tjenesten/programmet.

Det er viktig å understreke at Innovasjon Norge gir rådgivning knyttet til alle sine tjenester og programmer, men det er altså noen tjenester og programmer som har rådgivning som en del av selve programinnholdet – ikke bare rådgivning knyttet til selve saksbehandlingen mv. Dette gjelder for eksempel for IPR-rådgivning. Denne tjenesten har ingen finansiell støtte knyttet til seg.

Som det fremgår av tabellen, er summen av midlene vi har undersøkt effekten av, redusert med rundt 30 prosent sammenlignet med 2009. Hovedårsaken til denne reduksjonen ligger i at lånetjenestene Innovasjonslån og Lavrisikolån til sammen er redusert med 2,2 milliarder kroner, altså nesten hele reduksjonen fra 2009 til 2010 på rundt 30 prosent. Disse lånetjenestene var sentrale instrumenter i regjeringens tiltakspakke som ble lansert i januar 2009 for å motvirke konsekvensene av finanskrisen som da hadde begynt å gjøre seg gjeldende.

Det er også verdt å merke seg at enkelte tjenester og programmer opplever en kraftig vekst i sine rammer, selv om beløpene er beskjedne i den store sammenhengen. Dette gjelder spesielt Landsdekkende utviklingstilskudd og Verdiskapingsprogram for reindrift, som har tredoblet sine bevilgninger i 2010 sammenlignet med 2009.

2.3 Hva omfatter undersøkelsen?

Undersøkelsen omfatter 26 av Innovasjon Norges tjenester og programmer. To av tjenestene og programmene er nye i årets undersøkelse, nemlig IPR-rådgivning og Delegasjoner. I Tabell 2 presenteres alle tjenester og programmer som er inkludert i førundersøkelsen for 2010-kullet sammen med innvilget beløp for disse tjenestene og programmene totalt sett i 2009 og 2010.

³ Mål og resultatstyringssystem for Innovasjon Norge. Rapport fra en arbeidsgruppe nedsatt av Nærings- og handelsdepartementet. Avgitt 24. juni 2004. Se også "Operasjonalisering av MRS-systemet for Innovasjon Norge". Rapport fra prosjektgruppe i IN, 10. desember 2004.

Tabell 2: Tjenester og programmer som inngår i undersøkelsen, 2009 og 2010.

Tjeneste/program	2010 i kr.	2009 i kr.
Bioenergiprogrammet	55 753 440	32 015 220
Bygdeutviklingsmidler-tillegg	157 640 264	172 120 073
Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell	1 285 917 670	1 169 823 619
Bygdeutviklingsstipend	18 336 437	18 965 250
Delegasjoner	735 000	ikke med i undersøkelsen
Distriktsrettede risikolån	370 992 654	627 415 750
Distriktsutviklingstilskudd	449 332 569	423 692 190
Etablererstipend (KRD)	117 243 820	108 326 328
Etablererstipend (NHD)	45 945 000	142 672 200
FRAM	-	13 600 000
Grunnfinansieringslån-flåte	830 399 697	975 364 900
Inkubatorstipend	18 558 000	17 991 250
Innovasjonslån (tidl. Landsdekkende risikolån)	528 195 000	1 554 921 000
Internasjonalisering	12 646 958	12 741 629
IPR-rådgivning	-	ikke med i undersøkelsen
Landbrukslån	650 800 263	726 070 450
Landsdekkende utviklingstilskudd	102 440 393	33 685 606
Lavrisikolån	842 961 727	2 023 582 889
Marint verdiskapingsprogram	46 649 413	35 006 825
Maritim utvikling	16 795 000	18 794 025
OFU/IFU	294 505 169	367 269 330
Risikolån landbruk	28 714 000	45 823 000
Skog- og klimaprogrammet	10 649 500	24 030 530
Trebasert innovasjonsprogram	28 361 780	51 453 775
Verdiskapingsprogram mat	28 257 475	56 081 465
Verdiskapingsprogrammet for reindrift	11 249 780	3 747 970
Total	5 953 081 009	8 641 595 274

Kilde: Oxford Research AS

2.4 Noen sentrale begreper

I førundersøkelsen inngår både tjenester og programmer. Disse kan inneholde både finansielle og ikke-finansielle bidrag. Begrepet *støtte* benyttes som en samlebetegnelse på tjenestene og programmene i aktivitets- og prosjektsammenheng. Dette innebærer at bedriftene har fått tjenester/programmer fra Innovasjon Norge og aktivitetene/prosjektene er støttet gjennom disse.

I analysen er det gjennomgående skilt mellom de ulike *innovasjonshøydene* som INs saksbehandlere benytter når de bedømmer innovasjonshøyden i et prosjekt. De ulike kategoriene er:

- Ikke relevant
- Innovasjon på bedriftsnivå
- Innovasjon på regionalt nivå
- Innovasjon på nasjonalt nivå
- Innovasjon på internasjonalt nivå

Kategorien "ikke relevant" benyttes for prosjekter som ikke anses for å ha noe innovasjonsinnhold i det hele tatt.

2.5 Representativitet

Kundeeffektundersøkelsene frem til og med 2002-årgangen omfattet 10 ulike tjenester og programmer. I 2003 omfattet den 21 tjenester og programmer, 22 i 2004, 23 i 2005, 21 i 2006, 21 i 2007, 22 i 2008, 24 i 2009 og 26 i 2010. I perioden har de skjedd enkelte endringer i tjeneste- og programfordelingen. Disse beskrives i metodekapittelet i de enkelte rapportene.

Den økonomiske rammen som er tilgjengelige for Oxford Research for å gjennomføre undersøkelsen er økt sett i forhold til de senere år og for enkelte tjenester og programmer foretas det nå fulltelling. Det er dermed også flere respondenter. Denne endring-

en har skjedd for å gjøre datamaterialet mest mulig egnet til bruk i det effektindikatorsystemet som Oxford Research og NIBR har utviklet for de midlene som KRD bruker til regional utvikling gjennom fylkeskommunene (kapittel 551 post 60). Som et resultat av dette gjennomføres det en undersøkelse blant alle som har fått støtte gjennom fem av tjenestene; Distriktsutviklingstilskudd, Distriktsrettede risikolån, Etablererstipend (både de som er finansiert av KRD og de som er finansiert av NHD) samt Innovasjonslån (tidligere Landsdekkende risikolån).

For de resterende tjenestene og programmene, har vi den samme økonomiske rammen å forholde oss til og omtrent det samme volum hva gjelder antall respondenter. For disse har det dermed vært nødvendig å foreta enkelte valg hva gjelder krav til representativitet for ulike dimensjoner. Det er sikret representativitet for hver enkel tjeneste og hvert enkelt program, mens det av metodiske årsaker ikke ble stilt tilsvarende krav for andre bakgrunnsvariabler. På totalnivå er det sikret representasjon fra alle distriktpolitiske virkeområder, bransjer etc. Utvalget er således kun trukket med tanke på at man skulle få nok svar fra de enkelte tjenestene og programmene.

Del 1: Metode

Kapittel 3. Undersøkellesdesign

Dette kapittelet beskriver metoden som kundeeffektundersøkelsen for 2009 er gjennomført etter. Undersøkelsen er basert på et modulbasert system. Dette innebærer at de mest sentrale spørsmålene stilles bedriftene hvert år, mens en har mulighet til å stille andre spørsmål sjeldnere. Selve datainnsamlingen er gjennomført som en kombinasjon av en webbasert undersøkelse og telefonintervju.

Et viktig grep som er gjort i årets undersøkelse, er at det gjennomføres en populasjonsundersøkelse for fem av tjenestene; Distriktsutviklingstilskudd, Distriktsrettede risikolån, Etablererstipend (KRD), Etablererstipend (NHD) og Innovasjonslån. Som nevnt i kapittelet foran har dette skjedd for å gjøre datamaterialet mest mulig egnet til bruk i det effektindikatorsystemet som Oxford Research og NIBR har utviklet for de midlene som KRD bruker til regional utvikling gjennom fylkeskommunene (kapittel 551 post 60).

- I spørsmålene om innovasjon på hovedområder (spørsmålene 12, 16, 20 og 24) er skala endret fra 1-5 til Ja/Nei
- Det er lagt til nye spørsmål om beskyttelse av immaterielle rettigheter (IPR) for kunder som har prosjekter som har eller vil utvikle nye produkter/varer eller tjeneste samt til de som har eller vil utvikle ny produksjonsteknologi/-metoder (spørsmålene 15 og 19)
- I spørsmålet om hvordan prosjektet/aktiviteten forventes å påvirke bedriftens utvikling i de to neste årene, er de tidligere kategoriene "Omsetning på det nasjonale" og "Omsetning på det regionale markedet" slått sammen til "Omsetning" (spørsmål 36)

Konsekvensene av den første og siste endringen er at resultatene fra disse spørsmålene ikke umiddelbart kan sammenlignes med tidligere årganger. Det er derfor lagt inn forklaringer som skal avhjelpe dette i de respektive kapitlene i rapporten.

3.1 Om spørreskjema

Kundeeffektundersøkelsene har historisk vært omfattende både for etablererne/bedriftene som skulle svare og for lesere av rapportene. Videre viser utviklingen over tid at svarene varierer relativt lite fra år til år. I de siste årene har det derfor blitt benyttet en modulbasert undersøkelse. Tanken bak denne er at noen sentrale spørsmål stilles bedriftene hvert år, mens man har mulighet til å stille andre spørsmål sjeldnere, etter en form for "rullering". Dette gir mulighet for å utvikle egne moduler knyttet til særlig aktuelle tema. Dette gjør undersøkelsen kortere og mer fokusert, men reduserer enkelte analysemuligheter. Samtidig vil tilnærmingen kunne frigjøre ressurser til eksplorative analyser, og således øke nytten for Innovasjon Norge.

I forhold til spørreskjemaet som ble benyttet for 2009-årgangen, er det foretatt noen mindre justeringer i spørreskjemaet:

3.2 Tjenester og programmer

I alt er 26 tjenester og programmer inkludert i denne førundersøkelsen. I forhold til undersøkelsen for 2009-kullet, er ingen tjenester og programmer gått ut, mens IPR-rådgivning og Delegasjoner har blitt inkludert.

Tjenestene og programmene kan inndeles i fire hovedgrupper. Disse hovedgruppene kaller vi tjeneste- og programtyper. Denne inndelingen vil også bli brukt i analysen av resultatene.

Følgende hovedgrupper er brukt i undersøkelsen for 2010:

- Tilskuddstjeneste
- Lånetjeneste
- Program
- Stipendstjeneste

I Tabell 3 er de ulike tjenestene og programmene satt opp i henhold til de typene de er knyttet til.

Tabell 3: Kategorisering av tjenestene og programmene etter type, 2010.

Tjeneste/program	Tjeneste- og programtype
Distriktsrettede risikolån	Lånetjeneste
Grunnfinansieringslån-flåte	Lånetjeneste
Innovasjonslån	Lånetjeneste
Landbrukslån	Lånetjeneste
Lavrisikolån	Lånetjeneste
Risikolån landbruk	Lånetjeneste
Bioenergiprogrammet	Program
Delegasjoner	Program
FRAM	Program
Internasjonalisering	Program
IPR-rådgivning	Program
Marint verdiskapingsprogram	Program
Maritim utvikling	Program
OFU/IFU	Program
Skog- og klimaprogrammet	Program
Trebasert innovasjonsprogram	Program
Verdiskapingsprogram mat	Program
Verdiskapingsprogrammet for reindrift	Program
Bygdeutviklingsstipend	Stipendtjeneste
Etablererstipend (KRD)	Stipendtjeneste
Etablererstipend (NHD)	Stipendtjeneste
Inkubatorstipend	Stipendtjeneste
Bygdeutviklingsmidler-tillegg	Tilskuddstjeneste
Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell	Tilskuddstjeneste
Distriktsutviklingstilskudd	Tilskuddstjeneste
Landsdekkende utviklingstilskudd	Tilskuddstjeneste

Kilde: Oxford Research AS

For Internasjonalisering er kun Single client sale inkludert i undersøkelsen. Alle tjenester/programmer der omkostningene er mindre enn kr 20 000,- (kr. 40 000,- i tidligere førundersøkelser) dvs. prosjekter som tilsvarer mindre enn ca 1/2 ukeverk, og de prosjekter hvor det ikke er ført opp noe beløp, er utelatt. Grunnen er at en her i liten grad forventer effekter som lar seg måle i Kundeeffektundersøkelsen. Dette kan imidlertid påvirke sammensetningen av prosjekter og bedrifter i undersøkelsen, noe som igjen trolig påvirker forventede effekter etc.

3.3 Populasjon

Populasjonen, dvs. de bedriftene vi ønsker å si noe om, er alle de bedriftene som har mottatt finansielle eller faglige tjenester/program fra Innovasjon Norge i 2010. For å inngå i undersøkelsen, må bedriftene oppfylle følgende krav:

1. Mottaker av tjenesten/programmet må være innenfor sektorkodene som omfatter private selskaper, personlig næringsdrivende eller enkeltpersoner. Mottakere innen statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltninger er utenfor mandatet for undersøkelsen.
2. Bedriften må ha fått innvilget støtte om lån, tilskudd eller mottatt andre tjenester innenfor de tjeneste- og programgruppene som inngår.
3. Det må være registrert tilstrekkelig informasjon om støtten og om mottaker til at bedriften eller personen som har mottatt tjenesten/programmet, entydig kan identifiseres.

I tillegg må mottakerens geografiske lokalisering fremgå. Basert på avgrensingene foran, ble populasjonen i 2010-årgangen definert. Populasjonen i årets undersøkelse er 6751 tildelinger av støtte fordelt på 4673 enkeltbedrifter.

Tabell 4: Tildelinger, bedrifter og trekkposisjoner i førundersøkelsene, 2002-2010.

AntallÅr	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Tildelinger	7097	6387	5737	6202	5195	5413	5681	6707	6751
Bedrifter	4787	4853	4674	4505	4157	3852	4073	4755	4673
Trekkposisjoner	5014	5346	5289	5220	4769	4684	4714	5695	5426

Kilde: Oxford Research AS

3.4 Utvalg

Utvalgsprosedyren er veien fra populasjon til det foreligger et representativt uttrekk av respondenter. Utvalget av respondenter ble gjort fra den populasjonen som er beskrevet ovenfor.

Ved trekking av utvalget har vi først og fremst tatt hensyn til sikkerhet og presisjon på tjeneste- og programnivå. Dette er avgjørende i og med at så mange som 26 ulike tjenester og programmer er med i denne undersøkelsen. Utvalget er således strategisk disproporsjonalt stratifisert. Dette innebærer at tiltakene ikke er trukket ut fra deres andel av populasjonen, men ut fra hensynet til den enkelte tjenesten og det enkelte program. Dette er gjort ved å beregne utvalgets nødvendige størrelse ved 95 prosents sikkerhet og maksimal feilmarging ut fra populasjonen. Som i fjorårets undersøkelse er det gjennomført en populasjonsundersøkelse for fem av

tjenestene; Distriktsutviklingstilskudd, Distriktsrettede risikolån, Etablererstipend og Innovasjonslån (tidl. Landsdekkende risikolån). Etablererstipendene har også i år fått Etablererstipendmidler fra Nærings- og handelsdepartementet, og er derfor splittet opp i Etablererstipend (KRD) og Etablererstipend (NHD). Fulltelling foretas for å gjøre det innsamlede data-materialet mest mulig egnet til bruk i KRDs effektindikatorsystem for de midlene som brukes til regional utvikling (post 551.60).

For å imøtekomme behovet for å samle inn flere svar (som følge av populasjonsundersøkelse av utvalgte tjenester og programmer, se avsnitt 2.5), ble det i årets undersøkelse foretatt en utvalgsmessig endring. Denne besto i at bedrifter eller personer som ikke ble trukket fra populasjonen, men som det forelå e-postadresser for, ble lagt til i utvalget. Dette kan føre til at svarprosenten blir lavere, men det vil kunne føre til bedre feilmarginer.

Tabell 5: Oversikt over uttrekket i undersøkelsen, 2010.

Tjeneste/program	Populasjon	Enkeltebedrifter	Utvalg max feilmargin	Bruttoutvalg	Justert andel doble	Justert populasjon	Antall internt doble fjernet	Antall eksternt doble fjernet	Endelig utvalg
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell	1594	995	175	225	295	295	372	165	542
Bygdeutviklingsmidler - Tillegg	430	321	135	174	227	227	88	53	242
Distriktsrettede risikolån	128	126	77	99	130	128	2	32	94
Distriktsutviklingstilskudd	1086	884	166	214	280	1086	202	172	712
Grunnfinansieringslån-flåte	156	146	87	112	147	147	10	7	133
Innovasjonslån	127	124	77	99	130	127	3	15	109
Landsdekkende utviklingstilskudd	201	158	99	128	167	167	43	23	135
Lavrisikolån	99	93	66	85	111	99	6	3	90
Landbrukslån	382	366	130	167	219	219	10	51	249
OFU/IFU	220	205	104	134	175	175	15	36	168
FRAM	228	228	105	135	177	177	0	7	221
Marint verdiskapingsprogram	84	65	59	76	99	84	19	0	65
Maritim utvikling	27	25	24	31	40	27	2	0	25
Verdiskapingsprogram mat	108	96	70	90	118	108	12	7	89
Trebasert innovasjonsprogram	70	65	52	67	88	70	5	1	64
Verdiskapingsprogrammet for reindrift	27	23	24	31	40	27	4	0	23
Bioenergiprogrammet	233	227	106	137	179	179	6	8	199
Etablererstipend (KRD)	554	530	145	187	244	554	24	51	479
Inkubatorstipend	65	63	49	63	83	65	2	1	62
Bygdeutviklingsstipend	146	145	84	108	142	142	1	1	143
Internasjonalisering	168	92	90	116	152	152	76	7	85
Risikolån landbruk	33	33	28	36	47	33	0	0	33
Etablererstipend (NHD)	91	88	62	80	104	91	3	2	86
Skog- og klimaprogrammet	28	28	24	31	40	28	0	0	28
Delegasjoner	245	166	109	140	184	184	79	10	156
IPR-rådgivning	221	134	104	134	175	175	87	8	125
Totalt	6751	5426	2251	2900	3793	4764	1071	660	4357

Kilde: Oxford Research AS

Utvalgsprosessen starter med beregning av antall svar ved maksimal feilmargin for de ulike tjenestene og programmene. I de tilfeller der antallet bedrifter er likt eller mindre enn terskelen for å foreta et uttrekk, velges alle bedrifter ut til å inngå i undersøkelsen.

I de tilfeller der samme bedrift har fått flere tildelinger innenfor samme tjeneste/program i 2010, ble bedriften tatt med kun én gang, hvor tildelingene ble trukket tilfeldig. Dersom bedriften hadde fått tildeling innenfor ulike tjenester eller programmer, ble den beholdt i tjenesten/programmet med færrest enheter. Dette for å redusere feilmarginen innen de tjenestene og programmene med liten populasjon.

Det totale utvalget utgjør ca. 80 prosent av populasjonen, en høyere andel enn i 2009-undersøkelsen (67 prosent). Dette skyldes at bedrifter som det forelå e-postadresser for og som i utgangspunktet ikke ble trukket ut i utvalgsprosessen, ble inkludert i utvalget. Dermed forelå det i alt 4357 bedrifter som grunnlag for utsendelse av spørreskjema og rekruttering til telefonintervjuene. Dette er 547 flere enn i førundersøkelsen av 2009-årgangen.

3.5 Datainnsamling

Opplegget for datainnsamling for årets undersøkelse er endret fra tidligere år. I år har Oxford Research selv stått som ansvarlig for den webbaserte spørreundersøkelsen. Polarfakta AS har gjennomført datainnsamlingen ved hjelp av telefon på oppdrag fra Oxford Research. Datainnsamlingen har foregått som en kombinasjon av postalt og webbasert opplegg. Datainnsamlingen ble foretatt i perioden juni til september 2011.

Følgebrevet og spørreskjemaet ble sendt som e-post til alle bedrifter i utvalget som det forelå e-postadresser for. Dette var tilfellet for 3830 respondenter (88 prosent av utvalget, mot 81 prosent i 2009). Deretter ble de respondentene som det ikke forelå e-postadresser for samt de som det forelå foreldete, ikke gyldige e-postadresser⁴ for, kontaktet postalt med likelydende følgebrev og spørreskjema. Det ble totalt sendt ut 648 følgebrev og spørreskjema postalt (mot 981 i 2009). Også disse respondentene ble i følgebrevet invitert til å svare elektronisk på en oppgitt web-adresse. For å ivareta sikkerheten fikk hver respondent en ID og et passord for innlog-

⁴ Dette kommer til uttrykk gjennom at det webbaserte spørreskjemaverktøyet (Conformit) ikke klarer å sende e-post til disse adressene som dermed genererer feilmeldinger.

ging. Denne muliggjorde også at Oxford Research kunne spore hvem som hadde svart eller ikke. Etter at svarfristen gikk ut for begge intervjuformene, tok Polarfakta kontakt med dem som ikke hadde svart på internett for å intervju dem over telefon.⁵ Av totalt 2825 svar kom 1762 inn via internett før Polarfakta overtok ansvaret for datainnsamlingen, altså en andel på 62 prosent (59 prosent i 2009).

3.5.1 Purrerutiner

Alle bedrifter som ikke hadde svart over internett innen angitt frist, ble purret en gang via e-post ved fristens utløp. Det ble ikke foretatt noen purring for de som mottok undersøkelsen postalt. Ved svarfristens utløp overtok Polarfakta datainnsamlingen, og respondentene ble forsøkt kontaktet inntil 10 ganger over flere dager før numrene ble erklært ubrukelige.

Alle som sa at de skulle svare på undersøkelsen, og der det ble gjort avtaler, ble fulgt opp kontinuerlig til de enten avga svar eller nektet å delta. Denne oppfølgingen skjedde gjennom både telefon, mobiltelefon, og e-post. Intervjuerne har også forsøkt å nå aktuelle respondenter på kveldstid, der dette har vært hensiktsmessig. Dette gjelder spesielt respondenter innenfor primærnæringene.

Der Polarfakta fant gale telefonnummer på intervjuobjektet, ble det benyttet alternative kilder for å spore opp nye nummer; internett og diverse numeropplysningstjenester.

3.6 Svar og frafall

I dette kapittelet gis det en nærmere beskrivelse av årsakene til frafallet i undersøkelsen. Som tidligere nevnt var utvalget på 4357 bedrifter. Av disse var 45 ikke mulig å komme i kontakt med som følge av at bedriften var konkurs eller nedlagt, og 385 ikke mulig på grunn av feil telefonnummer, at bedriften ikke er i målgruppen eller at det ikke lot seg gjøre å komme i kontakt med rett person. Vi stod dermed igjen med 3927 potensielle intervjuobjekter.

Som det fremgår av tabellen under, ble det totalt gjennomført 2825 intervjuer. Dette er det høyeste

⁵ Begrepet telefonintervju vil i de fleste av disse tilfelle ikke være dekkende, da selve intervjuet som regel ikke foregår på telefonen. I stedet er det slik at kundene i de fleste tilfeller etter å ha blitt ringt opp av Polarfakta AS selv går inn i det elektroniske spørreskjemaet og besvarer dette. Derfor er det mer korrekt å betegne oppringningene som ytterligere purringer. Av denne grunn vil den korrekte internett-svarandelen være betydelig høyere enn de 62 prosent som er rapportert for innværende undersøkelse.

antall intervjuer som er gjennomført i forbindelse med førundersøkelsene og er en følge av populasjonsundersøkelse av utvalgte tjenester. Totalt gir

dette gir en svarprosent på 72 prosent og sammenliknet med førundersøkelsen av 2009-kullet er dette en nedgang på 5 prosentpoeng.

Tabell 6: Svar og frafall i undersøkelsen totalt, førundersøkelsene 2004 til 2010.

		Utvalg	Feil utfik- ke i målgrup- pen/feil person	Konkurs/ nedlagt	Potensielle intervju	Utførte intervju	Nekt	Ikke svar
2004	Total	2684	295	11	2520	1566	245	567
2004	Pst.	100 %	11 %	0 %	100 %	62 %	10 %	23 %
2005	Total	2748	372	41	2337	1566	244	524
2005	Pst.	100 %	14 %	1 %	100 %	67 %	10 %	22 %
2006	Total	2763	199	13	2552	1686	103	762
2006	Pst.	100 %	7 %	0 %	100 %	66 %	4 %	30 %
2007	Total	2510	100	10	2400	1524	140	736
2007	Pst.	100 %	4 %	0 %	100 %	64 %	6 %	31 %
2008	Total	3394	111	23	3260	2427	32	801
2008	Pst.	100 %	3 %	1 %	100 %	74 %	1 %	25 %
2009	Total	3804	267	18	3519	2696	89	734
2009	Pst.	100 %	7 %	0 %	100 %	77 %	3 %	21 %
2010	Total	4357	385	45	3927	2825	14	1088
2010	Pst.	100 %	9 %	1 %	100 %	72 %	0 %	28 %

Kilde: Oxford Research AS

I tabellen under brytes disse tallene ned på tjeneste og program. Tabellen viser først antall bedrifter i utvalget pr. tjeneste og program, andel av disse som har feil adresse/telefonnummer/kontaktperson og andelen som er konkurs/nedlagt. Deretter vises antallet bedrifter som det har vært mulig å intervju og deretter andelen hvor det er gjennomført intervju, antall bedrifter som har nektet å la seg intervju og til slutt, antall bedrifter som ikke har svart etter gjentatte henvendelser.

Det er relativt store forskjeller mellom tjenestene og programmene. Andelen gjennomførte intervju i prosent av potensialet varierer mellom 47 prosent for Delegasjoner, til 83 prosent for IPR-rådgivning, altså de to nye tjenestene i årets undersøkelse. Det er også verdt å merke seg at disse to tjenestene sammen med FRAM-programmet skiller seg ut med meget høye antall bedrifter og personer det ikke er

mulig å komme i kontakt med. Dette skyldes at kvaliteten på grunnlagsinformasjonen for disse programmene generelt er dårligere enn for de øvrige tjenestene og programmene. Årsaken til dette er trolig at grunnlagsinformasjonen for disse programmene hentes fra andre støttesystemer i Innovasjon Norge enn det som er tilfellet for de øvrige tjenestene og programmene.

Andelen som nekter å la seg intervju, har sunket markant siden fjorårets undersøkelse og ligger fortsatt langt under nivåene for tidligere årganger. Dette kan skyldes at rutinene for kategoriseringen av bedrifter og personer som nekter å delta i undersøkelsen har endret seg over tid. Det er interessant å merke seg at de to nye tjenestene i årets undersøkelse er kjennetegnet ved høye andeler bedrifter og personer som nekter å delta i undersøkelsen.

Tabell 7: Svar og frafall i undersøkelsen etter tjeneste og program, 2010.

Tjeneste/program	Uvalg	Feil person / finner ikke tlf. nr / bedrift	Konkurs/ nedlagt	Potensielle intervju	Utførte intervju	Andel utførte intervju	Nekt	Ikke svar
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell	542	36		506	338	67 %		168
Bygdeutviklingsmidler - Tillegg	242	7		235	162	69 %	2	71
Distriktsrettede risikolån	94	5	4	85	57	67 %		28
Distriktsutviklingstilskudd	712	34	15	663	525	79 %	1	137
Grunnfinansieringslån-flåte	133	22	2	109	59	54 %	1	49
Innovasjonslån	109	3		106	86	81 %		20
Landsdekkende utviklingstilskudd	135	7		128	86	67 %	3	39
Lavrisikolån	90	5		85	59	69 %		26
Landbrukslån	249	24		225	154	68 %		71
OFU/IFU	168	5	4	159	112	70 %		47
FRAM	221	73	7	141	86	61 %		55
Marint verdiskapingsprogram	65	2	1	62	39	63 %		23
Maritim utvikling	25			25	18	72 %		7
Verdiskapingsprogram mat	89	9		80	62	78 %		18
Trebasert innovasjonsprogram	64	4	2	58	46	79 %		12
Verdiskapingsprogrammet for reindrift	23	3		20	12	60 %		8
Bioenergiprogrammet	199	10		189	131	69 %	1	57
Etablererstipend (KRD)	479	15	3	461	373	81 %		88
Inkubatorstipend	62	3	2	57	45	79 %		12
Bygdeutviklingsstipend	143	9	1	133	102	77 %		31
Internasjonalisering	85	9	1	75	47	63 %		28
Risikolån landbruk	33			33	24	73 %		9
Etablererstipend (NHD)	86	1	1	84	69	82 %		15
Skog- og klimaprogrammet	28	3		25	17	68 %		8
Delegasjoner	156	54	2	100	47	47 %	3	50
IPR-rådgivning	125	42		83	69	83 %	3	11
Total	4357	385	45	3927	2825	72 %	14	1088

Kilde: Oxford Research AS

3.7 Vekting av utvalget

Utvalget er som tidligere nevnt trukket disproporsjonalt. Det vil si at vi ikke har tatt hensyn til de ulike tiltakenes andel av populasjonen. Vi har derimot trukket utvalget med hensyn til hver enkel tjeneste og hvert enkelt program. Med andre ord er utvalget skjevt med hensyn til fordelingen mellom tjenestene og programmene. I store trekk kan man si at de tjenestene og programmene med relativt få tildelinger og relativt små budsjetter er overrepresentert, mens de store tjenestene og programmene målt i antall tildelinger og budsjetter er underrepresentert.⁶

Når vi skal analysere dataene, må vi foreta en veiing av svarene for å korrigere for disse skjevhetene. Kun slik kan totalsvarene bli korrekte. Grunnen er at svarene på spørsmålene som er stilt i undersøkelsen, trolig er avhengige av hvilken tjeneste eller program respondenten har fått bevilget. Vektingen vil redusere feilmarginene som skjevheten i utvalget innebærer. Vi oppnår dermed å fjerne utvalgsfeilene som skyldes underrepresentasjon av store tjenester og programmer og overrepresentasjon av små.⁷

Denne vektingen har kun innvirkning på fordelingen av svarene totalt sett i undersøkelsen og påvirker ikke fordelingen internt i tjenestene og programmene.

⁶ I og med at det gjennomføres populasjonsundersøkelse for Distriktsutviklingstilskudd, Distriktsrettede risikolån, Etablererstipend (både de som er finansiert av KRD og de som er finansiert av NHD) samt Innovasjonslån, vil disse oppføre seg som de tjenestene og programmene med få bevilgninger.

⁷ Hellevik, O., "Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap", Oslo: Universitetsforlaget, 1991 s. 331

For å beregne vektene for hver av tjenestene og programmene, må en kjenne fordelingen mellom disse i populasjonen og i svarene. For hver av tjenestene og programmene beregnes det en vekt som tilordnes alle de enhetene som tilhører denne tjenesten eller dette programmet.

Når det for eksempel gjelder Bygdeutviklingsmidler – tradisjonell, står de for 23,61 prosent av tjenestene/programmene i populasjonen, men bare for 11,96 prosent av svarene. Dermed blir vekten $0,2361 / 0,1196 = 1,9724$. Tilsvarende får bedriftene som har mottatt Innovasjonslån, som er overrepresentert i

svarene, vekten 0,6179. På denne måten beregnes en vekt for alle tjenestene og programmene. Enkelte av analysene gjøres kun innen hovedgruppene av tjenester eller programmer. Dermed lages det separate vekter til bruk for de ulike hovedgruppene, etter samme fremgangsmåte. Da tas det utgangspunkt i populasjonens størrelse innen hovedgruppen det gjelder, og ikke populasjonen totalt. Fordelingen av denne sammenholdes så med fordelingen av svarene og vektene blir beregnet. Selve veiingen er noe som enkelt utføres i statistikkprogrammet SPSS. Der får hver enhet den vekten som den skal ha og teller da det antall ganger vekten tilsier.

Tabell 8: Vekting etter tjeneste og program, 2010.

Tjeneste/program	Populasjon	Fordeling av populasjon	Svar	Fordeling av svar	Vekt
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell	1594	23,61 %	338	11,96 %	1,973431
Bygdeutviklingsmidler - Tillegg	430	6,37 %	162	5,73 %	1,110718
Distriktsrettede risikolån	128	1,90 %	57	2,02 %	0,939692
Distriktsutviklingstilskudd	1086	16,09 %	525	18,58 %	0,865607
Grunnfinansieringslån-flåte	156	2,31 %	59	2,09 %	1,106427
Innovasjonslån	127	1,88 %	86	3,04 %	0,617953
Landsdekkende utviklingstilskudd	201	2,98 %	86	3,04 %	0,978020
Lavrisikolån	99	1,47 %	59	2,09 %	0,702156
Landbrukslån	382	5,66 %	154	5,45 %	1,037990
OFU/IFU	220	3,26 %	112	3,96 %	0,821968
FRAM	228	3,38 %	86	3,04 %	1,109396
Marint verdiskapingsprogram	84	1,24 %	39	1,38 %	0,901291
Maritim utvikling	27	0,40 %	18	0,64 %	0,627685
Verdiskapingsprogram mat	108	1,60 %	62	2,19 %	0,728924
Trebasert innovasjonsprogram	70	1,04 %	46	1,63 %	0,636782
Verdiskapingsprogrammet for reindrift	27	0,40 %	12	0,42 %	0,941527
Bioenergiprogrammet	233	3,45 %	131	4,64 %	0,744278
Etablererstipend (KRD)	554	8,21 %	373	13,20 %	0,621515
Inkubatorstipend	65	0,96 %	45	1,59 %	0,604437
Bygdeutviklingsstipend	146	2,16 %	102	3,61 %	0,598967
Internasjonalisering	168	2,49 %	47	1,66 %	1,495759
Risikolån landbruk	33	0,49 %	24	0,85 %	0,575378
Etablererstipend (NHD)	91	1,35 %	69	2,44 %	0,551877
Skog- og klimaprogrammet	28	0,41 %	17	0,60 %	0,689223
Delegasjoner	245	3,63 %	47	1,66 %	2,181316
IPR-rådgivning	221	3,27 %	69	2,44 %	1,340274
Total	6751	100,00 %	2825	100,00 %	1,000000

Kilde: Oxford Research AS

3.8 Undersøkelsens styrker og svakheter

Kundeeffektundersøkelsen dekker i alt 26 ulike tjenester og programmer, og foreliggende undersøkelsen omfatter en stor del av organisasjonens ressursbruk i 2010. Innovasjon Norges tjenester og programmer spenner vidt hva gjelder bl.a. målgrupper, næringer, formål og geografisk nedslagsfelt. Hver enkelt tjeneste/program har sin egen innretning på disse og flere andre områder.

Analysen av kundeeffektundersøkelsen er søkt balansert slik at gjennomsnittbetragtninger er brukt der det oppfattes å være relevant, mens mye av omtalen er konsentrert om den enkelte tjeneste og det enkelte program. Dette medfører imidlertid ikke at vi anser kundeeffektundersøkelsen som irrelevant for å vurdere måloppnåelsen for Innovasjon Norge som helhet. Så lenge aktiviteten gjennomføres i form av et antall tjenester og programmer, vil det i stor grad være summen av resultatene fra disse som bestemmer graden av måloppnåelse. Helhetsbetragtninger på tvers av tjenestene og programmene vil derfor være relevante, men det er viktig å gjenta at en fullstendig evaluering av Innovasjon Norge må basere seg på et mer omfattende undersøkelsesdesign tilpasset ulike programkonsept enn det kundeeffektundersøkelsen alene gjør.

Tilfredshet kan ses på som forskjellen mellom forventning og resultat. I forhold til resultatene fra kundeeffektundersøkelsen, baseres våre vurderinger av hva som er bra og hva som er dårlig i stor grad på en tolkning av formålet og målene for Innovasjon Norge. Undersøkelsesopplegget rommer ikke mulighet til å analysere resultatene i forhold til målene for den enkelte tjeneste og det enkelte programmet som omfattes.

Undersøkelsen baserer seg på subjektive vurderinger. Dette medfører at datamaterialet er utsatt både for strategisk svargivning og for svar som ikke er eksakte. Dette tas hensyn til i tolkning og i analysen av datamaterialet. I analysen fokuseres det sterkt på utviklingen i resultater over tid. Om en antar at feilkildene er stabile, vil disse trendene gi et konsistent resultat.

3.8.1 Vurdering av datamaterialet og analyse

Feilmarginen for utvalget er maksimalt ± 1 prosentpoeng med et sikkerhetsnivå på 95 prosent. Antall gjennomførte intervju er lavt innenfor enkelte tjenester og programmer. Dette påvirker presisjonen i dataene, og da særlig der antall svar er lavt samtidig som populasjonen er liten. Det resulterer i høy feilmargin. Dette gjelder særlig tjenestene/programmene Verdiskapingsprogrammet for reindrift, Maritim utvikling, Skog- og klimaprogrammet og Risikolån landbruk. Innenfor disse må en være varsom med å trekke bastante konklusjoner, og primært benytte data til å *indikere* eventuelle funn. For de fleste andre tjenestene og programmene, er feilmarginene relativt lave. Dataene for disse er dermed mer presise. Datamaterialet ble klargjort for analysen gjennom at registrerte data fra Innovasjon Norge ble koplet til filen sammen med de ulike vektene. Den filen som da forelå, er benyttet i den videre statistiske analysen og i den foreliggende rapporteringen.

Kapittel 4. Organisering og gjennomføring

24 prosent av prosjektene/aktivitetene på undersøkelsestidspunktet var gjennomført og avsluttet. Dette er en svak økning fra 2009 (22 prosent). Prosjektene som er gjennomført og avsluttet har i gjennomsnitt mottatt ca kr. 651 tusen kroner.

Fra 2005 til 2009 har vi sett en jevn positiv utvikling i fullfinansieringsgraden (fra 60 prosent i 2005 til 77 prosent i 2009). Resultatene for 2010 viser at denne utviklingen fortsetter; 78 prosent av prosjektene er fullfinansierte.

4.1 Bruk av tilbudt støtte

De fleste bedriftene benytter seg av tilbudet fra Innovasjon Norge. Av de 2825 bedriftene, har 2290 bedrifter benyttet tilbudet. 320 oppgir videre at de kommer til å benytte det.

85 bedrifter har ikke, og kommer ikke til å benytte tilbudet fra Innovasjon Norge.

Ser man bort fra "vet ikke/ikke relevant"-kategorien (130 bedrifter), har 85 prosent av bedriftene benyttet seg av tilbudet fra Innovasjon Norge (2009/08: 86 prosent), og 12 prosent vil gjøre det. Disse andelen er relativt stabile fra ett år til et annet.

Som påpekt er det 85 bedrifter som ikke kommer til å benytte seg av tilbudet. Disse utgjør en liten andel (3 prosent). I neste tabell fremkommer årsakene til at disse bedriftene ikke kommer til å benytte tilbudet fra Innovasjon Norge.

9 bedrifter oppgir at årsaken til at de ikke har benyttet tilbudet er at prosjektet/aktiviteten er opphørt. Videre oppgir 7 bedrifter at man er forsinket i arbeidet med prosjektet/aktiviteten.

14 bedrifter oppgir videre at prosjektet/aktiviteten er dekket gjennom andre kilder, og de resterende 50 har andre grunner eller vet ikke hvorfor de ikke benytter tilbudet fra Innovasjon Norge.

Tabell 9: Årsak til at bedriften ikke vil benytte seg av tilbudet fra Innovasjon Norge, 2010.

Årsak	Antall	Andel
Prosjektet/aktiviteten er opphørt	9	11 %
Prosjektet/aktiviteten er forsinket	7	8 %
Prosjektet/aktiviteten er dekket gjennom andre kilder	14	16 %
Annen grunn	50	58 %
Vet ikke/ikke relevant	6	7 %
Total	85	100 %

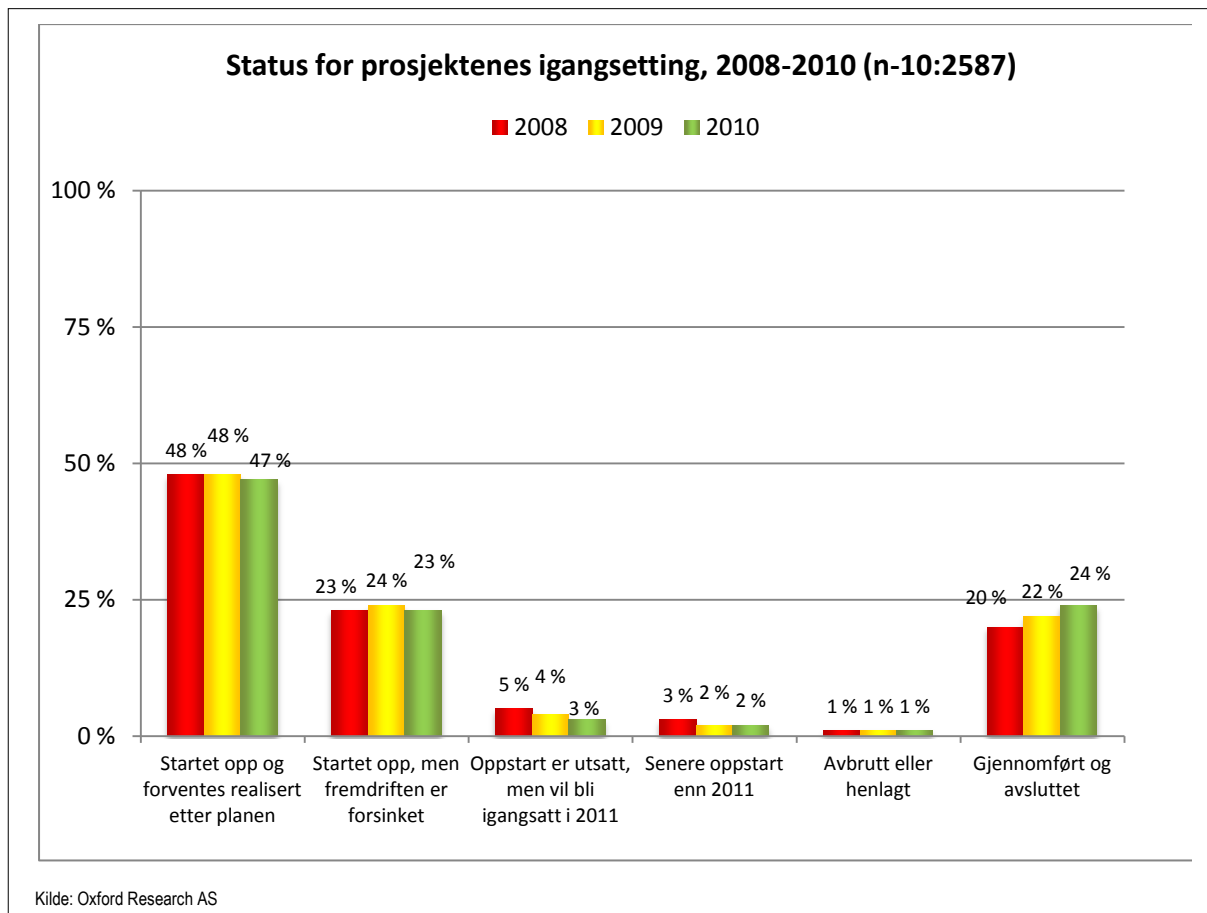
Kilde: Oxford Research AS

4.1.1 Status for igangsettingen

I forhold til status på prosjektene/aktivitetene som inngår i undersøkelsen, viser neste figur at 24 prosent av prosjektene/aktivitetene på undersøkelsestidspunktet var gjennomført og avsluttet. Dette er en svak økning fra 2009 og 2008. Resultatene viser altså en tendens til at prosjektene som Innovasjon Norge støtter i økende grad blir gjennomført og avsluttet som planlagt.

Videre er om lag halvparten av prosjektene/aktivitetene startet opp og forventet fullført i tråd med planen. Denne andelen har holdt seg relativt stabil de tre siste årgangene.

Figur 2: Status for prosjektenes igangsetting, 2008-2010.

Prosjektene som er gjennomført og avsluttet har i gjennomsnitt mottatt ca 770 000 (ca kr. 1,2 millioner kroner i 2009).

Neste tabell viser videre at prosjektene/aktivitetene som er avbrutt eller henlagt i snitt har fått innvilget ca 290 000 kroner. Dette er relativt få prosjekter (16 stk.), men tyder uansett på at disse prosjektene er relativt små.

Tabell 10: Gjennomsnittlig innvilget beløp etter status for prosjektet, 2008-2010.

Status	2008 Kr.	2009 Kr.	2010 Kr.
Prosjektet/aktiviteten er startet opp og forventes realisert i samsvar med prosjektplanene	1 123 429	1 283 708	893 748
Prosjektet/aktiviteten er startet opp, men fremdriften er forsinket i henhold til planene	676 735	1 172 478	651 236
Oppstart er utsatt, men vil bli igangsatt i 2011	644 603	1 051 990	889 842
Det planlegges en senere oppstart enn 2011	493 889	691 742	641 202
Prosjektet/aktiviteten er avbrutt eller henlagt	399 333	275 641	291 732
Prosjektet/aktiviteten er gjennomført og avsluttet	672 070	1 116 986	650 765
Total	892 522	1 194 941	772 019

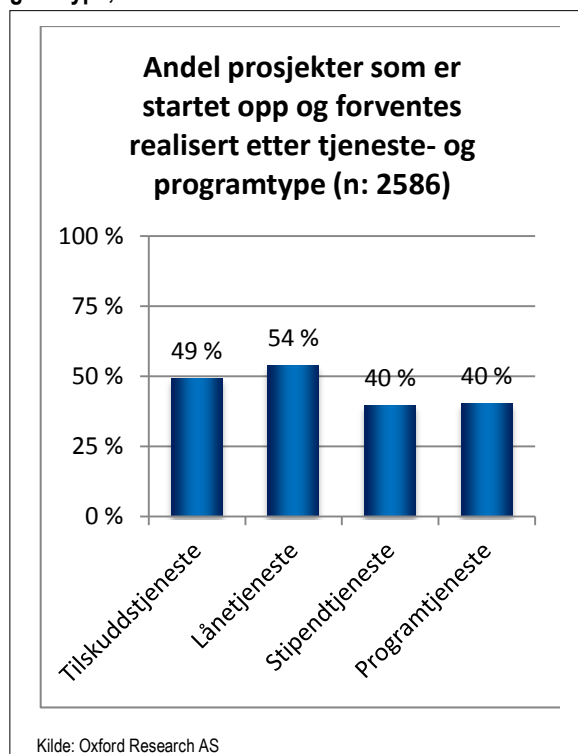
Kilde: Oxford Research AS

Neste figur viser andel prosjekter som er startet opp og forventes realisert etter tjeneste- og programtype. Som figuren viser, er det innen Tilskudds- og Lånetjenestene andelen er størst, mens Stipendjenestene og Programmene skårer noe lavere. Dette

bildet tilsvarende bildet fra 2008 og 2009. Lånetjenestene skiller seg imidlertid noe tydeligere fra også Tilskuddstjenestene i inneværende årgang, med fem prosentpoeng større andel prosjekter som er startet

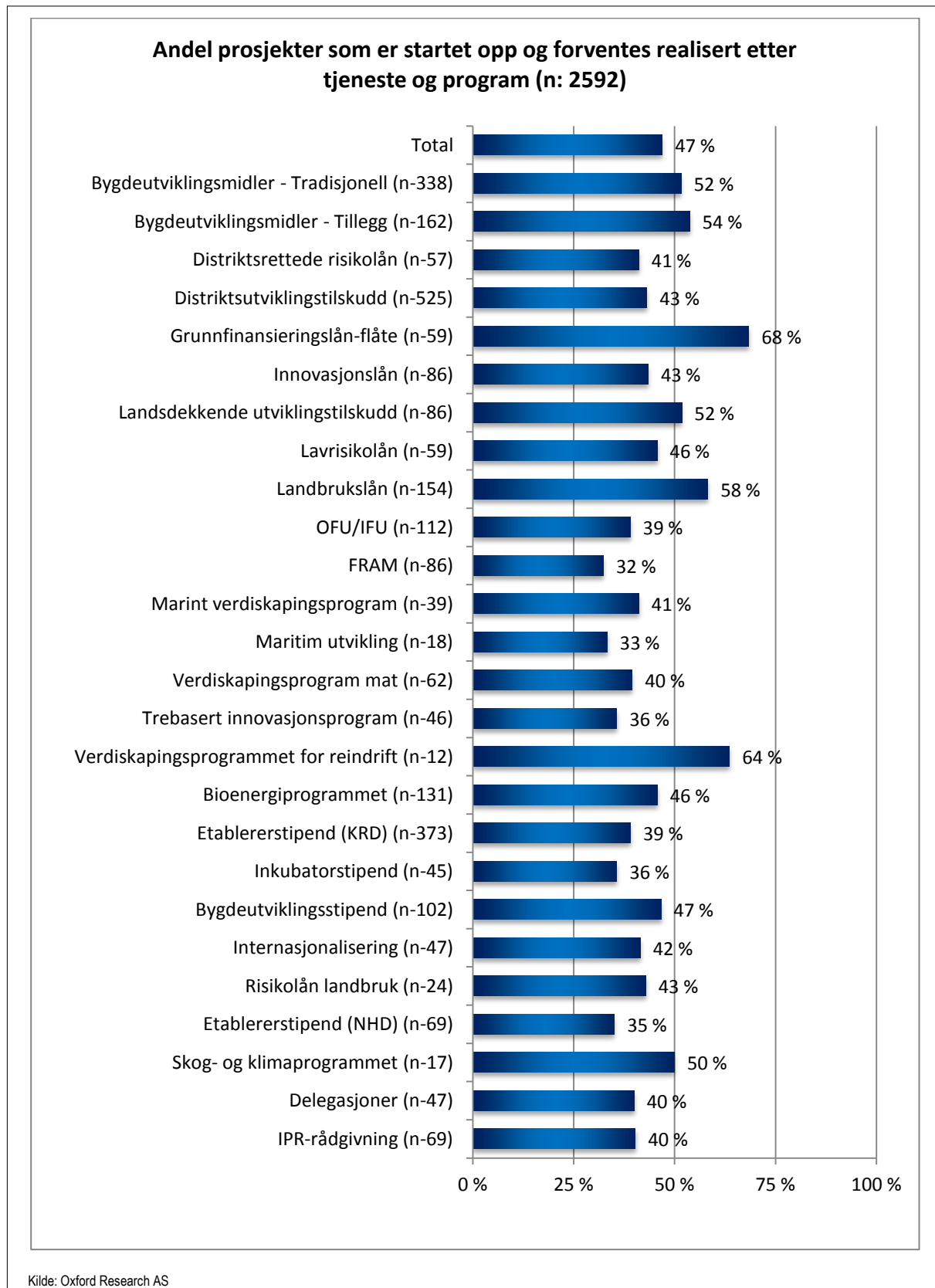
opp og forventet realisert enn hva tilfellet er for Tilskuddstjenestene.

Figur 3: Andel prosjekter som er startet opp og forventes realisert, etter tjeneste- og programtype, 2010.

Ser vi nærmere på prosjektrealisering i forhold til tjeneste og programporteføljen, ser vi av Figur 4 at andelen prosjekter som er startet opp og som forventes realisert etter planen er størst innen Grunnfinansieringslån-flåte (68 prosent) og Verdiskapingsprogrammet for reindrift (64 prosent). Andelen er klart lavest for FRAM (32 prosent). FRAM har imidlertid hatt en klar økning fra forrige førundersøkelse på hele 15 prosentpoeng.

Figur 4: Andel prosjekter som er startet opp og forventes realisert etter planen etter tjeneste og program, 2010.

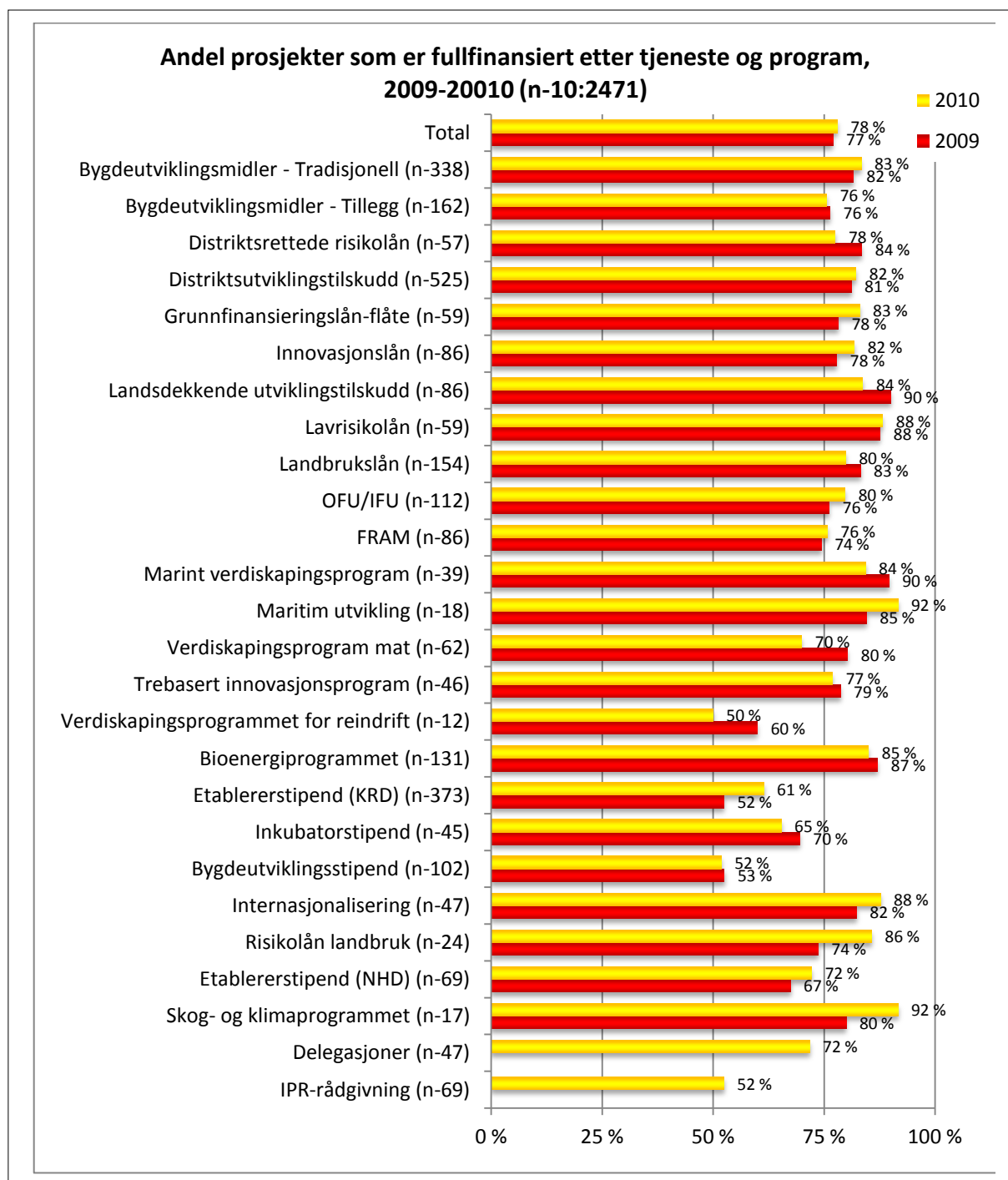
4.2 Fullfinansiering

Fra 2005 til 2009 har vi sett en jevn positiv utvikling i fullfinansieringsgraden (fra 60 prosent i 2005 til 77 prosent i 2009). For inneværende førundersøkelse viser resultatene at fullfinansieringsgraden ligger på 78 prosent.

4.2.1 Fullfinansiering etter tjeneste og program

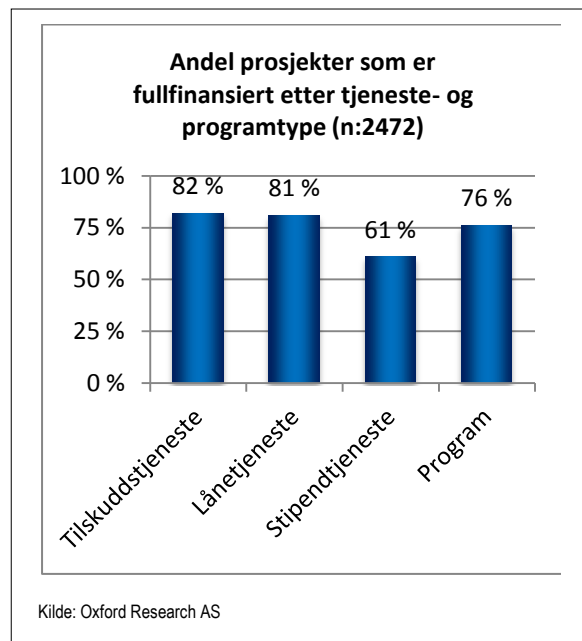
Når det gjelder den enkelte tjeneste og det enkelte program, viser Figur 5 at det Lavrisikolån (88 prosent), Skog- og klimaprogrammet (92 prosent) og Maritim utvikling (92 prosent) som har de høyeste andelene, mens Verdiskapingsprogrammet for reindrift (50 prosent), Bygdeutviklingsstipend (52 prosent) og IPR-rådgivning (52 prosent) har de laveste andelene fullfinansierte prosjekter.

Figur 5: Andel prosjekter som er fullfinansiert etter tjeneste og program, 2009 og 2010.

Ser vi på de ulike tjeneste- og programtypene, viser resultatene som for 2008- og 2009-årgangen at Stipendjentene skiller seg ut fra de tre øvrige typene ved at de skårer klart lavere på andel fullfinansierte prosjekter/aktiviteter. Dette gir indikasjoner på at det er vanskeligere å skaffe finansiering for entreprenører. Disse har ofte både mindre erfaring og ikke noen konkrete resultater å vise til sett i forhold etablerte bedrifter. Dette gjør at Innovasjon Norge spiller en ekstra viktig rolle for disse i forhold til å skaffe finansiering. I og med at fullfinansieringsgraden er betydelig lavere for Stipendjentene, kan det imidlertid stilles visse spørsmålstegn ved om Innovasjon Norge oppfyller denne rollen på en god nok måte? Det gjør at det er behov for en nærmere diskusjon av hvor vidt finansieringsgraden er tilstrekkelig høy for mottakerne av Stipendjentene. Når dette er sagt skal det påpekes at andelen prosjekter som er fullfinansiert innen Stipendjentene har økt fra 57 prosent i 2009-årgangen til 61 prosent i inneværende årgang.

Figur 6: Andel prosjekter som er fullfinansiert etter tjeneste- og programtype, 2010.

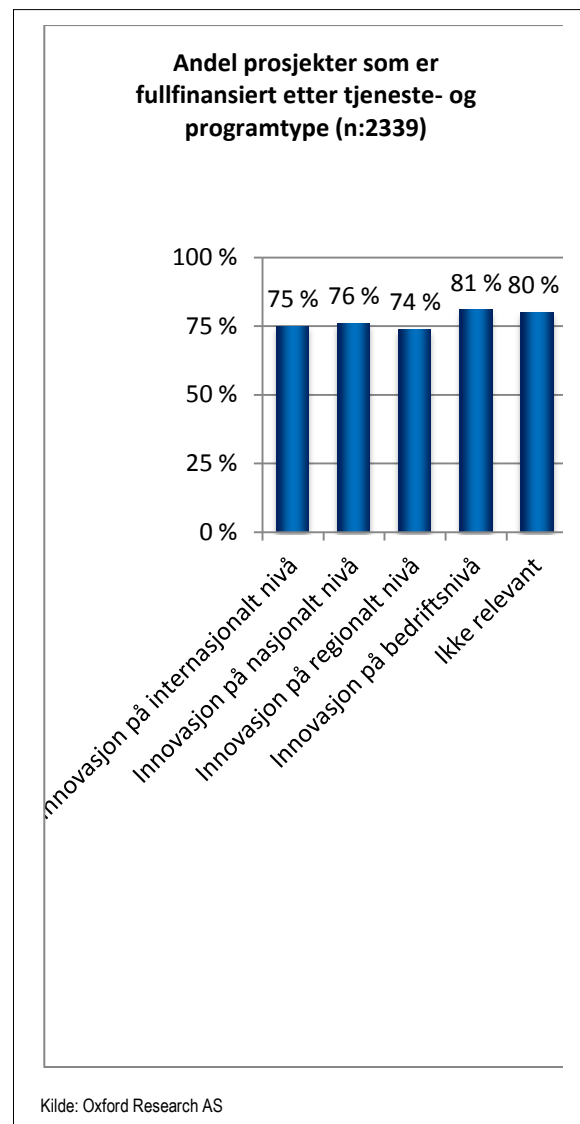

4.2.2 Fullfinansiering etter innovasjonshøyde

Det kan være vanskelig å realisere prosjekter med stor innovasjonshøyde i og med at det er stor usikkerhet knyttet til slike prosjekter og at de kan ta lang tid å realisere de fulle effektene av dem. Vi har derfor undersøkt om det er forskjeller i fullfinansieringsgrad mellom prosjekter som har ulike innovasjonshøyde. Resultatet av denne analysen vises i neste figur.

Det framgår at fullfinansieringsgraden er høyest i de prosjektene som har blitt betegnet som innovasjon på bedriftsnivå (81 prosent), mens den er lavest i de som blir betegnet som innovasjon på regionalt nivå (74 prosent).

Figur 7: Andel prosjekter som er fullfinansiert etter innovasjonshøyde, 2010.

4.2.3 Fullfinansiering etter distriktpolitisk virkeområde

I forhold til distriktpolitisk virkeområde, er andelen fullfinansierte prosjekter høyest innen sone 2 (86 prosent), og lavest innen sone 1 (76 prosent). Gjennomsnittlig innvilget beløp varierer henholdsvis fra 656 tusen i sone 4 til 868 tusen i sone 3.

Tabell 11: Gjennomsnittlig innvilget beløp etter distriktpolitisk virkeområde, 2008-2010.

Distrikts-politisk virkeområde	2008 Kr	2009 Kr	2010 Kr
Sone 1 (utenfor)	792 345	1 327 938	808 434
Sone 2	1 139 625	877 750	721 035
Sone 3	1 070 763	1 315 272	868 230
Sone 4	874 534	929 885	656 132
Total	906 968	1 198 131	777 737

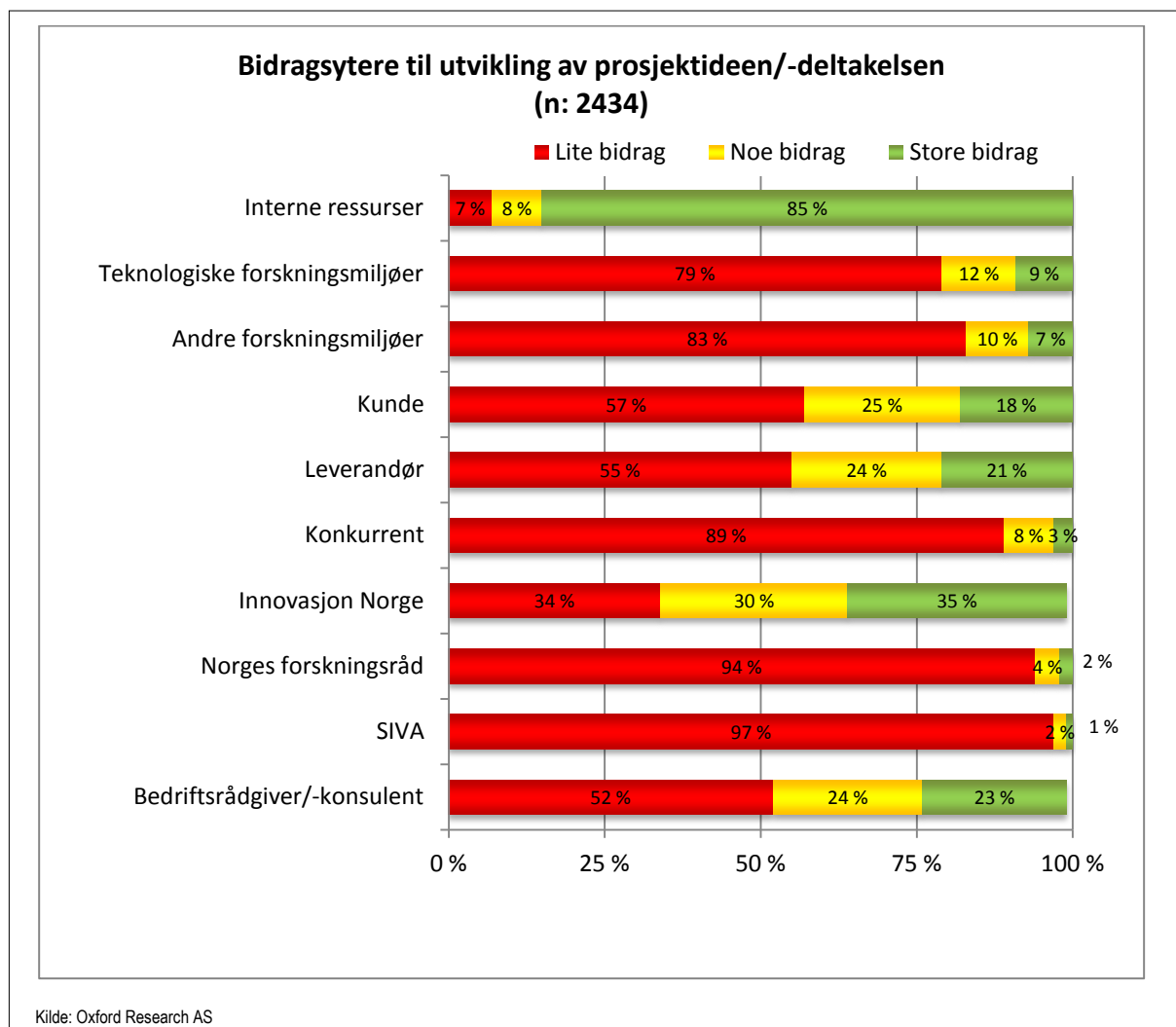
Kilde: Oxford Research AS

4.3 Bidragsytere til utvikling av prosjekt-idé/deltakelse i aktivitet

Bidragsyterne til utviklingen av prosjekt-idé/deltakelse i aktivitet omfatter bedriftenes subjektive oppfatning av hvem som har bidratt til utvikling av prosjektet eller bedriftens deltakelse i nettverksprogrammer/-aktiviteter. Som neste figur viser, er det interne ressurser som i klart størst grad bidrar i forhold til dette. Dette er i samsvar med funn i tidligere undersøkelser. Videre bidrar Innovasjon Norge i 35 prosent av prosjektene.

Norges forskningsråd og SIVA bidrar i minst grad til utviklingen av prosjektideen/bedriftens deltakelse i aktiviteten. Dette er også i samsvar med funn i tidligere undersøkelser.

Figur 8: I hvilken grad bidro følgende aktører til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse i aktiviteten? 2010.

4.4 Finansiering av prosjektene

I undersøkelsen er bedriftene bedt om å angi hvilke kilder – utenom Innovasjon Norge – som er benyttet for å finansiere prosjektene (flere svar mulig). Resultatene i Figur 9 viser at egenkapital (87 prosent) er den klart viktigste finansieringskilden, etterfulgt av banklån (36 prosent).

Det er store forskjeller mellom de ulike tjenestene og programmene med hensyn til hvilke finansieringskilder prosjektene benytter. Når det gjelder *egenkapital*, er 100 prosent av prosjektene som Innovasjon Norge har støttet gjennom Verdiskapingsprogram for reindrift og 96 prosent av prosjektene innen Distriktsrettede risikolån tilleggsfinansiert på denne måten, mens bare 73 prosent av prosjek-

tene som har mottatt støtte innen Skog- og klimaprogrammet har egenkapital i tillegg.

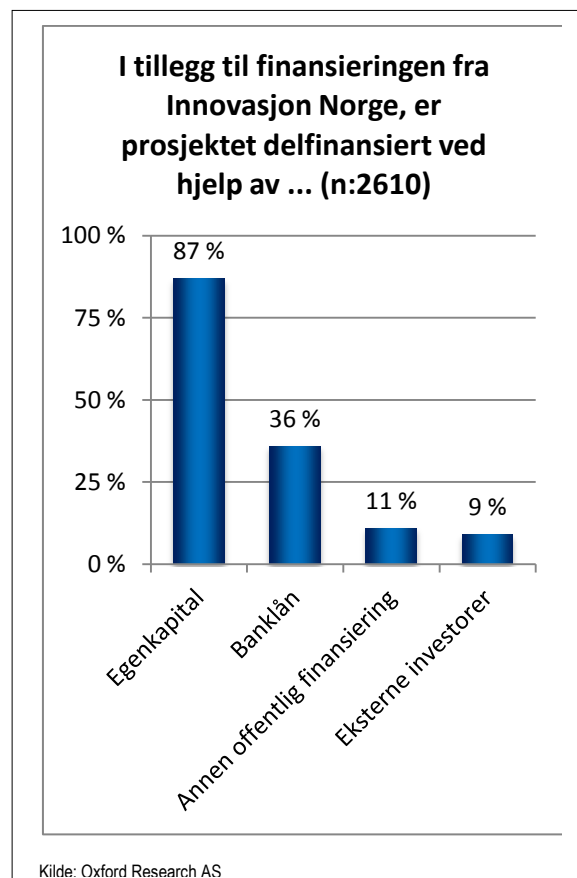
Annen offentlig finansiering er oppnådd av 24 prosent av bedriftene som har mottatt OFU/IFU, mens ingen av bedriftene som har mottatt Risikolån landbruk, eller deltatt i Verdiskapingsprogrammet for reindrift eller Skog- og klimaprogrammet har oppnådd denne formen for tilleggsfinansiering.

Bedrifter som har mottatt Landsdekkende utviklings-tilskudd oppnår i størst grad også å bli støttet av *eksterne investorer* (32 prosent), mens ingen som har deltatt i Verdiskapingsprogrammet for reindrift eller Skog- og klimaprogrammet har mottatt denne typen finansiering.

Banklån kan være en viktig kilde for tilleggsfinansiering av prosjekter. Våre analyser viser at 36 prosent av prosjektene som har blitt støttet av Innovasjon Norge også har mottatt banklån. Dette er en økning på nær 10 prosentpoeng sammenliknet med førundersøkelsen av 2009-årgangen. Bakgrunnen for denne økningen ligger trolig i at bankene har økt utlånsrammene etter finanskrisen. I størst grad gjelder dette for prosjekter innenfor Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell (72 prosent), mens kun 2 prosent av prosjektene som har mottatt Landsdekkende utviklingstilskudd også har fått banklån.

Ser man på de fire hovedkategoriene av tjenester og programmer, er det store forskjeller mellom de når det gjelder bruk av banklån. Andelen som bruker banklån er høyest for mottakere av Tilskuddstjenester (48 prosent) og Lånetjenester (36 prosent), mens den er lavest innen Stipendijestene (16 prosent) og Programtjenestene (18 prosent). Dette viser at det er vanskeligere for mottakerne av Stipendijestene og Programmer å oppnå bankfinansiering enn det er for mottakere av Tilskudds- og Lånetjenester. Dette er som forventet i og med at disse i stor grad fokuserer på etablerere, nettverk, kompetanse og innovasjon. Dette er områder som i stor grad er utsatt for markedssvikt.

Figur 9: Finansieringskilder, andel som svarer ja, 2010.

Vi har også kartlagt i hvilken grad det er forskjeller i bruken av de ulike finansieringskildene ut fra andre sentrale bakgrunnsvariable. Av særlige interessante funn her vil vi trekke fram at:

- I forhold til bruk av egenkapital, er dette relativt likt uavhengig av distriktpolitisk virkeområde. Imidlertid er det færre bedrifter utenfor det distriktpolitiske virkeområdet som har benyttet seg av bankfinansiering, mens det er flere som har benyttet seg av eksterne investorer. Dette skyldes både underliggende forskjeller i program- og tjenestefordelingen samt ulikheter i utbredelsen av eksterne investorer.
- Som i forrige førundersøkelse er det en sammenheng mellom innovasjonshøyde og bruk av banklån. Jo høyere innovasjonshøyde, jo færre er det som har brukt banklån. Dette viser at det er særlig vanskelig for de mest innovative ideene å oppnå bankfinansiernig. Dette kan skyldes en rekke forhold, men vi vil trekke fram to; det

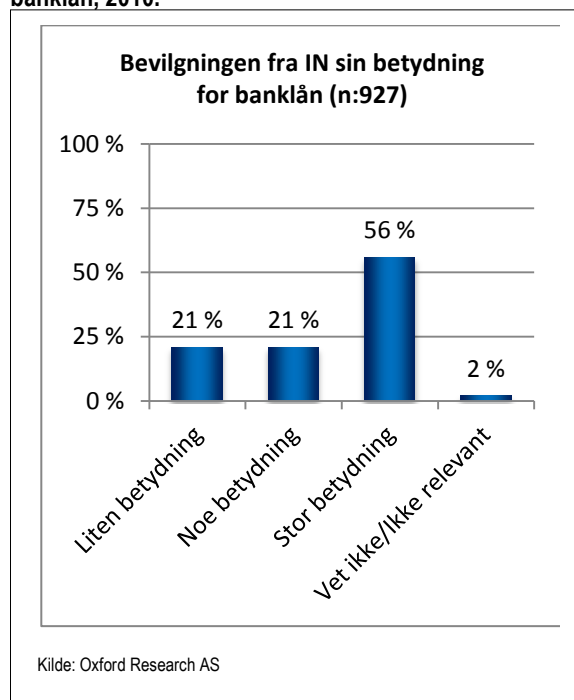
er større usikkerhet knyttet til om en vil lykkes med denne typen prosjekter og det tar lang tid å realisere de fulle effektene av dem.

- De prosjektene som har den største innovasjonshøyden har i større grad blitt finansiert ved hjelp av eksterne investorer. Dette er som forventet, og samsvarer med funn i førundersøkelsen av 2009-årgangen. Eksterne investorer er først og fremst interessert i de ideene som har det største potensialet. I tillegg er det en relativ overvekt av andelen eksterne investorer i de områdene hvor de mest innovative ideene er lokalisert. Dette gjør det med andre ord lettere å komme i kontakt med dem.

4.4.1 Innovasjon Norges betydning for banklån

I det videre vil vi se nærmere på hvordan mottagerne av banklån vurderer betydningen av støtten fra Innovasjon Norge for å oppnå slik finansiering. Som vist i Figur 10, tillegger bedriftene Innovasjon Norge stor betydning for at banker gir dem lån. Av de som har fått banklån, har Innovasjon Norge hatt stor betydning for at 56 prosent av virksomhetene fikk det og middels betydning for 21 prosent. Dette er en klar indikasjon på at Innovasjon Norge spiller en viktig rolle når det gjelder å utløse bankfinansiering. Funnene er for øvrig stabile fra 2009 til inneværende årgang.

Figur 10: Hvilken betydning har midlene fra Innovasjon Norge hatt for at prosjektet fikk banklån, 2010.

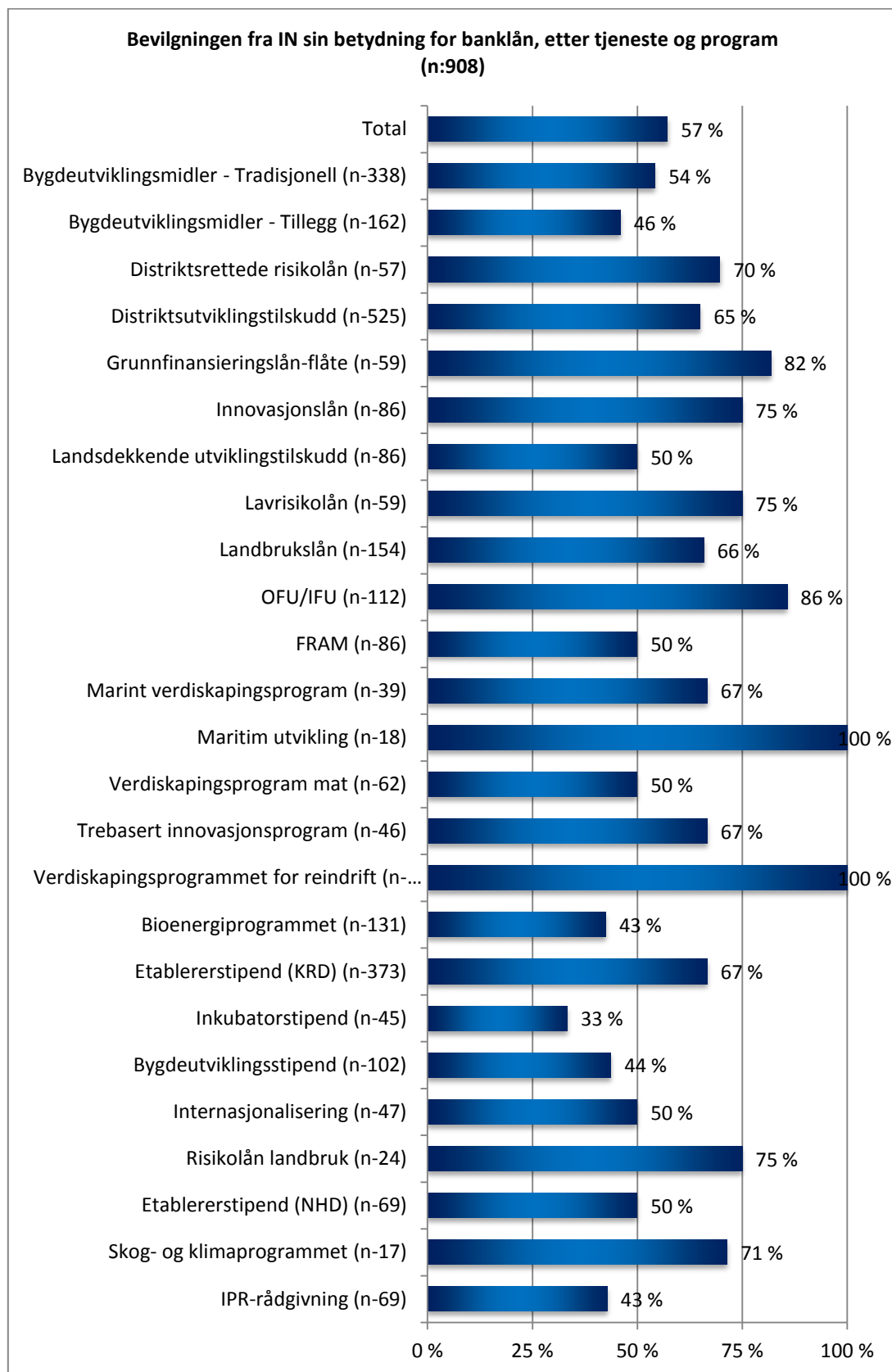

Innovasjon Norges betydning for banklån etter tjeneste og program

Vi ser av Figur 11 at det særlig er deltagerne på Verdiskapingsprogram for reindrift og Maritim utvikling, (100 prosent) som tillegger Innovasjon Norge stor betydning for at banken ga lån. Imidlertid er det få av deltagerne på disse programmene som har mottatt banklån. Mottagerne av Inkubatorstipend (33 prosent) og IPR-rådgivning og Bioenergiprogrammet (43 prosent) er de som i minst grad mener at Innovasjon Norge har hatt stor betydning for at banklån ble gitt.

Vi har også undersøkt i hvilken grad det er forskjeller mellom de ulike hovedkategoriene av tjenester og programmer når det gjelder Innovasjon Norges betydning for at virksomhetene fikk banklån. Resultatene viser at Innovasjon Norge har hatt størst betydning for at dette blant mottakerne av Lånetjenestene (71 prosent), mens de har hatt minst betydning for Programtjenestene (53 prosent). Dette innebærer at Innovasjon Norges i stor grad har fungert som risikoavlastende toppfinansiering overfor bankene.

Figur 11: Andel som tillegger Innovasjon Norges bevilgning stor betydning for at prosjektet fikk banklån, etter tjeneste og program, 2010.

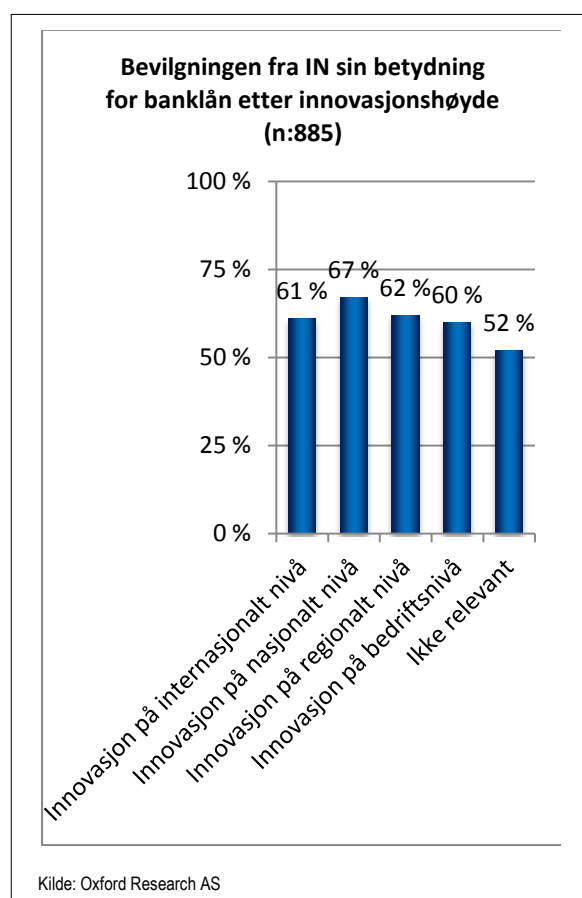

Kilde: Oxford Research AS

Innovasjon Norges betydning for banklån etter innovasjonshøyde

Ser vi nærmere på prosjektenes innovasjonshøyde, ser vi av **Feil! Fant ikke referanse-kilden.** at prosjekter med Innovasjon på nasjonalt nivå som i noe større grad enn andre prosjekter mener at Innovasjon Norge har hatt stor betydning for at de fikk lån av banken (67 prosent). I forhold til de øvrige innovasjonsnivåene er andelen relativt like.

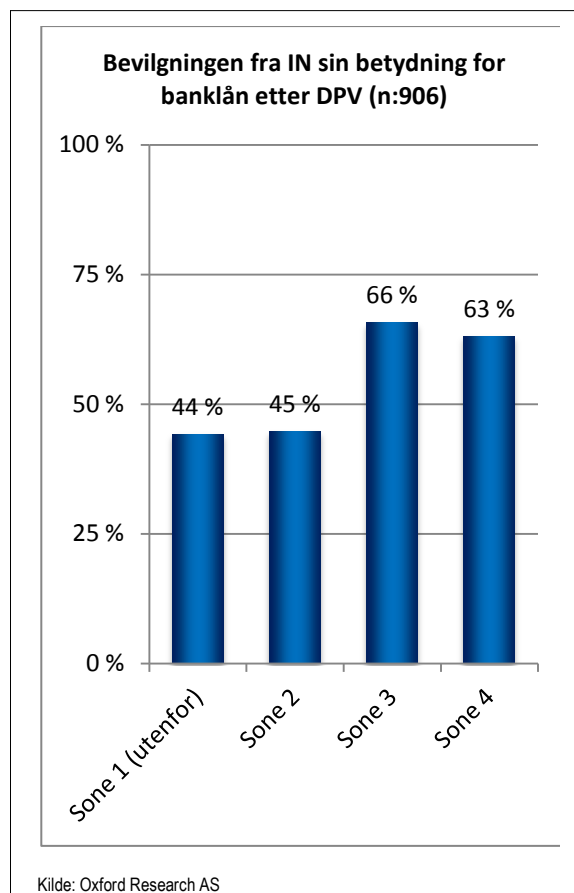
Figur 12: Andel som tillegger Innovasjon Norges bevilgning stor betydning for at prosjektet fikk banklån etter innovasjonshøyde, 2010.

Innovasjon Norges betydning for banklån etter distriktpolitisk virkeområde

Figur 13 viser at bedrifter lokalisert i sone 3 (66 prosent) og sone 4 (63 prosent) innenfor det distriktpolitiske virkeområdet i størst grad mener at Innovasjon Norges betydning for å oppnå banklån har vært stor. Dette er svært interessant, og indikerer at Innovasjon Norge har spilt en særlig viktig rolle i forhold til å motvirke markedsimperfeksjoner i finansmarkedene i de mest distriktspregede områdene.

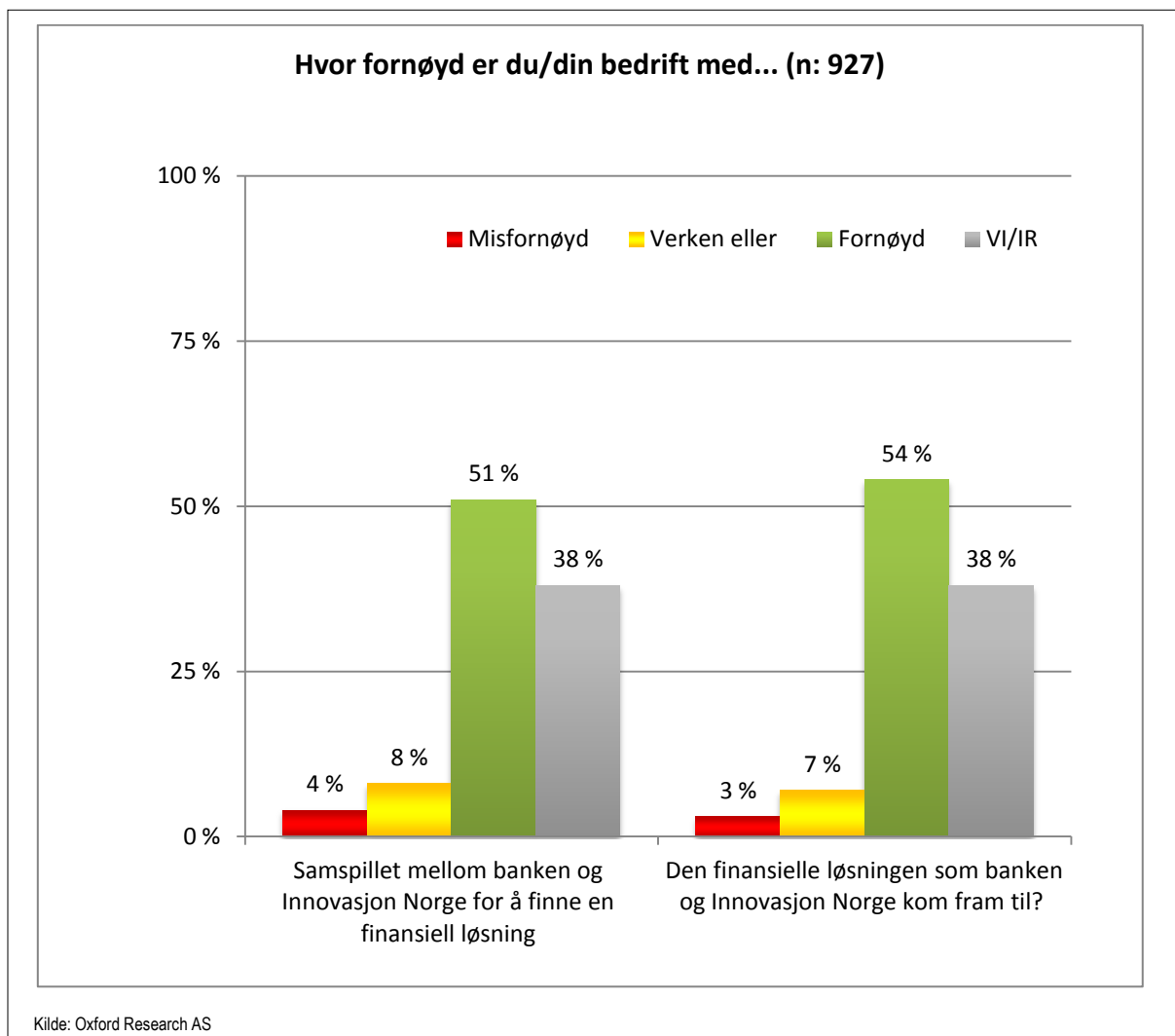
Figur 13: Andel som tillegger Innovasjon Norges bevilgning stor betydning etter distriktpolitisk virkeområde, 2010.

4.4.2 Bedriftenes tilfredshet med Innovasjon Norges rolle i samspillet med banker

Avslutningsvis viser vi resultatene av to spørsmål som ble stilt til bedrifter som har mottatt banklån angående tilfredsheten med samspillet mellom banken og Innovasjon Norge for å finne en finansiell løsning samt tilfredsheten med den finansielle løsningen som banken og Innovasjon Norge kom fram til. Som resultatene i Figur 14 tydelig viser, er bedriftene fornøyd med både samspillet og med den finansielle løsningen som ble funnet. Andelen som er fornøyd har imidlertid gått noe ned på begge parametre fra 2009- til 2010-årgangen. Fremdeles er også "vet-ikke"-andelen høy. Denne har for øvrig steget fra forrige forundersøkelse.

Figur 14: Hvor fornøyd er du/din bedrift med..., 2010.

Kapittel 5. Addisjonalitet

Andelen høy addisjonalitet økte fra 57 prosent i 2007 til 59 prosent i 2009. Resultatene for 2010 viser at andelen høy addisjonalitet har fortsatt å øke, og ligger for innværende førundersøkelse på 62 prosent.

Andelen lav addisjonalitet har videre hatt en marginal nedgang på ett prosentpoeng fra 2009 til 2010 (fra 12 til 11 prosent).

At andelen høy addisjonalitet gradvis øker viser at Innovasjon Norge klarer å finne "gode" prosjekter i forhold til bevilgningenes utløsende effekt.

Addisjonalitetsbegrepet brukes til å si noe om hvor nødvendig bruken av offentlige virkemidler er - hvilken forskjell har midlene utgjort? Addisjonalitet er således et sentralt begrep innen det offentlige virkemiddelapparatet, og er et forsøk på å anslå i hvilke grad støtten fra Innovasjon Norge tilfører aktivitet som ellers ikke ville vært gjennomført.

Addisjonalitet kan måles på flere måter. De tre vanligste formene for addisjonalitet er innsats- (input), resultat- (output) og adferds- (behavioural) addisjonalitet.

I utgangspunktet ønsker man med **innsatsaddisjonalitet**⁸ å kunne gi svar på om de som mottar et virkemiddel eller deltar i en offentlig initiert satsing virkelig har bruk for det, eller om det er slik at dette ville blitt gjennomført uansett. Høy innsatsaddisjonalitet forutsetter imidlertid ikke nødvendigvis at det subsidierte prosjektet eller tiltaket er vellykket, da man fokuserer på "input" og ikke på "output" eller en adferdsdimensjon. Denne formen på addisjonalitet er imidlertid ofte viktig for å legitimere offentlig virkemiddelbruk.

I evalueringsstudier som legger **resultataddisjonalitet** til grunn er det imidlertid viktig å avdekke hvorvidt offentlige intervensjoner stimulerer mottakerbedriftene til å realisere vellykkede prosjekter, nye produkter, prosesser og innovasjoner, som uten offentlig støtte ikke hadde blitt utviklet. Resultataddisjonalitet prøver med andre ord å beskrive tilleggseffekten på tjenester eller produkter som kan tilskrives en offentlig satsing; altså: hva er kommet ut av deltakelse i programmet, som ellers ikke ville blitt realisert.

Adferdsaddisjonalitet er et mer komplekst begrep som ble introdusert delvis for å komplettere de to foregående addisjonalitetsbegrepene, og handler om i hvilken grad det oppstår forskjeller og endringer i bedriftens adferd som kan tilskrives en offentlig intervensjon⁹. Adferdsaddisjonalitet handler om de kvalitative endringene som oppstår når bedrifter mottar offentlig støtte/deltar i offentlig støttede programmer. Dette kan for eksempel inkludere påvirkning/endring av strategisk adferd (eksempelvis i forbindelse med bedriftssamarbeid) eller forbedringer med hensyn til ledelse av utviklings- og innovasjonsprosesser eller lignende. Fokus rettes mot de mer langsiktige endringene av bedriftenes atferd. Ett hovedpoeng i denne forbindelse er at offentlige intervensjoner vil ha langvarige effekter på innsats først når mottakerbedriftene endrer sin adferd som for eksempel sine innovasjonsstrategier og markedsorientering. Å måle adferdsendring er imidlertid krevende, da det blant annet vil ta tid å endre/påvirke bedriftene. I tillegg vil det selvfølgelig alltid være måleproblemer med hensyn til hva som er effekten av hva.

Begrepet er definert på ulike måter, men i denne rapporten er det knyttet til i hvilke grad tjenesten eller programmet fra Innovasjon Norge har vært utløsende for prosjektet eller om prosjektet ville blitt gjennomført uavhengig av støtte fra Innovasjon Norge. Dette innebærer at det er et kontrafaktisk element i begrepet, gjennom at man forsøker å finne ut hva som ville skjedd dersom ting forholdt seg annerledes enn hva de faktisk gjør.

Det primære spørsmålet knyttet til addisjonalitet, som alle bedriftene er spurt om, er: *"Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt støtte?"*

⁸ For en diskusjon av input-addisjonalitet og innovasjon, se Georgiou og Clarysse (2006). En diskusjon av input-addisjonaliteten i måling av innsats mot bedrifter i Norge finnes bl.a. i Alsos et al. (2006).

⁹ Forutsetningen som ligger til grunn for dette, er at adferden endres i en fordelaktig retning, selv om en i evalueringssammenheng også må være oppmerksom på mulige negative effekter (OECD, 2005).

I Kundeeffektundersøkelsene måler man altså ikke reell addisjonalitet, men brukernes uttrykte holdninger til betydningen av støtten fra Innovasjon Norge for gjennomføringen av prosjektet. Om utfallet faktisk ville blitt i henhold til disse utsagnene, vet en ikke. Analyse av reell addisjonalitet krever helt andre metodiske opplegg, med blant annet kontrollgrupper og målinger som følger enkeltbedrifter over en lengre tidsperiode enn ett enkelt år som er opplegget i denne undersøkelsen.

Når addisjonalitet er så viktig, er det fordi selve hovedargumentet for å benytte offentlige ressurser innen et område, er at disse har en aktivitetsutløsende effekt. Dersom aktiviteten hadde funnet sted uansett, hadde det da vært behov for offentlig innsats? Det er likevel ikke nødvendigvis slik at alternativ finansiering via det private markedet nødvendigvis er å foretrekke selv om dette finnes, selv til samme kostnad. Lavere avkastningskrav (det kan f. eks. være lengre tidshorisont og tålmodighet hos utlåner) og tilgang på tilleggstjenester, som for eksempel nettverksaktiviteter, kan være av de forhold som kan

skille et privat tilbud fra et tilbud drevet i regi av Innovasjon Norge.

5.1 Prosjektenes/aktivitetenes addisjonalitet

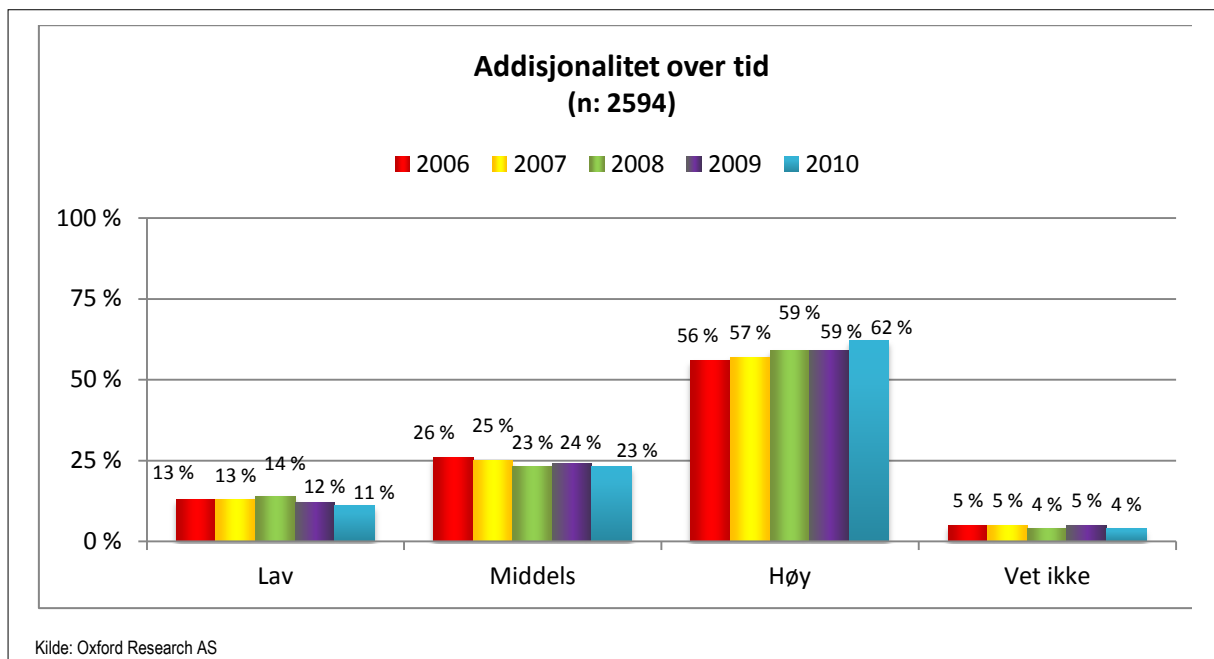
Neste tabell viser kategoriserte svar ut i fra grad av addisjonalitet. Andelen prosjekter/aktiviteter med høy addisjonalitet utgjør 62 prosent. Ved å utelate andelen som har svart "vet ikke", finner vi at 12 prosent har oppgitt lav addisjonalitet, 24 prosent har oppgitt middels addisjonalitet og 65 prosent høy addisjonalitet.

Ser vi på utviklingen i addisjonaliteten over år, viser Figur 15 at det fra 2006 til 2010 kun har vært marginale endringer i addisjonaliteten. Imidlertid viser resultatene at andelen høy addisjonalitet i årets førundersøkelse er høyere enn noen gang tidligere. Dette betyr at Innovasjon Norge i økende grad har en utløsende effekt på de prosjektene de støtter.

Tabell 12: Addisjonalitet for alle undersøkte tjenester og programmer, 2010.

Addisjonalitet		Antall	Andel	Andel
Lav	Gjennomført prosjektet/aktiviteten uten endringer, samme skala og tidsskjema	295	11,4 %	11,4 %
Middels	Gjennomført prosjektet/aktiviteten i samme skala, men på et senere tidspunkt	282	10,9 %	22,6 %
Middels	Gjennomført prosjektet/aktiviteten i en mer begrenset skala, men med samme tidsskjema	303	11,7 %	
Høy	Gjennomført prosjektet/aktiviteten på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala	603	23,2 %	61,6 %
Høy	Prosjektet/aktiviteten ville ikke bli gjennomført	996	38,4 %	
	Vet ikke	114	4,4 %	4,4 %
Kilde: Oxford Research AS				

Figur 15: Kategorisert addisjonalitet 2006-2010.

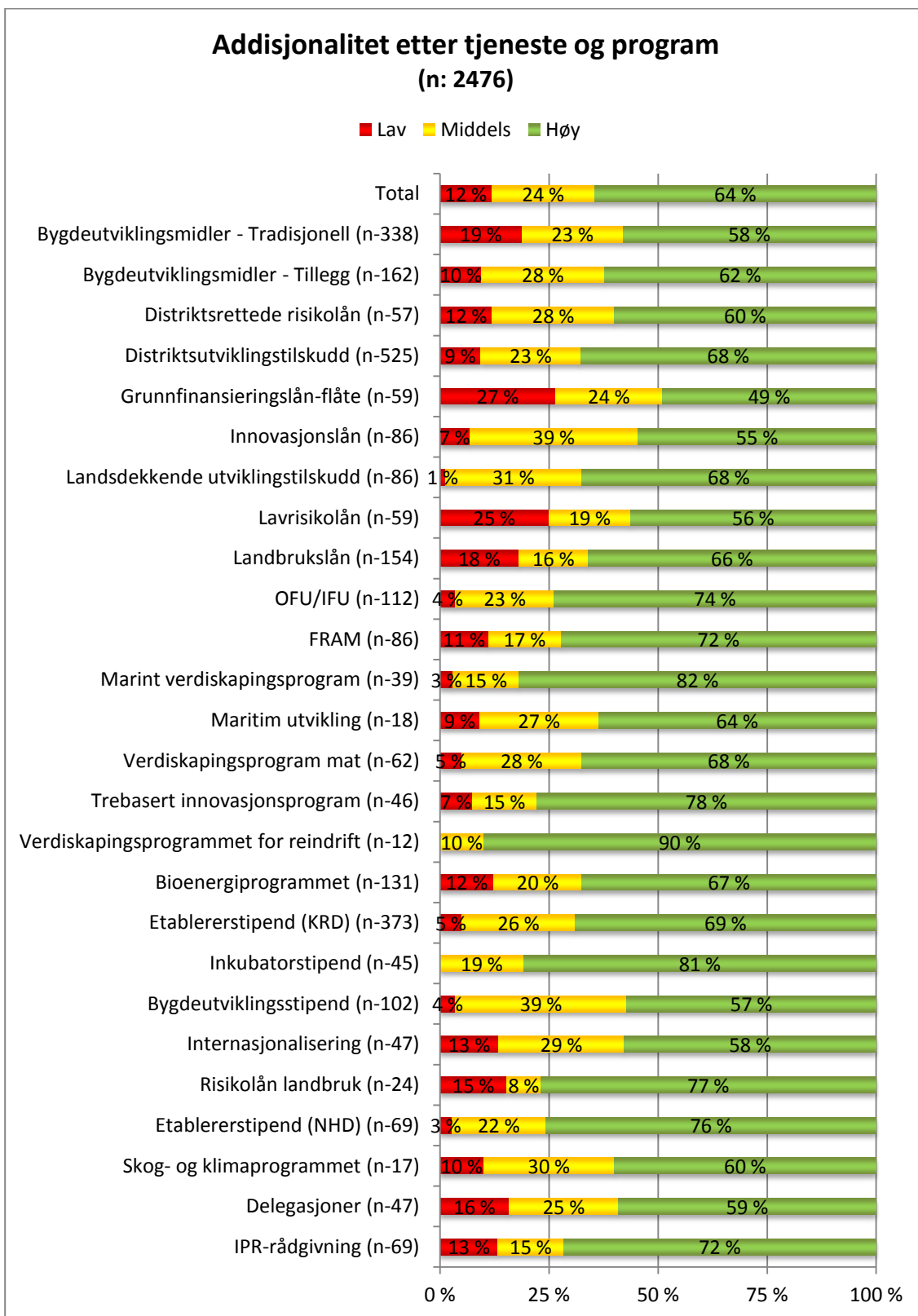
5.2 Addisjonalitet etter tjeneste og program

Addisjonaliteten må ses i forhold til hvilke tjenester og programmer som inngår i undersøkelsen. Endringer i porteføljen av tjenester og programmer som måles gjennom kundeeffektundersøkelsen vil imidlertid ha marginale utslag på totaltallene i forhold til addisjonalitet.

Andelen prosjekter med høy addisjonalitet er størst blant Verdiskapingsprogrammet for reindrift (90 prosent) og Marint verdiskapingsprogram (82 prosent). Med unntak av Grunnfinansieringslån-flåte (49 prosent) utgjør andelen høy addisjonalitet over 50 prosent.

Ser vi på addisjonalitet i forhold til tjeneste- og programtype er andelen høy addisjonalitet størst innen Programtjenestene (70 prosent) og lavest innen Lånetjenestene (61 prosent). Dette tilsvarer resultatene for tidligere årganger.

Figur 16: Addisjonalitet etter tjeneste og program, 2010.

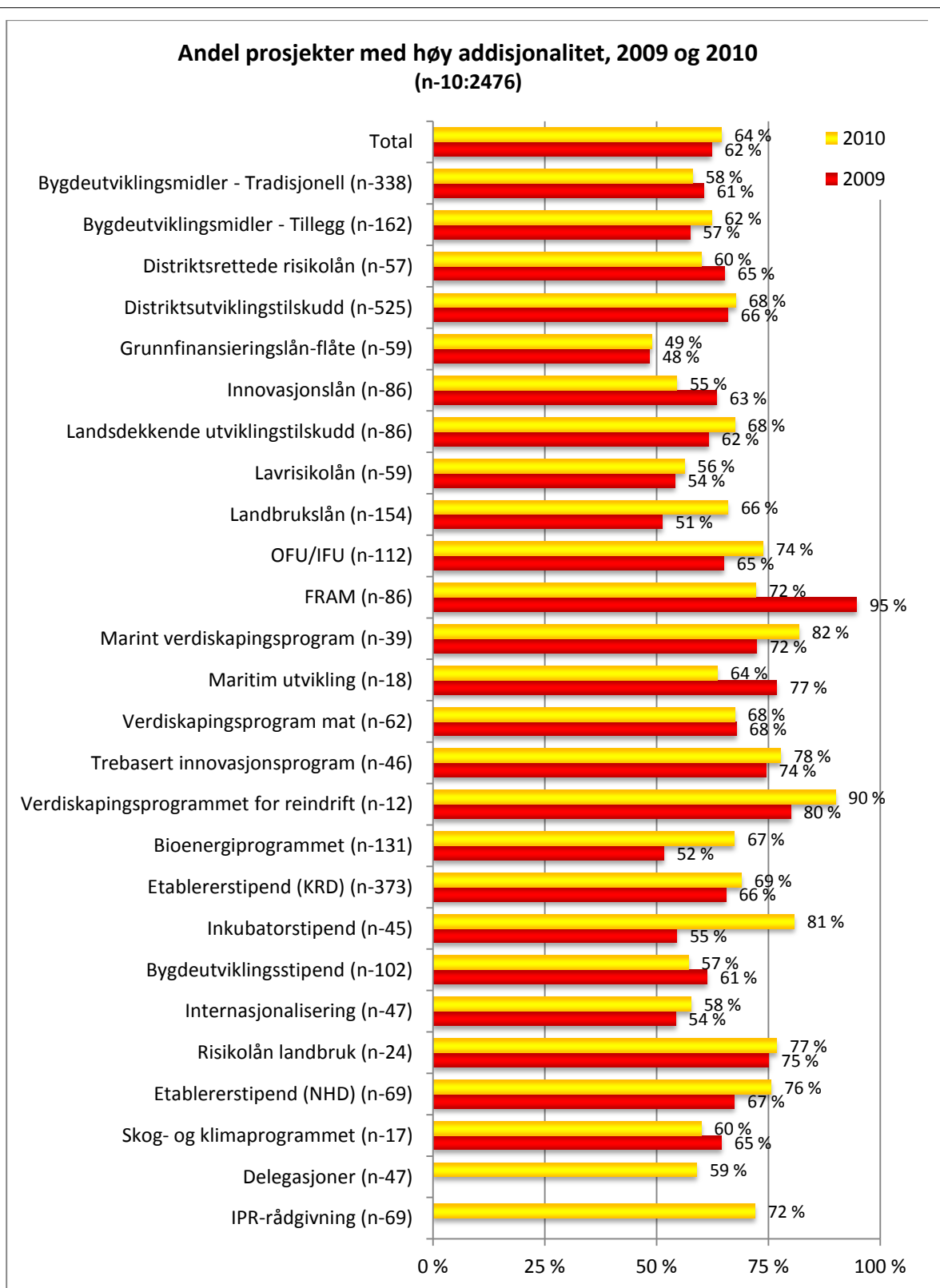
Kilde: Oxford Research AS

Ser vi utviklingen i andel høy addisjonalitet for de enkelte tjenestene og programmene over tid, har bildet endret seg noe de senere år. Mellom 2005 og 2006 ble det rapportert om en generell økning i addisjonaliteten innenfor de fleste tjenestene og programmene. Resultatene for 2007- og 2008-årgangene avdekket imidlertid ikke en like klar tendens til økning i samtlige tjenester og programmer. Fra 2008 til 2009 viste analyser at det for de fleste tjenestene og programmene var en negativ utvikling eller stagnasjon, med noen unntak. Resultatene for inneværende år viser at nedgangen fra 2008- til 2009-årgangen innen den enkelte tjeneste og det enkelte program i det store og hele synes snudd. For

de aller fleste tjenester og programmer ser vi i 2010-årgangen en økning i andel høy addisjonalitet.

Størst økning i andel høy addisjonalitet finner vi blant prosjekter som har fått støtte gjennom Inkubatorstipend (fra 55 i 2009 til 81 i 2010) og Bioenergi-programmet (fra 52 i 2009 til 67 i 2010). Når det gjelder tilbakegang i andelen høy addisjonalitet, er denne størst blant prosjekter som har fått støtte gjennom FRAM (95 prosent i 2009 og 72 prosent i 2010) og Maritim utvikling (77 prosent i 2009 og 64 prosent i 2010).

Figur 17: Høy addisjonalitet, 2009 og 2010.

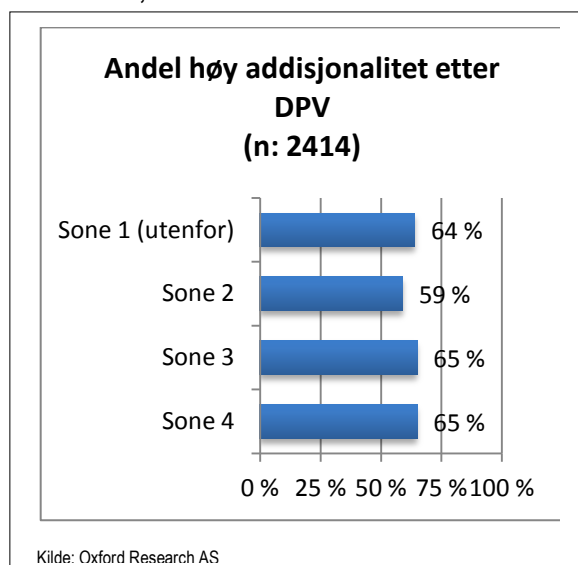
Kilde: Oxford Research AS

5.3 Addisjonalitet etter distriktspolitisk virkeområde

Figur 18 viser at andelen høy addisjonalitet etter distriktspolitisk virkeområde er relativt lik. Sone 2 skiller seg noe ut med en noe lavere andel høy addisjonalitet enn de øvrige distriktspolitiske virkeområdene.

Sammenlikner vi med resultatene for 2009-årgangen, viser resultatene at andelen høy addisjonalitet har holdt seg stabil/økt for tre av de fire sonene. Kun i sone 2 ser vi en nedgang i andel høy addisjonalitet fra 64 til 59 prosent.

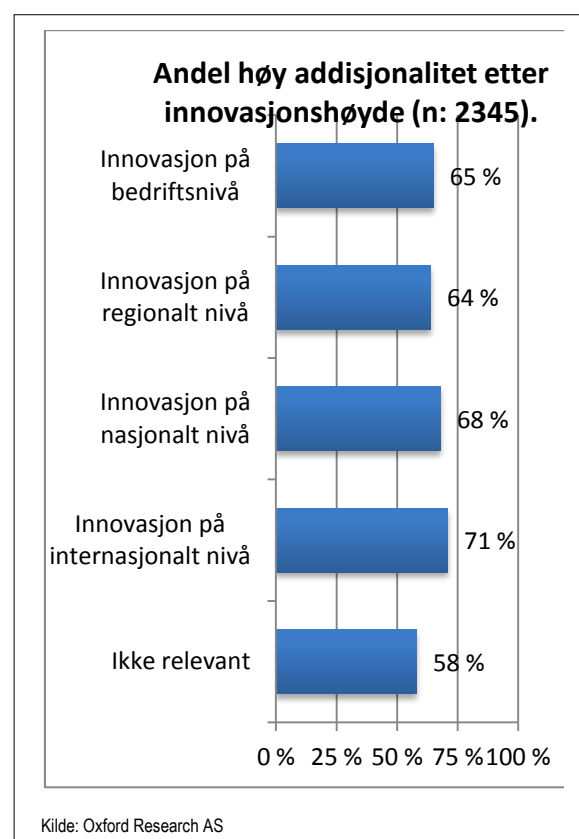
Figur 18: Addisjonalitet etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.

5.4 Addisjonalitet etter innovasjonshøyde

Figur 19 viser at addisjonaliteten varierer noe i forhold til innovasjonshøyden. Addisjonaliteten er størst blant prosjektene som er kategorisert som innovasjon på internasjonalt nivå (71 prosent), og lavest blant prosjektene hvor innovasjonshøyde ikke er relevant (58 prosent). Sammenliknet med 2009-årgangen, ser vi at andelen høy addisjonalitet har økt fra 65 prosent til 71 prosent i prosjektene som er kategorisert som innovasjon på internasjonalt nivå.

Figur 19: Addisjonalitet etter innovasjonshøyde, 2010.

Kapittel 6. Bidrag til samarbeid

Prosjektene/aktivitetene har bidratt til økt samarbeid med minst en aktør i 75 prosent av bedriftene. I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt samarbeid med 3,0 aktører (3,2 i 2009).

Prosjektene/aktivitetene som kan karakteriseres som innovasjon på nasjonalt og internasjonalt nivå fører i størst grad til økt samarbeid med samtlige aktører. Det samme gjelder prosjekter/aktiviteter i sone 1.

Innovasjon Norge legger stor vekt på at prosjektene/aktivitetene skal bidra til samarbeid, kompetanseheving og innovasjon. I de påfølgende kapitlene ser vi nærmere på hvilke "myke" effekter virksomhetene forventer seg av prosjektene/aktivitetene. Samarbeid er hovedfokus i dette kapitlet, mens vi i de etterfølgende går nærmere inn på prosjektenes/aktivitetenes bidrag til kompetanse, ulike atferdsendringer og innovasjon.

Samarbeid med andre aktører er viktig av flere grunner. Samarbeid kan blant annet bidra til at bedriftene kompletterer sin ressursbase i bred forstand, og derigjennom blir mer konkurransedyktige. Forskning viser videre at en viktig faktor for å skape innovasjon i bedriftene er samarbeid med andre. Indikasjoner på at prosjektene fører til økt samarbeid er derfor effekter av Innovasjon Norges engasjement som det er grunn til å se nærmere på.

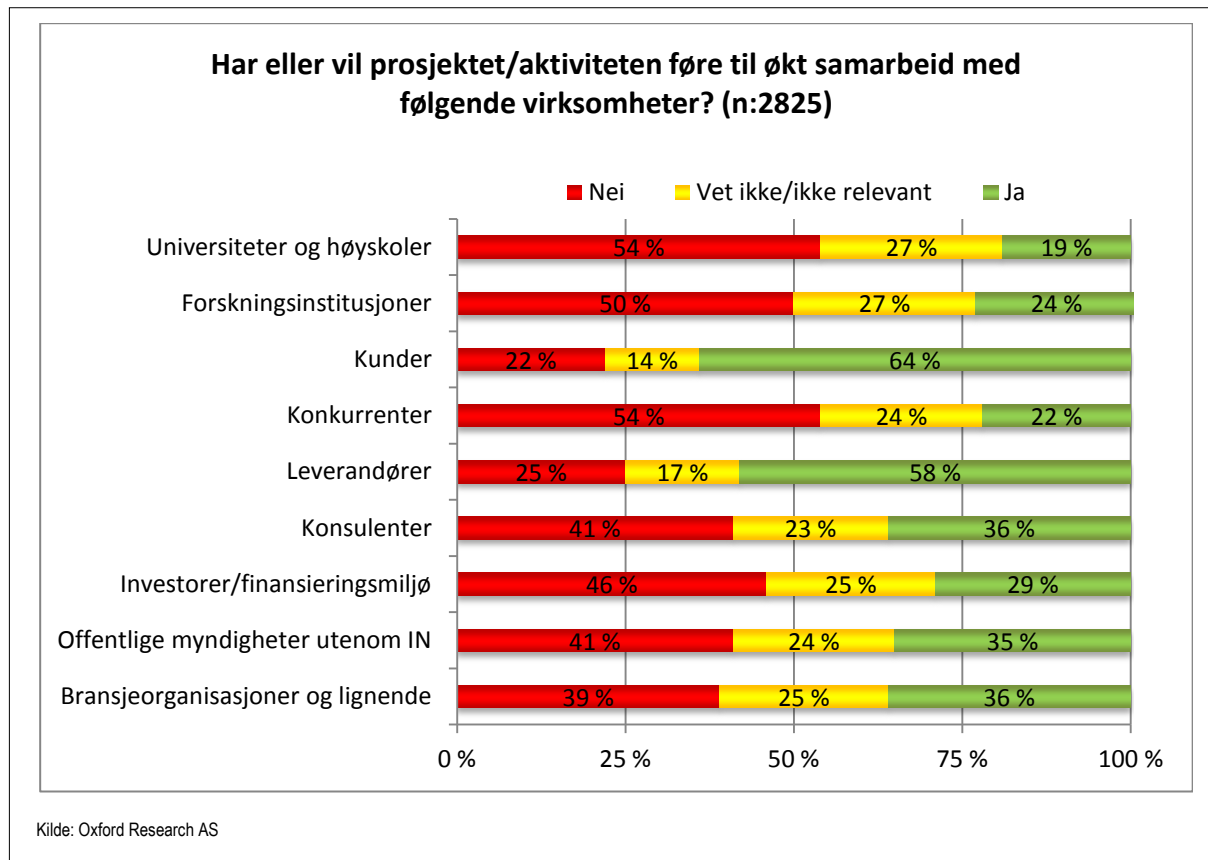
For å kartlegge prosjektenes samarbeidsbidrag er bedriftene spurt om prosjektet/aktiviteten har eller vil føre til økt samarbeid med følgende aktører:

- Universitet og høyskole
- Forskningsinstitutt
- Kunder
- Konkurrenter
- Leverandører
- Konsulenter
- Investorer/finansieringsmiljø
- Offentlige myndigheter
- Bransjeorganisasjoner og lignende

6.1 Samarbeid med ulike aktører

Som tidligere år er det først og fremst slik at prosjektene/aktivitetene har ført til, eller vil føre til, økt samarbeid med kunder (64 prosent) og leverandører (58 prosent). Prosjektene har minst betydning for samarbeid med universiteter og høyskoler, forskningsinstitusjoner og konkurrenter. Disse funnene tilsvarende tidligere års resultater.

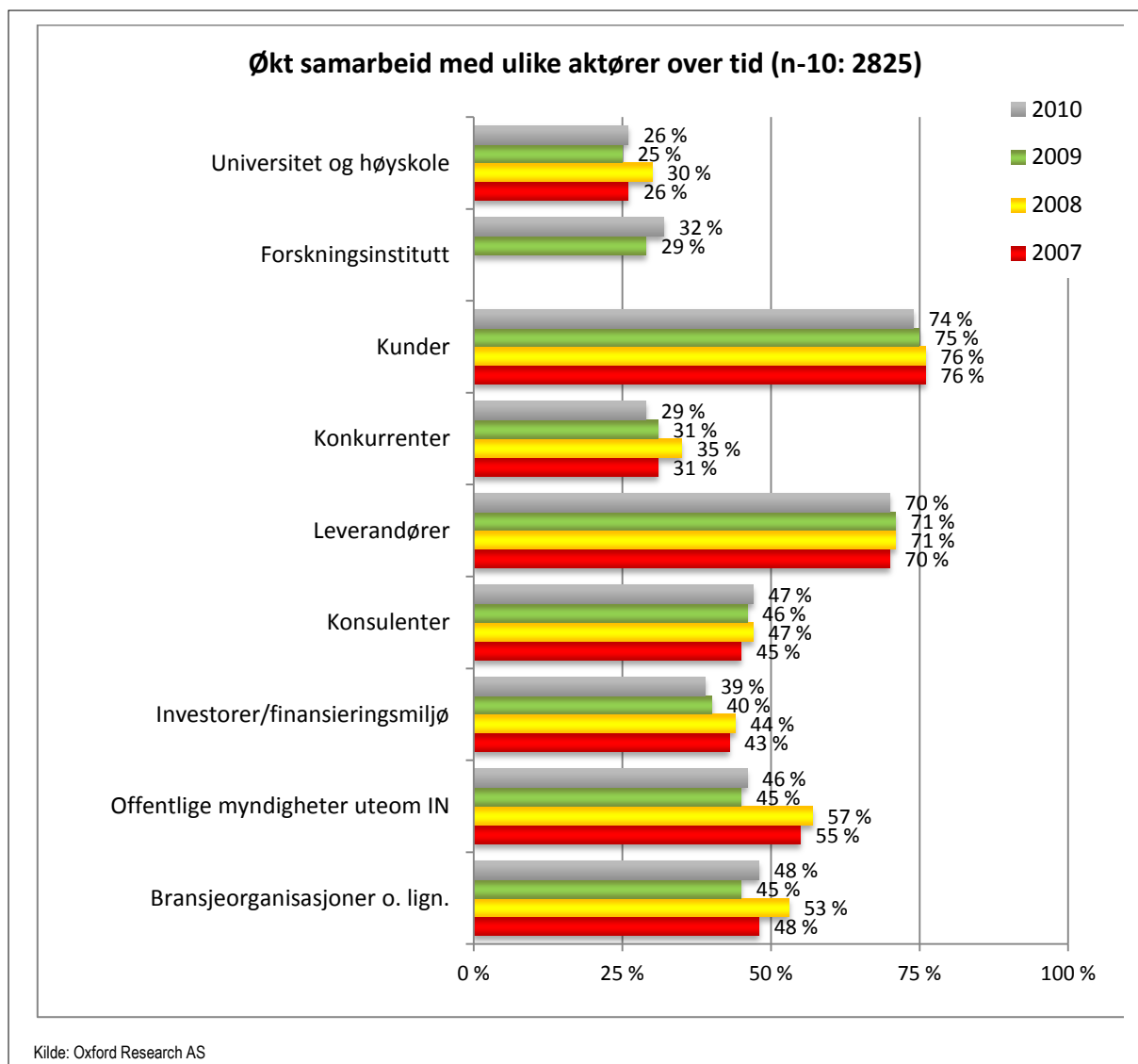
Figur 20: Prosjektet/aktiviteten fører til økt samarbeid med utvalgte virksomheter, 2010.

Ser vi på utviklingen i samarbeid over tid, viser neste figur et noe variert bilde, avhengig av hvilken aktør man ser på. Andelen som har fått økt samarbeid med universitet og høyskoler, konsulenter, offentlig myndigheter og bransjeorganisasjoner har steget marginalt, mens det for de øvrige aktørene har vært en svak nedgang. Størst endring ser vi i forhold til samarbeid med konkurrenter (fra 31 prosent i 2009 til 29 prosent for 2010), samarbeid med bransjeor-

ganisasjoner (fra 45 prosent i 2009 til 48 prosent i 2010) og Forskningsinstitutt (fra 29 prosent i 2009 til 32 prosent i 2010).

Figur 21: Prosjektet/aktiviteten fører til økt samarbeid med ulike aktører, 2007-2010.

6.1.1 Samarbeid etter tjeneste og program

De ulike tjenestene og programmene har ulike målgrupper og ulike formål. På bakgrunn av dette er det naturlig å forvente en viss grad av variasjon i forhold til andel som samarbeider med ulike aktører i forhold til hvilke tjeneste og program man har fått støtte gjennom.

Tabell 13 viser at vi finner nettopp en klar variasjon mellom de ulike tjenestene og programmene. For å få frem hvilke tjenester og programmer som skårer høyest i forhold til de ulike samarbeidsaktørene, har vi markert de to tjenestene og programmene med den høyeste andelen for hver aktør med grått.

I likhet med 2007-, 2008- og 2009-årgangen, finner vi også i år en særlig stor grad av variasjon mellom programmene og tjenestene når det gjelder i hvilken grad de har bidratt eller vil bidra til økt samarbeid med investorer/finansieringsmiljø, universiteter og høyskoler og forskningsinstitutt. Dette er ikke så overraskende når en tar i betraktning de store variasjonene i målsetninger mellom dem.

Prosjekter/aktiviteter som baserer seg på forretningsideer som er komplekse, innovative og kunnskapsintensive, tar ofte lengre tid å utvikle og introdusere på markedet. Dette innebærer at de har et relativt stort behov for finansiell kapital. Ofte er det slik at det er vanskeligere å få finansiering i en tidlig fase av etableringsprosessen. Det er dermed svært

interessant at det er de som har fått støtte gjennom Inkubatorstipend og Etablerstipend (NHD) som i størst grad rapporterer om at prosjektene har bidratt eller vil bidra til økt samarbeid med investorer og finansieringsmiljøer. Dette tyder på at Innovasjon Norge har bidratt til å redusere risikoen og gitt dem

økte muligheter til å få ekstern finansiering. Dette gir igjen visse indikasjoner på at Innovasjon Norge har valgt å gi støtte til prosjekter som blir oppfattet som gode og interessante i markedet. Tilsvarende funn ble gjort for 2007-, 2008- og 2009-årgangen. En slik positiv trend over år, er verdt å merke seg.

Tabell 13: Andel som samarbeider med ulike aktører etter tjeneste og program, 2010.

Tjeneste og program	UoH	Forskingsinstitutt	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer/finansieringsmiljø	Offentlig myndigheter	Bransjeorg.
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (n-338)	4 %	9 %	45 %	13 %	58 %	33 %	13 %	31 %	35 %
Bygdeutviklingsmidler - Tillegg (n-162)	19 %	25 %	86 %	50 %	75 %	42 %	22 %	61 %	57 %
Distriktsrettede risikolån (n-57)	16 %	45 %	82 %	36 %	82 %	52 %	43 %	48 %	50 %
Distriktsutviklingstilskudd (n-525)	35 %	41 %	87 %	35 %	77 %	53 %	44 %	52 %	52 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n-59)	10 %	19 %	37 %	17 %	47 %	19 %	34 %	23 %	19 %
Innovasjonslån (n-86)	37 %	41 %	91 %	15 %	69 %	51 %	64 %	39 %	39 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n-86)	71 %	62 %	90 %	33 %	78 %	60 %	75 %	77 %	69 %
Lavrisikolån (n-59)	16 %	24 %	74 %	18 %	58 %	33 %	39 %	36 %	31 %
Landbrukslån (n-154)	5 %	14 %	52 %	18 %	56 %	29 %	18 %	32 %	41 %
OFU/IFU (n-112)	48 %	53 %	98 %	8 %	72 %	51 %	52 %	53 %	44 %
FRAM (n-86)	15 %	13 %	82 %	49 %	76 %	61 %	33 %	42 %	53 %
Marint verdiskapingsprogram (n-39)	27 %	56 %	87 %	25 %	84 %	64 %	36 %	60 %	52 %
Maritim utvikling (n-18)	38 %	30 %	91 %	18 %	64 %	36 %	20 %	40 %	56 %
Verdiskapingsprogram mat (n-62)	18 %	28 %	90 %	39 %	78 %	46 %	43 %	46 %	56 %
Trebasert innovasjonsprogram (n-46)	50 %	75 %	85 %	16 %	86 %	60 %	50 %	56 %	64 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n-12)	25 %	33 %	100 %	56 %	89 %	30 %	20 %	44 %	67 %
Bioenergiprogrammet (n-131)	11 %	11 %	36 %	15 %	58 %	33 %	20 %	21 %	33 %
Etablererstipend (KRD) (n-373)	48 %	44 %	90 %	43 %	80 %	66 %	70 %	57 %	60 %
Inkubatorstipend (n-45)	68 %	73 %	85 %	48 %	88 %	76 %	83 %	75 %	62 %
Bygdeutviklingsstipend (n-102)	21 %	30 %	90 %	69 %	70 %	57 %	37 %	67 %	70 %
Internasjonalisering (n-47)	35 %	33 %	98 %	23 %	78 %	56 %	53 %	46 %	40 %
Risikolån landbruk (n-24)		18 %	58 %	30 %	82 %	27 %	36 %	25 %	55 %
Etablererstipend (NHD) (n-69)	63 %	70 %	97 %	23 %	82 %	67 %	88 %	55 %	61 %
Skog- og klimaprogrammet (n-17)	25 %	63 %	90 %	50 %	90 %	25 %	29 %	40 %	75 %
Delegasjoner (n-47)	39 %	71 %	91 %	35 %	89 %	46 %	50 %	50 %	61 %
IPR-rådgivning (n-69)	46 %	63 %	87 %	36 %	77 %	70 %	71 %	55 %	57 %
Total	26 %	32 %	74 %	29 %	70 %	47 %	39 %	46 %	48 %

Kilde: Oxford Research AS

6.1.2 Samarbeid etter distriktpolitisk virkeområde

Vi har også sett på i hvilken grad økt samarbeid med ulike aktører, varierer ut fra distriktpolitisk virkeområde. Av Tabell 14 ser vi at det på tvers av aktørene er prosjektene/aktivitetene utenfor det distriktpolitiske virkeområdet som i størst grad har bidratt til, eller vil bidra til, samarbeid. Dette tilsvarer funnene fra 2007-, 2008- og 2009-årgangene.

Det er imidlertid viktig å være klar over at forskjellene mellom virksomhetene innenfor og utenfor virke-

området er små for mange av aktørene. Bedriftene utenfor virkeområder skårer relativt sett høyst i forhold til samarbeid med åtte av ni aktører. Dette er både en konsekvens av hvor disse er lokalisert, næringsfordelingen blant tilsagnsmottakerne og program og tjenestefordelingen utenfor og innen for det distriktpolitiske virkeområdet.

Tabell 14: Andel som samarbeider med ulike aktører etter distriktpolitisk virkeområde, 2010.

Distriktpolitisk virkeområde	UoH	Forskningsinstitutt	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer/finansieringsmiljø	Offentlig myndigheter	Bransjeorg.
Sone 1 (utenfor)	35 %	39 %	78 %	28 %	71 %	52 %	47 %	49 %	52 %
Sone 2	23 %	21 %	71 %	21 %	68 %	44 %	25 %	43 %	46 %
Sone 3	23 %	30 %	73 %	30 %	71 %	45 %	37 %	45 %	49 %
Sone 4	17 %	25 %	70 %	30 %	69 %	42 %	30 %	43 %	43 %
Total	26 %	32 %	74 %	29 %	70 %	47 %	39 %	46 %	48 %

Kilde: Oxford Research AS

6.1.3 Samarbeid etter innovasjonshøyde

Generelt er det prosjekter som er kategorisert i henhold til innovasjon på internasjonalt nivå som i størst grad fører til økt samarbeid. Det er videre prosjekter hvor innovasjonshøyde ikke er relevant man finner lavest grad av økt samarbeid på tvers av aktørene som inngår i undersøkelsen.

Når det gjelder andelen som samarbeider med ulike aktører etter innovasjonshøyde, viser

Tabell 15 at prosjekter hvor innovasjonshøyde ikke er relevant i lavest grad har bidratt eller vil bidra til samarbeid med universiteter og høyskoler (12 prosent). På den andre siden vil 93 prosent av prosjektene som er kategorisert som innovasjon på internasjonalt nivå bidra til/har bidratt til økt samarbeid med kunder.

Tabell 15: Andel som samarbeider med ulike aktører etter innovasjonshøyde, 2010.

Innovasjonshøyde	UoH	Forskningsinstitutt	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer/finansieringsmiljø	Offentlig myndigheter	Bransjeorg.
Innovasjon på internasjonalt nivå	53 %	61 %	93 %	21 %	81 %	61 %	68 %	56 %	53 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	43 %	46 %	88 %	30 %	78 %	53 %	51 %	58 %	56 %
Innovasjon på regionalt nivå	31 %	39 %	85 %	46 %	77 %	54 %	40 %	58 %	63 %
Innovasjon på bedriftsnivå	13 %	16 %	66 %	30 %	66 %	42 %	24 %	39 %	40 %
Ikke relevant	12 %	17 %	57 %	23 %	60 %	33 %	25 %	37 %	43 %
Total	26 %	32 %	74 %	28 %	70 %	46 %	38 %	46 %	48 %

Kilde: Oxford Research AS

6.2 Samlet samarbeidsbidrag

6.2.1 Samlet samarbeidsbidrag etter tjeneste og program

Vi har over sett på i hvilken grad de prosjektene/aktivitetene som Innovasjon Norge har medfinansiert har ført til eller vil føre til økt samarbeid med enkeltaktører. Ut fra et innovasjonssystemperspektiv er det imidlertid også interessant å kartlegge i hvilken grad prosjektene/aktivitetene har bidratt til eller vil bidra til økt samarbeid med flere aktører. I neste figur illustreres antall samarbeidsaktører per tjeneste og program.

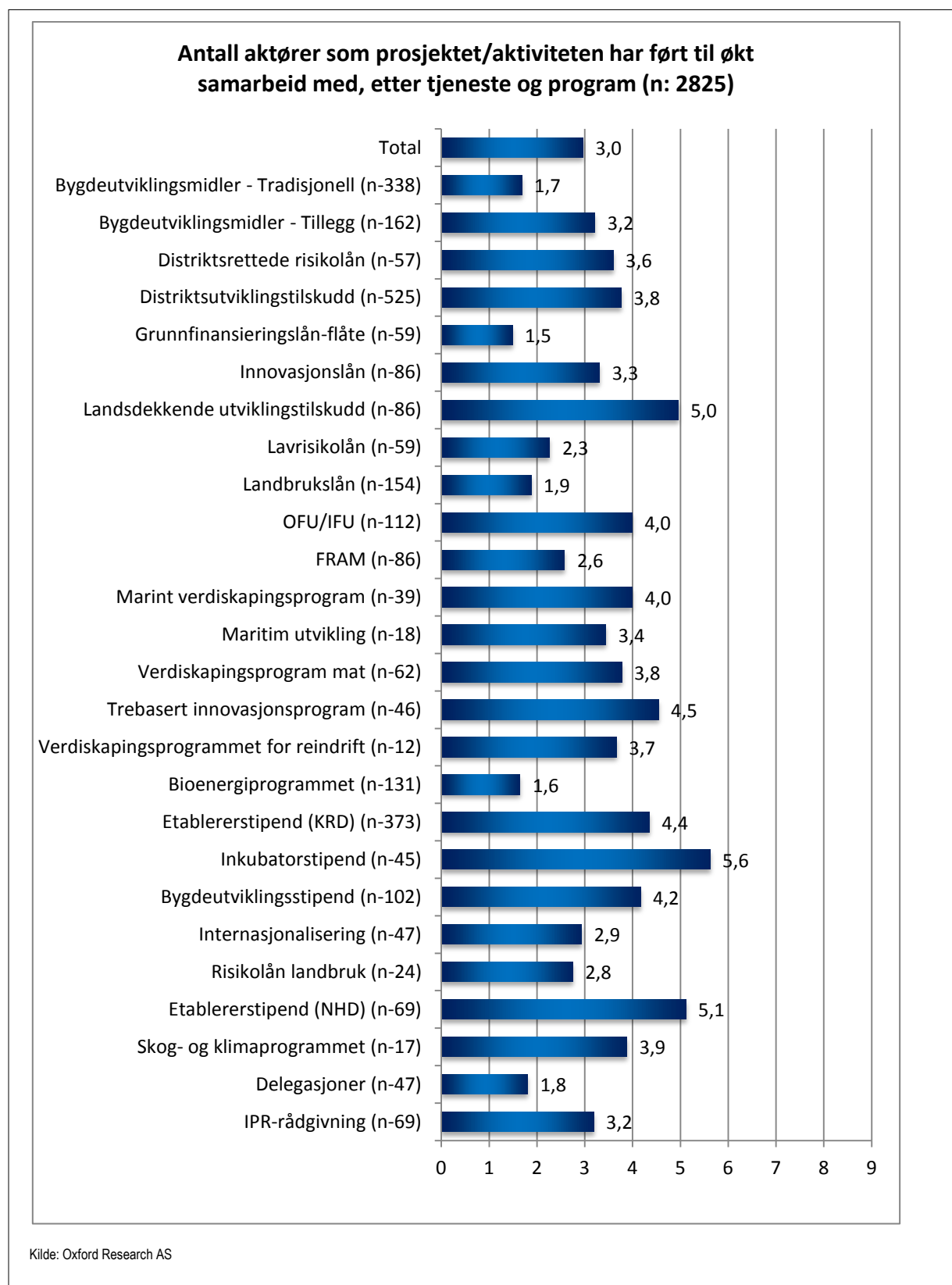
I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt samarbeid med 3,0 aktører. Dette er en svak nedgang fra fjoråret, hvor det tilsvarende tallet var 3,2 aktører. (2008: 3,3, 2007: 3,7). I forhold til samlet samarbeidsbidrag over tid ser vi altså en nedadgående trend.

Det er som tidligere år stor variasjon mellom tjenestene og programmene når det gjelder antall samarbeidsbidrag. Gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører har i størst grad økt for OFU/IFU (fra 4,0 i 2009 til 4,8 i 2010) og Maritim utvikling (fra 3,4 i 2009 til 4,1 i 2010).

Tilbakegangen er størst for mottakerne av Skog- og klimaprogrammet (fra 3,9 til 2,8 aktører) og Verdiskapingsprogrammet for reindrift (fra 3,7 til 2,1 aktører).

Det er videre prosjekter innen Grunnfinansieringslån-flåte som i gjennomsnitt samarbeider med færrest aktører (1,5 aktører), mens det er mottakere av Inkubatorstipend som samarbeider med klart flest aktører (5,6 aktører). Statistiske analyser viser at begge disse tjenestene/programmene skiller seg signifikant ut fra de øvrige tjenestene og programmene.

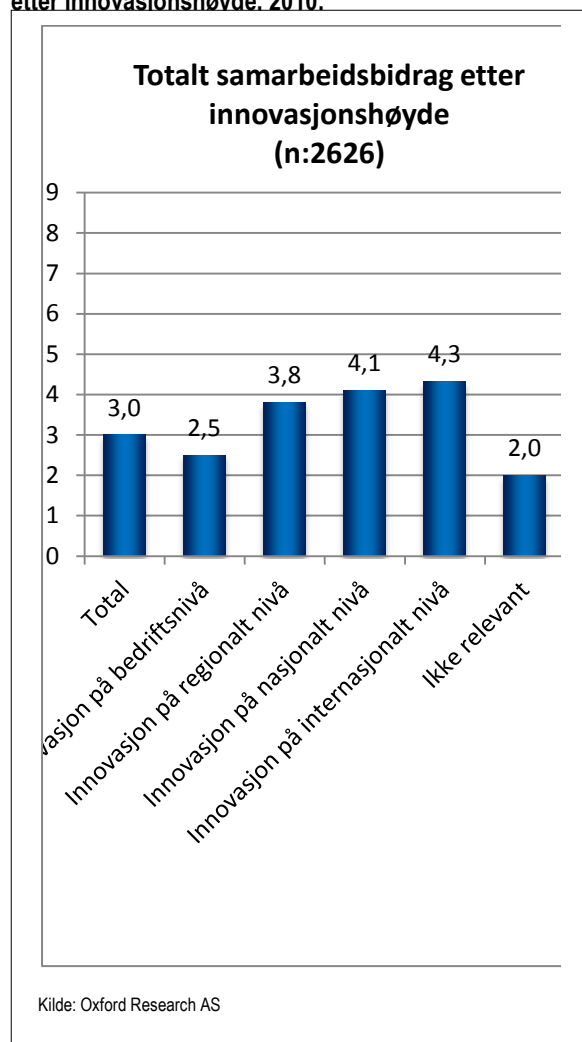
Figur 22: Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har ført til økt samarbeid med, etter tjeneste og program, 2010.

6.2.2 Samlet samarbeidsbidrag etter innovasjonshøyde

Ser vi på samlet samarbeidsbidrag etter innovasjonshøyde, viser Figur 23 at de prosjektene som kan karakteriseres som innovasjon på nasjonalt og internasjonalt nivå skårer høyere enn de øvrige. For øvrig har antall aktører det samarbeides med sunket i samtlige prosjekter – uavhengig av innovasjonshøyde fra 2009 til 2010.

Figur 23: Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har ført til økt samarbeid med etter innovasjonshøyde, 2010.

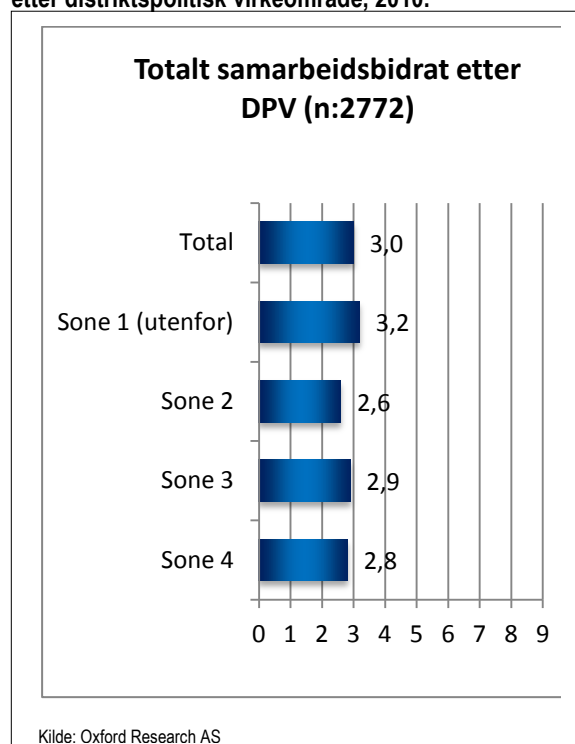
6.2.3 Samlet samarbeidsbidrag etter distriktpolitisk virkeområde

Figur 24 viser i hvilken grad det er forskjell i samarbeidsbidrag ut fra distriktpolitisk virkeområde.

Som det fremgår av figuren skiller sone 2 seg ut med en noe lavere score. Imidlertid har antall samarbeidsaktører økt i denne sonen fra 2009 til 2010, mens den har sunket i samtlige av de andre sone-

ne. At sone 2 skårer så lavt i forhold til de øvrige sone-ene, var også ett av funnene som ble gjort i 2008- og 2009-årgangen. Det er imidlertid viktig å understreke at det er få svar knyttet til denne sonen, og dette vil påvirke resultatene.

Figur 24: Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har ført til økt samarbeid med etter distriktpolitisk virkeområde, 2010.

Kapittel 7. Bidrag til kompetanseutvikling

Prosjektene/aktivitetene har bidratt til kompetanseøkning på minst ett område i 61 prosent av bedriftene. I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt kompetanse på 3,0 områder. Dette er en marginal nedgang fra de to foregående årgangene (3,1 i 2009 og 3,3 i 2008).

At prosjektene/aktivitetene skal føre til kompetanseutvikling i bedriftene er ett av Innovasjon Norges delmål. For å kartlegge i hvilken grad Innovasjon Norge når dette målet, har vi i førundersøkelsen et spørsmål om kompetanseeffekter. Bedriftene ble spurt om i hvilken grad prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til økt kompetanse på følgende områder:

- Produktutvikling
- Prosessutvikling
- Markedsutvikling
- Strategi
- Organisasjon og ledelse
- Avansert teknologi
- Opparbeiding av bedre nettverk
- Internasjonalt samarbeid
- Internasjonale markeder
- Eksport
- Immaterielle rettigheter

I 2010-undersøkelsen er det etter ønske fra Innovasjon Norge inkludert en ny kompetansedimensjon,

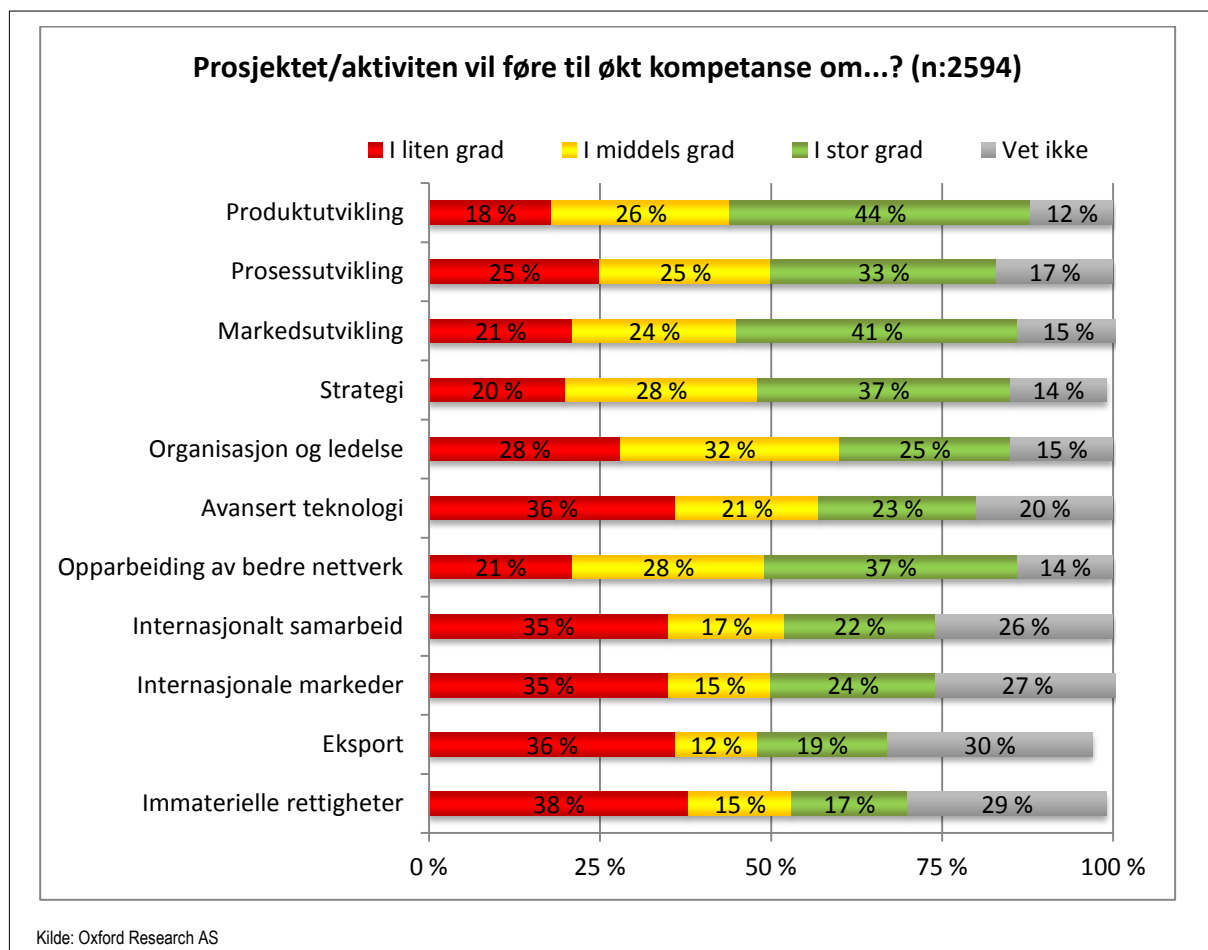
nemlig kompetanse om immaterielle rettigheter (patent, varemerke, design, åndsverk, osv.).

7.1 Kompetanseutvikling på de ulike områdene

Figur 25 viser i hvilken grad prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til økt kompetanse på de ulike kompetanseområdene.

Prosjektene har i størst grad ført til økt kompetanse om produktutvikling (44 prosent) og markedsutvikling (41 prosent), mens de i minst grad har bidratt til kompetanseøkning knyttet til immaterielle rettigheter (17 prosent) og eksport (19 prosent). Som figuren viser er imidlertid andelen "vet ikke" høyest blant disse to sistnevnte dimensjonene, dette må tas med i tolkningen av resultatene.

Figur 25: Kompetansebidraget gjennom prosjektet/aktiviteten, 2010.

7.1.1 Bidrag til økt kompetanse etter tjeneste og program

De ulike tjenestene og programmene har ulike formål og målgrupper, og det er dermed interessant å se nærmere på variasjonen i kompetansebidrag ut i fra denne fordelingen. Tabell 16 viser variasjonen i de ulike tjenestene og programmene når det gjelder andelen bedrifter som sier at prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til kompetanseutvikling i stor grad (skår 4 og 5) på de ulike kompetanseområdene.

Som forventet viser tabellen at det er stor variasjon mellom de ulike tjenestene og programmene. For å få fram hvilke tjenester og programmer som skårer høyest på de ulike områdene, har vi markert de to tjenestene og programmene med den høyeste andelen innen hvert kompetanseområde med grått.

Som vi ser av tabellen, er det to stipendtjenester som helt klart skiller seg ut ved at de skårer gjennomgående høyt på flere av kompetanseområdene. Dette er henholdsvis Etablererstipend (NHD) som har blant de to høyeste andelen på 7 av 10 områder, og Inkubatorstipend som har blant de to høyeste andelen på 6 av 10 kompetanseområder.

Resultatene i tabellen viser videre at det er noen kompetanseområder hvor det er relativt store og mer gjennomgående variasjoner mellom tjenestene og programmene, for eksempel gjelder dette kompetanseøkning i forhold til internasjonale markeder og avansert teknologi.

Når det gjelder kompetanse om internasjonale markeder har prosjektene/aktivitetene ført til dette i sterkest grad blant de som har fått støtte gjennom Maritim utvikling (77 prosent) og Etablererstipend (NHD) (72 prosent). Prosjektene/aktivitetene har bidratt minst for de som har fått Bygdeutviklingsmid-

ler-tradisjonell (1 prosent) og Bioenergiprogrammet (3 prosent).

Resultatene knyttet til avansert teknologi viser at det er Inkubatorstipend (71 prosent) og OFU/IFU (68 prosent) som i størst grad har ført til kompetanseøk-

ning, mens det er Bygdeutviklingsstipend (7 prosent) og Bygdeutviklingsmidler-tillegg (8 prosent) som skårer lavest. Ingen av disse funnene er imidlertid overraskende, gitt de omtalte tjenestene og programmenes innretning, målgruppe og hensikt.

Tabell 16: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter tjeneste og program, 2010.

	Produktutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling	Strategi	Organisasjon og ledelse	Avansert teknologi	Opparbeiding av bedre nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksport	Immaterielle rettigheter
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (n-338)	26 %	18 %	17 %	24 %	21 %	15 %	17 %	2 %	3 %	1 %	1 %
Bygdeutviklingsmidler - Tillegg (n-162)	43 %	30 %	42 %	31 %	19 %	11 %	34 %	11 %	15 %	6 %	7 %
Distriktsrettede risikolån (n-57)	60 %	52 %	55 %	34 %	39 %	34 %	51 %	29 %	30 %	21 %	10 %
Distriktsutviklingstilskudd (n-525)	61 %	47 %	61 %	52 %	33 %	30 %	50 %	34 %	41 %	32 %	22 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n-59)	29 %	27 %	16 %	17 %	17 %	24 %	23 %	6 %	6 %	6 %	12 %
Innovasjonslån (n-86)	80 %	65 %	61 %	58 %	37 %	64 %	47 %	51 %	60 %	52 %	49 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n-86)	59 %	56 %	67 %	61 %	37 %	49 %	67 %	54 %	59 %	43 %	44 %
Lavrisikolån (n-59)	34 %	48 %	47 %	35 %	27 %	18 %	30 %	22 %	26 %	24 %	4 %
Landbrukslån (n-154)	23 %	21 %	20 %	22 %	25 %	22 %	21 %	3 %	4 %	3 %	6 %
OFU/IFU (n-112)	78 %	60 %	60 %	56 %	26 %	70 %	56 %	56 %	59 %	57 %	46 %
FRAM (n-86)	52 %	51 %	53 %	60 %	60 %	11 %	53 %	14 %	14 %	12 %	18 %
Marint verdiskapingsprogram (n-39)	68 %	48 %	74 %	59 %	21 %	31 %	58 %	48 %	57 %	60 %	19 %
Maritim utvikling (n-18)	55 %	36 %	55 %	50 %	25 %	50 %	58 %	50 %	50 %	55 %	30 %
Verdiskapingsprogram mat (n-62)	65 %	50 %	73 %	50 %	35 %	9 %	62 %	12 %	4 %	9 %	24 %
Trebasert innovasjonsprogram (n-46)	61 %	50 %	48 %	33 %	30 %	41 %	50 %	24 %	23 %	21 %	22 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n-12)	73 %	50 %	64 %	45 %	36 %	30 %	80 %	33 %	33 %	22 %	20 %
Bioenergiprogrammet (n-131)	22 %	21 %	19 %	15 %	13 %	21 %	22 %	2 %	2 %		2 %
Etablererstipend (KRD) (n-373)	75 %	60 %	69 %	62 %	43 %	37 %	64 %	51 %	52 %	42 %	54 %
Inkubatorstipend (n-45)	62 %	62 %	73 %	67 %	56 %	46 %	65 %	54 %	57 %	48 %	58 %
Bygdeutviklingsstipend (n-102)	71 %	54 %	67 %	49 %	36 %	11 %	54 %	20 %	23 %	13 %	16 %
Internasjonalisering (n-47)	49 %	37 %	72 %	65 %	28 %	24 %	52 %	66 %	72 %	65 %	30 %
Risikolån landbruk (n-24)	25 %	18 %	27 %	27 %	18 %	15 %	21 %	10 %			
Etablererstipend (NHD) (n-69)	78 %	56 %	72 %	76 %	43 %	66 %	74 %	67 %	78 %	66 %	62 %
Skog- og klimaprogrammet (n-17)	30 %	18 %	30 %	40 %	10 %	9 %	27 %	11 %	10 %	20 %	
Delegasjoner (n-47)	28 %	30 %	35 %	29 %	20 %	28 %	36 %	57 %	45 %	43 %	27 %
IPR-rådgivning (n-69)	83 %	61 %	66 %	71 %	41 %	58 %	63 %	61 %	66 %	64 %	82 %
Total	50 %	40 %	48 %	43 %	30 %	28 %	42 %	30 %	32 %	27 %	25 %
Kilde: Oxford Research AS											

7.1.2 Bidrag til økt kompetanse etter innovasjonshøyde

Ser vi på bidrag til økt kompetanse etter innovasjonshøyde, viser Tabell 17 at det er prosjekter som er kategorisert som innovasjon på internasjonalt nivå som i størst grad fører til økt kompetanse på tvers av kompetanseområdene.

Prosjekter hvor innovasjonshøyde ikke er en relevant kategori, fører i minst grad til økt kompetanse på tvers av kompetanseområdene. Dette tilsvarer funn i tidligere undersøkelser.

Tabell 17: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter innovasjonshøyde, 2010.

	Produktutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling	Strategi	Organisasjon og ledelse	Avansert teknologi	Opparbeiding av bedre nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksport	Immaterielle rettigheter
Innovasjon på internasjonalt nivå	73 %	57 %	65 %	61 %	36 %	59 %	59 %	61 %	67 %	62 %	50 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	68 %	59 %	66 %	58 %	35 %	35 %	54 %	37 %	38 %	31 %	33 %
Innovasjon på regionalt nivå	60 %	42 %	64 %	49 %	35 %	22 %	53 %	26 %	30 %	22 %	20 %
Innovasjon på bedriftsnivå	40 %	33 %	39 %	35 %	27 %	17 %	33 %	13 %	17 %	10 %	10 %
Ikke relevant	29 %	23 %	26 %	25 %	21 %	15 %	27 %	14 %	13 %	9 %	8 %
Total	49 %	39 %	47 %	42 %	29 %	28 %	42 %	29 %	32 %	26 %	23 %

Kilde: Oxford Research AS

7.2 Bidrag til økt kompetanse etter distriktspolitisk virkeområde

Som påpekt i tidligere førundersøkelser, er det vanlig å anta at det er større markedssvikt knyttet til kompetansemarkedet i distriktspregede områder. Det er derfor interessant å se nærmere på i hvilken grad det er forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes kompetansebidrag ut fra distriktspolitisk virkeområde.

Tabell 18 viser at andel bidrag til økt kompetanse i stor grad er høyest for samtlige kompetanseområder for prosjekter innen sone 1. Dette underbygger antakelsen vi hadde innledningsvis i dette avsnittet.

Tilsvarende funn ble også gjort for 2008- og 2009-årgangen.

Tabell 18: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.

	Produktutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling	Strategi	Organisasjon og ledelse	Avansert teknologi	Opparbeiding av bedre nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksport	Immaterielle rettigheter
Sone 1 (utenfor)	53 %	46 %	51 %	47 %	31 %	37 %	48 %	39 %	41 %	35 %	34 %
Sone 2	34 %	27 %	33 %	29 %	25 %	29 %	35 %	21 %	18 %	14 %	11 %
Sone 3	51 %	38 %	47 %	44 %	30 %	26 %	40 %	27 %	30 %	26 %	21 %
Sone 4	46 %	35 %	44 %	38 %	28 %	18 %	37 %	18 %	22 %	15 %	15 %
Total	50 %	40 %	48 %	43 %	30 %	28 %	42 %	29 %	32 %	26 %	24 %

Kilde: Oxford Research AS

7.3 Samlet kompetansebidrag

7.3.1 Samlet kompetansebidrag etter tjeneste og program

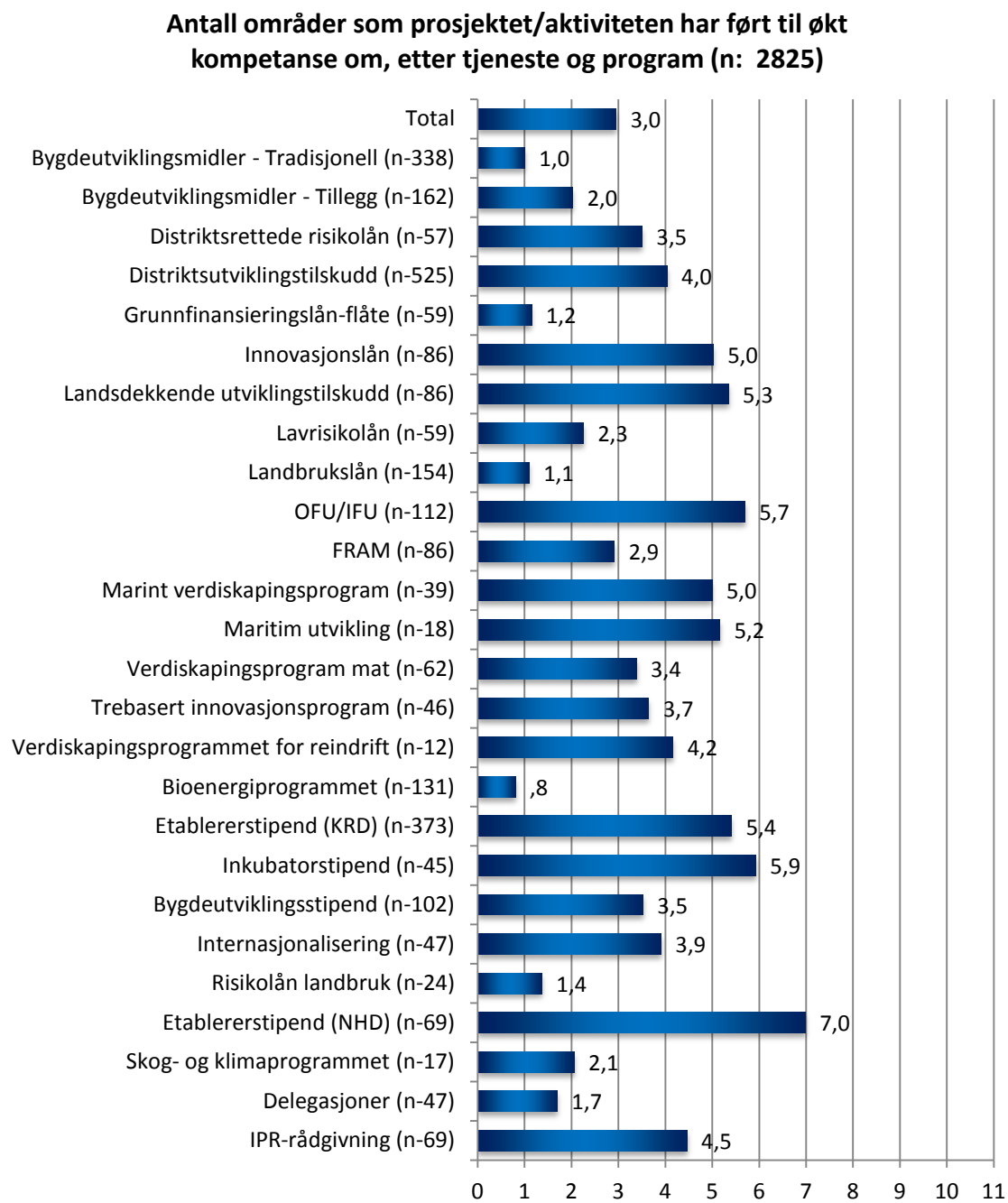
For å lykkes, er bedrifter avhengig av kompetanse på et bredt spekter av områder. Figur 26 viser hvor mange områder prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad (skår 4 og 5) etter tjeneste og program.

I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt kompetanse på 3,0 områder. Dette er en svak nedgang fra 2009 (3,1 områder) og 2008 (3,3 områder).

Det er videre relativt store variasjoner mellom tjenestene og programmene når det gjelder kompetansebidrag. Antall bidrag er størst blant mottakerne av Etablererstipend (NHD) (7,0 områder) og Inkubatorstipend (5,9 områder), mens bidragene er minst for mottakere av Bioenergiprogrammet (0,8 områder) og Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell (1,0 områder).

Ser vi på de enkelte tjenestene og programmenes utvikling fra 2009 til 2010 er det generelt sett få tjenester og programmer som har hatt en økning i antall kompetansebidrag. 8 av de tjenestene og programmene som er inkludert i undersøkelsen har hatt en økning i antall kompetanseområde.

Figur 26: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt kompetanse etter tjeneste og program, 2010.

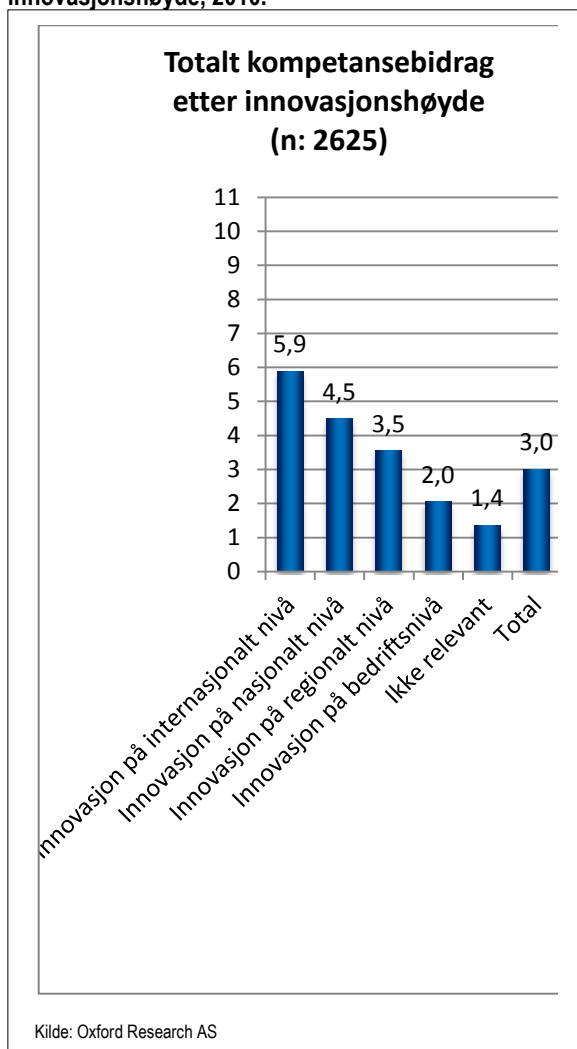

Kilde: Oxford Research AS

7.3.2 Samlet kompetansebidrag etter innovasjonshøyde

Ser vi på antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt kompetanse etter innovasjonshøyde, viser Figur 27 at kompetansebidraget er klart størst for prosjekter som er kategorisert som innovasjon på internasjonalt nivå. Videre er kompetansebidraget minst blant prosjekter hvor innovasjonshøyde ikke er en relevant kategorisering. Statistiske analyser viser at de ulike innovasjonsnivåene skiller seg signifikant fra hverandre i forhold til kompetansebidrag.

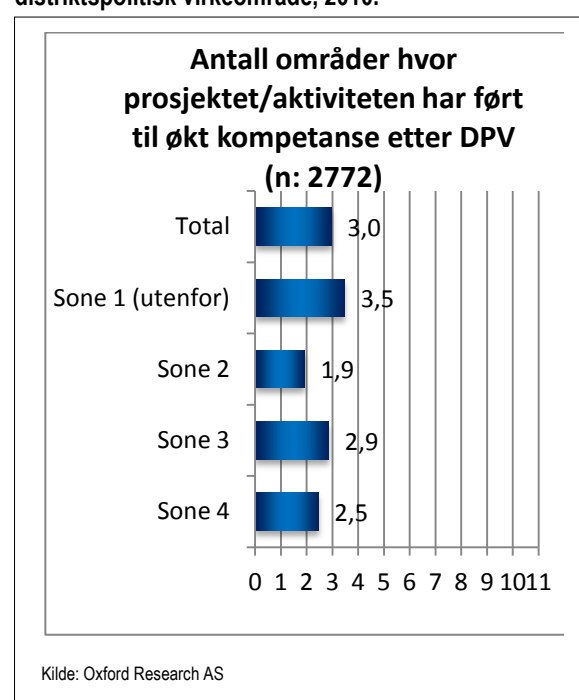
Figur 27: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt kompetanse etter innovasjonshøyde, 2010.

7.3.3 Samlet kompetansebidrag etter distriktspolitisk virkeområde

Neste figur viser i hvilken grad det er forskjell i antall bidrag til økt kompetanse ut fra distriktspolitisk virkeområde. Som det fremgår av figuren skiller sone 1 og 2 seg klart ut fra de øvrige sonene, med henholdsvis høyest og lavest antall områder hvor prosjektet har ført til økt kompetanse. Dette tilsvarer funn gjort både i 2008- og 2009-årgangen, og analyser viser at disse to nevnte sonene skiller seg signifikant ut fra sone 3 og sone 4.

Figur 28: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt kompetanse etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.

Kapittel 8. Atferdsendring

Prosjektene/aktivitetene har eller vil bidra til atferdsendring i stor grad på minst ett område i 73 prosent av bedriftene. Det er flest som rapporterer om at prosjektet/aktiviteten har eller vil bidra til kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne, bedre utnyttelse av kunnskap og økt fokus på utvikling og innovasjon. Dette er de samme områdene som for 2009-årgangen.

I gjennomsnitt har eller vil prosjektene/aktivitetene bidra til atferdsendring på 3,0 områder. Sammenliknet med resultatene for 2009-årgangen er dette en nedgang fra 3,3 områder, mens det er økning fra 2,9 områder for 2008-årgangen.

Dette kapittelet fokuserer på de realiserte og forventede atferdsmessige endringene i bedriftene som følge av støtten fra Innovasjon Norge. De atferdsmessige endringene som studeres er blant annet knyttet til strategi, kompetanseutvikling, nettverksarbeid og måten bedriftene jobber med innovasjon på. Tankegangen er at bedriftene vil stå bedre rustet overfor fremtidige utfordringer om det fokuseres mer på disse områdene. I dette kapittelet vil vi se nærmere på hvorvidt prosjektene/aktivitetene har ført til, eller vil føre til, atferdsendringer i bedriftene knyttet til følgende faktorer:

- Økt fokus på utvikling og innovasjon
- Økt fokus på utviklings- og endringsprosesser i bedriften
- Bedre utnyttelse av kunnskap
- Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres
- Ansettelse av nye medarbeidere
- Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne
- Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid
- Utvikling av samarbeid/nettverk

8.1 Atferdsendringer på overordnet nivå

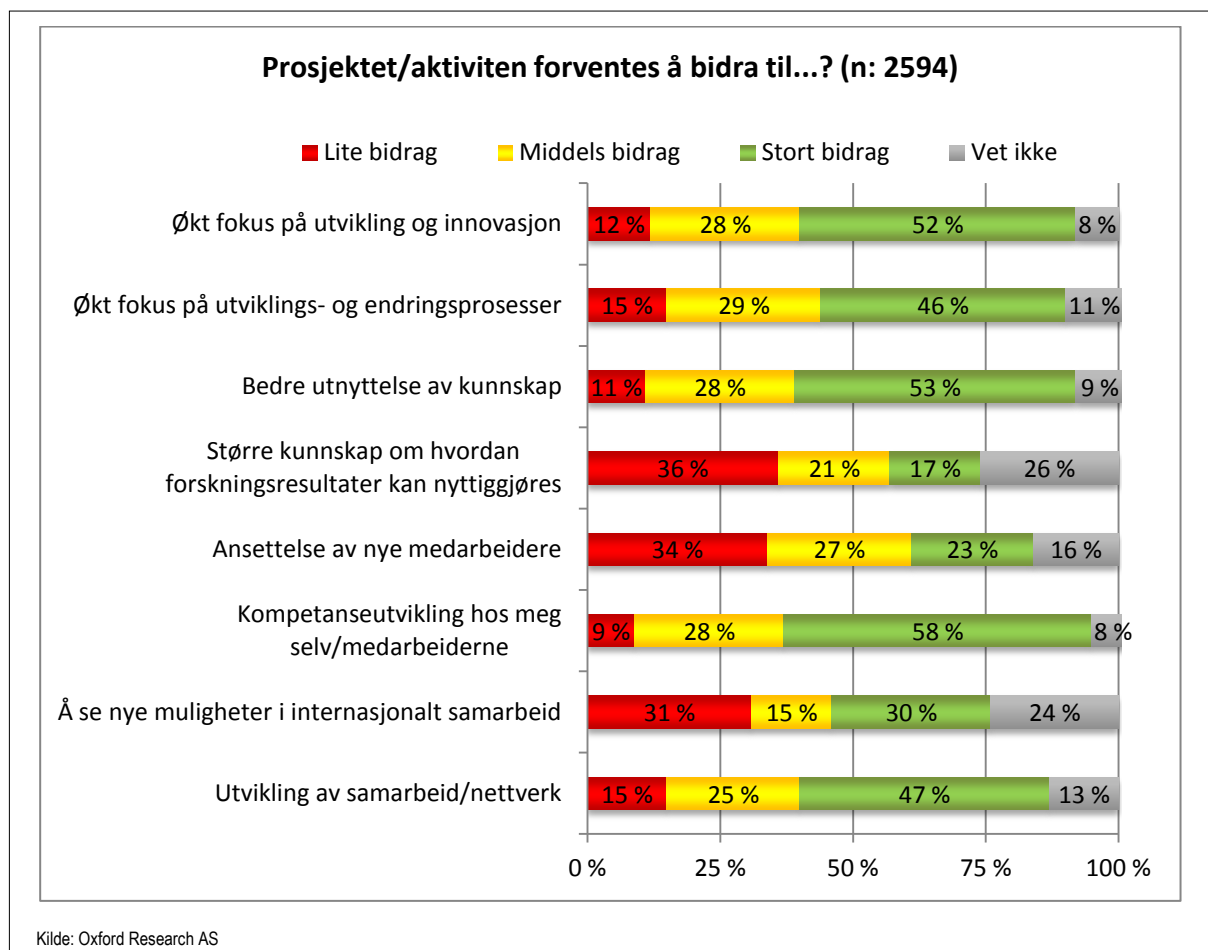
Figur 29 viser i hvilken grad prosjektene/aktivitetene har eller vil føre til atferdsendringer i bedriftene.

Som vi ser av figuren, er det stor variasjon i forhold til bidrag på de ulike dimensjonene knyttet til atferdsendringer. Det er flest som rapporterer om at prosjektet/aktiviteten i stor grad (skår 4 og 5) har eller vil bidra til kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne (58 prosent), bedre utnyttelse av kunnskap (53 prosent) og økt fokus på utvikling og innovasjon (52 prosent). Dette er de samme områdene som også i 2009-årgangen ble fremhevet som områder hvor prosjektet/aktiviteten i stor grad forventes å føre til endringer.

De områdene hvor færrest prosjekter/aktiviteter forventes å bidra, er i forhold til større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres (17 prosent) og ansettelse av nye medarbeidere (23 prosent). Også dette er de samme områdene som for 2009-kullet.

På grunn av at "vet ikke" ved en feiltakelse ikke var inkludert for 2009-årgangen, er ikke tallene direkte sammenlignbare. Dersom en tar bort de som har svart "vet ikke" i 2010-kullet, er det imidlertid kun små variasjoner i resultatene. Dette vises nærmere i kapittel 8.1.1.

Figur 29: Atferdsendringer som følge av prosjektet/aktiviteten, 2010.

8.1.1 Atferdsendring etter tjeneste og program

Tabell 19 viser hvorvidt det er forskjeller mellom de ulike tjenestene og programmene når det kommer til andelen bedrifter som fremhever at prosjektet/aktivitetene har eller vil gi store bidrag (skår 4 og 5) til atferdsendringer.

Resultatene viser at det er store forskjeller mellom de ulike tjenestene og programmene. Dette er ikke overraskende i og med at de ulike tjenestene og programmene har ulik innretning og forskjellige målsetninger. For å få fram hvilke tjenester og programmer som har hatt størst betydning i forhold til atferdsendring, har vi markert de to tjenestene/programmene med den høyeste andelen innenfor hver dimensjon knyttet til atferdsendring.

Dersom man ser alle de 8 områdene samlet, vil prosjektene i størst grad bidra til atferdsendringer blant de som har mottatt Etablererstipend (NHD), Inkubatorstipend, IPR-rådgivning og OFU/IFU skårer også jevnt over høyt på tvers av de ulike områdene. Dette er ikke så overraskende ut fra hva som er målsetningen med dem. Disse tjenestene og programmene fokuserer nettopp på disse områdene i sterk grad.

Prosjektene innenfor Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell, Landbrukslån og Bioenergiprogrammet vil i minst grad bidra til atferdsendring. Dette er de tre samme som for 2009-årgangen, og er ikke så overraskende i og med at de i stor grad brukes til mer rene fysiske investeringer.

Tabell 19: Andel store bidrag til atferdsendring etter tjeneste og program, 2010.

Tjeneste og program	Økt fokus på utvikling og innovasjon	Økt fokus på utviklings- og endringsprosesser	Bedre utnyttelse av kunnskap	Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres	Ansettelse av nye medarbeidere	Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeidere	Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid	Utvikling av samarbeid/nettverk
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (n-338)	38 %	45 %	47 %	13 %	12 %	43 %	4 %	26 %
Bygdeutviklingsmidler - Tillegg (n-162)	51 %	43 %	57 %	14 %	20 %	58 %	17 %	45 %
Distriktsrettede risikolån (n-57)	63 %	65 %	57 %	20 %	42 %	62 %	40 %	60 %
Distriktsutviklingstilskudd (n-525)	68 %	59 %	65 %	27 %	35 %	71 %	49 %	65 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n-59)	37 %	58 %	53 %	18 %	35 %	46 %	3 %	22 %
Innovasjonslån (n-86)	71 %	65 %	67 %	34 %	55 %	74 %	70 %	58 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n-86)	78 %	53 %	71 %	34 %	38 %	71 %	71 %	83 %
Lavrisikolån (n-59)	53 %	56 %	48 %	14 %	38 %	52 %	33 %	40 %
Landbrukslån (n-154)	44 %	49 %	49 %	8 %	11 %	50 %	6 %	27 %
OFU/IFU (n-112)	80 %	51 %	65 %	43 %	45 %	85 %	70 %	65 %
FRAM (n-86)	62 %	64 %	69 %	14 %	21 %	65 %	30 %	66 %
Marint verdiskapingsprogram (n-39)	73 %	55 %	73 %	35 %	23 %	76 %	59 %	81 %
Maritim utvikling (n-18)	73 %	50 %	73 %	30 %	30 %	73 %	73 %	67 %
Verdiskapingsprogram mat (n-62)	76 %	62 %	60 %	26 %	33 %	70 %	29 %	72 %
Trebasert innovasjonsprogram (n-46)	64 %	42 %	69 %	42 %	21 %	64 %	31 %	63 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n-12)	80 %	64 %	73 %	30 %	20 %	80 %	50 %	73 %
Bioenergiprogrammet (n-131)	27 %	24 %	32 %	10 %	9 %	61 %	6 %	27 %
Etablererstipend (KRD) (n-373)	70 %	57 %	65 %	32 %	42 %	77 %	66 %	76 %
Inkubatorstipend (n-45)	80 %	54 %	72 %	35 %	58 %	88 %	72 %	77 %
Bygdeutviklingsstipend (n-102)	55 %	50 %	66 %	18 %	16 %	81 %	33 %	72 %
Internasjonalisering (n-47)	61 %	38 %	61 %	28 %	35 %	78 %	78 %	83 %
Risikolån landbruk (n-24)	54 %	69 %	69 %	18 %	27 %	69 %	11 %	15 %
Etablererstipend (NHD) (n-69)	89 %	59 %	71 %	52 %	50 %	83 %	77 %	81 %
Skog- og klimaprogrammet (n-17)	45 %	25 %	67 %	11 %	10 %	67 %	20 %	50 %
Delegasjoner (n-47)	55 %	33 %	53 %	28 %	9 %	53 %	69 %	60 %
IPR-rådgivning (n-69)	70 %	51 %	60 %	45 %	50 %	85 %	78 %	85 %
Total	57 %	51 %	58 %	23 %	27 %	63 %	40 %	54 %
Kilde: Oxford Research AS								

8.1.2 Atferdsendring etter innovasjonshøyde

Videre har vi sett nærmere på i hvilken grad det er variasjoner i prosjektenes/aktivitetenes forventede bidrag til atferdsendring ut fra innovasjonshøyde. Innefor hvert av de 8 områdene er den innovasjonshøyden som har den høyeste skåren uthevet.

Resultatene viser at det er en klar sammenheng mellom innovasjonshøyde og de forventede

resultatene. Jo høyere innovasjonshøyden er, jo større er de forventede bidragene til atferdsendring. Med unntak for økt fokus på utviklings- og endringsprosesser, skårer innovasjon på internasjonalt nivå høyest på alle områdene. Ikke overraskende er forskjellen aller størst når det gjelder å se muligheter i internasjonalt samarbeid. Dette er område som i særskilt grad skal vektlegges for prosjektene som klassifiseres som "innovasjon på internasjonalt nivå".

Tabell 20: Andel store bidrag til atferdsendring etter innovasjonshøyde, 2010.

	Økt fokus på utvikling og innovasjon	Økt fokus på utviklings- og endringsprosesser	Bedre utnyttelse av kunnskap	Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøre	Ansettelse av nye medarbeidere	Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne	Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid	Utvikling av samarbeid/nettverk
Innovasjon på internasjonalt nivå	80 %	55 %	71 %	42 %	47 %	80 %	75 %	73 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	71 %	58 %	65 %	33 %	35 %	73 %	55 %	68 %
Innovasjon på regionalt nivå	64 %	53 %	64 %	22 %	34 %	71 %	40 %	70 %
Innovasjon på bedriftsnivå	47 %	51 %	53 %	14 %	22 %	58 %	22 %	44 %
Ikke relevant	42 %	44 %	49 %	14 %	14 %	47 %	18 %	34 %
Totalt	56 %	51 %	58 %	23 %	27 %	62 %	39 %	53 %

Kilde: Oxford Research AS

8.1.3 Atferdsendring etter distriktpolitisk virkeområde

I neste tabell vises forventet bidrag til atferdsendring i stor grad (skår 4 og 5) etter distriktpolitisk virkeområde. Innefor hvert av de 8 områdene er det virkeområdet som har den høyeste skåren uthevet.

Med unntak for økt fokus på utviklings- og innovasjonsprosesser, er det signifikante forskjeller mellom de bedriftene som befinner seg innenfor og utenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Bidraget til atferdsendringer er størst utenfor virkeområdet, mens det er lavest i sone 2 og Sone 4. En mulig årsak til

dette kan være ulikheter i næringsstruktur, noe som igjen slår ut i form av hvilke tjenester og programmer som anvendes. I sone 2 og Sone 4 er det en relativ overvekt av tjenester og programmer som skårer lavt på de 8 aktuelle dimensjonene, mens det motsatte er tilfelle utenfor virkeområdet.

Ser en på de enkelte atferdsdimensjonene, er det størst variasjon ut fra distriktpolitisk virkeområde knyttet til å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid og utvikling av samarbeid/nettverk. For begge disse indikatorene er skåren høyest utenfor virkeområdet.

Tabell 21: Andel store bidrag til atferdsendring etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.

	Økt fokus på utvikling og innovasjon	Økt fokus på utviklings- og endingsprosesser	Bedre utnyttelse av kunnskap	Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres	Ansettelse av nye medarbeidere	Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne	Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid	Utvikling av samarbeid/nettverk
Sone 1 (utenfor)	62 %	50 %	62 %	29 %	33 %	68 %	51 %	59 %
Sone 2	48 %	50 %	56 %	18 %	21 %	58 %	23 %	44 %
Sone 3	56 %	52 %	58 %	22 %	25 %	62 %	36 %	54 %
Sone 4	52 %	51 %	54 %	17 %	23 %	58 %	29 %	48 %
Total	57 %	51 %	58 %	23 %	27 %	63 %	40 %	54 %
Kilde: Oxford Research AS								

8.2 Samlet bidrag til atferdsendring

Fram til nå i dette kapittelet har vi sett på i hvilken grad de prosjektene/aktivitetene som Innovasjon Norge har medfinansiert, har ført til eller vil føre til atferdsendringer på de enkelte områdene. Det er imidlertid også interessant å se nærmere på prosjektenes/aktivitetenes totale bidrag til atferdsendringer. I Figur 30 fremkommer det hvor mange områder som prosjektene/aktivitetene i gjennomsnitt har ført til eller vil føre til atferdsendringer i stor grad (skår 4 og 5) på i de ulike tjenestene og programmene.

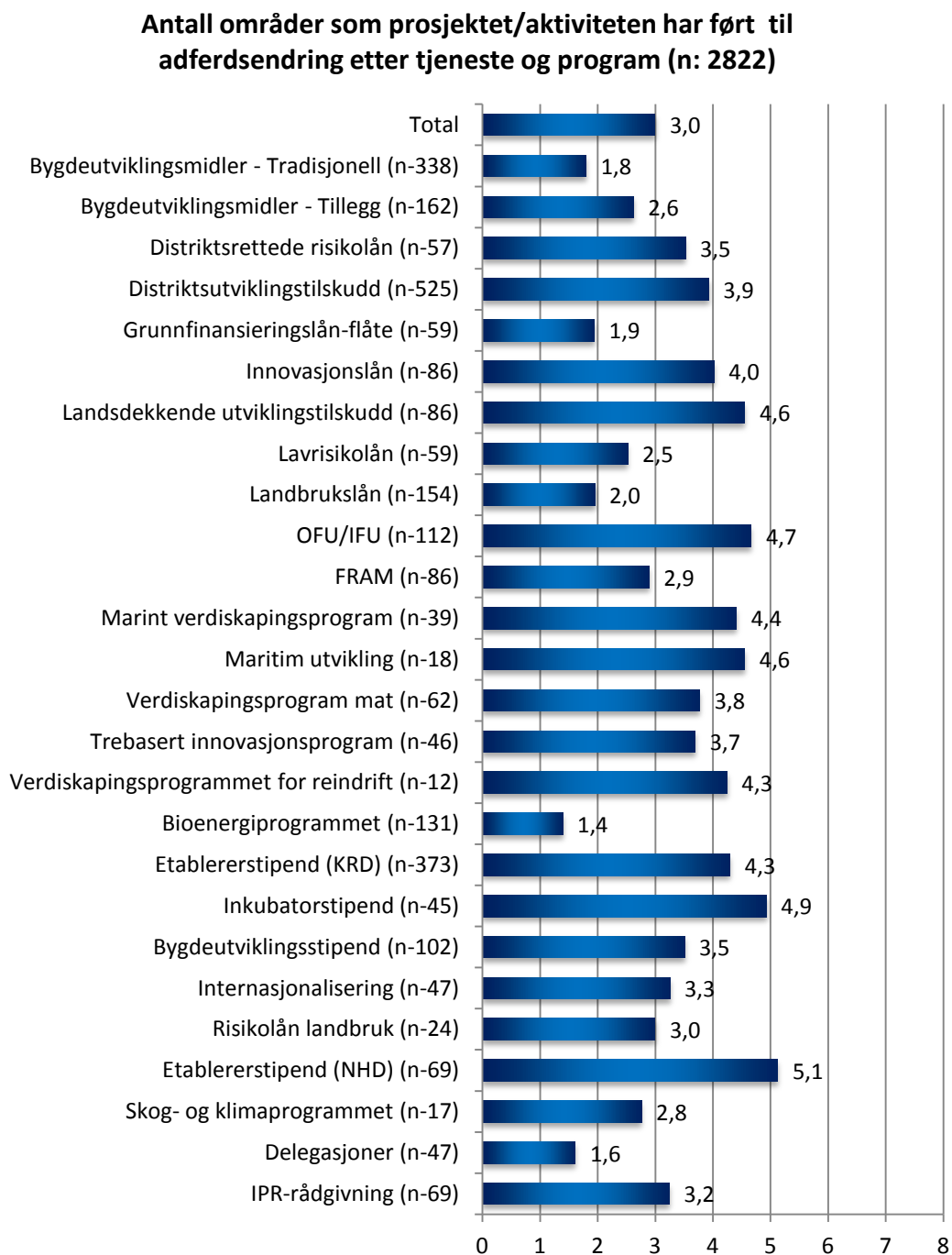
I gjennomsnitt har eller vil prosjektene/aktivitetene bidra til atferdsendring på 3,0 områder. Sammenliknet med resultatene for 2009-årgangen er dette en nedgang fra 3,3 områder, mens det er økning fra 2,9 områder for 2008-kullet.

8.2.1 Samlet bidrag til atferdsendring etter tjeneste og program

Som tidligere år er det en relativt stor variasjon mellom de ulike tjenestene og programmene i forhold til antall områder prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendring på. Antall bidrag er størst blant mottakere av Etablererstipend NHD (5,1 områder), Inkubatorstipend (4,9 områder) og OFU/IFU (4,7 områder), og klart minst for mottakerne av Bioenergiprogrammet (1,7 områder) og Delegasjoner (1,6 områder).

Denne variasjonen skyldes i all hovedsak innretningen til tjenestene og programmene. Blant de som skårer høyest er det et sterkt fokus på innovasjon, kompetanse og nettverksutvikling. Dette slår også ut på den måten at de i større grad fokuserer på atferdsmessige aspektene som er kartlagt her.

Figur 30: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendring etter tjeneste og program, 2010.

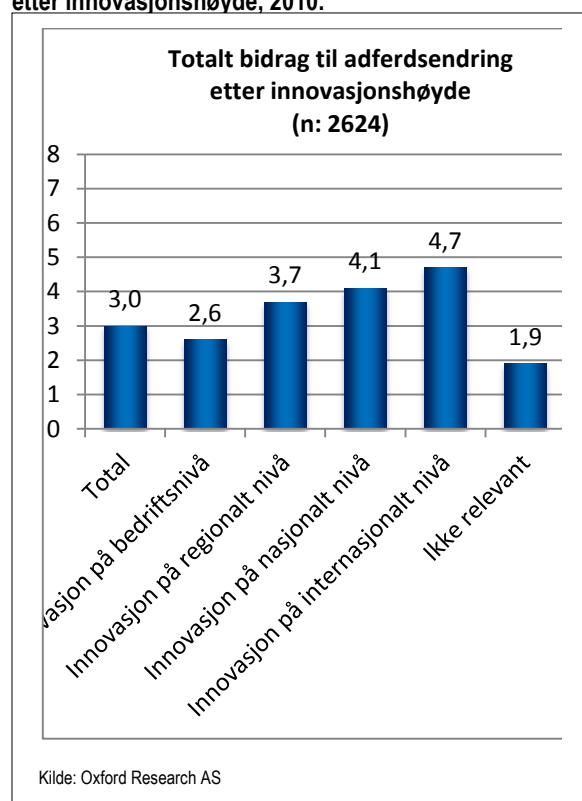
Kilde: Oxford Research AS

8.2.2 Samlet bidrag til atferdsendring etter innovasjonshøyde

Figur 31 viser totalt bidrag til atferdsendring etter innovasjonshøyde. Som det fremgår av figuren, er det en entydig sammenheng her. Jo høyere innovasjonshøyden er, jo større er de forventede bidragene til atferdsendringer. Dette innebærer at det er prosjekter/aktiviteter innenfor innovasjon internasjonalt nivå som skårer aller høyest (4,7 områder), mens skåren er lavest innen kategorien ikke relevant (1,9 områder).

Statistiske tester viser at det er signifikante forskjeller mellom alle de ulike innovasjonshøydene.

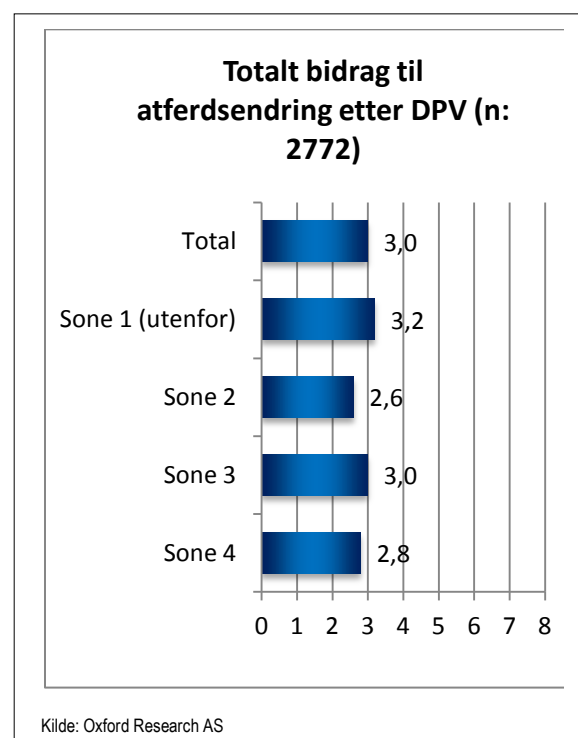
Figur 31: Totalt antall bidrag til atferdsendring etter innovasjonshøyde, 2010.

8.2.3 Samlet bidrag til atferdsendring etter distriktspolitisk virkeområde

Resultatene i forhold til det samlede bidraget til atferdsendring etter distriktspolitisk virkeområde fremkommer av Figur 32. Prosjektene/aktivitetene utenfor det distriktspolitiske virkeområdet skårer signifikant høyere enn virksomhetene innenfor virkeområdet. Disse funnene tilsvarer funn fra tidligere undersøkelser, og skyldes primært ulikheter i programfordelingen. De gjennomførte statistiske analysene viser at det ikke er noen signifikante forskjeller mellom de ulike sonene innen det distriktspolitiske virkeområdet.

Figur 32: Totalt antall bidrag til atferdsendring etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.

Kapittel 9. Bidrag til innovasjon

Sammenlignet med 2009-årgangen, er resultatene svært like på de fleste områdene knyttet til **produkt-/tjenesteutvikling og prosessutvikling**. Unntaket her er effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser og utvikling av nye produksjonsprosesser, hvor det har vært en økning på 13 og 9 prosentpoeng.

Når det gjelder indikatorene knyttet til **markeds- og organisasjonsutvikling**, har prosjektenes bidrag økt med 5 til 12 prosentpoeng for alle indikatorene. Den forventede resultatforbedringen er aller størst knyttet til ny forretningspraksis for organisering av arbeid eller prosedyrer, kvalitetsstyring og opplæringssystemer samt nye metoder for organisering av arbeidsansvar og beslutninger innen bedriften.

Innovasjon Norge har som mål at de skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet. For at en skal være i stand til å analysere prosjektenes innovasjonsinnhold på en god måte, er det nødvendig å ha et solid teorifundament i bunn samt en god operasjonell definisjon av begrepet. Vår overordnede forståelse av hva som menes med innovasjon bygger på Schumpeter (1934), mens de enkelte indikatorene tar utgangspunkt i det arbeidet som er gjort i forbindelse med Community Innovation Survey (CIS).

I førundersøkelsen for 2010-kullet kartlegges innovasjon gjennom å ta utgangspunkt i 4 hovedkategorier; produkt/tjeneste, produksjonsprosess, markedsutvikling og/eller endret markedsføring samt organisasjonsutvikling. Tidligere ble bedriftene spurt om i hvilken grad prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til økt innovasjon på disse områdene ved hjelp av en femdelt skala, mens de i år har blitt spurt om det samme kun ved hjelp av en todelt skala (ja/nei)

I det videre gis det en oversikt over de ulike hovedkategoriene med tilhørende indikatorer:

A. Utvikling og forbedring av produkter/varer og tjenester

- Forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper & kvaliteter
- Utvikling av et nytt produkt/vare
- Utvikling av en ny tjeneste
- Utvikling av ny produksjonsteknologi for salg

B. Utvikling og forbedring av produksjonsprosesser

- Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (arbeidsmetoder)

- Utvikling av nye produksjonsprosesser
- Forbedre metoder for lagring, levering eller distribusjon av produkter/varer og tjenester
- Endre prosesser for å kunne møte nye krav fra offentlige myndigheter

C. Markedsutvikling og/eller endret markedsføring

- Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder
- Introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye kundegrupper
- Introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye geografiske markeder
- Lansering av produktet på en ny måte (f.eks. i ny design eller innpakning)

D. Organisasjonsutvikling

- Ny forretningspraksis for organisering av arbeid eller prosedyrer, kvalitetsstyring og opplæringssystemer
- Nye metoder for organisering av arbeidsansvar og beslutninger innen bedriften
- Nye metoder for organisering av eksterne relasjoner til andre bedrifter eller offentlige institusjoner

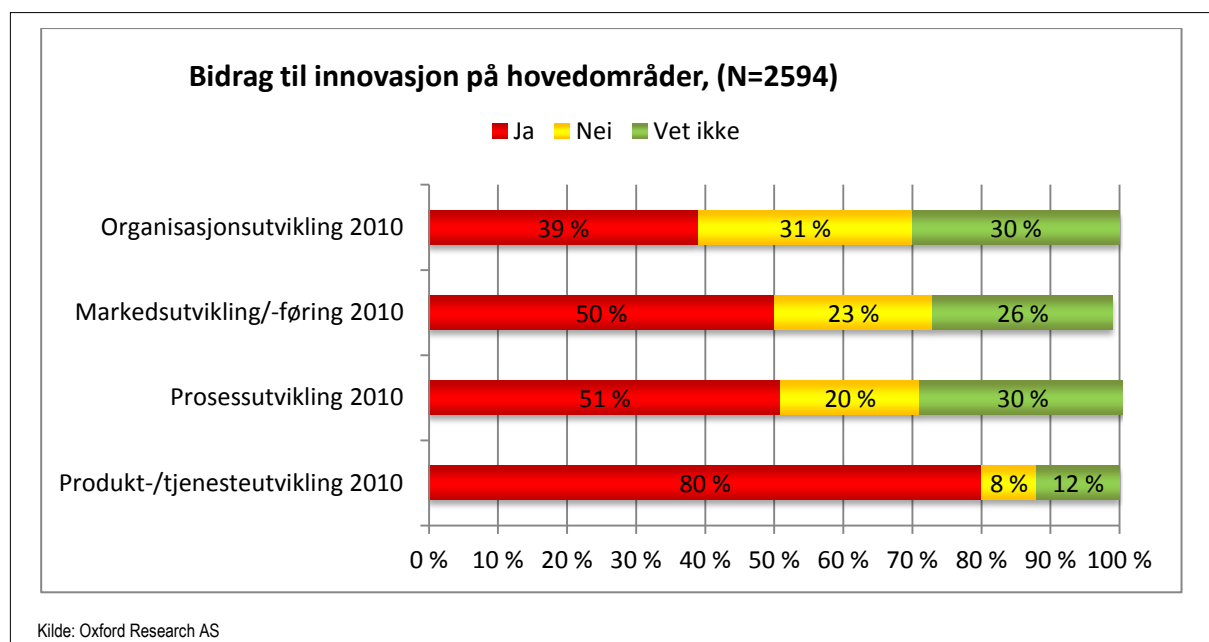
9.1 Bidrag til innovasjon på hovedområder

I Figur 33 vises det i hvilken grad prosjektene/aktivitetene har eller vil bidra til økt innovasjon, på de fire overordnede områdene som er uthevet over; utvikling og forbedring av nye produkter og tjenester, utvikling og forbedring av nye produksjonsprosesser, markedsutvikling og/eller endret markedsføring samt organisasjonsutvikling. I førundersøkelsen for 2009-kullet ble dette gjort gjennom å ta i bruk en femdelt måleskala, mens respondene i årets undersøkelse kun ble spurt om prosjektene/aktivitetene har bidratt eller ikke. Det gjør at

resultatene ikke blir direkte sammenlignbare fra år til år.

Det forventes at prosjektene/aktivitetene i sterkest grad bidrar til utvikling av nye produkter og tjenester (79 prosent). Deretter følger utvikling av nye produksjonsprosesser (51 prosent), markedsutvikling og/eller endret markedsføring (50 prosent) og organisasjonsutvikling (39 prosent). Dette er i stor grad samme rekkefølge som i tidligere førundersøkelser, men på grunn av endringen i måleskalaen som har blitt gjort (se forrige side), er det ikke mulig å si noe nærmere om det har vært en positiv eller negativ resultatutvikling.

Figur 33: Bidrag til innovasjon på hovedområder, 2010.

9.1.1 Bidrag til innovasjon på hovedområder etter tjeneste og program

Det er stor variasjon mellom tjenestene og programmene når det gjelder prosjektenes innovasjonsbidrag. I tabellen nedenfor vises andelen som oppgir at prosjektet vil bidra til økt innovasjon i stor grad (skår 4 og 5) på de fire hovedområdene. I tabellen er de to tjenestene og programmene som skårer høyest på hvert område markert med lysegrått, mens de to som skårer lavest er uthevet med mørkegrått.

Ser en alle de fire områdene under ett, er det i stor grad samsvar mellom formålet til tjenestene og pro-

grammene og hvem som skårer høyest på de ulike områdene. Når det gjelder prosjektenes forventede bidrag til innovasjon innen **Produkt- og tjenesteutvikling**, er det Marint verdiskapingsprogram, Verdiskapingsprogrammet for reindrift, Etablererstipend NHD, Skog- og klimaprogrammet og IPR-rådgivning (100 prosent) som skårer høyest, mens Grunnfinansieringslån-flåte (74 prosent) og Risikolån landbruk (begge 75 prosent) skårer lavest. Analyserer vi resultatene ut fra en 4-delt tjeneste- og programinndeling, finner vi at prosjektene/aktivitetene i størst grad forventes å bidra på dette området for de som befinner seg innen Stipendtjenestene.

Når det gjelder **Prosessutvikling**, er det Marint verdiskapingsprogram (93 prosent) og Skog- og klimaprogrammet (89 prosent) som har den største andelen prosjekter som forventes å bidra, mens Internasjonalisering (46 prosent) og Maritim utvikling (50 prosent) har den laveste. Ser en resultatene i forhold til en 4-delt tjeneste- og programinndeling, er det slik at prosjektene/aktivitetene i størst grad forventes å bidra for Tilskudds- og Lånetjenestene. Dette virker rimelig i og med at det er et relativt sterkere fokus på fysiske investeringer blant disse.

Innen for innovasjonskategorien **Markedsutvikling/-føring**, er det OFU/IFU (91 prosent) og Landsdekkende utviklingstilskudd (90 prosent) som har størst

andel prosjekter som forventes å bidra, mens Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell (22 prosent) og Risikolån landbruk (33 prosent) har den laveste andelen. Kartlegger en resultatene ut fra en 4-delt tjeneste- og programinndeling, er det signifikante forskjeller mellom dem. Det er slik at prosjektene/aktivitetene i størst grad forventes å bidra på for de som befinner seg innen Stipendttjenestene og Programmene.

For **Organisasjonsutvikling** finner vi de høyeste forventningene blant mottakerne av Inkubatorstipend (83 prosent) og IPR-rådgivning (82 prosent). Også for dette området er det slik at det er høyest forventninger innenfor Stipendttjenestene og Programmene.

Tabell 22: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad etter tjeneste/program, 2010.

Tjeneste/program	Produkt og tjenestetutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling/-føring	Organisasjonsutvikling
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (n-338)	83 %	79 %	22 %	27 %
Bygdeutviklingsmidler - Tillegg (n-162)	95 %	62 %	81 %	58 %
Distriktsrettede risikolån (n-57)	89 %	72 %	73 %	70 %
Distriktsutviklingstilskudd (n-525)	97 %	76 %	87 %	70 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n-59)	74 %	55 %	34 %	33 %
Innovasjonslån (n-86)	98 %	69 %	83 %	64 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n-86)	96 %	69 %	90 %	80 %
Lavrisikolån (n-59)	88 %	85 %	71 %	59 %
Landbrukslån (n-154)	84 %	81 %	39 %	48 %
OFU/IFU (n-112)	99 %	69 %	91 %	63 %
FRAM (n-86)	83 %	69 %	76 %	72 %
Marint verdiskapingsprogram (n-39)	100 %	93 %	87 %	58 %
Maritim utvikling (n-18)	91 %	50 %	90 %	56 %
Verdiskapingsprogram mat (n-62)	97 %	76 %	90 %	65 %
Trebasert innovasjonsprogram (n-46)	96 %	82 %	85 %	57 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n-12)	100 %	86 %	89 %	50 %
Bioenergiprogrammet (n-131)	67 %	59 %	34 %	39 %
Etablererstipend (KRD) (n-373)	98 %	64 %	85 %	67 %
Inkubatorstipend (n-45)	96 %	71 %	96 %	83 %
Bygdeutviklingsstipend (n-102)	95 %	57 %	83 %	63 %
Internasjonalisering (n-47)	92 %	46 %	87 %	55 %
Risikolån landbruk (n-24)	75 %	80 %	33 %	44 %
Etablererstipend (NHD) (n-69)	100 %	52 %	85 %	73 %
Skog- og klimaprogrammet (n-17)	100 %	89 %	67 %	50 %
Delegasjoner (n-47)	100 %	56 %	80 %	52 %
IPR-rådgivning (n-69)	100 %	81 %	83 %	82 %
Total	91 %	72 %	68 %	56 %

Kilde: Oxford Research AS

9.1.2 Bidrag til innovasjon på hovedområder etter innovasjonshøyde

I neste tabell har vi undersøkt i hvilken grad det er forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes innovasjonsbidrag ut fra prosjektenes innovasjonshøyde. Med unntak for prosessutvikling, er det en klar sammenheng mellom innovasjonshøyde og forventet bidrag til innovasjon. De prosjektene/aktivitetene som har blitt betegnet som innovasjon på nasjonalt og internasjonalt nivå forventes i større grad å bidra, mens det er lavest forventninger blant prosjektene/aktivitetene som har blitt klassifisert som innovasjon på bedriftsnivå og ikke relevant.

9.1.3 Bidrag til innovasjon på hovedområder etter distriktpolitisk virkeområde

I Tabell 24 under vises det i hvilken grad det er forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes innovasjons

bidrag ut fra distriktpolitiske virkeområde.

Både for Produkt- og tjenesteutvikling og Prosessutvikling, er det ingen signifikante forskjeller i det forventede innovasjonsbidraget mellom prosjekter innenfor og utenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Når det gjelder Markedsutvikling/-føring og Organisasjonsutvikling, er det imidlertid slik at det forventede innovasjonsbidraget er større utenfor enn innenfor virkeområdet. Dette skyldes først og fremst forskjeller i den underliggende tjeneste- og programfordelingen. Det er en relativ overvekt av de tjeneste- og programmene som skårer høyt på disse innovasjonskategoriene som befinner seg utenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Tabell 23: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad etter innovasjonshøyde, 2010.

Innovasjonshøyde	Produkt- og tjenesteutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling/-føring	Organisasjonsutvikling
Ikke relevant	85 %	71 %	46 %	42 %
Innovasjon på bedriftsnivå	88 %	74 %	56 %	46 %
Innovasjon på regionalt nivå	95 %	73 %	84 %	65 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	96 %	74 %	87 %	69 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	98 %	69 %	87 %	69 %
Total	91 %	72 %	68 %	55 %

Kilde: Oxford Research AS

Tabell 24: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad etter distriktpolitisk virkeområde, 2010.

Distriktpolitisk virkeområde	Produkt- og tjenesteutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling/-føring	Organisasjonsutvikling
Sone 1 (utenfor)	92 %	70 %	73 %	60 %
Sone 2	89 %	78 %	56 %	47 %
Sone 3	92 %	75 %	66 %	55 %
Sone 4	89 %	74 %	66 %	52 %
Total	91 %	73 %	68 %	56 %

Kilde: Oxford Research AS

9.2 Bidrag til innovasjon på delområder

For hvert av de fire hovedområdene, utvikling og forbedring av nye produkter og tjenester, utvikling og forbedring av nye produksjonsprosesser, markedsutvikling og/eller endret markedsføring og organisasjonsutvikling, er bedriftene spurt mer konkret om forventet utvikling på 15 ulike områder. Det er bare de respondentene som har svart at prosjektene

har eller vil bidra på de fire hovedområdene som har fått disse spørsmålene, og svarene illustreres i Figur 34. På hvert spørsmål vises det i hvilken grad prosjektene/aktivitetene har eller vil bidra til økt innovasjon i liten grad (skår 1 og 2), i middels grad (skår 3) og i stor grad (skår 4 og 5). I tillegg inkluderes også "vet ikke"- andelen.

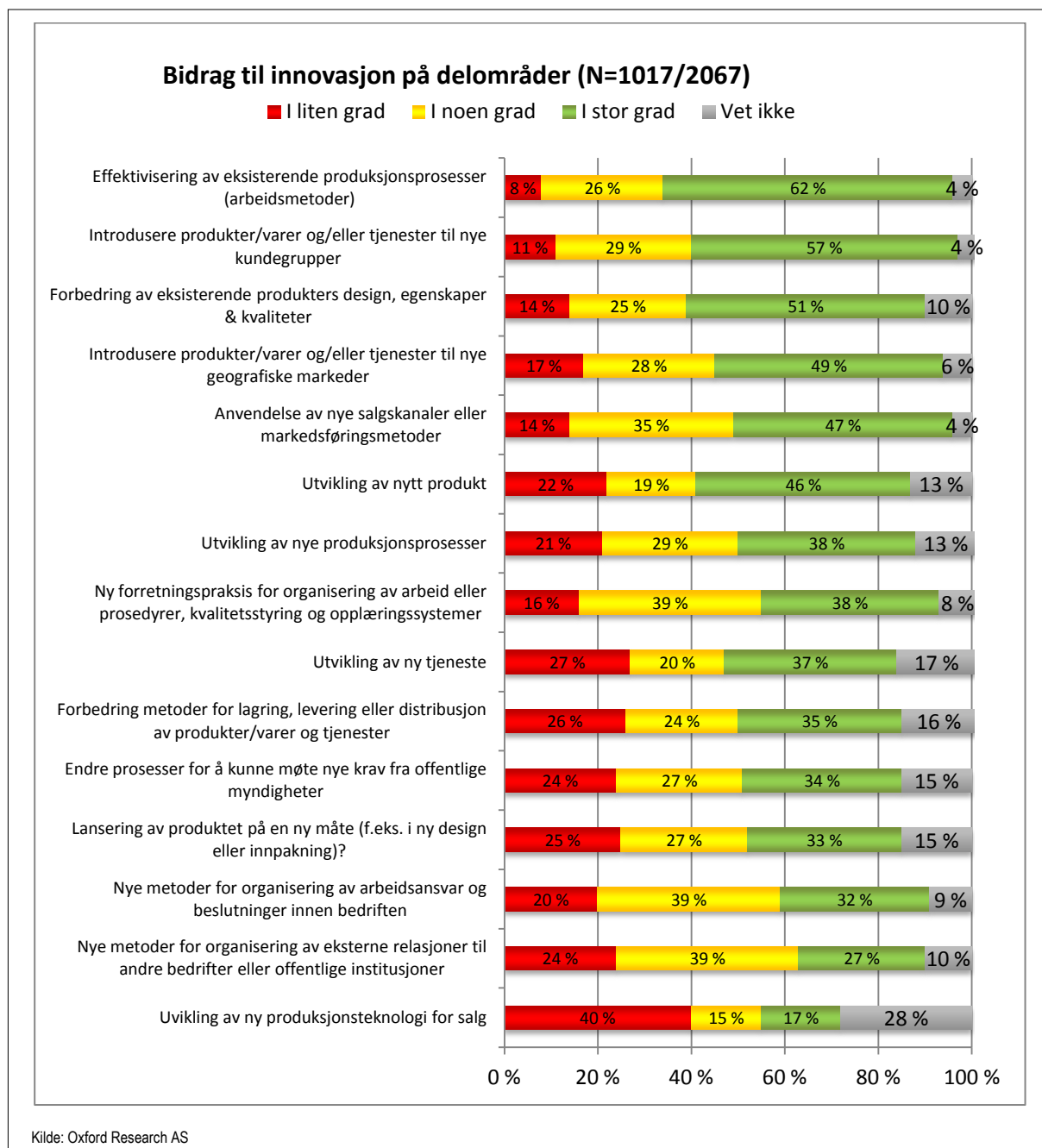
Ser en på de enkelte områdene, er det med ett unntak de samme som i 2009-årgangen som skårer høyt, men rekkefølgen mellom dem er noe annerledes. Prosjektene har i aller størst grad bidratt til effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (62 prosent). Deretter følger å introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye kundegrupper (57 prosent), forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper og kvaliteter (54 prosent) og å introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye geografiske markeder (49 prosent). Dette er alle områder som er svært sentrale med tanke på å få til økt verdiskaping i bedriftene på sikt.

Prosjektene/aktivitetene har bidratt minst til utvikling av ny produksjonsteknologi for salg (17 prosent),

nye metoder for organisering av eksterne relasjoner til andre bedrifter eller offentlige institusjoner (27 prosent) og nye metoder for organisering av arbeidsansvar og beslutninger innen bedriften (32 prosent).

I og med at de tilsvarende analysene for 2009-kullet ikke inneholdt de som svarte "vet ikke", kommer vi nærmere tilbake til en sammenligning av resultatene over tid i det neste delkapittelet. Der er sammenligningsgrunnlaget helt likt, noe som gjør at den blir mye mer relevant.

Figur 34: Bidrag til innovasjon på delområder, 2010.

9.2.1 Bidrag til innovasjon på delområder etter tjeneste og program

Vi så tidligere at det var forskjeller mellom tjenestene og programmene når det kom til hovedområdene for innovasjon. Det er dermed grunn til å tro at det også vil være forskjeller mellom dem når en ser på de detaljerte indikatorene som har blitt brukt for belyse de 4 hovedområdene. Hvor

vidt dette er tilfelle, kartlegges i de to tabellene under. Tabell 25 og Tabell 26 viser andelen prosjekter som i stor grad (skår 4 og 5) vil bidra til økt innovasjon på hvert av de 15 konkrete områdene. For å få fram hvilke tjenester og programmer som skårer høyest på de ulike områdene, har vi uthevet de to tjenestene med den høyeste andelen innen hvert område.

Om en ser de ulike tjenestene og programmene under ett, er det store forskjeller mellom dem. Innovasjonsbidraget er størst for Inkubatorstipend, Internasjonalisering og Etablererstipend (NHD), mens det er minst for Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell og Skog- og klimaprogrammet. Det er imidlertid viktig å være klar over at det stor variasjon i resultatene når en ser på enkeltområder. Selv om en tjeneste eller et program ikke er blant de som skårer høyest totalt sett, kan de skåre høyt på enkeltområder. For eksempel er Risikolån landbruk og Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell blant de tjenestene og programmene som skårer høyest når det gjelder bidrag til effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser. Dette innebærer at det er vesentlig at resultatene ses i sammenheng med formålet til hver enkelt tjeneste og program. Hvordan de enkelte

tjenestene og programmene skårer på de ulike områdene, illustreres i Tabell 25 og Tabell 26 under.

Dersom en sammenligner resultatutviklingen fra 2009 til 2010-kullet, er resultatene svært like på de fleste områdene knyttet til **produkt-/tjenesteutvikling og prosessutvikling**. Unntaket her er effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser og utvikling av nye produksjonsprosesser. Her har skåren økt med henholdsvis 13 og 9 prosentpoeng. Når det gjelder indikatorene knyttet til **markeds- og organisasjonsutvikling**, har det vært en gjennomgående forbedring. Økningen strekker seg fra 5 til 12 prosentpoeng, og er størst knyttet til ny forretningspraksis for organisering av arbeid eller prosedyrer, kvalitetsstyring og opplæringsystemer samt nye metoder for organisering av arbeidsansvar og beslutninger innen bedriften.

Tabell 25: Bidrag til innovasjon i stor grad på indikatorene knyttet til produkt-/tjenesteutvikling og prosessutvikling. Fordeling etter tjeneste og program, 2010.

	Forbedring av eksisterende produsers	Utvikling av nytt produkt	Utvikling av ny tjeneste	Utvikling av ny produksjonsteknologi for salg	Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser	Utvikling av nye produksjonsprosesser	Forbedring av metoder for lagring, levering eller distribusjon	Endre prosesser for å møte nye krav fra offentlige myndigheter
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (n-338)	41 %	21 %	19 %	19 %	71 %	32 %	43 %	67 %
Bygdeutviklingsmidler - Tillegg (n-162)	52 %	39 %	46 %	16 %	52 %	21 %	39 %	34 %
Distriktsrettede risikolån (n-57)	62 %	61 %	52 %	30 %	59 %	43 %	40 %	40 %
Distriktsutviklingstilskudd (n-525)	65 %	60 %	49 %	26 %	45 %	41 %	38 %	23 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n-59)	46 %	29 %	15 %	17 %	50 %	16 %	50 %	36 %
Innovasjonslån (n-86)	68 %	70 %	43 %	34 %	39 %	43 %	35 %	21 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n-86)	65 %	49 %	41 %	20 %	38 %	28 %	31 %	22 %
Lavrisikolån (n-59)	59 %	40 %	38 %	21 %	55 %	40 %	41 %	39 %
Landbrukslån (n-154)	42 %	29 %	28 %	10 %	69 %	27 %	38 %	51 %
OFU/IFU (n-112)	62 %	78 %	50 %	46 %	44 %	51 %	35 %	40 %
FRAM (n-86)	58 %	37 %	42 %	16 %	27 %	26 %	24 %	21 %
Marint verdiskapingsprogram (n-39)	62 %	56 %	48 %	35 %	36 %	40 %	38 %	35 %
Maritim utvikling (n-18)	56 %	55 %	45 %	30 %	22 %	38 %	13 %	13 %
Verdiskapingsprogram mat (n-62)	76 %	49 %	36 %	23 %	43 %	25 %	47 %	33 %
Trebasert innovasjonsprogram (n-46)	52 %	56 %	39 %	29 %	43 %	41 %	35 %	30 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n-12)	50 %	0 %	0 %	0 %	33 %	33 %	33 %	33 %
Bioenergiprogrammet (n-131)	37 %	25 %	31 %	10 %	38 %	28 %	25 %	36 %
Etablererstipend (KRD) (n-373)	66 %	73 %	57 %	23 %	40 %	39 %	34 %	29 %
Inkubatorstipend (n-45)	59 %	76 %	70 %	44 %	53 %	50 %	50 %	27 %
Bygdeutviklingsstipend (n-102)	62 %	57 %	59 %	13 %	53 %	47 %	56 %	24 %
Internasjonalisering (n-47)	55 %	75 %	41 %	23 %	80 %	87 %	58 %	83 %
Risikolån landbruk (n-24)	50 %	25 %	22 %	14 %	88 %	50 %	20 %	38 %
Etablererstipend (NHD) (n-69)	68 %	88 %	63 %	41 %	67 %	58 %	55 %	36 %
Skog- og klimaprogrammet (n-17)	50 %	43 %	43 %	43 %	63 %	14 %	50 %	14 %
Delegasjoner (n-47)	41 %	52 %	27 %	21 %	19 %	32 %	10 %	
IPR-rådgivning (n-69)	76 %	83 %	56 %	44 %	63 %	66 %	45 %	43 %
Total	56 %	53 %	44 %	23 %	64 %	44 %	41 %	40 %
Kilde: Oxford Research AS								

Tabell 26: Bidrag til innovasjon i stor grad på indikatorene knyttet til markedsutvikling og organisasjonsutvikling. Fordeling etter tjeneste og program, 2010.

	Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder	Introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye kundegrupper	Introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye geografiske markeder	Lansering av produktet på en ny måte (f.eks. i ny design eller innpakning)?	Ny forretningspraksis for organisering av arbeid eller prosedyrer, kvalitetsstyring og opplæringssystemer	Nye metoder for organisering av arbeidsansvar og beslutninger innen bedriften	Nye metoder for organisering av eksterne relasjoner til andre
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (n-338)	22 %	29 %	18 %	18 %	35 %	36 %	22 %
Bygdeutviklingsmidler - Tillegg (n-162)	32 %	38 %	23 %	19 %	30 %	20 %	12 %
Distriktsrettede risikolån (n-57)	50 %	62 %	56 %	38 %	48 %	44 %	19 %
Distriktsutviklingstilskudd (n-525)	50 %	58 %	53 %	40 %	42 %	32 %	33 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n-59)	25 %	25 %	25 %	13 %	44 %	55 %	25 %
Innovasjonslån (n-86)	61 %	73 %	59 %	38 %	40 %	40 %	28 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n-86)	55 %	70 %	68 %	45 %	44 %	32 %	40 %
Lavrisikolån (n-59)	30 %	60 %	60 %	35 %	56 %	53 %	40 %
Landbrukslån (n-154)	39 %	41 %	23 %	23 %	46 %	38 %	13 %
OFU/IFU (n-112)	44 %	74 %	74 %	42 %	49 %	37 %	43 %
FRAM (n-86)	47 %	55 %	43 %	48 %	48 %	50 %	23 %
Marint verdiskapingsprogram (n-39)	50 %	62 %	46 %	58 %	33 %	36 %	33 %
Maritim utvikling (n-18)	44 %	60 %	70 %	33 %	40 %	20 %	33 %
Verdiskapingsprogram mat (n-62)	53 %	57 %	55 %	47 %	35 %	40 %	29 %
Trebasert innovasjonsprogram (n-46)	19 %	47 %	19 %	29 %	20 %	25 %	27 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n-12)	50 %	50 %	50 %	63 %	33 %	67 %	67 %
Bioenergiprogrammet (n-131)	25 %	63 %	44 %	21 %	21 %	21 %	21 %
Etablererstipend (KRD) (n-373)	71 %	73 %	67 %	56 %	45 %	38 %	41 %
Inkubatorstipend (n-45)	73 %	65 %	55 %	47 %	63 %	53 %	50 %
Bygdeutviklingsstipend (n-102)	50 %	67 %	45 %	36 %	26 %	32 %	21 %
Internasjonalisering (n-47)	65 %	63 %	69 %	44 %	39 %	22 %	30 %
Risikolån landbruk (n-24)	67 %	67 %	67 %	67 %	50 %	50 %	50 %
Etablererstipend (NHD) (n-69)	52 %	61 %	71 %	60 %	36 %	30 %	41 %
Skog- og klimaprogrammet (n-17)		50 %	67 %	20 %	25 %		
Delegasjoner (n-47)	43 %	57 %	61 %	12 %	39 %	39 %	32 %
IPR-rådgivning (n-69)	55 %	66 %	73 %	48 %	43 %	31 %	26 %
Total	49 %	59 %	52 %	39 %	41 %	35 %	30 %
Kilde: Oxford Research AS							

9.2.2 Bidrag til innovasjon på delområder etter innovasjonshøyde

Også for de ulike delområdene har vi kartlagt i hvilken grad det er forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes innovasjonsbidrag ut fra prosjektenes innovasjonshøyde. Resultatene fra disse analysene vises i Tabell 27 og Tabell 28. I tabellen er den innovasjonshøyden som skårer høyest for hvert delområde uthevet med lysegrått.

Med unntak for Prosessutvikling, er det også en klar sammenheng mellom innovasjonshøyde og forventet bidrag til innovasjon for de 15 detaljerte innovasjonsindikatorene. De prosjektenes/aktivitetene som har blitt betegnet som innovasjon på internasjonalt

nivå forventes i større grad å bidra, mens det er lavest forventninger blant prosjektenes/aktivitetene som har blitt klassifisert som ikke relevant i forhold til innovasjon.

På de indikatorene som dreier seg om Prosessutvikling, skårer de prosjektenes/aktivitetene med den laveste innovasjonshøyden bedre. Blant disse prosjektenes/aktivitetene er det en overvekt av tjenester og programmer som går til primærnæringene. Disse har i stor grad som målsetting at de skal bidra på dette området, og resultatene her gir visse indikasjoner på at en har lykket med det. Gjennom den etterundersøkelsen som skal gjennomføres 4 år etter at tilsagnet ble gitt, vil en være i stand til å si noe om dette med større sikkerhet.

Tabell 27: Bidrag til innovasjon i stor grad på indikatorene knyttet til produkt-/tjenesteutvikling og prosessutvikling. Fordeling etter innovasjonshøyde, 2010.

	Endre prosesser for å møte nye krav fra offentlige myndigheter	Forbedring av metoder for lagring, levering eller distribusjon	Utvikling av nye produksjonsprosesser	Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser	Utvikling av ny produksjonsteknologi for salg	Utvikling av ny tjeneste	Utvikling av nytt produkt	Forbedring av eksisterende produkter
Ikke relevant	46 %	41 %	28 %	69 %	10 %	23 %	25 %	44 %
Innovasjon på bedriftsnivå	40 %	36 %	35 %	66 %	14 %	38 %	38 %	52 %
Innovasjon på regionalt nivå	37 %	48 %	44 %	61 %	24 %	54 %	59 %	62 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	38 %	44 %	57 %	58 %	25 %	58 %	68 %	64 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	38 %	47 %	64 %	61 %	42 %	57 %	83 %	66 %
Total	41 %	42 %	43 %	64 %	23 %	44 %	52 %	56 %

Kilde: Oxford Research AS

Tabell 28: Bidrag til innovasjon i stor grad på indikatorene knyttet til markedsutvikling og organisasjonsutvikling. Fordeling etter innovasjonshøyde, 2010.

	Nye metoder for organisering av eksistene relasjoner til andre	Nye metoder for organisering av arbeidsansvar og beslutninger innen bedriften	Ny forretningspraksis for organisering av arbeid eller prosedyrer, kvalitetsstyring og opplæringssystemer	Lansering av produktet på en ny måte (f.eks. i ny design eller innpakning)?	Introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye geografiske markeder	Introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye kundegrupper	Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder
Ikke relevant	19 %	34 %	35 %	23 %	41 %	47 %	42 %
Innovasjon på bedriftsnivå	28 %	33 %	41 %	34 %	39 %	51 %	41 %
Innovasjon på regionalt nivå	25 %	33 %	36 %	42 %	46 %	61 %	54 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	35 %	32 %	39 %	41 %	57 %	63 %	51 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	42 %	37 %	47 %	48 %	69 %	68 %	54 %
Total	31 %	34 %	40 %	39 %	52 %	59 %	49 %

Kilde: Oxford Research AS

9.2.3 Bidrag til innovasjon på delområder etter distriktspolitisk virkeområde

Innovasjon Norge skal bidra til innovasjon over hele landet. I Tabell 29 og Tabell 30 vises det i hvilken grad det er forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes innovasjonsbidrag ut fra distriktspolitisk virkeområde. I tabellen er den sonen som skårer høyest for hvert delområde uthevet med lysegrått.

Dersom en deler indikatorene inn i de 4 innovasjonskategoriene, er det ingen signifikante forskjeller ut fra distriktspolitisk virkeområde knyttet til **organisa-**

sjonsutvikling. Når det gjelder **prosessutvikling**, er det slik at prosjektene/aktivitetene innen virkeområdet skårer høyere i forhold til utvikling av eksisterende produksjonsprosesser, men ellers er det ingen forskjeller.

I forhold til **produkt-/tjenesteutvikling** og **markedsutvikling**, er innovasjonsbidraget med unntak for to indikatorer signifikant høyere utenfor enn innenfor det distriktspolitiske virkeområdet. Dette skyldes primært ulikheter i tjeneste- og programfordelingen. Utenfor det distriktspolitiske virkeområdet er det en relativ overvekt av de tjenestene og programmene som i sterkest grad bidrar til innovasjon på disse områdene.

Tabell 29: Bidrag til innovasjon i stor grad på indikatorene knyttet til produkt-/tjenestutvikling og prosessutvikling. Fordeling etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.

	Endre prosesser for å møte nye krav fra offentlige myndigheter	Forbedring av metoder for lagring, levering eller distribusjon	Utvikling av nye produksjonsprosesser	Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser	Utvikling av ny produksjonsteknologi for salg	Utvikling av ny tjeneste	Utvikling av nytt produkt	Forbedring av eksisterende produkter
Sone 1 (utenfor)	40 %	42 %	47 %	59 %	29 %	48 %	62 %	55 %
Sone 2	47 %	51 %	32 %	62 %	17 %	48 %	47 %	46 %
Sone 3	44 %	47 %	45 %	71 %	22 %	43 %	49 %	59 %
Sone 4	35 %	33 %	38 %	64 %	17 %	39 %	46 %	55 %
Total	40 %	41 %	43 %	64 %	23 %	44 %	53 %	56 %

Kilde: Oxford Research AS

Tabell 30: Bidrag til innovasjon i stor grad på indikatorene knyttet til markedsutvikling og organisasjonsutvikling. Fordeling etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.

	Nye metoder for organisering av eksterne relasjoner til andre	Nye metoder for organisering av arbeidsansvar og beslutninger innen bedriften	Ny forretningspraksis for organisering av arbeid eller prosedyrer, kvalitetsstyring og opplæringsstøtten	Lansering av produktet på en ny måte (f.eks. i ny design eller innpakning)?	Introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye geografiske markeder	Introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye kundegrupper	Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder
Sone 1 (utenfor)	32 %	35 %	40 %	41 %	57 %	62 %	51 %
Sone 2	29 %	26 %	21 %	33 %	48 %	48 %	42 %
Sone 3	30 %	38 %	44 %	43 %	52 %	57 %	48 %
Sone 4	27 %	32 %	39 %	32 %	44 %	55 %	44 %
Total	30 %	35 %	40 %	39 %	52 %	58 %	48 %

Kilde: Oxford Research AS

9.2.4 Bidrag til tjenesteinnovasjon

Innen den norske næringspolitikken har det blitt et større fokus på hvordan en kan fremme innovasjon i tjenesteytende sektor. Dette er både motivert ut fra tjenesektorens bidrag til verdiskapingen i selv, men også den integreringen av tjenester som en har i industri og primæringer. Blant annet snakker en i større grad om "tjenestefiserte" produkter, det vil si produkter som har innbakt et betydelig tjenesteelement i seg og på den måten skaper større verdier.

Også Innovasjon Norge fokuserer på tjenesteinnovasjon, og gjennom denne førundersøkelsen har vi sett nærmere på organisasjonens bidrag til dette. Rent konkret er tilsagnsmottakerne blitt spurt om i hvilken grad prosjektene/aktivitetene har bidratt til utvikling av nye tjenester. Det framgår at 44 prosent av prosjektene/aktivitetene har bidratt til utvikling av en ny tjeneste, noe som er 9 prosent lavere enn hva som er tilfelle for utvikling av et nytt produkt. Det er imidlertid stor variasjon mellom de ulike tjenestene og programmene her. Inkubatorstipend (70 prosent) og Etablererstipend NHD (63 prosent) bidrar i størst grad til utvikling av nye tjenester, mens Verdiskapingsprogrammet for reindrift (0 prosent) og Grunnfinansieringslån-flåte (15 prosent) bidrar i minst grad. Som forventet er det dermed også her slik at de tjenestene og programmene som i størst grad fokuserer på rene fysiske investeringer skårer lavest.

Som det illustreres i tabell 27, er det en klar sammenheng mellom innovasjonshøyde og bidrag til utvikling av nye tjenester. De prosjektene som ikke har innovasjon som formål eller som kan klassifiseres som innovasjon på bedriftsnivå bidra i mindre grad til utvikling av nye tjenester enn hva som er tilfelle for de prosjektene med en høyere innovasjonshøyde. Dette skyldes i stor grad at det er forskjeller i den underliggende tjeneste- og programfordelingen mellom de ulike kategoriene. Det er interessant å merke seg at det ikke er forskjeller i bidraget til utvikling av nye tjenester mellom prosjekter/aktiviteter som kan betegnes som innovasjon på regionalt, nasjonalt eller internasjonalt nivå. Dette er noe annet en det en finner for bidraget til utvikling av nye produkter, hvor det også er signifikante forskjeller mellom disse.

Innen det distriktspolitiske virkeområdet er det en annen næringsfordeling og en annen tjeneste- og programfordeling enn hva som er tilfellet utenfor virkeområdet. Dette slår ut i forhold til hvordan prosjektene/aktivitetene bidrar til utvikling av nye

tjenester. Bidraget er større utenfor virkeområdet (48 prosent) enn det er innenfor (42 prosent).

Oxford Research har også analysert tjenesteinnovasjon ut fra en del andre bakgrunnsvariabler enn de som vanligvis benyttes i førundersøkelsene. Disse viser blant annet at tjenesteinnovasjon i stor grad forekommer i både tjenesteytende næringer, bygg- og anlegg samt i industrien. Bedrifter innen primærnæringene er mindre involvert i tjenesteutvikling og dette gjenspeiles også i at graden av tjenesteinnovasjon øker med stigende kompetanseintensitet i næringene. Videre ser vi at tjenesteinnovasjon forekommer i høyere grad i sentrale strøk av landet, slik at bidraget er høyere utenfor enn innenfor virkeområdet.

9.3 Samlet bidrag til innovasjon

Ikke kopierbare tjenester, produkter eller prosesser er det som i stor grad avgjør bedriftenes konkurransefortrinn. Dette innebærer at jo flere områder en bedrift innoverer på, jo vanskeligere blir den å kopiere. Dette bidrar til å gi den mer vedvarende konkurransefortrinn. I dette kapitlet ser vi derfor nærmere på prosjektenes samlede bidrag til innovasjon. Det samlede innovasjonsbidraget måles gjennom å kartlegge antall områder som prosjektene/aktivitetene har bidratt til eller vil bidra til økt innovasjon på i stor grad (skår 4 og 5).

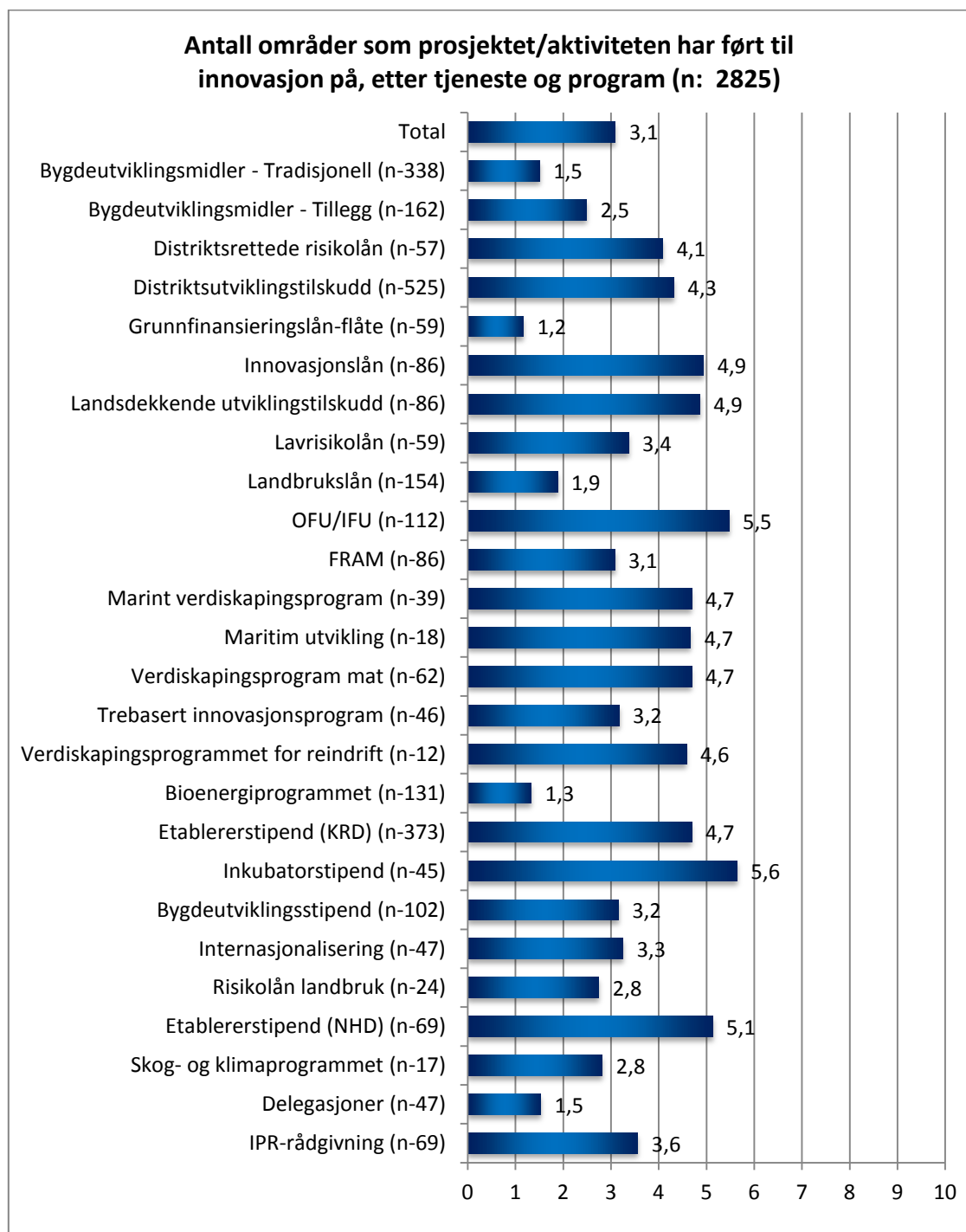
9.3.1 Samlet bidrag til innovasjon etter tjeneste og program

I Figur 35 vises prosjektenes samlede innovasjonsbidrag ut fra tjeneste og program. I gjennomsnitt har eller vil prosjektene/aktivitetene bidra til økt innovasjon på 3,1 av totalt 15 områder. Det tilsvarende tallet for 2009-kullet lå på 3,5, men på grunn av det

er brukt en annen måte å spørre respondentene om hovedtype av innovasjon på, er ikke disse tallene direkte sammenlignbare. Basert på analysen av de detaljerte innovasjonsindikatorne i kapittel 9.2, er det imidlertid ikke grunn til å tro at det har skjedd noen dramatiske endringer i innovasjonsbidrag.

En slik overordnet framstilling av resultatene skjuler at det er betydelig variasjon i innovasjonsbidraget mellom de ulike tjenestene og programmene. Antall innovasjonsbidrag er størst blant mottakerne av Inkubatorstipend (5,6 områder), OFU/IFU (5,5 områder) og Etablererstipend fra NHD (5,1 områder), mens det er minst blant de som har fått Grunnfinansieringslån-flåte (1,0 områder) og Bioenergiprogrammet (1,1 områder). Basert på hva som er formålet med det sistnevnte programmet, er det ut fra vår vurdering grunnlag for å se nærmere på hvorfor programmet skårer slik det gjør. Her vil det være relevant med en nærmere sammenligning med både Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell og Bygdeutviklingsmidler-tillegg.

Figur 35: Antall områder som prosjektet/aktiviteten har ført til innovasjon på i stor grad. Fordeling etter tjeneste og program, 2010.

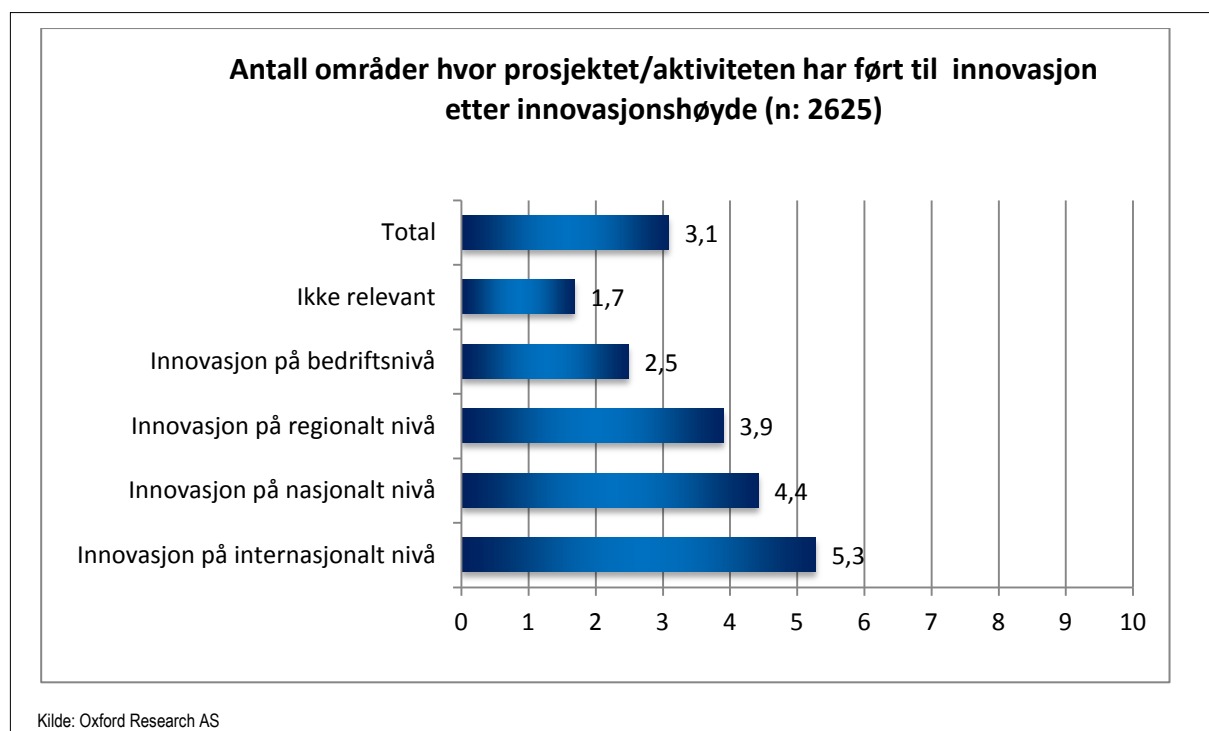
Kilde: Oxford Research AS

9.3.2 Samlet bidrag til innovasjon etter innovasjonshøyde

Vi så tidligere at det er klare forskjeller i forventninger til innovasjon mellom prosjekter som har ulike innovasjonshøyde. Vi har derfor også undersøkt i hvilke grad det er variasjoner i antall områder hvor det forventes effekter. Som det illustreres i Figur 36, er det klare forskjeller i resultatene. Ikke overraskende er det slik at de prosjektene som har blitt

betegnet som Innovasjon på internasjonalt nivå (5,3 områder), Innovasjon på nasjonalt nivå (4,4 områder) og Innovasjon på regionalt nivå (3,9 områder) skårer vesentlig høyere her enn de som har blitt betegnet som Innovasjon på bedriftsnivå (2,5 områder) og Ikke relevant (1,7 områder). Dette innebærer at det er et godt samsvar mellom saksbehandlerne vurderinger av innovasjonshøyden og hva virksomhetene selv forventer å få ut av dem.

Figur 36: Antall områder som prosjektet/aktiviteten har ført til innovasjon på i stor grad. Fordeling etter innovasjonshøyde, 2010.

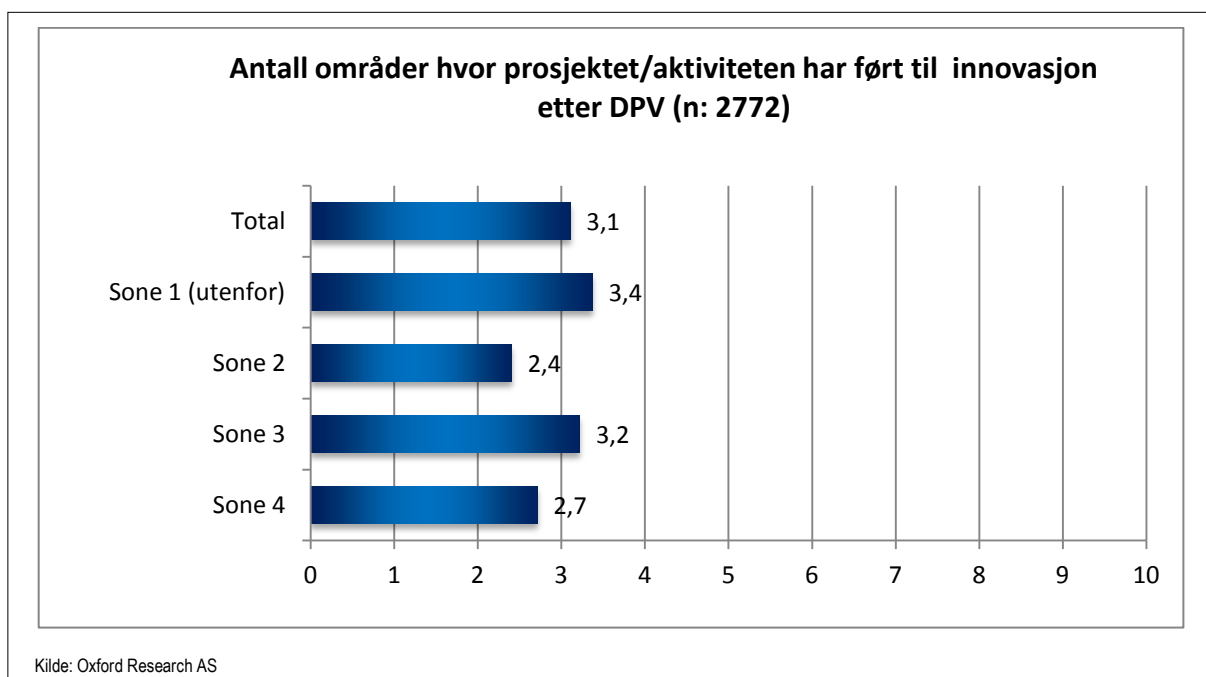

9.3.3 Samlet bidrag til innovasjon etter distriktpolitisk virkeområde

I Figur 37 vises det i hvilken grad det er forskjell i antall bidrag til innovasjon ut fra distriktpolitisk virkeområde. I hvilken grad er det slik at det er et bytteforhold mellom det å realisere prosjekter innen for det distriktpolitiske virkeområdet og hva som oppnås i form av innovasjon? Resultatene fra analysen viser at det forventede samlede innovasjonsbidraget er større utenfor enn innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Dette er i tråd med Econ (2010) sin funn i evalueringen av Innovasjon Norge. Hovedgrunnen til de observerte forskjellene skyldes trolig både ulikheter i tjeneste og programfordelingen

samt forskjeller i næringsfordelingen mellom virksomhetene.

Figur 37: Antall områder som prosjektet/aktiviteten har ført til innovasjon i stor grad etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.

9.4 Beskyttelse av immaterielle rettigheter

I førundersøkelsen av 2010-årgangen er det for første gang inkludert spørsmål om *Intellectual Property Rights* (IPR). Spørsmålet er formulert som følger:

Hvordan har du/vil du beskytte de immaterielle verdiene?

- 1 Søkt patent
- 2 Registrert varemerke
- 3 Registrert design
- 4 Fortrolighetsavtaler
- 5 Hemmelighold
- 6 Opphavsrett/copyright
- 7 Annet
- 8 Har ikke beskyttet

Spørsmålet er stilt til de respondentene som har utviklet et ny(tt) produkt/vare eller tjeneste, eller som har utviklet eller forbedret produksjonsprosene ved bedriften.

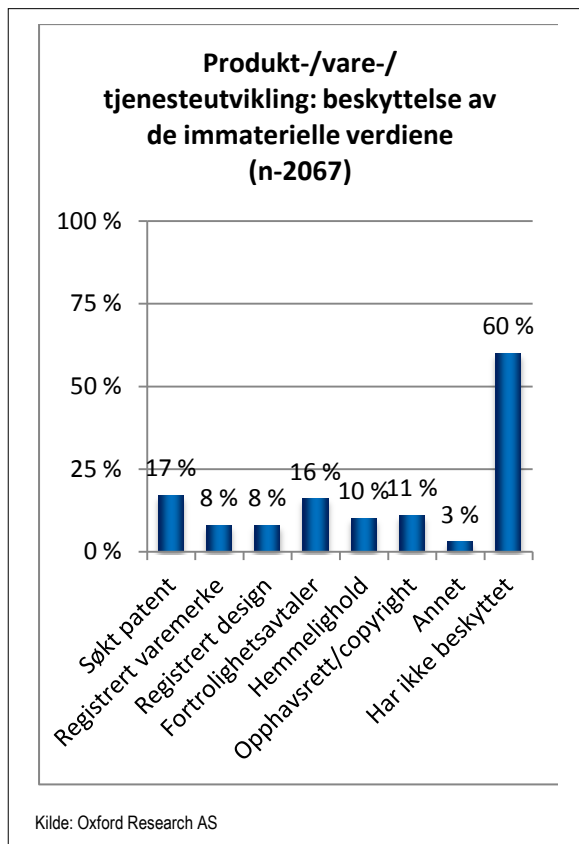
9.4.1 Bidrag til beskyttelse av immaterielle rettigheter for produkt-/vare- og tjenesteinnovasjoner

Den neste figuren viser fordelingen i forhold til beskyttelse av de immaterielle verdiene når det gjelder produkt-/tjenesteutvikling.

Som figuren viser, er det klart flest som ikke har beskyttet de immaterielle verdiene (60 prosent).

Av de bedriftene som har beskyttet sine produkter/varer/tjenester er det fortrolighetsavtaler (17 prosent) og patentsøknader (16 prosent) som flest har benyttet seg av.

Figur 38: IPR – produkt-/vare-/tjenesteutvikling, 2010.

Neste tabell viser andel som har beskyttet de immaterielle verdiene etter tjeneste og program. Det er i denne sammenheng mest interessant å se på andelen som ikke har beskyttet sine immaterielle verdier – denne andelen er høyest innen Bygdeutviklingsmidler – tradisjonell (92 prosent) og Landbrukslån (91 prosent). Dette er ikke overraskende, med tanke på disse virkemidlenes innretning og målgruppe. Andelen som ikke har beskyttet de immaterielle verdiene er lavest innen Etablererstipend (9 prosent) og IPR-rådgivning (12 prosent).

Tabell 31: Andel som har beskyttet immaterielle verdier etter tjeneste og program, produkt-/vare- og tjeneste-innovasjoner, 2010.

	Søkt patent	Registrert vare- merke	Registrert design	Fortrolighets- avtaler	Hemmelighold	Opphavs- rett/copyright	Annet	Har ikke beskyttet
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (n-338)		1 %	1 %	2 %	2 %	0 %	1 %	92 %
Bygdeutviklingsmidler - Tillegg (n-162)	1 %	7 %	2 %	4 %	5 %	5 %	1 %	84 %
Distriktsrettede risikolån (n-57)	7 %	10 %		15 %	15 %	12 %	7 %	54 %
Distriktsutviklingstilskudd (n-525)	12 %	17 %	7 %	15 %	9 %	11 %	4 %	55 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n-59)	3 %		3 %		3 %	3 %		82 %
Innovasjonslån (n-86)	40 %	29 %	10 %	40 %	14 %	21 %	2 %	26 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n-86)	29 %	29 %	13 %	26 %	17 %	25 %	7 %	38 %
Lavrisikolån (n-59)	4 %	24 %	10 %	4 %	10 %		3 %	62 %
Landbrukslån (n-154)	2 %	4 %		2 %	3 %		3 %	91 %
OFU/IFU (n-112)	51 %	38 %	17 %	38 %	37 %	26 %	4 %	18 %
FRAM (n-86)	8 %	19 %	13 %	8 %	6 %	30 %		52 %
Marint verdiskapingsprogram (n-39)	13 %	21 %	10 %	17 %	10 %	7 %	3 %	48 %
Maritim utvikling (n-18)	27 %	20 %	10 %	27 %	10 %	10 %		40 %
Verdiskapingsprogram mat (n-62)	3 %	24 %	8 %	11 %	5 %	3 %	3 %	71 %
Trebasert innovasjonsprogram (n-46)	15 %	15 %	15 %	15 %		8 %	4 %	58 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n-12)		36 %	20 %	10 %				55 %
Bioenergiprogrammet (n-131)	2 %	2 %		2 %		2 %	5 %	89 %
Etablererstipend (KRD) (n-373)	28 %	33 %	18 %	33 %	15 %	26 %	5 %	29 %
Inkubatorstipend (n-45)	40 %	48 %	24 %	52 %	24 %	33 %	4 %	16 %
Bygdeutviklingsstipend (n-102)	2 %	10 %	4 %	4 %	4 %	4 %	4 %	79 %
Internasjonalisering (n-47)	40 %	30 %	13 %	36 %	30 %	20 %	2 %	20 %
Risikolån landbruk (n-24)		10 %	10 %	10 %	10 %			78 %
Etablererstipend (NHD) (n-69)	57 %	33 %	17 %	53 %	36 %	26 %	8 %	9 %
Skog- og klimaprogrammet (n-17)		11 %						89 %
Delegasjoner (n-47)	32 %	26 %	21 %	37 %	10 %	21 %	5 %	41 %
IPR-rådgivning (n-69)	60 %	53 %	34 %	40 %	28 %	7 %	2 %	12 %
Total	15 %	17 %	8 %	16 %	10 %	11 %	3 %	60 %

Kilde: Oxford Research AS

Neste tabell viser at andelen som ikke har beskyttet de immaterielle verdiene er høyest innen prosjektene hvor innovasjonshøyde ikke er relevant (83 prosent), mens den er lavest innen prosjektene som er definert som innovasjon på internasjonalt nivå.

Når det gjelder DPV viser Tabell 33 er andelen som ikke har beskyttet de immaterielle verdiene høyest innen sone 4, mens den er lavest innen sone 1 (utenfor).

Tabell 32: Andel som har beskyttet immaterielle verdier etter innovasjonshøyde, 2010.

	Søkt patent	Registrert vare- merke	Registrert de- sign	Fortrolighets- avtaler	Hemmelighold	Opphavs- rett/copyright	Annet	Har ikke beskyt- tet
Innovasjon på internasjonalt nivå	47 %	33 %	16 %	40 %	25 %	24 %	6 %	18 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	12 %	27 %	10 %	21 %	11 %	17 %	2 %	46 %
Innovasjon på regionalt nivå	4 %	15 %	7 %	14 %	8 %	10 %	3 %	65 %
Innovasjon på bedriftsnivå	3 %	8 %	4 %	4 %	4 %	4 %	2 %	80 %
Ikke relevant	3 %	5 %	3 %	6 %	3 %	3 %	3 %	83 %
Total	14 %	16 %	7 %	15 %	10 %	10 %	3 %	62 %

Kilde: Oxford Research AS

Tabell 33: Andel som har beskyttet immaterielle verdier etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.

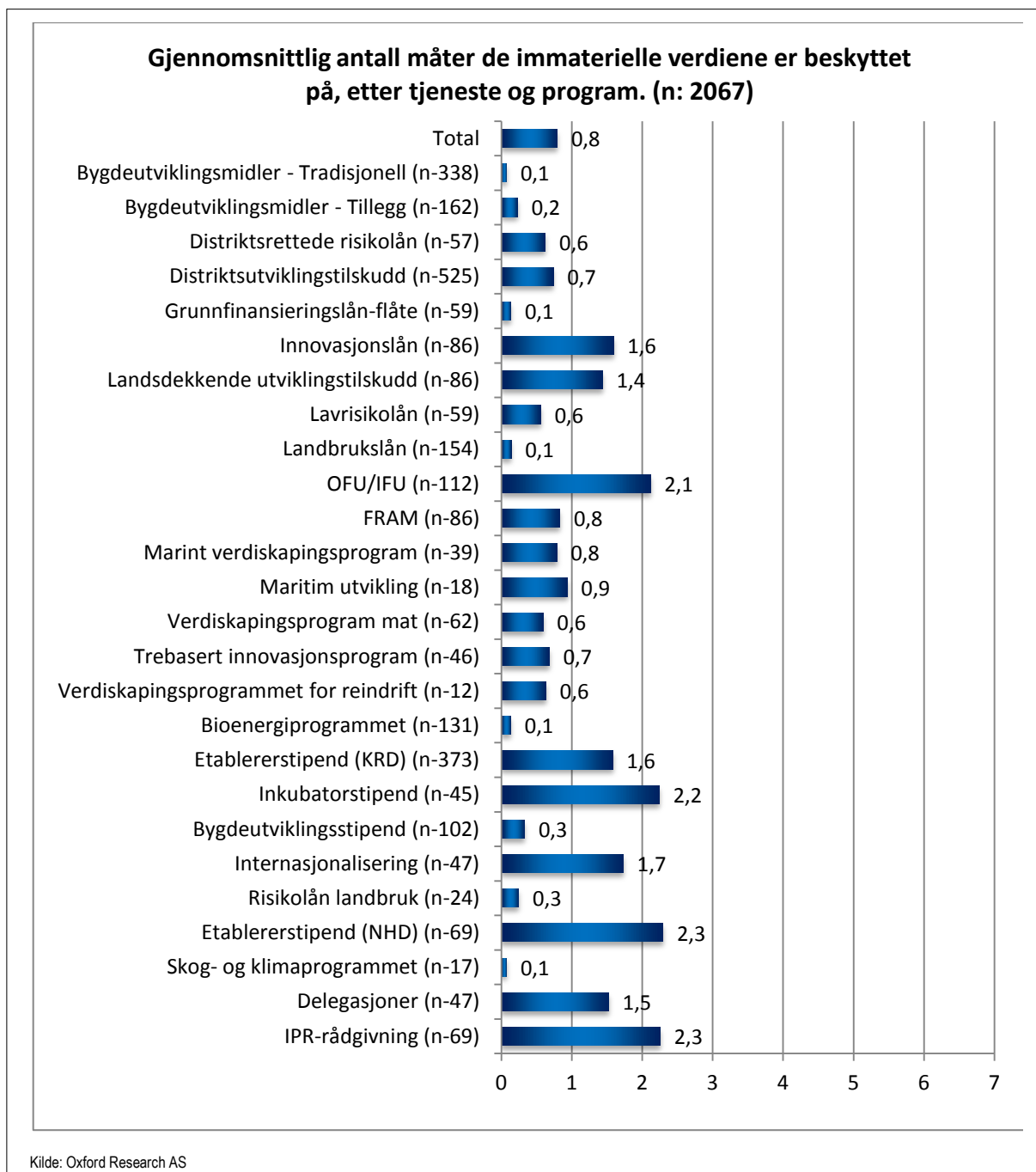
	Søkt patent	Registrert vare- merke	Registrert de- sign	Fortrolighets- avtaler	Hemmelighold	Opphavs- rett/copyright	Annet	Har ikke beskyt- tet
Sone 1 (utenfor)	23 %	23 %	11 %	23 %	14 %	14 %	4 %	49 %
Sone 2	8 %	8 %	2 %	8 %	6 %	11 %		75 %
Sone 3	11 %	16 %	6 %	13 %	9 %	10 %	2 %	65 %
Sone 4	6 %	11 %	6 %	8 %	6 %	7 %	3 %	72 %
Total	14 %	17 %	8 %	16 %	10 %	11 %	3 %	61 %
Kilde: Oxford Research AS								

9.4.2 Samlet bidrag til beskyttelse av immaterielle rettigheter for produkt-/vare- og tjenesteinnovasjoner

Vi har over sett på i hvilken grad de prosjektene/aktivitetene som Innovasjon Norge har medfinansiert, og som har bidratt til å utvikle et nytt produkt/vare eller tjeneste – har eller vil beskytte de immaterielle verdiene. I det følgende skal vi se på hvor mange ulike måter verdiene er beskyttet på etter utvalgte bakgrunnsvariabler.

Som neste figur viser, er det prosjektene innen IPR-rådgivning (2,3), Etablererstipend (2,3) og Inkubatorstipend (2,2) at gjennomsnittlig antall måter å beskytte de immaterielle verdiene på er høyest. Lavest antall måter verdiene er beskyttet på er lavest innen Bygdeutviklingsmidler tradisjonell, Bioenergiprogrammet og Skog- og klimaprogrammet.

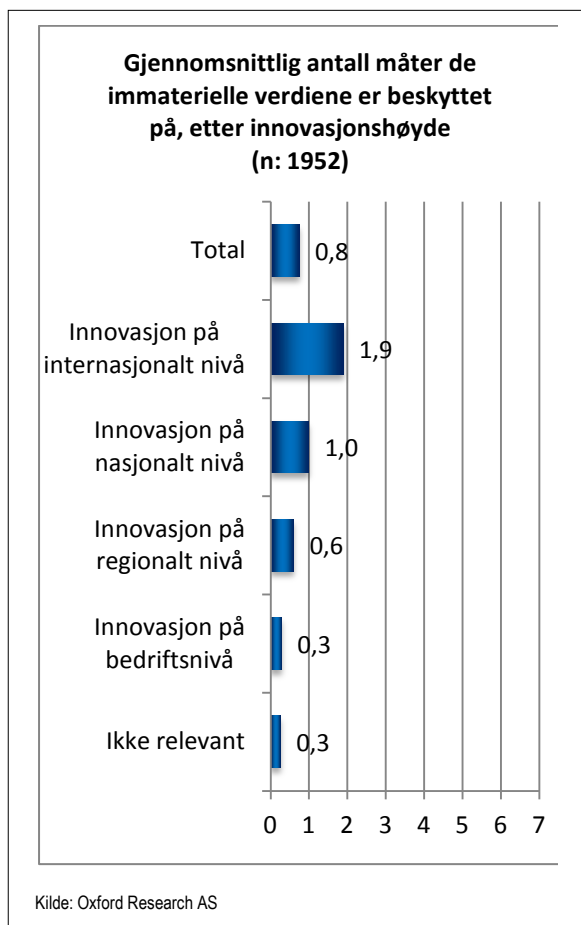
Figur 39: Antall måter de immaterielle verdiene er beskyttet på (produkt), etter tjeneste og program, 2010.

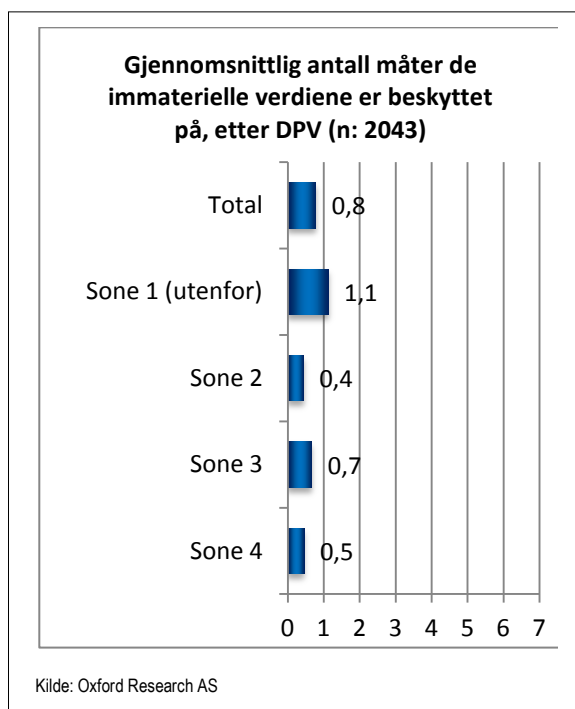
De to neste figurene viser antall måter de immaterielle verdiene er beskyttet på etter henholdsvis innovasjonshøyde og distriktpolitisk virkeområde. Som figuren viser er antall måter høyest innen prosjekter definert som innovasjon på internasjonalt nivå og prosjekter innen sone 1. Dette er ikke overraskende. Ser vi nærmere på sentralitet, skiller storbyregionene seg ut på topp med et gjennomsnitt på 1,2, mens gjennomsnittet i spredtbygde områder kun er 0,4.

Videre analyser viser at det er innen de kompetanseintensive næringene man i størst grad beskytter sine verdier; gjennomsnittlig antall måter prosjektene har søkt beskyttelse er 1,5, mens det er 0,5 for prosjektene innen de lite kompetanseintensive næringene.

Figur 40: Antall måter de immaterielle verdiene er beskyttet på (produkt), etter innovasjonshøyde, 2010.

Figur 41: Antall måter de immaterielle verdiene er beskyttet på (produkt), etter distriktpolitisk virkeområde, 2010.

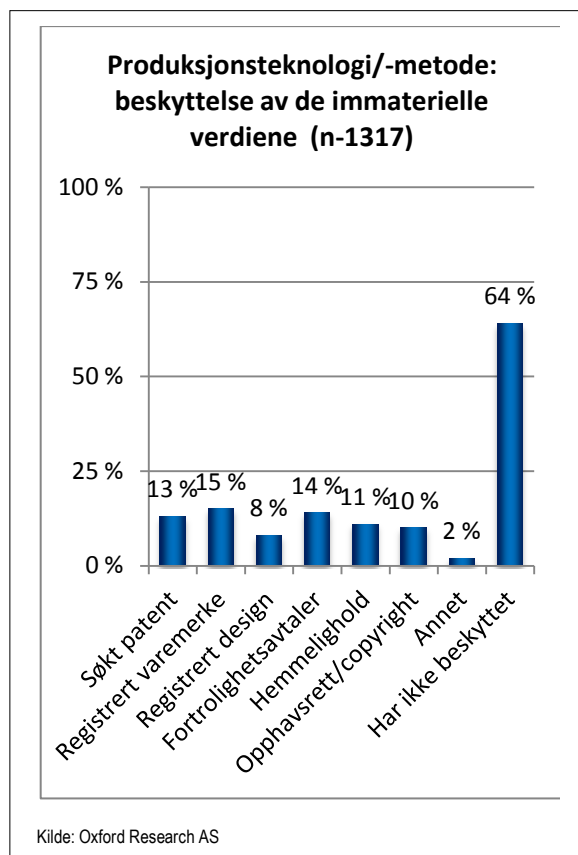
9.4.3 Bidrag til beskyttelse av immaterielle rettigheter for prosess- og metodeinnovasjoner

Den neste figuren viser fordelingen i forhold til beskyttelse av de immaterielle verdiene når det gjelder produksjonsprosess/-metode.

Som figuren viser, er det klart flest som ikke har beskyttet de immaterielle verdiene (64 prosent).

Av de bedriftene som har beskyttet sine produksjonsprosesser/-metoder er det registrert varemerke (15 prosent) og fortrolighetsavtaler (14 prosent) som flest har benyttet seg av.

Figur 42: IPR – produksjonsteknologi/-metode, 2010.

Neste tabell viser andel som har beskyttet de immaterielle verdiene etter tjeneste og program. Det er i denne sammenheng mest interessant å se på andelen som ikke har beskyttet sine immaterielle verdier – denne andelen er høyest innen Grunnfinansieringslån – flåte (95 prosent) og Bygdeutviklingsmidler – tradisjonell (93 prosent). Dette er ikke overraskende, med tanke på disse virkemidlenes innretning og målgruppe. Andelen som ikke har beskyttet de immaterielle verdiene er lavest innen OFU/IFU (13 prosent) og IPR-rådgivning (15 prosent).

Tabell 34: Andel som har beskyttet immaterielle verdier etter tjeneste og program, prosess- og metodeinnovasjoner, 2010.

	Søkt patent	Registrert vare- merke	Registrert design	Fortrolighets- avtaler	Hemmelighold	Opphavs- rett/copyright	Annet	Har ikke beskyt- tet
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (n-338)		1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	2 %	93 %
Bygdeutviklingsmidler - Tillegg (n-162)	2 %	6 %	2 %	6 %	9 %	2 %		83 %
Distriktsrettede risikolån (n-57)	10 %	13 %		13 %	16 %	13 %	3 %	61 %
Distriktsutviklingstilskudd (n-525)	12 %	19 %	10 %	17 %	14 %	13 %	1 %	52 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n-59)			5 %					95 %
Innovasjonslån (n-86)	39 %	22 %	15 %	41 %	15 %	15 %	4 %	30 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n-86)	34 %	34 %	20 %	29 %	26 %	23 %	9 %	29 %
Lavrisikolån (n-59)	5 %	18 %	14 %	5 %	18 %			64 %
Landbrukslån (n-154)	1 %	1 %		2 %	3 %	1 %	2 %	92 %
OFU/IFU (n-112)	59 %	46 %	15 %	48 %	46 %	20 %	7 %	13 %
FRAM (n-86)	7 %	22 %	17 %	10 %	7 %	41 %		41 %
Marint verdiskapingsprogram (n-39)	15 %	12 %	8 %	15 %	15 %	8 %		56 %
Maritim utvikling (n-18)	25 %			25 %	25 %	20 %		25 %
Verdiskapingsprogram mat (n-62)	4 %	15 %	12 %	4 %	8 %	4 %	4 %	69 %
Trebasert innovasjonsprogram (n-46)	17 %	22 %	17 %	17 %		6 %		50 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n-12)		17 %	17 %					83 %
Bioenergiprogrammet (n-131)	3 %	3 %		3 %		3 %		91 %
Etablererstipend (KRD) (n-373)	28 %	38 %	18 %	33 %	19 %	26 %	4 %	24 %
Inkubatorstipend (n-45)	42 %	33 %	17 %	50 %	33 %	42 %		25 %
Bygdeutviklingsstipend (n-102)	5 %	14 %	5 %	10 %	10 %	5 %	10 %	67 %
Internasjonalisering (n-47)	33 %	33 %	6 %	50 %	33 %	41 %		17 %
Risikolån landbruk (n-24)		13 %	13 %	13 %	13 %			75 %
Etablererstipend (NHD) (n-69)	46 %	23 %	15 %	46 %	46 %	17 %	15 %	17 %
Skog- og klimaprogrammet (n-17)		11 %					11 %	88 %
Delegasjoner (n-47)	50 %	32 %	19 %	32 %	9 %	41 %		19 %
IPR-rådgivning (n-69)	64 %	44 %	27 %	39 %	27 %	3 %		15 %
Total	13 %	15 %	8 %	14 %	11 %	10 %	2 %	64 %

Neste tabell viser at andelen som ikke har beskyttet de immaterielle verdiene er høyest innen prosjektene hvor innovasjonshøyde ikke er relevant (86 prosent), mens den er lavest innen prosjektene som er definert som innovasjon på internasjonalt nivå (19 prosent).

Når det gjelder DPV er andelen som ikke har beskyttet de immaterielle verdiene høyest innen sone 4, mens den er lavest innen sone 1 (utenfor).

Tabell 35: Andel som har beskyttet immaterielle verdier etter innovasjonshøyde, 2010.

	Søkt patent	Registrert va- remerke	Registrert de- sign	Fortrolighets- avtaler	Hemmelighold	Opphavs- rett/copyright	Annet	Har ikke be- skyttet
Ikke relevant	3 %	4 %	2 %	4 %	2 %	3 %	2 %	86 %
Innovasjon på bedriftsnivå	2 %	6 %	3 %	3 %	4 %	4 %	1 %	85 %
Innovasjon på regionalt nivå	5 %	14 %	9 %	14 %	11 %	10 %	2 %	62 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	10 %	26 %	11 %	20 %	15 %	15 %	2 %	48 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	44 %	32 %	16 %	40 %	30 %	21 %	6 %	19 %
Total	11 %	13 %	7 %	13 %	10 %	9 %	3 %	66 %

Kilde: Oxford Research AS

Tabell 36: Andel som har beskyttet immaterielle verdier etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.

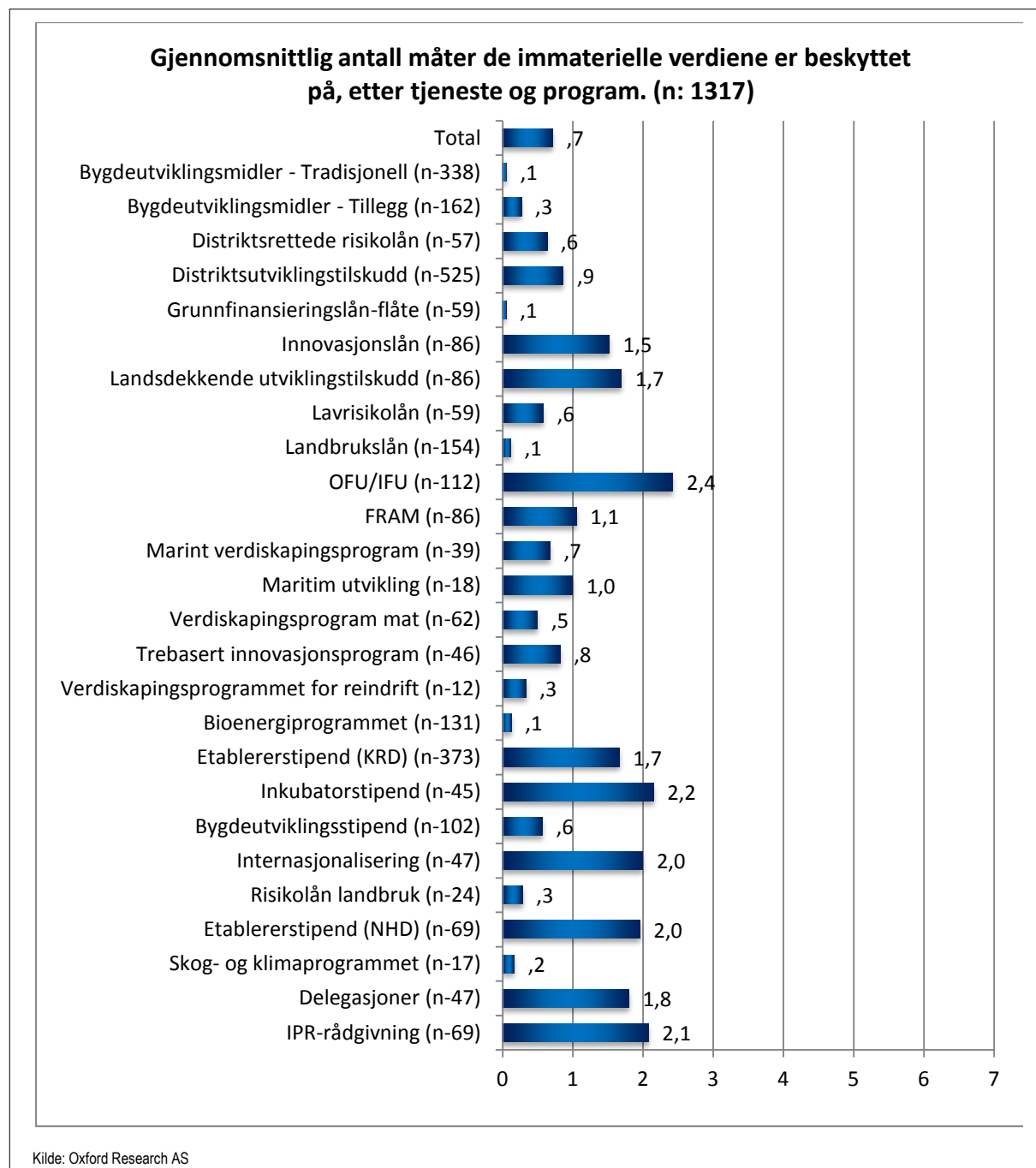
Distriktspolitisk virkeområde	Søkt patent	Registrert varemerke	Registrert design	Fortrolighetsavtaler	Hemmelighold	Opphavsrett/copyright	Annet	Har ikke beskyttet
Sone 1 (utenfor)	21 %	19 %	10 %	20 %	15 %	12 %	3 %	56 %
Sone 2	9 %	9 %	2 %	14 %	7 %	12 %	2 %	74 %
Sone 3	9 %	13 %	7 %	11 %	8 %	10 %	2 %	67 %
Sone 4	4 %	10 %	6 %	7 %	7 %	7 %	3 %	73 %
Total	12 %	14 %	8 %	13 %	11 %	10 %	3 %	65 %
Kilde: Oxford Research AS								

9.4.4 Samlet bidrag til beskyttelse av immaterielle rettigheter for prosess- og metodeinnovasjoner

Vi har over sett på i hvilken grad de prosjektene/aktivitetene som Innovasjon Norge har medfinansiert, og som har bidratt til å utvikle et ny produksjonsprosess/-metode – har eller vil beskytte de immaterielle verdiene. I det følgende skal vi se på hvor mange ulike måter verdiene er beskyttet på etter utvalgte bakgrunnsvariabler.

Som neste figur viser, er det prosjektene innen OFU/IFU (2,4) og Inkubatorstipend (2,2) at gjennomsnittlig antall måter å beskytte de immaterielle verdiene på er høyest. Lavest antall måter verdiene er beskyttet på er lavest innen Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell, Grunnfinansieringslån-flåte, Landbrukslån og Bioenergiprogrammet.

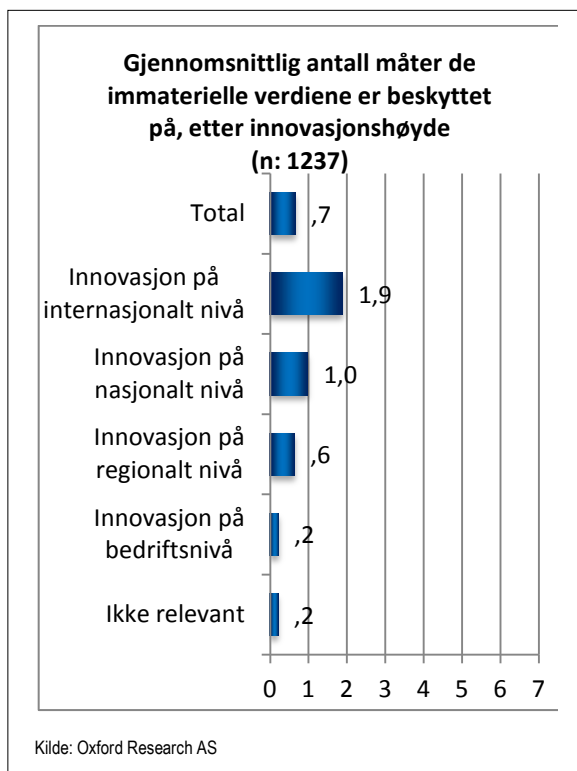
Figur 43: Antall måter de immaterielle verdiene er beskyttet på (prosess), etter tjeneste og program, 2010.

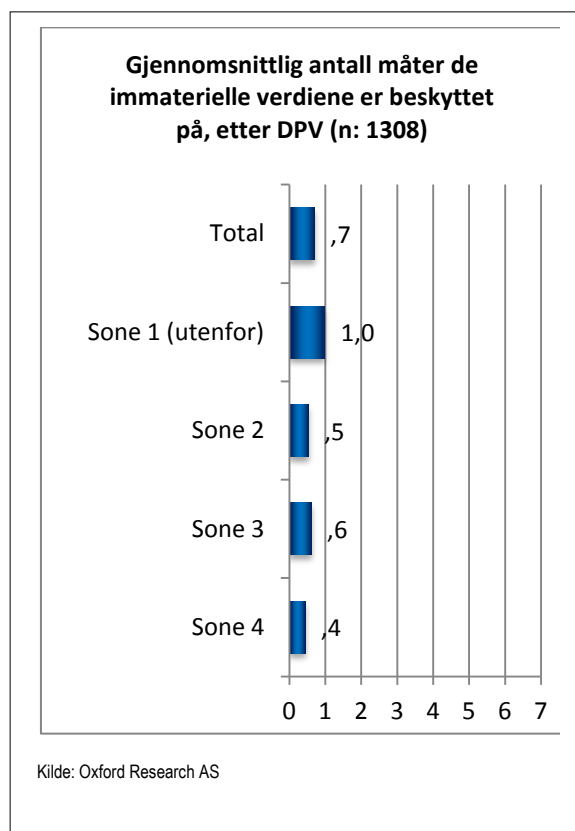
De to neste figurene viser antall måter de immaterielle verdiene er beskyttet på etter henholdsvis innovasjonshøyde og distriktpolitisk virkeområde. Som figuren viser er antall måter høyest innen prosjekter definert som innovasjon på internasjonalt nivå og prosjekter innen sone 1. Dette er ikke overraskende. Ser vi nærmere på sentralitet, skiller storbyregionene seg ut på topp med et gjennomsnitt på 1, mens gjennomsnittet i spredtbygde områder kun er 0,3.

Videre analyser viser at det er innen de kompetanseintensive næringene man i størst grad beskytter sine verdier; gjennomsnittlig antall måter prosjektene har søkt beskyttelse er 1,6, mens det er 0,4 for prosjektene innen de lite kompetanseintensive næringene.

Figur 44: Antall måter de immaterielle verdiene er beskyttet på (prosess), etter innovasjonshøyde, 2010

Figur 45: Antall måter de immaterielle verdiene er beskyttet på (prosess), etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.

Kapittel 10. Andel utviklingsorienterte bedrifter og kjennetegn ved dem

Basert på graden av utviklingsorientering, kan bedriftene deles inn i tre grupper:

- "De Driftsorienterte": 68 prosent
- "De Utviklingsorienterte": 21 prosent
- "Superinnovatørene": 11 prosent

"Superinnovatørene" har gjennomgående oppnådd de beste prosjekresultatene samtidig som Innovasjon Norge har hatt størst utløsende effekt for disse.

I dette kapittelet har vi gjort en oppsummerende analyse av prosjektenes bidrag til samarbeid, kompetanse, atferdsendring samt innovasjon. Dette er alle forhold som kan sies å betegne de mer utviklingsorienterte sidene ved bedriftene, det vil si er karakteristika ved dem som kan bidra til å gi dem konkurransefortrinn. Det er grunn til å tro at bidraget til konkurransefortrinn vil være størst dersom en får til utvikling på et bredt spekter av områder. På den måten blir bedriftene mer unike, noe som vil gjøre det vanskeligere for andre å kopiere dem. Dette vil igjen gjøre det lettere for dem å opprettholde sine konkurransefortrinn over tid.

I det videre vil vi bruke en statistisk analyseteknikk som kalles klusteranalyse for å gruppere bedriftene ut fra hvor utviklingsorienterte de er. Denne inndelingen vil så bli brukt til å se nærmere på hva som karakteriserer de ulike gruppene. En slik tilnærming vil både være med på å belyse i hvilken grad Innovasjon Norge når sine mål samt gi innspill i forhold til hvordan organisasjonen kan utvikle seg videre. Dette gjelder spesielt i forhold til prosjektseleksjon. Her må en imidlertid være bevisst på de ulike føringene som Innovasjon Norge har å forholde seg til. Organisasjonen kan kun gjøre omprioriteringer innenfor gitte rammer. Blant annet er det slik at organisasjonen får bestemte oppgaver fra ulike departementer.

10.1 Andelen utviklingsorienterte bedrifter

For å identifisere hvor utviklingsorienterte bedriftene kan sies å være, har vi gjennomført en klusteranalyse. Klusteranalyse er en statistisk analyseteknikk som grupperer virksomhetene ut fra fellestrekk ved

dem. Det innebærer at en må velge ut minst én variabel som bedriftene skal grupperes etter, men det mest vanlige er å benytte flere. I vårt tilfelle har vi valgt å ta utgangspunkt i fire variabler. Disse representerer hvert av de fire kapitlene foran, og er:

- Samlet bidrag til økt samarbeid
- Samlet bidrag til økt kompetanse
- Samlet bidrag til atferdsendringer
- Samlet bidrag til økt innovasjon

Vi går ikke nærmere inn på disse variablene her, men viser til den detaljerte omtalen i de foregående kapitlene.

10.1.1 Resultater av analysen

Den gjennomførte klusteranalysen viser at bedriftene kan deles inn i tre hovedgrupper basert på deres skår på samlet antall bidrag til henholdsvis samarbeid, kompetanse, atferdsendring og innovasjon.

I Tabell 37 under illustreres det hvordan virksomhetene i de tre gruppene i gjennomsnitt skårer på disse indikatorene. Gruppe 1 består av 68 prosent av bedriftene. Disse virksomhetene skårer klart lavest på alle de fire indikatorene og kan betegnes som "De Driftsorienterte". Gruppe 2 utgjør 21 prosent av bedriftene. Disse skårer vesentlig høyere på alle de fire indikatorene enn gruppe 1, og kan karakteriseres som "De Utviklingsorienterte". Gruppe 3 er relativt liten og inkluderer 11 prosent av bedriftene. Den gruppen skårer høyest på alle indikatorene, og kan kalles "Superinnovatørene".

Vi vil understreke at de navnene vi har satt på gruppene er "satt på spissen", og kun er ment å være noen typologier som det kan diskuteres ut fra. Vi vil også påpeke at de tallene som gjengis i tabellen under er gjennomsnittstall. Dette betyr at det vil være en viss variasjon i skåren på de enkelte indikatorene mellom virksomhetene som tilhører de 3 hovedgruppene. Variasjonen vil imidlertid langt fra være så stor at disse virksomhetene ikke kan sies å tilhøre en gruppe som har relativt like karakteristika på et overordnet nivå.

Sammenlignet med forrige førundersøkelse har resultatene endret seg en god del. Andelen "Driftsorienterte" har økt med 14 prosentpoeng, mens

andelen "Utviklingsorienterte" har blitt redusert med 20 prosentpoeng og andelen "Superinnovatører" økt med 6 prosentpoeng siden 2009, og er nå igjen på nivå med tidligere år. Den mest sannsynlige forklaringen på disse endringene er at det har skjedd en justering i måten innovasjon måles på sammenlignet med 2009-årgangen. Som følge av endringene, er det færre bedrifter som går videre fra spørsmålene om hovedkategorier av innovasjon til de mer detaljerte spørsmålene. Dette innebærer at skåren på det samlede innovasjonsbidraget vil bli lavere, noe slår ut i form av en høyere andel "Driftsorienterte".

Tabell 37: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klusteranalyse. Gjennomsnittsskår og prosent, 2010.

Karakteristika	Gruppe 1: "De Driftsorienterte"	Gruppe 2: "De Utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
Antall bidrag til samarbeid	2,0	4,6	5,8
Antall bidrag til kompetanse	1,2	5,7	8,6
Antall bidrag til atferdsendring	1,7	5,2	6,4
Antall bidrag til innovasjon	1,3	5,4	9,7
Andel i gruppen 2010	68 %	21 %	11 %
Andel i gruppen 2009	54 %	41 %	5 %
Andel i gruppen 2008	54 %	33 %	13 %
Andel i gruppen 2007	38 %	46 %	16 %
Andel i gruppen 2006	52 %	37 %	11 %
Kilde: Oxford Research AS			

10.2 Kjennetegn ved bedriftene i de tre gruppene

For at en i større grad skal kunne forklare hvorfor de tre gruppene blir som de blir, samt kunne bruke resultatene til å videreutvikle Innovasjon Norge i større grad, kreves det en dypere forståelse av hva som kjennetegner bedriftene i de tre gruppene. I det videre vil vi se på hva som karakteriserer de tre gruppene ut fra noen sentrale kjennetegn ved prosjektene og bedriftene.

10.2.1 Tjeneste- og programfordeling i de tre gruppene

De foregående analysene har avdekket at det er svært store forskjeller mellom de tre gruppene ut fra hvilke tjenester og programmer de besto av, og vi har derfor sett nærmere på tjeneste- og programfordelingen i gruppene. Som tidligere er det store forskjeller mellom dem. Hovedforskjellene gjør seg

gjeldende blant "De Driftsorienterte" på den ene siden og "De Utviklingsorienterte" og "Superinnovatørene" på den andre siden. Blant "De Driftsorienterte" er det en klar overvekt av Bygdeutviklingsmidler - tradisjonell, Landbrukslån, Grunnfinansieringslån-flåte og Bioenergiprogrammet, mens det blant "De Utviklingsorienterte" og "Superinnovatørene" er en overvekt av Etablererstipend (NHD), Inkubatorstipend, OFU/IFU og Etablererstipend (KRD). Blant disse er det noe overraskende at Etablererstipend (KRD) befinner seg her, men en mulig årsak til dette kan være at Innovasjon Norge har gitt viktige bidrag i deres utviklingsprosess. Tradisjonelt setter etablere stor pris på å få hjelp og støtte.

Ser en kun på "Superinnovatørene", er det en høyest andel "Superinnovatører" blant mottakerne av OFU/IFU, Inkubatorstipend og Marint verdiskapingsprogram. Dette er i stor grad det samme bildet som i forrige undersøkelse.

Tabell 38: Utviklingsorientering etter tjeneste- og programfordeling, 2010.

Tjeneste og program	Gruppe 1: "De Driftsorienterte"	Gruppe 2: "De Utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (n-338)	92 %	7 %	1 %
Bygdeutviklingsmidler - Tillegg (n-162)	80 %	18 %	2 %
Distriktsrettede risikolån (n-57)	56 %	31 %	13 %
Distriktsutviklingstilskudd (n-525)	53 %	31 %	15 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n-59)	94 %	6 %	0 %
Innovasjonslån (n-86)	41 %	37 %	22 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n-86)	41 %	30 %	29 %
Lavrisikolån (n-59)	64 %	29 %	7 %
Landbrukslån (n-154)	88 %	11 %	2 %
OFU/IFU (n-112)	32 %	40 %	28 %
FRAM (n-86)	71 %	19 %	10 %
Marint verdiskapingsprogram (n-39)	43 %	26 %	31 %
Maritim utvikling (n-18)	42 %	33 %	25 %
Verdiskapingsprogram mat (n-62)	45 %	39 %	16 %
Trebasert innovasjonsprogram (n-46)	66 %	21 %	14 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n-12)	42 %	42 %	17 %
Bioenergiprogrammet (n-131)	92 %	7 %	1 %
Etablererstipend (KRD) (n-373)	38 %	38 %	24 %
Inkubatorstipend (n-45)	33 %	33 %	33 %
Bygdeutviklingsstipend (n-102)	66 %	26 %	8 %
Internasjonalisering (n-47)	61 %	21 %	17 %
Risikolån landbruk (n-24)	80 %	7 %	13 %
Etablererstipend (NHD) (n-69)	32 %	34 %	34 %
Skog- og klimaprogrammet (n-17)	83 %	8 %	8 %
Delegasjoner (n-47)	84 %	9 %	7 %
IPR-rådgivning (n-69)	51 %	30 %	18 %
Total	68 %	21 %	11 %
Kilde: Oxford Research AS			

10.2.2 Størrelsesfordeling i de tre gruppene

I forhold til et markedssviktsperspektiv, er det interessant å se nærmere på i hvilken grad det er slik at det er en overvekt av noen størrelseskategorier i de tre gruppene. Som det framgår i Tabell 39, viser resultatene at det særlig er et skille mellom de aller minste og de aller største bedriftene på den ene siden og de med 5-49 årsverk på den andre siden. Blant bedriftene med 0-4 årsverk og mer enn 50 årsverk, er det en klart høyere andel "Driftsorienterte" og en lavere andel "Utviklingsorienterte" og "Superinnovatørene" enn det er blant de øvrige. I denne sammenhengen er det imidlertid viktig å være klar over at det er store forskjeller i tjeneste- og programfordelingen. Blant de minste bedriftene er det for eksempel en overvekt av tjenester og programmer rettet mot primærnæringene. Som vi har sett i det forrige delkapittelet, har disse den høyeste andelen "Driftsorienterte".

10.2.3 Fordeling ut fra distriktspolitisk virkeområde i de tre gruppene

Vi har også undersøkt i hvilken grad det er forskjeller mellom de tre gruppene når det gjelder bedriftenes lokalisering ut fra distriktspolitisk virkeområde. Resultatene i Tabell 40 viser at det er forskjeller i utviklingsorienteringen mellom bedriftene innenfor og utenfor det distriktspolitiske virkeområdet. Det er en større andel "Utviklingsorienterte" og "Superinnovatører" utenfor det distriktspolitiske virkeområdet enn det er innenfor. Dette skyldes flere forhold. Blant annet er det ulikheter i program og tjenestefordelingen samt hvilke næringer virksomhetene innenfor og utenfor virkeområdet tilhører. Et annet moment som kan ha betydning, er at det kan være ulikheter i hvor mange gode prosjekter som er tilgjengelige utenfor og innenfor virkeområdet. I utgangspunktet vil prosjekttilfanget være bedre utenfor virkeområdet og en vil dermed være nødt til å legge strengere kriterier til grunn for hvem som skal få tilsagn.

Tabell 39: Utviklingsorientering etter bedriftsstørrelse, 2010.

Tjeneste og program	Gruppe 1: "De Driftsorienterte"	Gruppe 2: "De Utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
0 - 4 ansatte	68 %	21 %	11 %
5 - 9 ansatte	59 %	26 %	15 %
10 - 19 ansatte	51 %	34 %	15 %
20 - 49 ansatte	54 %	28 %	18 %
Mer enn 50 ansatte	71 %	19 %	10 %
Total	66 %	23 %	12 %
Kilde: Oxford Research AS			

Tabell 40: Utviklingsorientering etter distriktspolitisk virkeområde, 2010.

Tjeneste og program	Gruppe 1: "De Driftsorienterte"	Gruppe 2: "De Utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
Sone 4	73 %	21 %	6 %
Sone 3	69 %	20 %	11 %
Sone 2	78 %	15 %	7 %
Sone 1 (utenfor)	62 %	23 %	15 %
Total	68 %	21 %	11 %
Kilde: Oxford Research AS			

10.2.4 Innovasjonshøyde i de tre gruppene

I forbindelse med prosjektenes bidrag til innovasjon er det ofte en diskusjon rundt prosjektenes innovasjonshøyde. Vi har derfor sett om det er forskjeller i innovasjonshøyde mellom de tre gruppene. Dette illustreres nærmere i Tabell 41. Som det framgår av denne er det ikke overraskende slik at det er en svært mye høyere andel "Utviklingsorienterte" og "Superinnovatører" blant de prosjektene som saksbehandlerne har klassifisert som Innovasjon på internasjonalt nivå og Innovasjon på nasjonalt nivå, sammenlignet med dem som har blitt betegnet som Innovasjon på bedriftsnivå og Ikke relevant.

10.2.5 Fordeling ut fra "andre kjennetegn" i de tre gruppene

Innovasjon Norge har karakterisert prosjektene ut fra noen utvalgte kjennetegn ved prosjektene, og målgruppen som får støtte. Dette er blant annet om prosjektet kan betegnes som kvinnerett, internasjonalisering, IT-rettet, miljørett, designorientert, kompetanserett og ungdomsrett. I Tabell 42 under vises det hvor stor andel av prosjektene med de ulike kjennetegnene som befinner seg i de tre gruppene. Ut fra en totalvurdering er det stor for-

skjell mellom gruppene. Både blant de prosjektene som kan karakteriseres som internasjonalisering, IT-rettet, designorientert og kompetanserett er det en større andel "Superinnovatører" enn det er blant virksomheter som ikke faller inn i disse kategoriene, mens det motsatte er tilfelle for de ungdomsrettede prosjektene. Dette innebærer at det er nødvendig å foreta en avveining mellom prioriterte målgrupper og ønskede karakteristika ved prosjektet når en skal ta stilling til hvem som får støtte. I den sammenhengen er det imidlertid viktig å være klar over at det er andre bakenforliggende faktorer som kan være med på å forklare hvorfor det er en lavere andel "Superinnovatører" blant de ungdomsrettede prosjektene. Mest nærliggende er tjeneste- og programfordelingen, men det kan også være ulikheter i prosjektstørrelse, prosjektformål og bedriftsalder.

Som i de to foregående årene finner vi ikke noen forskjeller i utviklingsorienteringen til de kvinnerettede prosjektene og de øvrige. Dette innebærer at det ikke er noen signifikante forskjeller i andelen "Superinnovatører" ut fra kjønn, det vil si at det er en like stor andel kvinnerettede prosjekter blant "Superinnovatørene" som det antall prosjekter tilsier. Det betyr igjen at det å støtte kvinnerettede prosjekter i seg selv ikke går ut over innovasjonshøyden.

Tabell 41: Utviklingsorientering etter innovasjonshøyde, 2010.

Tjeneste og program	Gruppe 1: "De Driftsorienterte"	Gruppe 2: "De Utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
Innovasjon på internasjonalt nivå	34 %	37 %	29 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	47 %	35 %	19 %
Innovasjon på regionalt nivå	59 %	29 %	12 %
Innovasjon på bedriftsnivå	79 %	16 %	6 %
Ikke relevant	87 %	10 %	3 %
Total	68 %	21 %	11 %

Kilde: Oxford Research AS

Tabell 42: Utviklingsorientering blant prosjekter med ulike prosjektkjennetegn, 2010.

Tjeneste og program	Gruppe 1: "De Driftsorienterte"	Gruppe 2: "De Utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
Kvinnerett	67 %	22 %	11 %
Internasjonalisering	46 %	31 %	23 %
IT-rettet	37 %	38 %	26 %
Miljørett	61 %	24 %	15 %
Designorientert	38 %	37 %	25 %
Kompetanserett	52 %	31 %	17 %
Ungdomsrett	72 %	22 %	7 %

Kilde: Oxford Research AS

10.2.6 Innvilget beløp i de tre gruppene

Det er rimelig å anta at det er en sammenheng mellom prosjektets størrelse og hvilke resultater som oppnås. For å få et inntrykk av prosjektets størrelse, har vi valgt å ta utgangspunkt i innvilget beløp fra Innovasjon Norge. I Tabell 43 nedenfor illustreres det hvilket beløp bedriftene i de tre gruppene i gjennomsnitt har fått fra Innovasjon Norge i 2010. Som i fjor finner vi at det ikke er noen signifikante forskjeller mellom de tre gruppene. Dette innebærer at Innovasjon Norge i stor grad bidrar med det samme kronebeløpet både for "De Driftsorienterte", "De Utviklingsorienterte" og "Superinnovatørene". Det er dermed ikke noe med summen penger som bevilges som i seg selv kan være med på å forklare de observerte forskjellene i resultater mellom gruppene.

10.2.7 Addisjonalitet i de tre gruppene

Innovasjon Norge må finne en balanse mellom hvilke resultater som oppnås gjennom prosjektet og graden av utløsende effekt (addisjonalitet). Det hjelper ikke å ha en svært høy addisjonalitet dersom det ikke oppnås noen resultater gjennom prosjektene.

I Tabell 44 vises det hvordan addisjonaliteten fordeles seg i de tre gruppene. Det er klare forskjeller mellom dem. Som i de forrige undersøkelsene finner en høyest andel prosjekter med høy og middels addisjonalitet blant "Superinnovatørene" og "De Utviklingsorienterte". De høyere forventede "myke effektene" hos "Superinnovatørene" går dermed ikke på bekostning av utløsende effekt. "Superinno-

vatørene" skårer høyest på begge deler. En viktig forklaringsfaktor her er den tjeneste- og programfordelingen som gjør seg gjeldende blant disse, samt hva som er formålet med dem.

10.2.8 Prosjektenes bidrag til økonomiske resultater i de tre gruppene

Et annet spørsmål som det er vesentlig å se nærmere på, er i hvilken grad det er ulikheter i forventningene til de økonomiske resultatene av prosjektene mellom de tre gruppene. Det illustreres i Tabell 45 under. Som for 2008- og 2009-kullet er det også her tydelige forskjeller mellom gruppene. Prosjektene bidrar klart minst på alle områdene for "De Driftsorienterte", mens de er viktigst for "Superinnovatørene". For "De Utviklingsorienterte", er prosjektenes økonomiske bidrag klart nærmere "Superinnovatørene" enn de er "De Driftsorienterte".

Samlet innebærer disse resultatene at den høyere andelen prosjekter med høy og middels addisjonalitet blant "Superinnovatørene" ikke har gått på bekostning av prosjektresultatene. Prosjektene blant "Superinnovatørene" har den største andelen prosjekter med høy og middels addisjonalitet samtidig som de oppnår de beste resultatene på alle de områdene som vi har undersøkt. Dette gir indikasjoner på at Innovasjon Norge har funnet en fornuftig balanse mellom risiko og resultater for "Superinnovatørene". Hvorvidt disse indikasjonene faktisk stemmer, er vi i stand til å belyse nærmere når etterundersøkelsen for 2010-kullet er gjennomført. Dette vil skje først i 2014.

Tabell 43: Innvilget beløp fra Innovasjon Norge i de tre gruppene, 2010.

	Gruppe 1: "De Driftsorienterte"	Gruppe 2: "De Utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
Innvilget beløp	704 068 kr	816 645 kr	816 645 kr
Kilde: Oxford Research AS			

Tabell 44: Utviklingsorientering etter addisjonalitet, 2010.

Addisjonalitet	Gruppe 1: "De Driftsorienterte"	Gruppe 2: "De Utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
Lav	85 %	10 %	5 %
Middels	64 %	24 %	12 %
Høy	61 %	25 %	14 %
Total	64 %	23 %	12 %
Kilde: Oxford Research AS			

Tabell 45: Prosjektenes bidrag til økonomiske resultater i de tre gruppene, 2010.

Addisjonalitet	Gruppe 1: "De Driftsorienterte"	Gruppe 2: "De Utviklingsorienterte"	Gruppe 3: "Superinnovatørene"
Vekst i antall ansatte	43 %	73 %	86 %
Viktig for overlevelse	70 %	80 %	86 %
Viktig for framtidig konkurranseevne	70 %	97 %	98 %
Viktig for lønnsomhetsutvikling	78 %	95 %	96 %
Kilde: Oxford Research AS			

10.2.9 Hva kjennetegner "Superinnovatørene"?

"Superinnovatørene" har gjennomgående oppnådd de beste prosjekresultatene samtidig som Innovasjon Norge har størst utløsende effekt for disse. Hvilke kjennetegn ved "Superinnovatørene" kan være med på å forklare dette? Vi vil trekke fram følgende forhold:

- Det er en relativ overvekt av mottakere av OFU/IFU, Inkubatorstipend og Marint verdiskapingsprogram blant "Superinnovatørene".
- Det er relativt sett færre av de aller minste bedriftene blant "Superinnovatørene".
- Det er flere virksomheter utenfor det distriktspolitiske virkeområdet blant "Superinnovatørene".
- Det er en større andel prosjekter som kan betegnes som Innovasjon på internasjonalt nivå og Innovasjon på nasjonalt nivå blant "Superinnovatørene".
- "Superinnovatørene" har prosjekter som i mindre grad er ungdomsrettet, men i større grad er knyttet opp mot internasjonalisering, IT, design og kompetanse.

Kapittel 11. Bidrag til markedsorientering

Prosjektenes/aktivitetenes bidrag til markedsorientering har ikke økt i perioden fra 2008 til 2010 på den måten som vi måler det.

- Det har vært en viss nedgang i prosjektenes/aktivitetenes bidrag til økt kompetanse om markedsorientering og internasjonale markeder.
- Prosjektenes/aktivitetens bidrag til introduksjon av produkter/varer og/eller tjenester til nye kundegrupper samt anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder er preget av den finanskrisen som gjorde seg gjeldene fra høsten 2008. Resultatene gikk relativt sterkt ned fra 2008- til 2009-kullet, men har tatt seg opp igjen for 2010-årgangen. Fortsatt er de imidlertid ikke så høye som for 2008-årgangen.

Innovasjon Norge legger i stadig sterkere grad vekt på å stimulere bedriftene til å bli mer markedsorienterte. Tankegangen bak dette er at systematisk markedsarbeid er av stor betydning for å fremme innovasjon og verdiskaping i bedriftene. Før vi ser nærmere på hvordan Innovasjon Norges bidrar til markedsorientering, ser vi kort på hva som menes med markedsorientering og hvilke dimensjoner som inngår i begrepet.

11.1 Hva er markedsorientering?

Markedsorientering innebærer å skape et konkurransefortrinn gjennom å være kundeorientert slik at kundeverdier blir skapt¹⁰. Basert på markedskonseptet, søker markedsorienterte bedrifter å *"forstå kundenes uttrykte og latente behov, og således utvikle overlegne løsninger rettet mot disse behovene"*¹¹. Dette innebærer at markedsorientering skiller seg fra salgsorientering. Ved salgsorientering er fokus på å selge det som produseres, mens markedsorientering fokuserer på å selge og tilby det som kundene har behov for.

Det eksisterer ulike tilnærminger til markedsorientering. Kohli og Jaworski (1990) definerer markedsorientering gjennom tre grunnleggende prosesser relatert til markedsinformasjon; generering, formidling og reaksjonsevne. Narver og Slater (1990) vektlegger i større grad kundefokus, konkurrentfokus og intern samordning. Desphande, Farley and Webster (1993) utfordret begge disse konseptene og definerer mar-

kedsorientering som synonymt med kundeorientering og ikke mulig å skille fra konkurrentorientering. Å sette kunden i fokus er hovedtema i deres definisjon, og de argumenterer for at konkurrentorientering kan være tilnærmet identisk med kundeorientering når fokuset dreier seg mer om konkurrentens styrker enn kundens utilfredsstilte behov. Det er flere andre som støtter opp om dette synet, særlig innenfor teorier om markedsføring og strategisk ledelse. Her understreker en behovet for et strategisk fokus på kunden¹².

Kritiske diskusjoner har stimulert til utvikling av markedsorienteringskonseptet og til ulike måter å måle markedsorientering på. Hou (2008) legger åtte ulike tilnærminger til grunn for sin forståelse av konseptet. Disse er perspektiver om beslutningsprosesser¹³, markedsinformasjon¹⁴, det kulturelt baserte adferdsperspektivet¹⁵, det strategiske fokusperspektivet¹⁶, kundeorienteringsperspektivet¹⁷, det systembaserte perspektivet¹⁸, og perspektivet om markedsbasert organisasjonslæring¹⁹. Ut ifra disse tilnærmingene, er det mulig å redusere dette til fem elementer knyttet til markedsorientering. Disse er:

- Kundefokus
- Informasjonsinnhenting
- Delt informasjon og kunnskap

¹² Christopher, Payne, & Ballantyne, 1991; Day, 1994; Doyle & Wong, 1998, Ruekert, 1992

¹³ Shapiro, 1988

¹⁴ Kohli & Jaworski, 1990

¹⁵ Day, 1994; Desphande et al., 1993; Slater & Narver, 1995

¹⁶ Reukert, 1992

¹⁷ Desphande et al., 1993

¹⁸ Becker & Homburg, 1999; Hunt & Morgan, 1995

¹⁹ Sinkula, Baker & Noordewier, 1997

¹⁰ Cano, Carrillat & Fernando. 2004; Ellis, 2006; Hadcroft & Jarrat, 2007; Jaworski & Kohli, 1993; Kohli & Jaworski, 2000; Narver & Slater, 1990; Slater & Narver, 1994, 1998, 2000

¹¹ Slater & Narver, 1998

- Organisasjonslæring
- Intern koordinering og integrering

Av disse er **kundefokus** særlig sentralt. På bakgrunn av at definisjonen av markedsorientering dreier seg om implementering og grunnleggende oppfatning av markedskonseptet, er det naturlig at det avgjørende premiss for en bedrift er å tilfredsstille kunders behov og ønsker²⁰. Derfor er kundefokus det primære elementet i markedsorientering²¹.

11.2 Innovasjon Norges bidrag til markedsorientering

For å kunne få fram hvordan Innovasjon Norge vil eller har bidratt til markedsorientering, hadde det vært ønskelig å få dekket alle de dimensjonene som er beskrevet over. Gjennom det datamaterialet som er samlet inn her, har vi dessverre ikke mulighet til det. Vi vil likevel være i stand til å påvise hvordan prosjektene/aktivitetene bidrar til noen dimensjoner som inngår i markedsorienteringsbegrepet. Vil se nærmere i hvilken grad prosjektene vil eller har ført til:

- Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder
- Introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye kundegrupper
- Økt kompetanse om markedutvikling
- Økt kompetanse om internasjonale markeder

Vi har vært inn på disse forholdene i kapittel 7 og kapittel 9, men her vil vi gå mer i dybden og diskuterer resultatene ut fra et bredere spekter av bakrunnsvariabler samt se på hvordan utviklingen har vært i perioden fra 2008 til 2010.

I figuren under gis det en oversikt over hvordan markedsorienteringen har utviklet seg i perioden fra 2008-2010 knyttet til de 4 variablene som brukes for å belyse teamet. Ser en først på den absolutte skåren på de ulike dimensjonene, har prosjektene/aktivitetene i størst grad bidratt til introduksjon av produkter/varer og/eller tjenester til nye kundegrupper (49-60 prosent), mens de i minst grad har bidratt til økt kompetanse internasjonale markeder (21-26 prosent). Dette er rimelig som forventet ut fra hvordan Innovasjon Norges portefølje av tjenester og programmer er innrettet

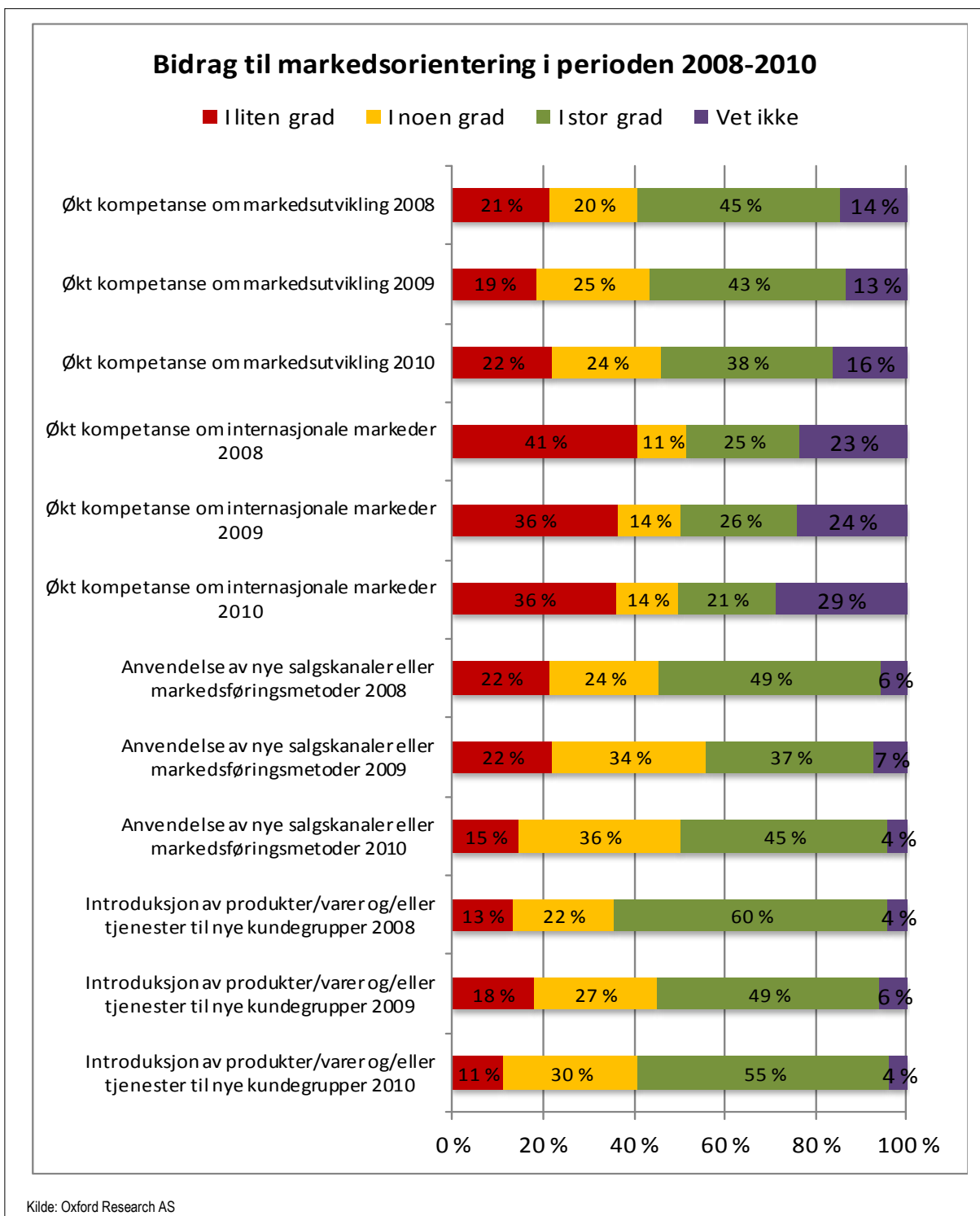
samt hvilke markeder som virksomhetene primært fokuserer på.

Dersom en tar for seg resultatutviklingen over tid, har det både vært en viss nedgang i prosjektenes bidrag til økt kompetanse om markedsorientering og internasjonale markeder i perioden fra 2008 til 2010. Når det gjelder prosjektenes/aktivitetenes bidrag til introduksjon av produkter/varer og/eller tjenester til nye kundegrupper samt anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder, er resultatene preget av den finanskrisen som gjorde seg gjeldene fra høsten 2008. Skåren på disse to dimensjonene gikk relativt sterkt ned fra 2008- til 2009-årgangen, men har tatt seg opp igjen for 2010-kullet. Fortsatt er imidlertid ikke resultatene så høye som for 2008-årgangen.

²⁰ Hadcroft & Jarrat, 2007; Lafferty & Hult, 2001

²¹ Lafferty & Hult

Figur 46: Prosjektenes bidrag til markedsorientering i perioden fra 2008 til 2010.

11.3 Bidrag til markedsorientering etter tjeneste og program

Generelt sett varierer resultatene i kundeeffektundersøkelsene mest ut fra tjeneste og programfordelingen. I tabellen under har vi derfor kartlagt hvordan prosjektene/aktivitetene har bidratt til markedsorientering for de ulike programmene og tjenestene i tidsperioden fra 2008 til 2010. På et overordnet nivå framgår det at det er stor variasjon i resultatene mellom de ulike tjenestene og programmene. De tjenestene og programmene som i sterkeste grad

har bidratt til markedsorientering er Inkubatorstipend, Internasjonalisering, Maritim utvikling og Marint verdiskapingsprogram, mens de som har gjort det i minst grad er Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell, Grunnfinansieringslån-flåte og Landbrukslån. Disse resultatene er rimelig som forventet ut fra formålet med tjenestene og programmene. De tre som skårer lavest, fokuserer i stor grad på å bidra til realisering av fysiske investeringer, og markedsorientering blir da mer underordnet for disse. Snarer fokuserer de på å oppnå økt verdiskaping gjennom å senke kostnadene per enhet.

Tabell 46: Bidrag til markedsorientering i stor grad. Fordeling etter tjeneste og program, 2008-2010.

	Kompetanse om markedsutvikling			Kompetanse om internasjonal markeder			Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder			Introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye kundegrupper		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell	17 %	15 %	18 %	3 %	2 %	3 %	20 %	9 %	22 %	27 %	3 %	29 %
Bygdeutviklingsmidler - Tillegg	52 %	40 %	42 %	20 %	15 %	15 %	58 %	30 %	33 %	63 %	40 %	39 %
Distriktsrettede risikolån	62 %	63 %	55 %	42 %	46 %	29 %	57 %	35 %	78 %	56 %	56 %	65 %
Distriktsutviklingstilskudd	67 %	61 %	61 %	46 %	37 %	41 %	56 %	47 %	50 %	70 %	58 %	58 %
Grunnfinansieringslån-flåte	19 %	19 %	15 %	8 %	14 %	8 %	18 %	13 %	25 %	33 %	17 %	25 %
Innovasjonslån	60 %	60 %	62 %	70 %	63 %	59 %	48 %	47 %	60 %	71 %	69 %	71 %
Landsdekkende utviklingstilskudd	69 %	69 %	67 %	55 %	59 %	60 %	60 %	58 %	56 %	75 %	62 %	71 %
Lavrisikolån	44 %	46 %	48 %	26 %	22 %	26 %	46 %	22 %	32 %	64 %	46 %	60 %
Landbrukslån	24 %	17 %	20 %	8 %	5 %	3 %	39 %	29 %	39 %	44 %	21 %	41 %
OFU/IFU	73 %	61 %	60 %	66 %	52 %	58 %	59 %	41 %	44 %	79 %	67 %	74 %
FRAM	52 %	61 %	53 %	16 %	25 %	14 %	36 %	33 %	47 %	44 %	43 %	56 %
Marint verdiskapingsprogram	72 %	76 %	75 %	65 %	58 %	56 %	56 %	56 %	48 %	71 %	74 %	64 %
Maritim utvikling	75 %	69 %	75 %	73 %	77 %	60 %	58 %	50 %	44 %	83 %	54 %	67 %
Verdiskapingsprogram mat	75 %	62 %	74 %	16 %	10 %	4 %	63 %	49 %	53 %	80 %	59 %	58 %
Trebasert innovasjonsprogram	47 %	53 %	50 %	13 %	18 %	23 %	41 %	30 %	19 %	50 %	41 %	47 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift	78 %	0 %	71 %	14 %	0 %	33 %	57 %	0 %	60 %	43 %	0 %	50 %
Bioenergiprogrammet	34 %	20 %	20 %	9 %	3 %	2 %	28 %	15 %	29 %	47 %	32 %	59 %
Etablererstipend (KRD)	71 %	64 %	68 %	51 %	47 %	52 %	63 %	45 %	70 %	65 %	58 %	73 %
Inkubatorstipend	77 %	71 %	73 %	63 %	67 %	57 %	65 %	56 %	73 %	68 %	83 %	65 %
Bygdeutviklingsstipend	62 %	44 %	67 %	13 %	5 %	21 %	46 %	38 %	51 %	60 %	44 %	67 %
Internasjonalisering	72 %	68 %	70 %	73 %	67 %	70 %	58 %	60 %	63 %	74 %	71 %	61 %
Risikolån landbruk	-	25 %	27 %	-	13 %	0 %	-	29 %	67 %	-	29 %	67 %
Etablererstipend (NHD)	-	73 %	74 %	-	72 %	79 %	-	44 %	50 %	-	69 %	60 %
Skog- og klimaprogrammet	-	27 %	30 %	-	4 %	11 %	-	29 %	0 %	-	37 %	50 %
Delegasjoner	-	-	35 %	-	-	47 %	-	-	43 %	-	-	56 %
IPR-rådgivning	-	-	70 %	-	-	65 %	-	-	55 %	-	-	66 %

Kilde: Oxford Research AS

Dersom en ser nærmere på de fire dimensjonene som er brukt for å dekke markedsorientering og hvordan utviklingen har vært over tid for de ulike virkemidlene, kan resultatene deles inn i to. For kompetanse om markedsutvikling og internasjonale markeder, er det så og si ingen signifikante forskjeller prosjektenes/aktivitetenes bidrag over tid for de ulike tjenestene og programmene. Når det gjelder prosjektenes/aktivitetenes bidrag til introduksjon av produkter/varer og/eller tjenester til nye kundegrupper samt anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder, er det noe større forskjeller mellom de tre årene. Både Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell, Bygdeutviklingsmidler-tillegg, Distriktsutviklingstilskudd, Landbrukslån og Etablerstipend (KRD) er det signifikante forskjeller mellom de tre årene. Det er med andre ord for de tjenestene og programmene som vi har det største tilsagnsantallet at vi finner variasjoner over år. Dette er ikke overraskende i og med at feilmarginen er lavere for disse. Dette øker sannsynligheten for å finne signifikante forskjeller mellom de ulike årene.

11.4 Bidrag til markedsorientering etter distriktspolitisk virkeområde

I tabellen under har vi kartlagt hvordan prosjektenes/aktivitetene har bidratt til markedsorientering etter distriktspolitisk virkeområde i tidsperioden fra 2008 til 2010. På et aggregert nivå bidrar prosjektenes/aktivitetene utenfor det distriktspolitiske virkeområdet i større grad til markedsorientering enn hva som er tilfelle for dem innenfor virkeområdet.

Når det gjelder utviklingen over tid, er forholdet mellom de ulike sonene svært lik. Det er ikke slik at en ser en relativ forbedring for en sone sett i forhold til de andre. Når for eksempel prosjektenes/aktivitetenes bidrag til kompetanse om markedsutvikling går ned fra 2008 til 2010 utenfor virkeområdet, reduseres også andelen innen sone 4 tilnærmet tilsvarende.

Tabell 47: Bidrag til markedsorientering i stor grad. Fordeling etter tjeneste og program, 2008-2010.

	Kompetanse om markedsutvikling			Kompetanse om internasjonal markeder			Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder			Introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye kundegrupper		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Sone 1 (utenfor)	56 %	52 %	49 %	40 %	43 %	39 %	55 %	43 %	50 %	65 %	57 %	60 %
Sone 2	30 %	40 %	35 %	15 %	19 %	19 %	32 %	27 %	44 %	43 %	46 %	51 %
Sone 3	54 %	50 %	45 %	31 %	27 %	28 %	53 %	39 %	48 %	64 %	49 %	55 %
Sone 4	48 %	47 %	42 %	26 %	27 %	20 %	49 %	38 %	44 %	61 %	50 %	54 %

Kilde: Oxford Research AS

11.5 Bidrag til markedsorientering etter andre bakgrunnsvariabler

Vi har også undersøkt hvordan prosjektenes aktiviteter har bidratt til markedsorientering i perioden fra 2008 til 2010 ut følgende bakgrunnsvariabler: hovednæring, kompetanseintensitet, sentralitet og utviklingsorientering. På et overordnet nivå, finner vi at de næringene som i størst grad har bidratt til markedsorientering er industri, bergverksdrift og utvinning samt tjenesteytende næringer. Dette er som forventet ut fra hva vi vet om hvilken tjeneste og programfordeling som ligger bak de ulike hovednæringene. Det er heller ikke overraskende at prosjekter/aktiviteter som er kompetanseintensive, befinner seg i storbyregioner og er knyttet til super-

innovatører i større grad bidrar til markedsorientering. Også blant disse gruppene er det en relativ overvekt av tjenester og programmer som skårer høyt i forhold til markedsorientering.

Uavhengig av hvilke bakgrunnsvariabler en ser på, er et interessant trekk ved resultatene at det relative forholdet mellom de gruppene som inngår i variablene er relativt konstant over tid. Det betyr for eksempel at dersom bidraget til markedsorientering øker blant de tjenesteytende næringene, øker også bidraget i de andre næringene med en rimelig tilsvarende andel. Med andre ord er det slik at det ikke er noen grupper som skårer lavest i 2008 som skårer høyest i 2010.

Kapittel 12. Prosjektenes bidrag til bærekraft

Samfunns- og miljømessig bærekraft:

- Prosjektene spiller en klart større rolle i forhold til å bidra til samfunnsmessig bærekraft, enn til miljømessig bærekraft. Særlig viktig er prosjektenes bidrag til bedre arbeidsvilkår i egen og/eller underleverandørers virksomhet
- I forhold til samfunnsansvar har prosjektene hatt særlig stor betydning for å bidra til bedre arbeidsvilkår innen landbruket i spredtbygde områder, spesielt i Trøndelag.
- Når det gjelder miljømessig bærekraft, er det Bioenergiprogrammet og Skog- og klimaprogrammet som skårer gjennomgående høyest.

Økonomisk bærekraft:

I forhold til førundersøkelsen for 2009-årgangen finner vi en liten tilbakegang for de fleste indikatorene, mens noen holder seg uforandret. Samtlige indikatorer ligger likevel over nivået for 2008-kullet.

- 74 prosent av prosjektene er viktige (skår 4 og 5) i forhold til overlevelse (77 prosent i 2009, 67 prosent i 2008).
- 80 prosent av bedriftene påpeker at prosjektene er viktige (skår 4 og 5) for konkurranseevnen (83 prosent i 2009, 78 prosent i 2008).
- 84 prosent av prosjektene er viktige (skår 4 og 5) for lønnsomhetsutviklingen (samme som i 2009, 78 prosent i 2008).

Prosjektenes innovasjonshøyde påvirker deres betydning for konkurranseevne og lønnsomhetsutvikling, men ikke overlevelse. Prosjektene har større betydning for overlevelse innenfor det distriktpolitiske virkeområdet enn utenfor og spesielt for bedrifter i omlandskommuner i storbyregioner.

Prosjektenes forventede påvirkning på antall ansatte og eksport de neste to år er uendret fra 2009-undersøkelsen.

Alle de prosjektene/aktivitetene som Innovasjon Norge bevilger midler til, skal bidra til en bærekraftig utvikling. Dette betyr at Innovasjon Norge skal arbeide for at behovene til dagens generasjon sikres uten å sette til side kommende generasjoners mulighet til å imøtekomme sine behov. Innovasjon skal bidra til tre ulike bærekraftsdimensjoner. Disse definert som følger:

- Sosial dimensjon - Ved å stimulere våre kunder til å ta samfunnsansvar (engelsk: Corporate Social Responsibility (CSR)) og vektlegge dette i alle aktivitetene til Innovasjon Norge. I det følgende blir denne dimensjonen omtalt som samfunnsansvar eller samfunnsmessig bærekraft.

- Miljømessig dimensjon - Ved å prioritere miljødimensjonen enda høyere og videreutvikle Innovasjon Norge som miljøfyrtårn. I det videre blir denne dimensjonen omtalt som miljøansvar eller miljømessig bærekraft.
- Økonomisk dimensjon - Ved å stimulere til prosjekter som gir økt innovasjonsgrad og økonomisk bæreevne i næringslivet over hele landet.

Det er stilt tre spørsmål knyttet til hver av disse dimensjonene. Spørsmålene knyttet til både samfunnsmessig- og miljømessig bærekraft er videreført fra førundersøkelsen for 2009-kullet. Det innebærer at svarene knyttet til disse er sammenlignbare for de siste to førundersøkelsen, men ikke med 2008-kullet,

da det kun ble inkludert to annerledes formulerte spørsmål til hver av disse dimensjonene.

Til tross for at spørsmålene knyttet til samfunnsmessig og miljømessig bærekraft er videreutviklet, er det fortsatt slik at det er en svært høy "Vet ikke/ikke relevant"-andel for disse. I tillegg er det relativt mange som påpeker at prosjektene har liten betydning for disse dimensjonene. Dette kan tas som en indikasjon på at mange bedrifter, gjerne ofte de små, ikke har et aktivt forhold til disse begrepene. Det impliserer at det fortsatt er nødvendig å arbeide med å videreutvikle spørsmålene knyttet til disse dimensjonene for om mulig å redusere andelen som svarer "Vet ikke/ikke relevant".

Sammenligner en prosjektenes bidrag til samfunns- og miljømessig bærekraft, finner en at prosjektene spiller en noe større rolle i forhold til å bidra til samfunnsmessig bærekraft. Dette er ikke så overraskende i og med at det er flere av programmene og tjenestene som fokuserer på å bidra til regional utvikling enn det er på miljøområdet. Dette er igjen tett koblet til hvilke departementer som bevilger mest penger til dem og hvilke overordnede målsetninger departementene har.

Når det gjelder den økonomiske dimensjonen, måles den på samme måte som i tidligere års førundersøkelser. Vi kartlegger både prosjektenes/aktivitetenes forventede bidrag til konkurranseevne, fremtidig lønnsomhetsutvikling og overlevelse.

I motsetning til samfunns- og miljømessig bærekraft, er prosjektene/aktivitetene svært viktige for den økonomiske bærekraften. De har – som i fjorårets førundersøkelse - aller størst betydning for lønns-

somhetsutviklingen, men de spiller også en sentral rolle i forhold til konkurranseevne og overlevelse.

I det videre vil vi se nærmere på de ulike dimensjonene i bærekraftbegrepet. Vi starter med den samfunnsmessige dimensjonen.

12.1 Samfunnsmessig bærekraft

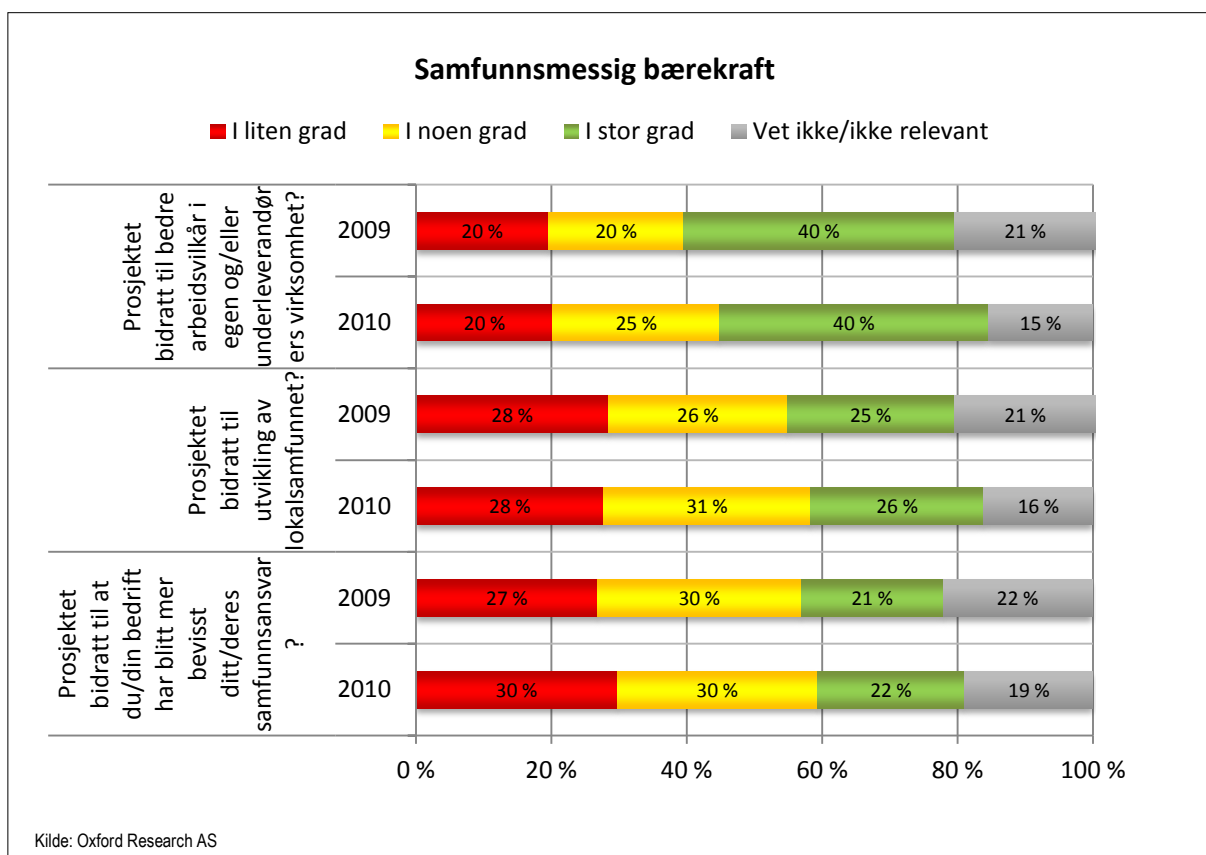
2008-kullet var den første førundersøkelsen som også inkluderte en kartlegging av samfunnsmessig bærekraft, men spørsmålene var preget av en høy "vet ikke"-andel. Som et resultat av dette ble spørsmålene endret i fjorårets undersøkelse og de samme spørsmålene er inkludert i årets undersøkelse. Dermed er resultatene sammenlignbare med fjorårets.

I årets førundersøkelse ble det brukt tre spørsmål for å måle den samfunnsmessige bærekraften:

- Har prosjektet bidratt til bedre arbeidsvilkår i egen og/eller underleverandørers virksomhet?
- Har prosjektet bidratt til utvikling av lokalsamfunnet?
- Har prosjektet bidratt til at du/din bedrift har blitt mer bevisst ditt/deres samfunnsansvar?

Disse spørsmålene vil i det følgende bli analysert på bakgrunn av de bakgrunnsvariablene som gjennomgående er benyttet i rapporten. Vi starter imidlertid med å se på utviklingen i forhold til fjorårets førundersøkelse på et overordnet nivå. Dette er vist i Figur 47.

Figur 47: Prosjektenes/aktivitetenes samfunnsmessige bærekraft, førundersøkelsene 2009 og 2010.

Av figuren over ser vi at resultatene er meget stabile for alle de tre spørsmålene. Et gjennomgående trekk er imidlertid at andelen som svarer "Vet ikke" er redusert for alle spørsmålene. Dette er en gledelig utvikling og ut fra vår vurdering betyr dette at samfunnsmessig bærekraft nå måles på en mer solid måte gjennom de nye spørsmålene, noe som også gir et bedre grunnlag for å kartlegge utviklingen over tid.

12.1.1 Samfunnsmessig bærekraft etter tjeneste og program

I Tabell 48 vises andelen prosjekter som i stor grad (skår 4 og 5) har bidratt til samfunnsmessig bærekraft på de tre indikatorene som brukes for å måle dette.

Tabell 48: Prosjektenes/aktivitetenes andel store bidrag (skår 4 og 5) til samfunnsansvar etter tjeneste og program, 2010.

Tjenester og programmer	Bedre arbeidsvilkår i egen og/eller underleverandørers virksomhet	Utvikling av lokalsamfunnet	Du/din bedrift har blitt mer bevisst ditt/deres samfunnsansvar
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (n-338)	68 %	24 %	22 %
Bygdeutviklingsmidler - Tillegg (n-162)	43 %	27 %	24 %
Distriktsrettede risikolån (n-57)	48 %	46 %	36 %
Distriktsutviklingstilskudd (n-525)	35 %	44 %	32 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n-59)	58 %	47 %	25 %
Innovasjonslån (n-86)	28 %	18 %	15 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n-86)	30 %	33 %	34 %
Lavrisikolån (n-59)	56 %	50 %	33 %
Landbrukslån (n-154)	79 %	30 %	28 %
OFU/IFU (n-112)	31 %	23 %	21 %
FRAM (n-86)	26 %	27 %	20 %
Marint verdiskapingsprogram (n-39)	25 %	27 %	11 %
Maritim utvikling (n-18)	30 %	0 %	9 %
Verdiskapingsprogram mat (n-62)	35 %	30 %	24 %
Trebasert innovasjonsprogram (n-46)	42 %	17 %	24 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n-12)	30 %	18 %	36 %
Bioenergiprogrammet (n-131)	31 %	14 %	28 %
Etablererstipend (KRD) (n-373)	35 %	35 %	35 %
Inkubatorstipend (n-45)	60 %	43 %	35 %
Bygdeutviklingsstipend (n-102)	38 %	40 %	39 %
Internasjonalisering (n-47)	10 %	16 %	15 %
Risikolån landbruk (n-24)	64 %	25 %	23 %
Etablererstipend (NHD) (n-69)	27 %	17 %	23 %
Skog- og klimaprogrammet (n-17)	14 %	56 %	25 %
Delegasjoner (n-47)	28 %	18 %	18 %
IPR-rådgivning (n-69)	40 %	28 %	45 %
Total	47 %	31 %	27 %
Størst	79 %	56 %	45 %
Minst	10 %	0 %	9 %
Kilde: Oxford Research AS			

Det er stor variasjon mellom de ulike tjenestene og programmene her. Særlig er variasjonen stor i forhold til i hvilken grad prosjektet har bidratt til bedre arbeidsvilkår i egen og/eller underleverandørers virksomhet. Prosjektene har i størst grad bidratt til dette blant mottakerne av Landbrukslån (79 prosent) og Bygdeutviklingsmidler – tradisjonell (68 prosent), mens de har bidratt minst for Internasjonalisering (10 prosent) og Skog- og klimaprogrammet (14 prosent). Også flere andre av tjenestene rettet mot primærnæringene skårer høyt her, noe som viser at prosjektene har hatt stor betydning for å bidra til bedre arbeidsvilkår innen landbruk og fiske.

Både når det gjelder prosjektenes bidrag til utvikling av lokalsamfunnet og at bedriftene har blitt mer bevisst sitt samfunnsansvar, er det mindre variasjoner i resultatene. Prosjektenes bidrag til utvikling av

lokalsamfunnet er aller størst for deltakerne i Skog- og klimaprogrammet (56 prosent) og mottagerne av Lavrisikolån (50 prosent), mens det er minst for Maritim utvikling (0 prosent). Når det gjelder spørsmålet om hvor vidt bedriftene har blitt mer bevisst sitt samfunnsansvar, har prosjektene i størst grad bidratt til dette for de som har mottatt IPR-rådgivning (45 prosent) og Bygdeutviklingsstipend (39 prosent) og minst for Maritim utvikling (9 prosent)..

Dersom en ser alle de tre spørsmålene under ett, ser vi at de tjenestene som skårer lavest er Maritim utvikling og Internasjonalisering, mens de som skiller seg mest ut i positiv retning er Landbrukslån, Inkubatorstipend og Lavrisikolån.

12.1.2 Samfunnsmessig bærekraft etter innovasjonshøyde

I Tabell 49 har vi undersøkt om det er noen forskjeller i prosjektenes bidrag til samfunnsmessig bærekraft mellom prosjekter som har ulik innovasjonshøyde. Resultatene viser at det – som i fjorårets førundersøkelse – gjennomgående er slik at de prosjektene som kan betegnes som Innovasjon på internasjonalt nivå skårer lavest på alle de tre dimensjonene. Det eneste unntaket i årets undersøkelse er spørsmålet om bevissthet rundt samfunnsansvar. Her skårer prosjekter uten innovasjonshøyde lavest. Det relativt tydelige mønsteret skyldes at de prosjektene som kan betegnes som Innovasjon på internasjonalt nivå inneholder en relativt høy andel av de tjenestene og programmene som skårer lavt her. Hva som er den underliggende årsaken til at nettopp

disse skårer lavt, er det imidlertid ikke mulig å si noe om ut fra det tilgjengelige datamaterialet. Når det gjelder bidraget til utvikling av lokalsamfunnet og at bedriftene har blitt mer bevisst sitt samfunnsansvar, er det de prosjektene som kan karakteriseres som Innovasjon på regionalt nivå som gir det største bidraget. Dette er ikke så overraskende i og med at denne typen prosjekter ofte legger særlig stor vekt på å bidra til regional utvikling. Det innebærer i selv seg en vektlegging av lokalsamfunnsutvikling og samfunnsansvar. Derimot er det overraskende at prosjekter uten innovasjonshøyde skårer høyest på spørsmålet om bedre arbeidsvilkår i egen og/eller underleverandørers virksomhet. Dette gjelder både i fjorårets og årets undersøkelse, og det er oppsiktsvekkende at de skårer såpass mye høyere enn prosjekter som kan betegnes som Innovasjon på internasjonalt nivå.

Tabell 49: Prosjektenes/aktivitetenes andel store bidrag til samfunnsansvar etter innovasjonshøyde, 2009 og 2010.

Innovasjonshøyde	Bedre arbeidsvilkår i egen og/eller underleverandørers virksomhet		Utvikling av lokalsamfunnet		Du/din bedrift har blitt mer bevisst ditt/deres samfunnsansvar	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Ikke relevant	63 %	57 %	30 %	27 %	24 %	21 %
Innovasjon på bedriftsnivå	58 %	56 %	32 %	33 %	28 %	30 %
Innovasjon på regionalt nivå	41 %	38 %	48 %	44 %	40 %	31 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	39 %	34 %	32 %	34 %	32 %	29 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	28 %	31 %	18 %	25 %	21 %	27 %
Total	51 %	48 %	31 %	31 %	28 %	27 %
Størst	63 %	57 %	48 %	44 %	40 %	31 %
Minst	28 %	31 %	18 %	25 %	21 %	27 %

Kilde: Oxford Research AS

12.1.3 Samfunnsmessig bærekraft etter distriktpolitisk virkeområde

Dersom vi analyserer samfunnsmessig bærekraft ut fra distriktpolitisk virkeområde, viser resultatene i Tabell 50 at virksomhetene utenfor det distriktpolitiske virkeområdet skårer lavere på alle de tre spørsmålene enn bedriftene innen virkeområdet. Dette gjelder både for 2009- 2010-undersøkelsen. Innen det distriktpolitiske virkeområdet er det bedriftene i Sone 3 som skårer gjennomgående høyest, marginalt høyere enn bedriftene i Sone 4, som skåret høyest i 2009-undersøkelsen. Som for innovasjons-

høyde skyldes disse resultatvariasjonene først og fremst forskjeller i den underliggende tjeneste- og

programfordelingen. Disse har ulik innretning og formål, noe som slår direkte ut i hvor sterkt de prioriterer det å bidra til samfunnsmessig bærekraft. Allikevel er det et tydelig funn at bedriftene utenfor det distriktpolitiske virkeområdet skårer signifikant lavere på alle indikatorene, når vi sammenligner med bedriftene samlet sett innenfor virkeområdet. Dype-re analyser viser at når vi ser nærmere på BA-sentralitet, så er det prosjekter som gjennomføres i spredtbygde områder som skårer signifikant høyest på alle spørsmålene. Videre ser vi at prosjekter gjennomført av bedrifter i Trøndelag skårer signifikant høyere på spørsmålet om bedre arbeidsvilkår i egen og/eller underleverandørers virksomhet, at prosjekter gjennomført av bedrifter i Nord-Norge skårer signifikant høyere på spørsmålet om utvikling av

lokalsamfunnet og at prosjekter gjennomført av nordnorske bedrifter i skårer signifikant høyere på spørsmålet om økt bevissthet om samfunnsansvar.

Dette er basert på analyser med BA-landsdel som bakgrunnsvariabel.

Tabell 50: Prosjektenes/aktivitetenes andel store bidrag til samfunnsansvar etter distriktspolitisk virkeområde, 2009 og 2010.

Distriktspolitisk virkeområde	Bedre arbeidsvilkår i egen og/eller underleverandørers virksomhet		Utvikling av lokalsamfunnet		Du/din bedrift har blitt mer bevisst ditt/deres samfunnsansvar	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Sone 1 (utenfor)	45 %	40 %	23 %	22 %	26 %	24 %
Sone 2	46 %	57 %	17 %	30 %	23 %	18 %
Sone 3	53 %	54 %	34 %	34 %	27 %	30 %
Sone 4	55 %	49 %	39 %	38 %	32 %	29 %
Total	50 %	47 %	31 %	31 %	28 %	27 %
Størst	55 %	57 %	39 %	38 %	32 %	30 %
Minst	45 %	40 %	17 %	22 %	23 %	18 %

Kilde: Oxford Research AS

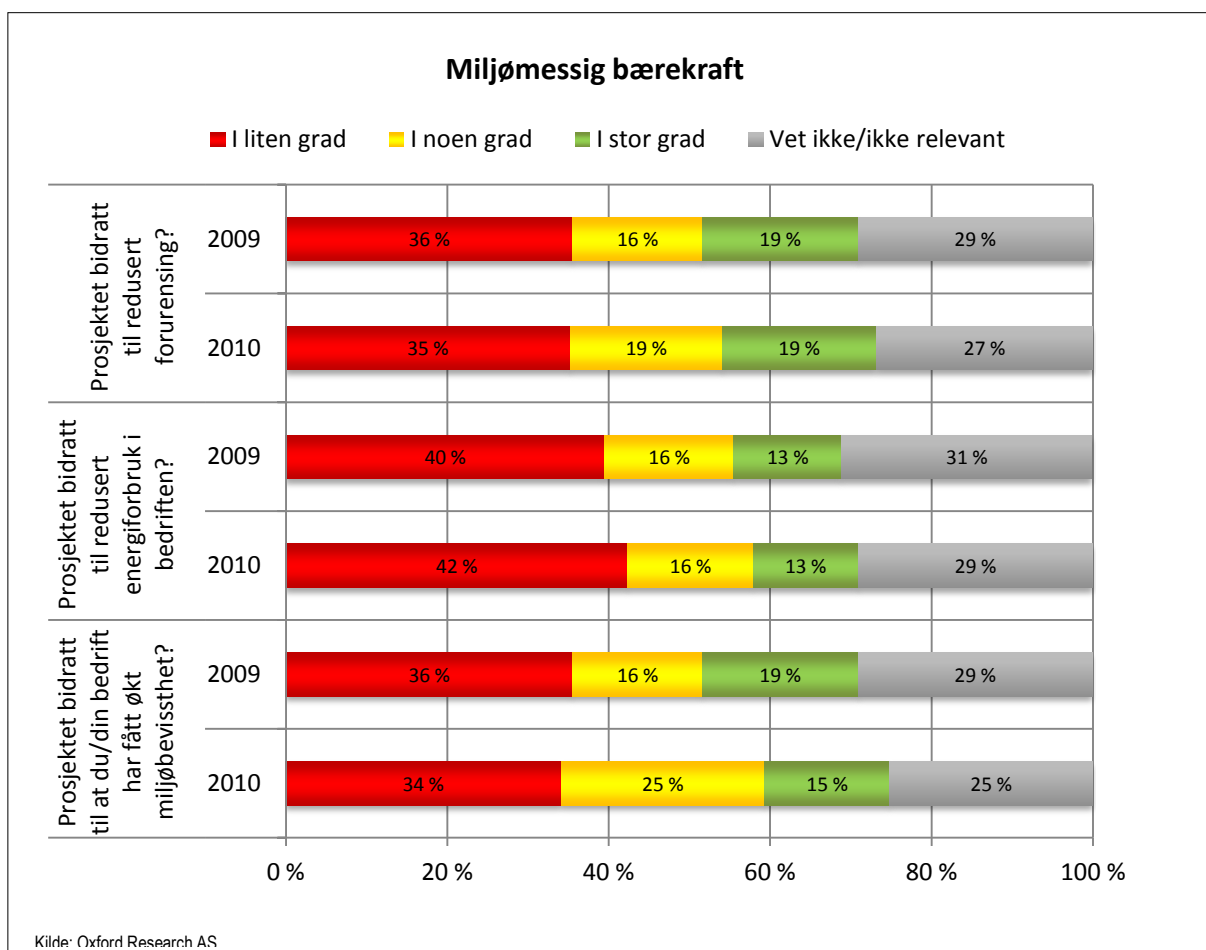
12.2 Miljømessig bærekraft

2008-kullet var det første hvor førundersøkelsen også inkluderte en kartlegging av miljømessig bærekraft. Som for samfunnmessig bærekraft var det imidlertid en høy "vet ikke"-andel på disse spørsmålene. Som en konsekvens av dette ble det utviklet nye spørsmål for å måle dette i fjorårets undersøkelse og disse er videreført i årets undersøkelse. I årets førundersøkelse ble det brukt tre spørsmål for å måle den miljømessige bærekraften:

- Har prosjektet bidratt til redusert forurensing?
- Har prosjektet bidratt til redusert energiforbruk i bedriften?
- Har prosjektet bidratt til at du/din bedrift har fått økt miljøbevissthet?

Disse spørsmålene vil i det videre bli analysert på bakgrunn av de bakgrunnsvariablene som gjennomgående er benyttet i rapporten. Vi starter imidlertid også for denne bærekraftsdimensjonen med å se på utviklingen i forhold til fjorårets førundersøkelse på et overordnet nivå. Dette er vist i Figur 48.

Figur 48: Prosjektenes/aktivitetenes miljømessige bærekraft, førundersøkelsene 2009 og 2010.

Av figuren over ser vi at resultatene er relativt stabile for alle de tre spørsmålene. Et gjennomgående trekk er imidlertid at andelen som svarer "Vet ikke" er redusert for alle spørsmålene, dog i mindre grad enn for de samfunnsmessige bærekraftsspørsmålene vi undersøkte over. Dette er likevel en gledelig utvikling og ut fra vår vurdering betyr dette at også miljømessig bærekraft nå måles på en mer solid måte gjennom de nye spørsmålene, noe som også gir et bedre grunnlag for å kartlegge utviklingen over tid. Imidlertid gir de relativt høye andelen som svarer "Vet ikke" på disse spørsmålene grunn til å vurdere hvorvidt dette er spørsmål som opptar bedriftene i særlig grad, og da især de mindre bedriftene. Det bør etter vår mening vurderes hvorvidt disse spørsmålene bør sløyfes eller kun stilles til større bedrifter. Dette vil kreve at man i gjennomføringen av fremtidige førundersøkelser har bakgrunnsinformasjon om bedriftenes størrelse.

12.2.1 Miljømessig bærekraft etter tjeneste og program

I Tabell 51 vises det hvor mange av prosjektene som i stor grad (skår 4 og 5) har bidratt til miljømessig bærekraft på de tre indikatorene som benyttes for å måle dette. Som for samfunnsmessig bærekraft er det stor variasjon mellom de ulike tjenestene og programmene. Særlig er variasjonen stor i forhold til i hvilken grad prosjektet har bidratt til redusert energibruk i bedriften. Som i forrige års førundersøkelse, er prosjektene som i størst grad har bidratt til dette å finne blant mottakerne av Bioenergiprogrammet (75 prosent) og Skog- og klimaprogrammet (33 prosent), mens de har bidratt minst for Verdiskapingsprogrammet for reindrift (0 prosent) og Delegasjoner (6 prosent). At de to førstnevnte programmene skårer høyest her virker rimelig. Begge disse fokuserer sterkt på miljødimensjonen.

Både når det gjelder prosjektenes bidrag til redusert forurensning, utvikling av lokalsamfunnet og at bedriftene har fått økt miljøbevissthet, er det noe mindre variasjoner i resultatene. Prosjektenes bidrag til redusert forurensning er aller størst for mottakerne av Bioenergiprogrammet og Skog- og klimaprogrammet (begge 60 prosent), mens det er minst for Bygdeutviklingsstipend og Bygdeutviklingsmidler-tillegg (begge 11 prosent). Når det gjelder spørsmålet om hvorvidt bedriftene har fått økt miljøbevissthet, har prosjektene i størst grad bidratt til dette for

Bioenergiprogrammet (45 prosent) og minst for Delegasjoner (5 prosent).

Dersom en ser alle de tre spørsmålene under ett, er det interessant at de to tjenestene og programmene som skårer gjennomgående høyest er Bioenergiprogrammet og Skog- og klimaprogrammet. Begge disse har til formål å bidra på miljøområdet, og disse resultatene viser at en i stor grad har lyktes med dette.

Tabell 51: Prosjektenes/aktivitetenes andel store bidrag til miljøansvar etter tjenester og programmer, 2010.

Tjenester og programmer	Redusert forurensning	Redusert energibruk i bedriften	Du/din bedrift har fått økt miljøbevissthet
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell (n-338)	22 %	15 %	16 %
Bygdeutviklingsmidler - Tillegg (n-162)	11 %	8 %	11 %
Distriktsrettede risikolån (n-57)	22 %	21 %	21 %
Distriktsutviklingstilskudd (n-525)	21 %	16 %	21 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n-59)	18 %	25 %	17 %
Innovasjonslån (n-86)	34 %	18 %	25 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n-86)	38 %	22 %	25 %
Lavrisikolån (n-59)	37 %	25 %	28 %
Landbrukslån (n-154)	26 %	16 %	18 %
OFU/IFU (n-112)	27 %	16 %	19 %
FRAM (n-86)	15 %	8 %	19 %
Marint verdiskapingsprogram (n-39)	15 %	15 %	12 %
Maritim utvikling (n-18)	30 %	13 %	22 %
Verdiskapingsprogram mat (n-62)	14 %	14 %	17 %
Trebasert innovasjonsprogram (n-46)	35 %	18 %	35 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n-12)	14 %	0 %	13 %
Bioenergiprogrammet (n-131)	60 %	75 %	45 %
Etablererstipend (KRD) (n-373)	31 %	17 %	30 %
Inkubatorstipend (n-45)	40 %	25 %	33 %
Bygdeutviklingsstipend (n-102)	11 %	11 %	20 %
Internasjonalisering (n-47)	31 %	9 %	16 %
Risikolån landbruk (n-24)	33 %	27 %	23 %
Etablererstipend (NHD) (n-69)	40 %	14 %	23 %
Skog- og klimaprogrammet (n-17)	60 %	33 %	33 %
Delegasjoner (n-47)	22 %	6 %	5 %
IPR-rådgivning (n-69)	53 %	27 %	34 %
Total	26 %	18 %	21 %
Størst	60 %	75 %	45 %
Minst	11 %	0 %	5 %

Kilde: Oxford Research AS

12.2.2 Miljømessig bærekraft etter innovasjonshøyde

I Tabell 52 har vi undersøkt om det er noen forskjeller i prosjektenes bidrag til miljømessig bærekraft mellom prosjekter som har ulik innovasjonshøyde. Resultatene viser at det først og fremst er forskjeller i prosjektenes bidrag til redusert forurensning. I begge undersøkelsene finner vi at de prosjektene som kan

betegnes som Innovasjon på internasjonalt nivå, bidrar i sterkere grad enn de resterende til dette. Dette virker rimelig i og med at redusert forurensning i stor grad er knyttet til innovasjon.

Når det gjelder de to andre dimensjonene, redusert energibruk i bedriften og økt miljøbevissthet, finner vi at til tross for at det er signifikante forskjeller

mellom prosjekter som har ulik innovasjonshøyde er det ikke mulig å spore et tydelig mønster i disse resultatene.

Tabell 52: Prosjektenes/aktivitetenes andel store bidrag til miljøansvar etter innovasjonshøyde, 2009 og 2010.

Innovasjonshøyde	Redusert forurensning		Redusert energibruk i bedriften		Du/din bedrift har fått økt miljøbevissthet	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Innovasjon på internasjonalt nivå	37 %	36 %	14 %	16 %	26 %	25 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	27 %	25 %	18 %	14 %	28 %	25 %
Innovasjon på regionalt nivå	26 %	29 %	18 %	22 %	26 %	24 %
Innovasjon på bedriftsnivå	23 %	22 %	23 %	20 %	27 %	19 %
Ikke relevant	28 %	23 %	20 %	19 %	26 %	17 %
Total	27 %	26 %	20 %	18 %	26 %	21 %
Størst	37 %	36 %	23 %	22 %	28 %	25 %
Minst	23 %	22 %	14 %	14 %	26 %	17 %

Kilde: Oxford Research AS

12.2.3 Miljømessig bærekraft etter distriktpolitisk virkeområde

Ser vi på miljømessig bærekraft i forhold til distriktpolitisk virkeområde, ser vi i stor grad den samme mangelen på mønster i resultatene som for innovasjonshøyde. Som det illustreres i Tabell 53, viser resultatene at det først og fremst er forskjeller i prosjektenes bidrag til redusert forurensning. De prosjektene som er lokalisert utenfor det distriktpolitiske området bidrar i sterkere grad enn de som befinner seg innen virkeområdet til dette. Dette henger sannsynligvis sammen med prosjek-

tenes innovasjonsbidrag. Innovasjonsbidraget er høyere utenfor enn innenfor virkeområdet.

Når det gjelder de to andre dimensjonene, redusert energibruk i bedriften og økt miljøbevissthet, er det ingen signifikante forskjeller i prosjektenes bidrag utenfor og innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Derimot finner vi signifikante forskjeller mellom prosjekter innad i virkeområdet når det gjelder økt miljøbevissthet. Her er forskjellene størst mellom Sone 3 (høyest) og Sone 4 (lavest).

Tabell 53: Prosjektenes/aktivitetenes andel store bidrag til miljøansvar etter distriktpolitisk område, 2009 og 2010.

Distriktpolitisk virkeområde	Redusert forurensning		Redusert energibruk i bedriften		Du/din bedrift har fått økt miljøbevissthet	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Sone 1 (utenfor)	32 %	30 %	19 %	18 %	28 %	21 %
Sone 2	18 %	25 %	9 %	25 %	25 %	18 %
Sone 3	25 %	25 %	19 %	19 %	25 %	25 %
Sone 4	24 %	21 %	22 %	17 %	25 %	17 %
Total	27 %	26 %	19 %	18 %	26 %	21 %
Størst	32 %	30 %	22 %	25 %	28 %	25 %
Minst	18 %	21 %	9 %	17 %	25 %	17 %

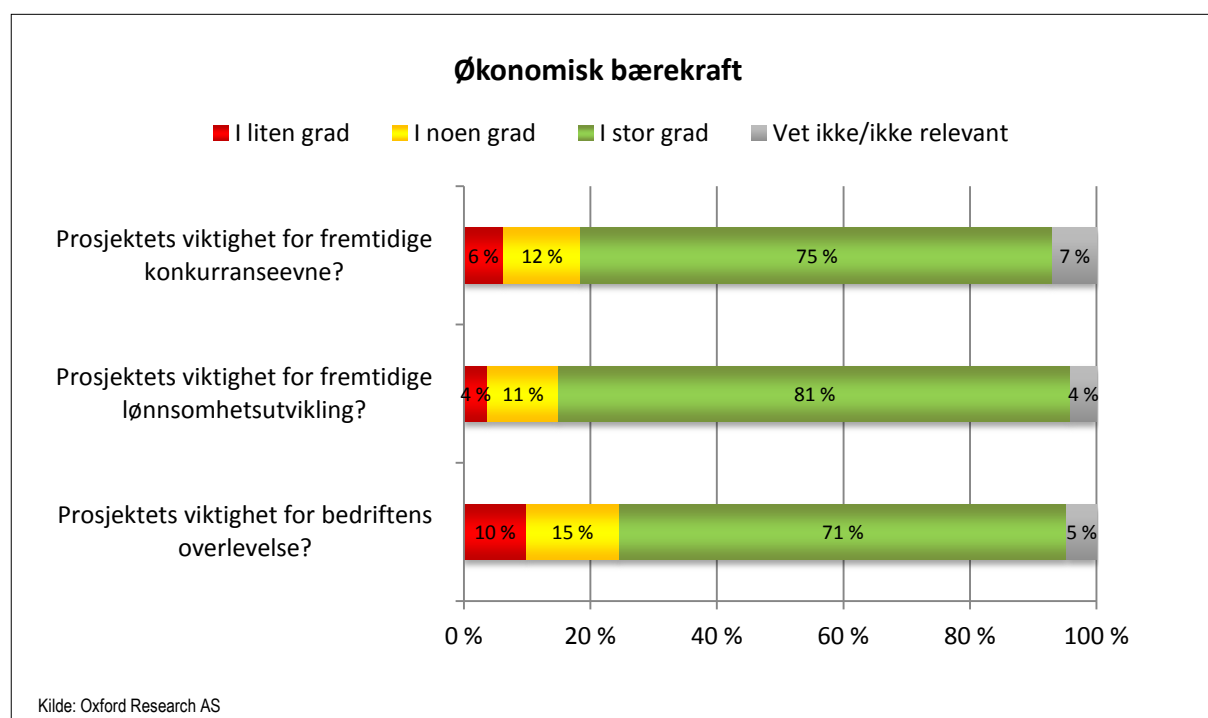
Kilde: Oxford Research AS

12.3 Økonomisk bærekraft

De forventede og allerede realiserede resultatene som vi har sett på så langt knyttet til økt samarbeid, kompetanse og innovasjon, kan betraktes som midler for å oppnå målsetningen om å gjøre bedriftene mer robuste og lønnsomme. I dette avsnittet ser vi nærmere på hvor viktige prosjektene som Innovasjon

Norge har gitt støtte til, er for virksomhetenes overlevelse, konkurranseevne, lønnsomhet samt vekst. Når det gjelder vekst, går vi både inn på betydningen for omsetningen på ulike markeder samt den forventede utviklingen i antall ansatte.

Figur 49: Prosjektenes/aktivitetenes økonomiske bærekraft, 2010.

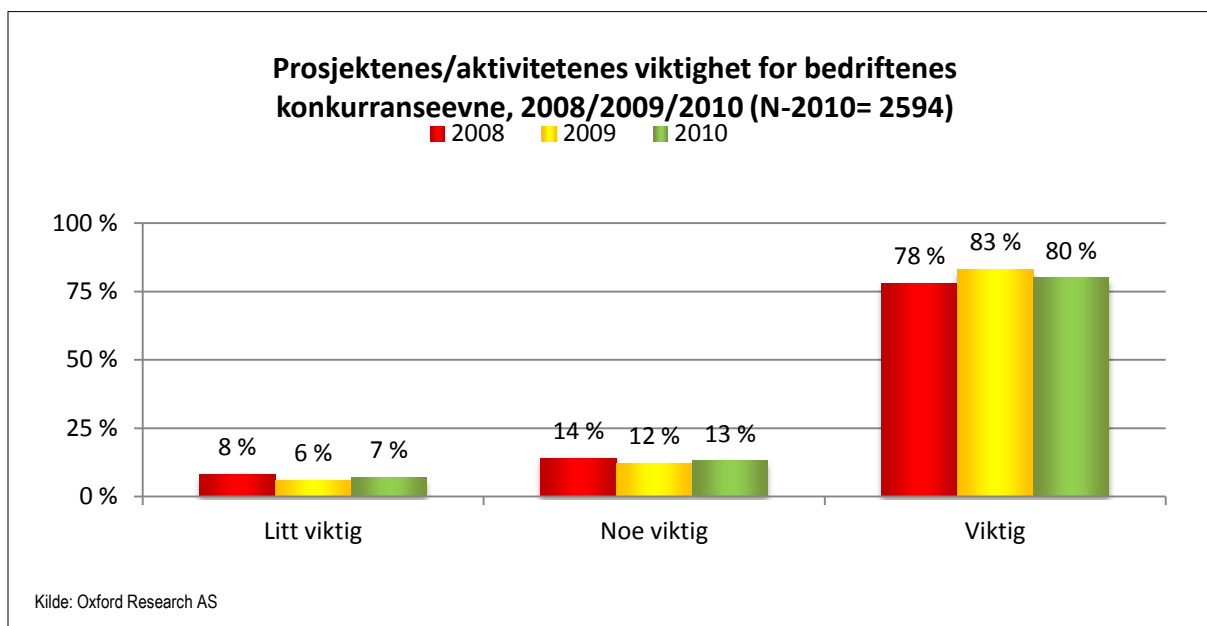
12.3.1 Viktighet for konkurranseevne

De ulike forholdene konkurranseevne, lønnsomhet og overlevelse henger nøye sammen. Økt konkurranseevne er en vesentlig faktor for å øke lønnsomheten i en bedrift samtidig som lønnsomhet er en viktig faktor for bedriftens overlevelse. Vi skal i det videre se nærmere på disse forholdene. Konkurranseevne kan altså ses på som en forklarende variabel i forhold til lønnsomhet.

Bedriftene er spurt om hvor viktig prosjektene vil være for deres fremtidige konkurranseevne. Som det framgår av Figur 50, forventes prosjektene å ha svært stor betydning for bedriftenes konkurranseevne.

Totalt sett påpeker 80 prosent av bedriftene at prosjektene er viktige (skår 4 & 5), 13 prosent middels viktige og 7 prosent lite viktige (skår 1 & 2). Dette innebærer at prosjektenes betydning for konkurranseevnen er redusert med 3 prosentpoeng fra 2009, men at den fortsatt ligger over 2008-nivået. En mulig årsak til denne reduksjonen kan være at finanskrisen og fokuset på denne gjennom 2009 har avtatt og at effektene av denne nå er redusert. En annen mulig årsak kan være at det var en kraftig økning i Innovasjon Norges ramme fra 2008 til 2009. En konsekvens av dette er at noen av bedriftene som ellers ikke ville fått støtte, likevel har fått. For disse kan denne støtten ha hatt svært stor betydning i et år der det var vanskeligere enn vanlig å skaffe tradisjonell finansiering.

Figur 50: Prosjektenes/aktivitetenes viktighet for bedriftenes konkurranseevne, 2008-2010.

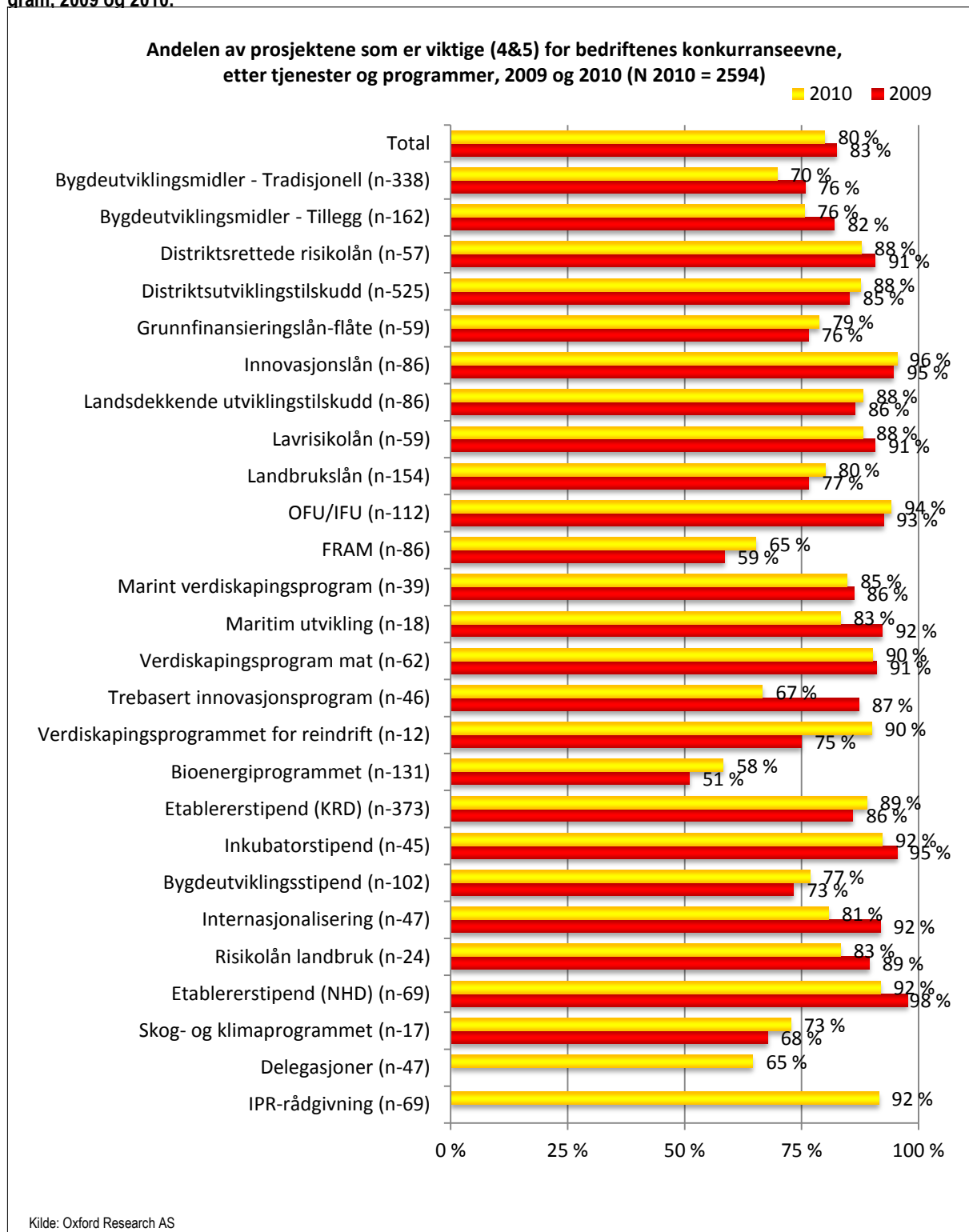

12.3.1.1 Konkurranseevne etter tjeneste og program

Tjenestene og programmenes ulike innretning innebærer at det naturlig nok er visse forskjeller i prosjektenes betydning for konkurranseevnen. Generelt finner vi at – som i fjorårets undersøkelse – Stipend-tjenestene (88 prosent) og Lånetjenestene (85 prosent) har størst betydning, mens Tilskuddstjenestene og Programmene (begge 78 prosent) har minst betydning. Disse forskjellene er signifikante. At Programmene skårer lavest her er ikke så overraskende. Programmene representerer relativt begrenset støtte til den enkelte bedrift samt fokuserer mer på samarbeid, kompetanse og innovasjon. Det tar ofte

en viss tid før dette slår ut i form av økonomiske resultater i virksomhetene. I Figur 51 har vi undersøkt hvorvidt det er forskjeller mellom de ulike tjenestene og programmene når det gjelder andelen prosjekter som er viktige (skår 4 og 5) for konkurranseevnen. Resultatene viser at det er klare forskjeller mellom de ulike tjenestene og programmene. Prosjektene har størst betydning for Innovasjonslån (96 prosent), OFU/IFU (94 prosent) samt Inkubatorstipend, Etablererstipend (NHD) og IPR-rådgivning (alle 92 prosent), mens de har minst betydning for konkurranseevnen blant de som deltatt i Bioenergi-programmet (58 prosent) samt Delegasjoner og FRAM (begge 65 prosent). Hvordan de andre tjenestene og programmene skårer, vises i figuren over.

Figur 51: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes konkurranseevne etter tjeneste og program, 2009 og 2010.

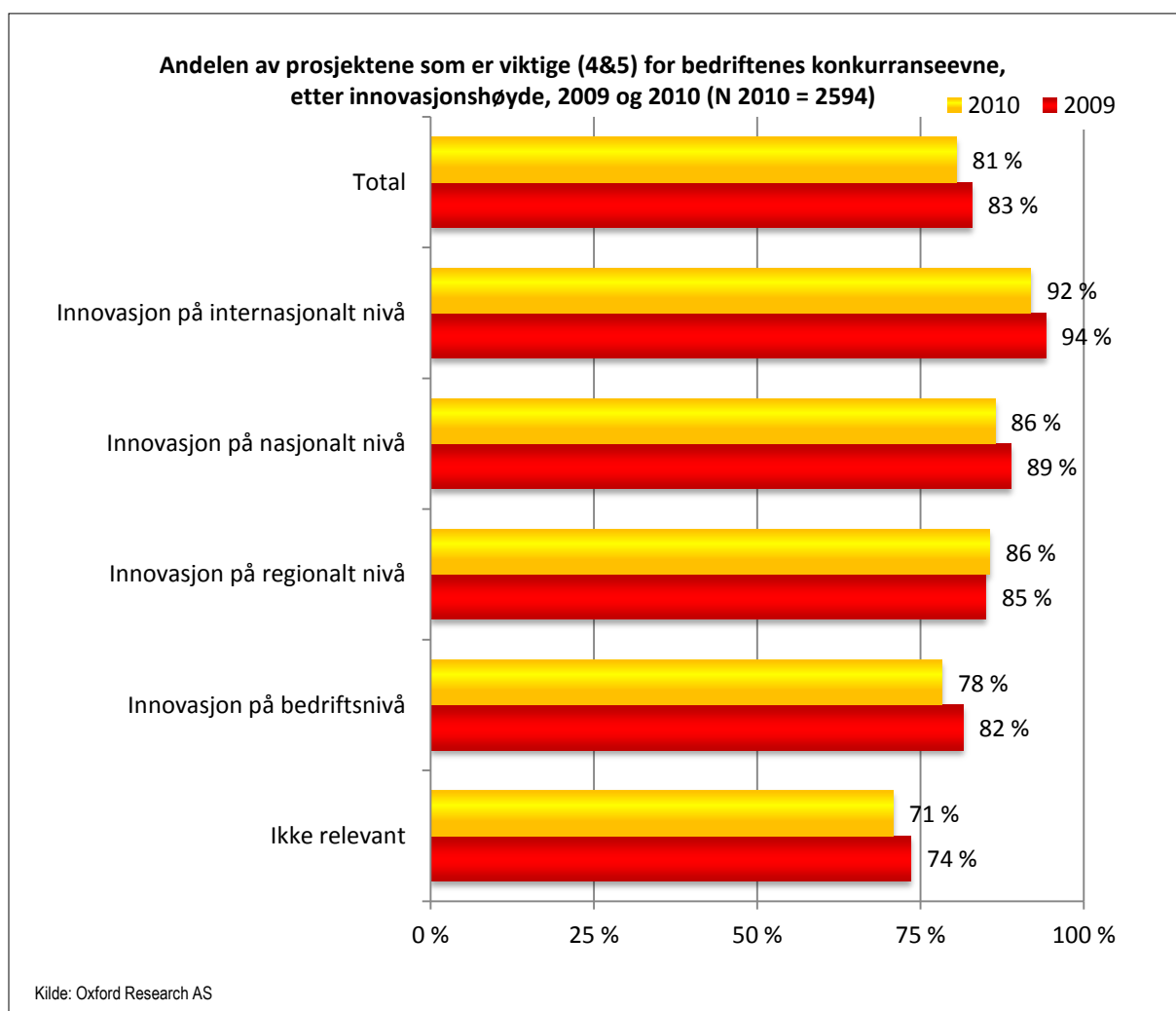
12.3.1.2 Konkurransesevne etter Innovasjonshøyde

I de siste årene har det vært et sterkt fokus på samspillet mellom innovasjonshøyde og verdiskaping.

I Figur 52 har vi derfor sett nærmere på om det er slik at de prosjektene som har den største innovasjonshøyden har størst betydning for den framtidige konkurranseevnen? Tallene viser at svaret på dette spørsmålet er "ja", det vil si at forskjellene er statistisk signifikante. Dette gjelder både når vi ser på

resultatene for 2009- og for 2010-undersøkelsen. I innværende undersøkelse ser vi at de prosjektene som har størst betydning for den framtidige konkurranseevnen, er de som kan betegnes som Innovasjon på Internasjonalt nivå (92 prosent) og Innovasjon på nasjonalt nivå (86 prosent), mens de som har minst betydning, er der hvor innovasjonshøyde ikke er relevant (71 prosent) og Innovasjon på bedriftsnivå (78 prosent).

Figur 52: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens konkurranseevne etter innovasjonshøyde, 2009 og 2010 .

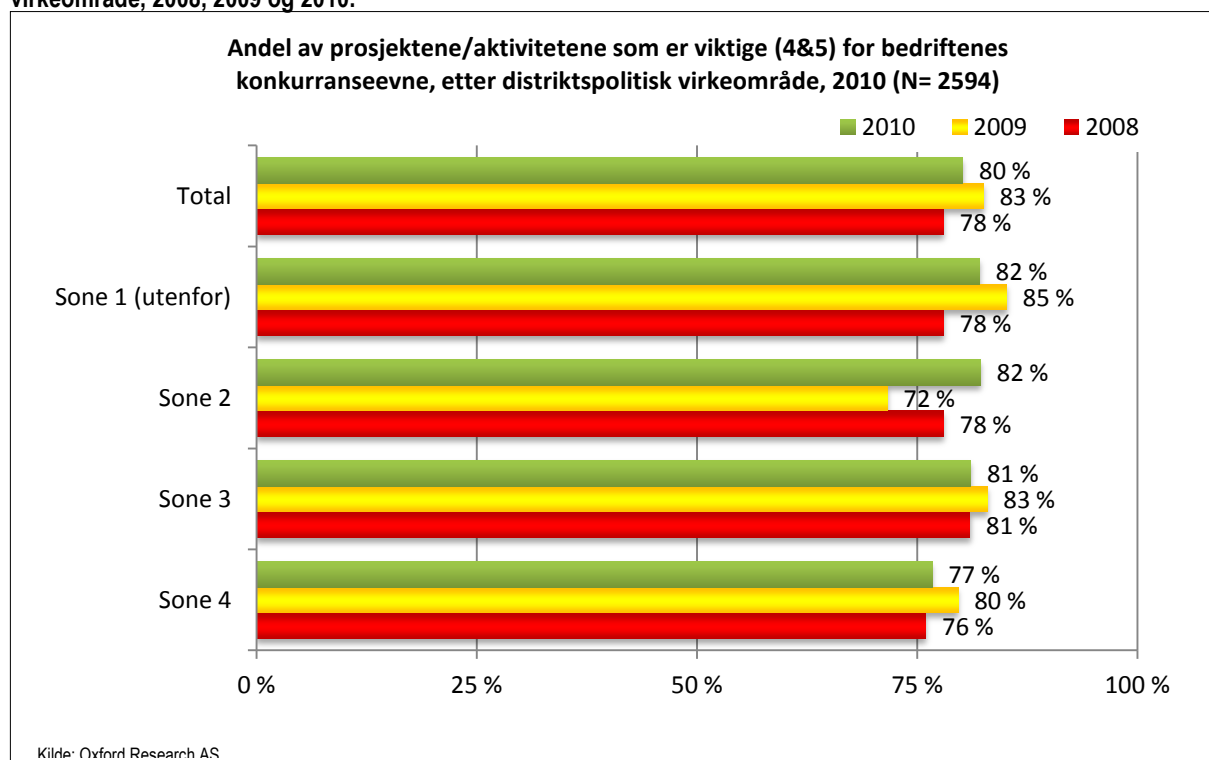
12.3.1.3 Konkurranssevne etter distriktpolitisk virkeområde

Å skape et konkurransedyktig næringsliv i hele landet, er blant oppgavene til Innovasjon Norge. Det er derfor viktig å se resultatene på spørsmålet ut fra distriktpolitiske virkeområder. I Figur 53 vises andelen prosjekter som er viktige (skår 4 og 5) for bedriftenes konkurransevne etter distriktpolitisk virkeområde. Resultatene viser at prosjektene har større betydning for bedriftene utenfor virkeområdet enn de har for bedriftene innenfor, men denne forskjellen er ikke stor. Forskjellene er derimot større innad innenfor virkeområdet. Dette er en endring fra 2008, da det ikke ble funnet forskjeller ut fra denne bakgrunnsvariabelen. Det er vanskelig å si noe sikkert om hva denne endringen kan skyldes, men sammen-

lignet med 2008 var det en betydelig økning i Innovasjon Norges bevilgninger i fjor. Dette har ført til at det har skjedd visse endringer i hvem som har fått støtte.

Dyperegående analyser viser at det ikke er store forskjeller i denne indikatoren dersom vi ser på ulike sentralitetsmål. Vi finner imidlertid tydelige forskjeller når vi ser nærmere på hvilke næringer bedriftene befinner seg i. Viktigheten for bedriftenes konkurransevne er klart størst for bedrifter innen industrien og tjenesteytende næringer sammenlignet med primærnærings- og bygg- og anleggsbedrifter. Dette forholdet gjenspeiles også i at betydningen er langt høyere for såkalte kompetanseintensive enn for lite og mindre kompetanseintensive bedrifter.

Figur 53: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens konkurransevne etter distriktpolitisk virkeområde, 2008, 2009 og 2010.

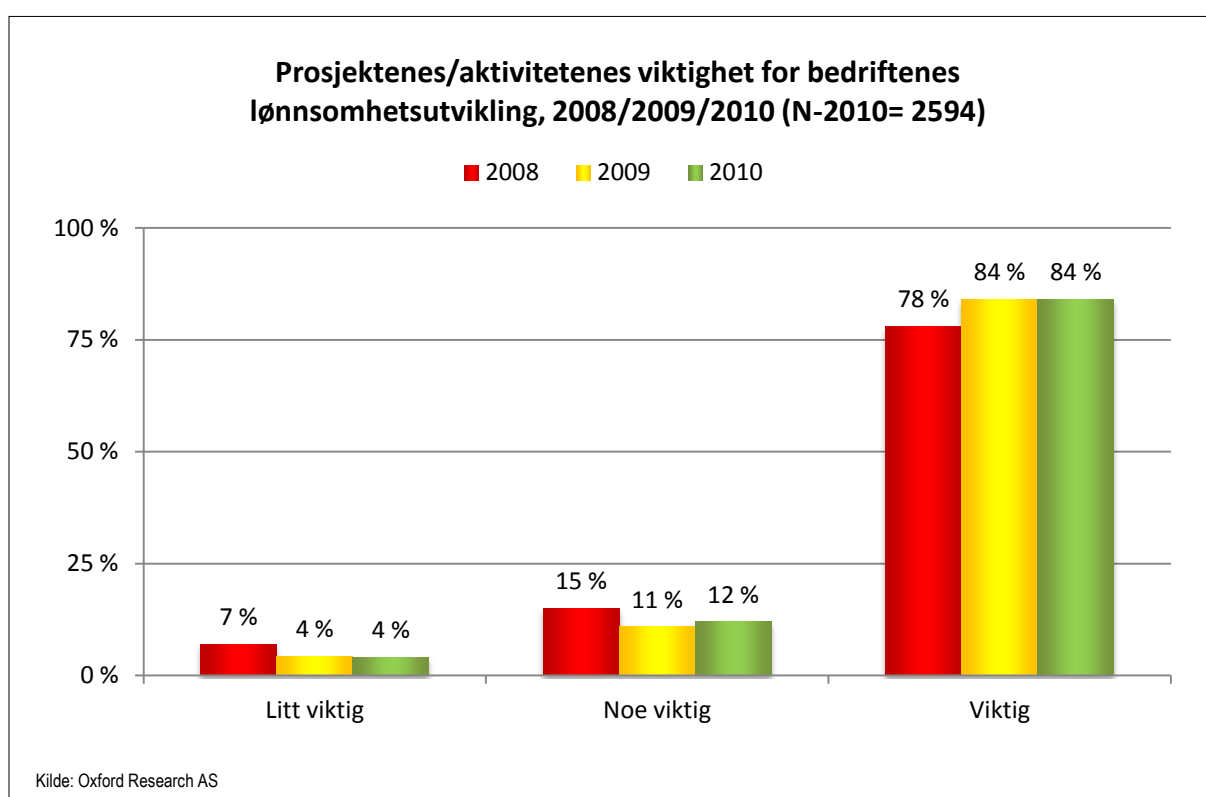
12.3.2 Viktighet for lønnsomhetsutvikling

Innovasjon Norges skal fremme lønnsom næringsutvikling i hele landet. I dette kapittelet belyser vi i hvilken grad Innovasjon Norge forventes å bidra til lønnsomme prosjekter og hvorvidt dette skjer i hele landet.

Figur 54 viser andelen prosjekter/aktiviteter som vil være henholdsvis lite viktige (skår 1 og 2), middels viktige (skår 3) og viktige (skår 4 og 5) for bedriftenes lønnsomhetsutvikling. Prosjektene har totalt sett

stor betydning for bedriftenes lønnsomhetsutvikling. 84 prosent av prosjektene er viktige for dette, 11 prosent middels viktige og 4 prosent lite viktige. Dette betyr at resultatene praktisk talt er uendret fra fjoråret, men dersom vi sammenligner 2008-kullet, har andelen prosjekter som er viktige for lønnsomhetsutviklingen økt med 6 prosentpoeng. Dermed ser vi at Innovasjon Norge også i årets undersøkelse spiller en meget viktig rolle for bedriftenes lønnsomhetsutvikling gjennom støtte til prosjekter.

Figur 54: Prosjektenes/aktivitetenes viktighet for bedriftenes lønnsomhetsutvikling, 2008-2010.

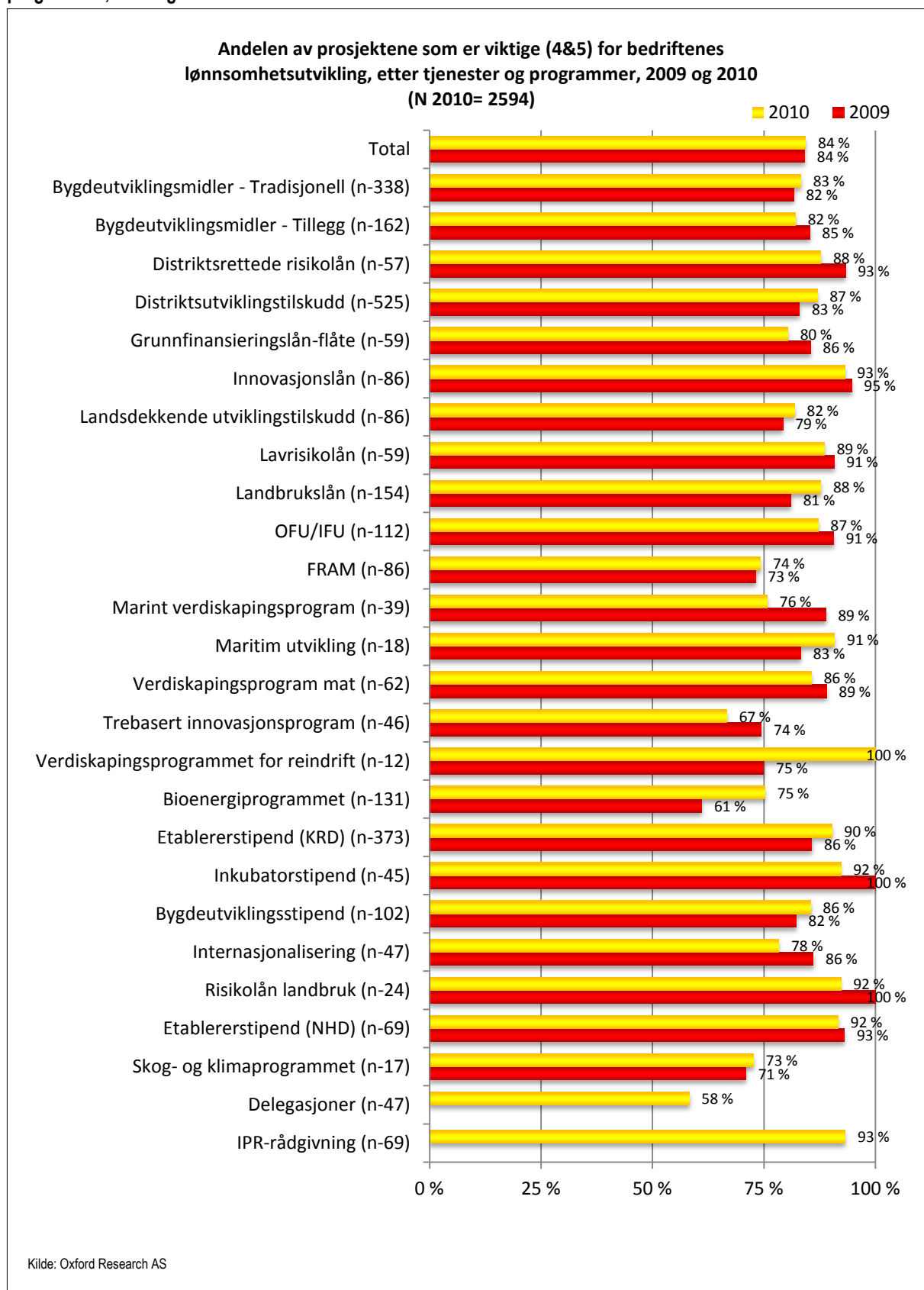
12.3.2.1 Lønnsomhetsutvikling etter tjeneste og program

I Figur 55 illustreres det hvorvidt det er variasjoner mellom tjenestene og programmene når det gjelder andelen prosjekter som vil være viktige (skår 4 og 5) for bedriftenes lønnsomhetsutvikling. På et overordnet nivå er det stor variasjon i resultatene, men variasjonen er primært knyttet til noen tjenester og programmer. Prosjektene har størst betydning for lønnsomhetsutviklingen for Verdiskapingsprogrammet for reindrift (100 prosent), IPR-rådgivning og Innovasjonslån (begge 93 prosent), mens det de har

minst betydning for Trebasert innovasjonsprogram (67 prosent) og Delegasjoner (58 prosent).

Ser en på de ulike hovedtypene av tjenester og programmer, er det slik at prosjekter innen Stipendttjenester og Lånetjenester forventes å ha størst betydning for bedriftens lønnsomhetsutvikling, mens Programmene har lavest betydning. Dette kan blant annet skyldes forskjeller i gjennomsnittlig innvilget beløp, og ulike prosjektformål. Ofte er Programmene mer rettet inn mot utvikling av nettverk, kompetanse og innovasjon.

Figur 55: Andelen av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens lønnsomhetsutvikling etter tjenester og programmer, 2009 og 2010.

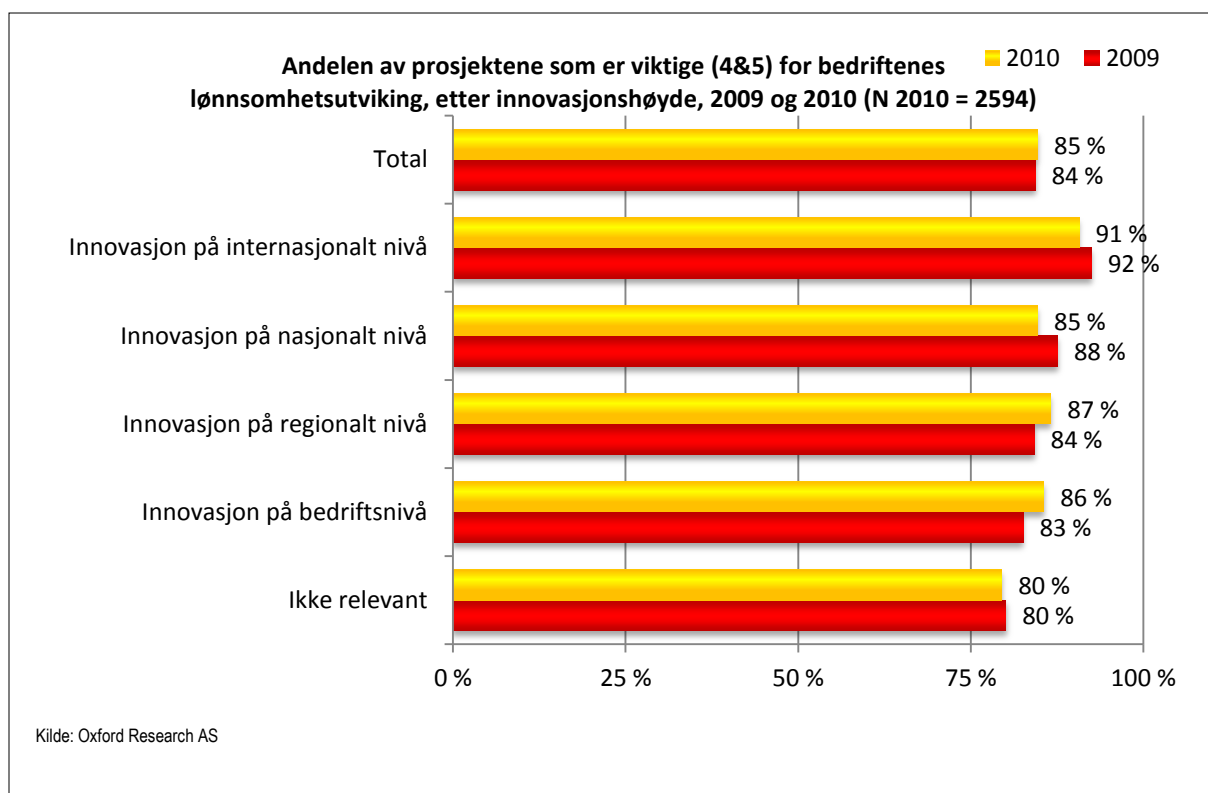

12.3.2.2 Lønnsomhetsutvikling etter innovasjonshøyde

Det er vanlig å anta at de prosjektene som har den største innovasjonshøyden har det største økonomiske potensialet. For å få noen foreløpige indikasjoner på om dette er tilfelle, har vi sett nærmere på om det er slik at de prosjektene som har den største innovasjonshøyden, også har størst betydning for bedriftenes lønnsomhetsutvikling. Resultatene i

Figur 56 viser at det er en mindre klar sammenheng mellom innovasjonshøyden og betydningen for lønnsomhetsutviklingen enn for konkurranseevnen. Det er de prosjektene som kan betegnes som Innovasjon på Internasjonalt nivå (91 prosent) og Innovasjon på regionalt nivå (87 prosent) som har størst betydning, mens de som har minst betydning er de hvor innovasjonshøyde ikke er relevant (80 prosent).

Figur 56: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens lønnsomhetsutvikling etter innovasjonshøyde, 2009 og 2010.

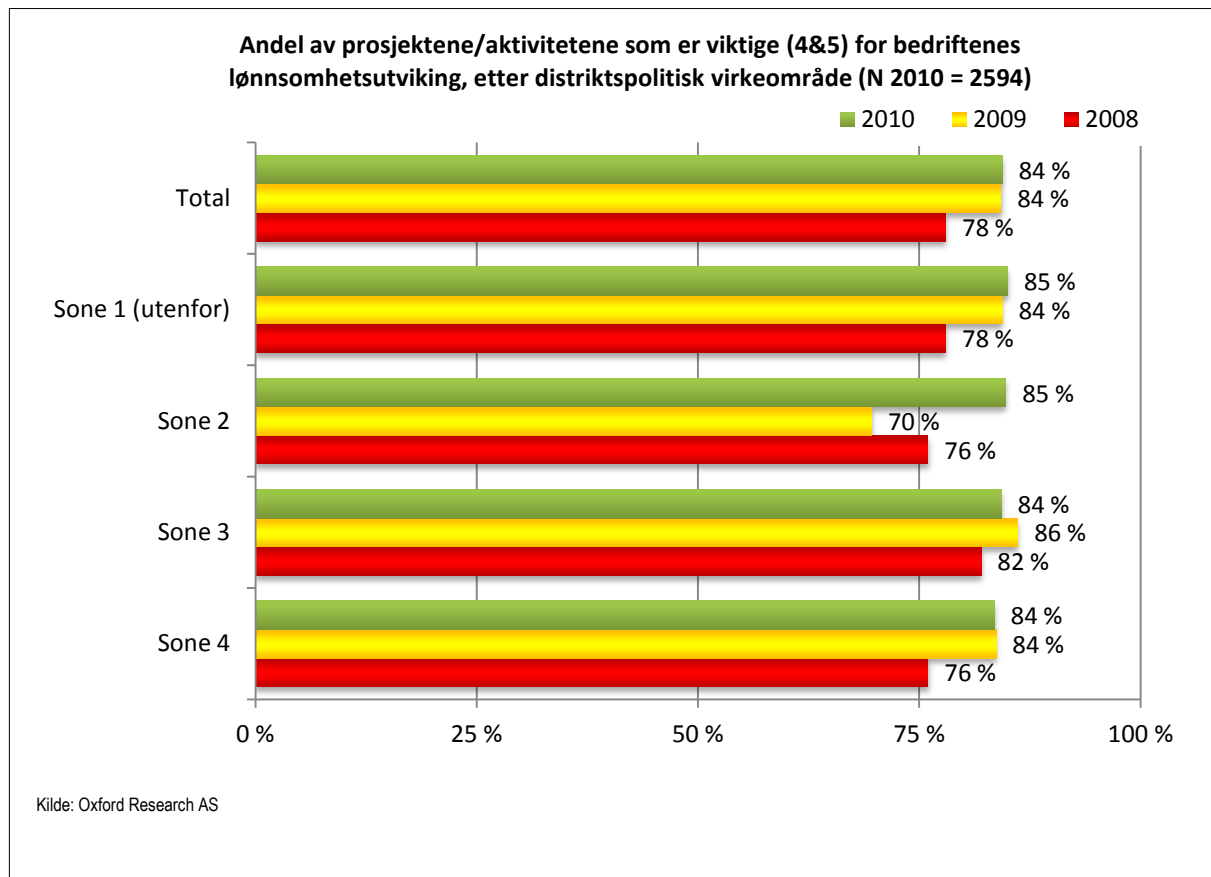

12.3.2.3 Lønnsomhetsutvikling etter distriktpolitisk virkeområde

Vi har også sett nærmere på i hvilken grad det er variasjoner i andelen prosjekter som er viktige (skår 4 og 5) for bedriftenes lønnsomhetsutvikling ut fra distriktpolitisk virkeområde. Dette illustreres i Figur 57. Resultatene viser at prosjektene har nøyaktig den samme betydningen for lønnsomhetsutviklingen

innenfor som utenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Det er heller ingen forskjeller internt i virkeområdet. Dette er akkurat samme funn som i 2008- og 2009-kullet. Dette innebærer at en kan si at Innovasjon Norge gir viktige bidrag i forhold til å fremme en lønnsom næringsutvikling i hele landet.

Figur 57: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens lønnsomhetsutvikling etter distriktspolitisk virkeområde, 2008, 2009 og 2010.

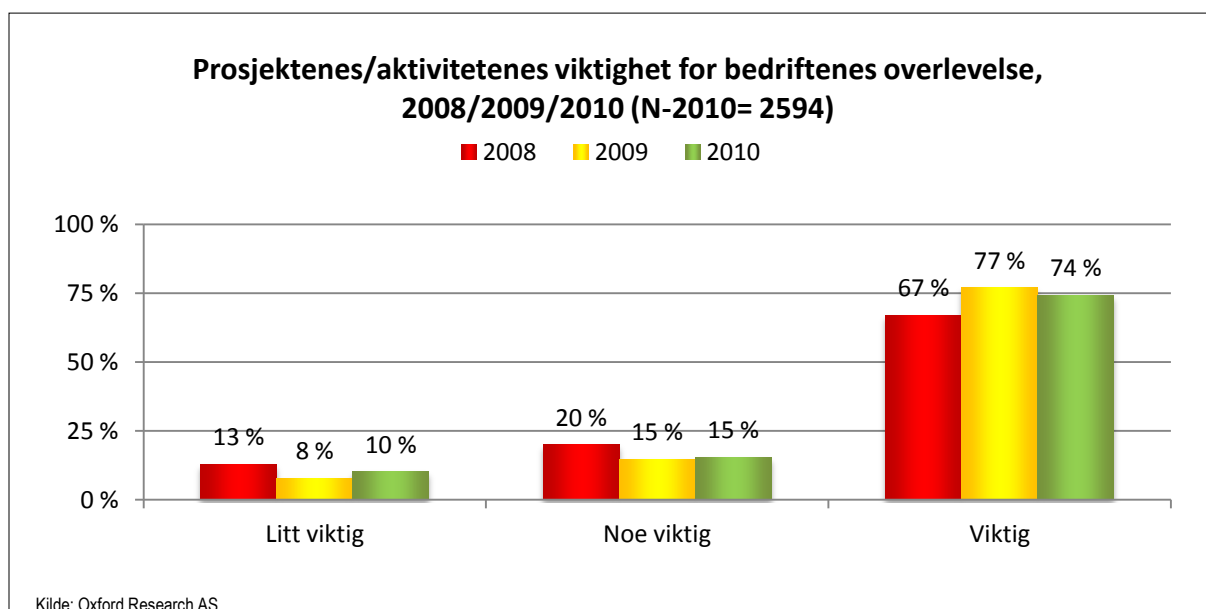
12.3.3 Viktighet for overlevelse

En av Innovasjon Norges målsetninger er at organisasjonen skal bidra til å skape mer robuste bedrifter. Robuste bedrifter overlever. Derfor er betydningen for bedriftens overlevelse en god indikator på om Innovasjon Norge velger de rette prosjektene og når sine mål.

I Figur 58 vises det hvor stor andel av prosjektene/aktivitetene som vil være henholdsvis lite viktige (skår 1 & 2), middels viktige (skår 3) og viktige (skår 4 & 5) for bedriftens overlevelse. Prosjektene har

totalt sett stor betydning for bedriftens overlevelse. Dette illustreres gjennom at 74 prosent av prosjektene er viktige i forhold til overlevelse, 15 prosent middels viktige og 10 prosent lite viktige. Disse resultatene innebærer at prosjektenes betydning for overlevelsen har falt med 3 prosentpoeng fra 2009-kullet. Denne verdien er likevel godt over nivået for 2008-undersøkelsen, der prosjektenes/aktivitetenes betydning for bedriftens overlevelse ble målt til 67 prosent som svarte viktig (skår 4 & 5).

Figur 58: Prosjektenes/aktivitetenes viktighet for bedriftens overlevelse, 2008-2010.

12.3.3.1 Overlevelse etter tjeneste og program

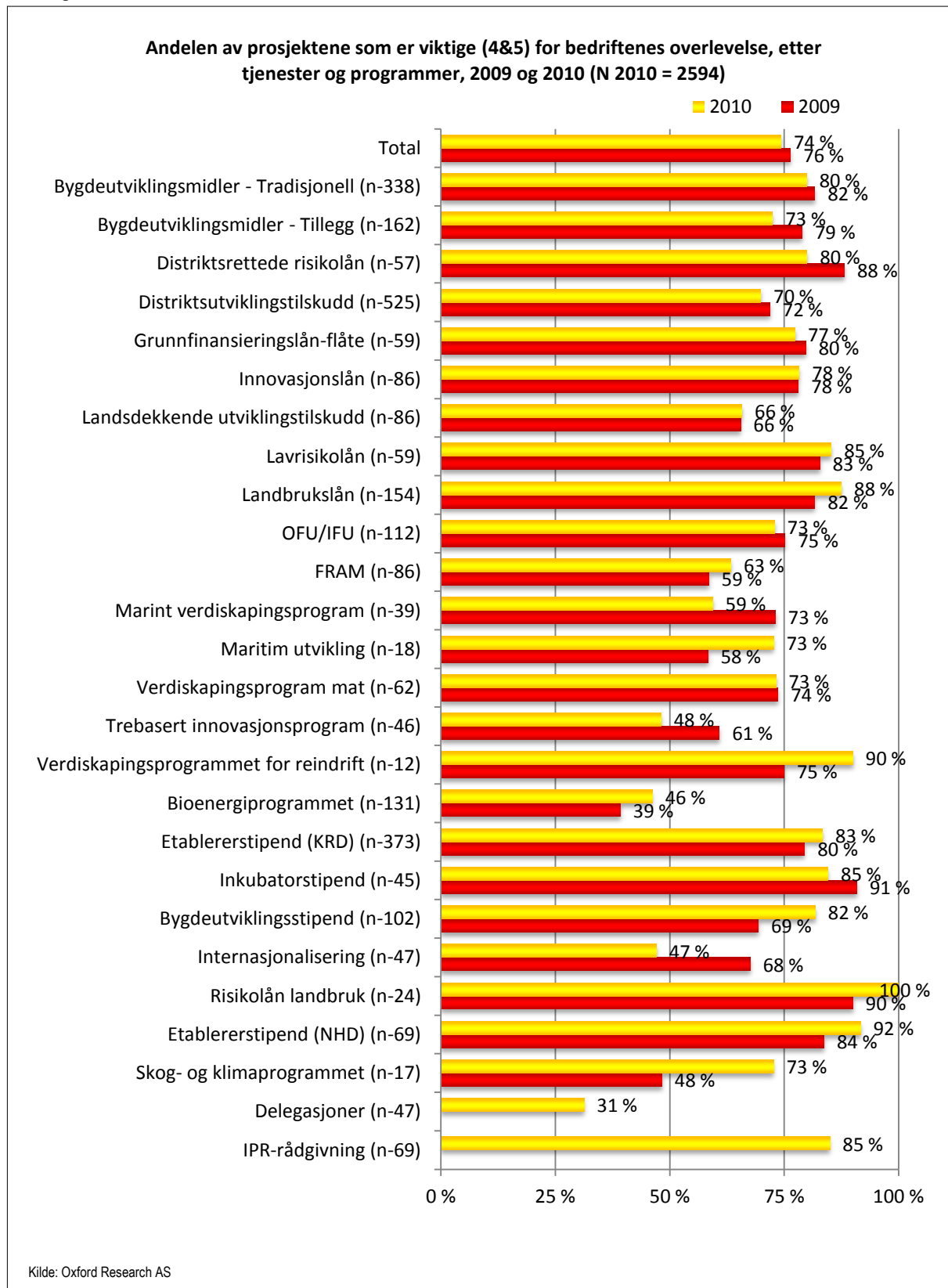
De ulike tjenestene og programmene har ulik innretning og ulike formål. Vi har derfor sett nærmere på hvorvidt det er variasjoner mellom dem når det gjelder andelen prosjekter som er viktige (skår 4 og 5) for bedriftens overlevelse. Dette illustreres nærmere i Figur 59.

Det er stor variasjon i resultatene mellom de ulike tjenestene og programmene. Prosjektene har størst betydning for overlevelse blant virksomheter som har mottatt Risikolån landbruk (100 prosent), Etablererstipend (NHD) (92 prosent) og Verdiskapingsprogrammet for reindrift (90 prosent), mens de har minst betydning for de som har deltatt i Bioenergi-programmet (46 prosent) og Delegasjoner (31 prosent). Dette er ikke overraskende når en tar tjenestenes formål i betraktning. For eksempel er de virk-

somhetene som deltar i programmene bedrifter som i stor grad har utviklings- og vekstambisjoner i utgangspunktet. Overlevelse er da i stor grad et tilbakelagt stadium på kort og mellomlang sikt.

Som nevnt i tidligere undersøkelser er det en viss sammenheng mellom prosjektstørrelse og betydningen for overlevelse. Dette gir seg også utslag når det kommer til tjeneste- og prosjekttypene. De som skårer klart lavest er Programmene (61 prosent), mens det er relativt små forskjeller mellom Tilskuddstjenestene (75 prosent), Lånetjenestene og Stipendene (begge 84 prosent). Dette virker rimelig når en tar i betraktning hva som er formålet med Programmene samt det gjennomsnittlige økonomiske tilsagnet som bevilges gjennom dem.

Figur 59: Andelen av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens overlevelse etter tjenester og programmer, 2009 og 2010.

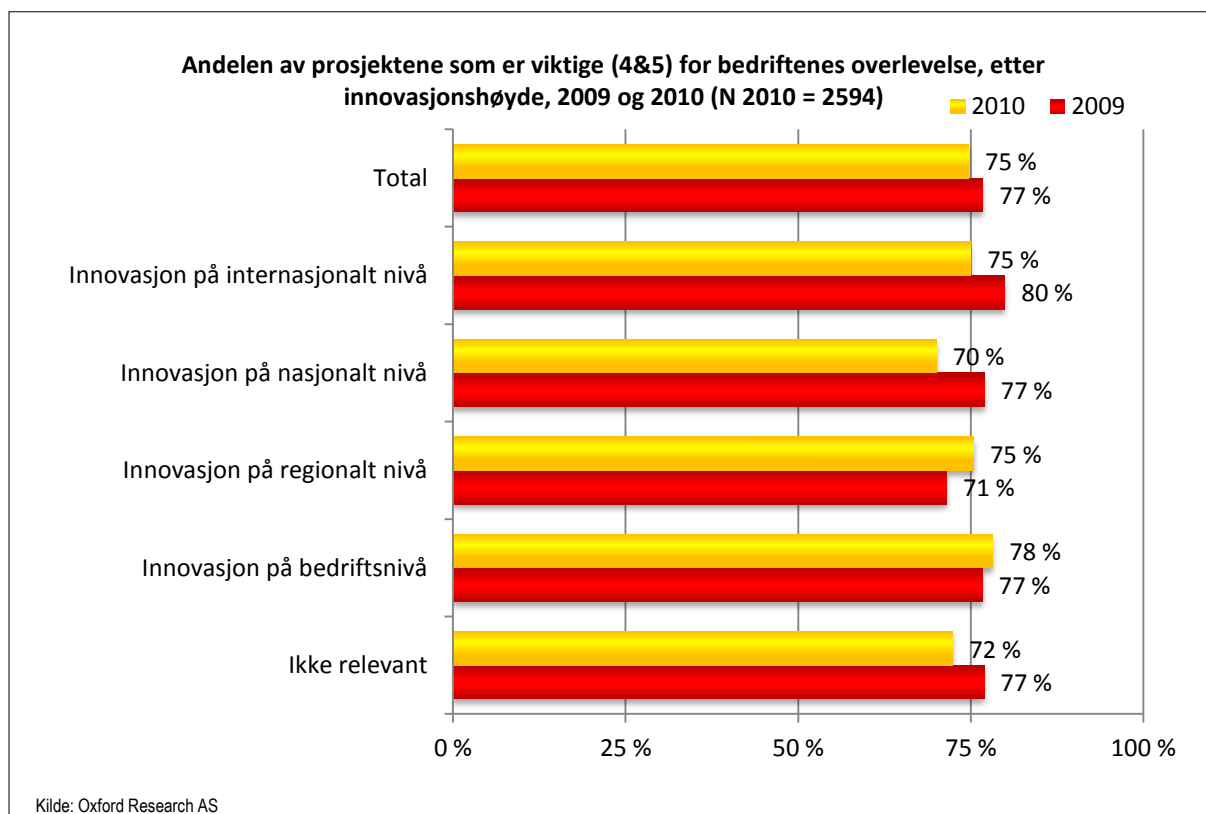

12.3.3.2 Overlevelse etter innovasjonshøyde

I Figur 60 belyser vi i hvilken grad det er en sammenheng mellom prosjektenes innovasjonshøyde og deres bidrag til overlevelse. Resultatene viser at det ikke er noen slik sammenheng. De mest innovative prosjektene bidrar i like stor grad til overlevelse som

de minst innovative. Dette virker rimelig. Formålet med de mest innovative prosjektene er primært å bidra til bedret konkurranseevne og økt lønnsomhet, ikke overlevelse.

Figur 60: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens overlevelse etter innovasjonshøyde, 2009 og 2010.

12.3.3.3 Overlevelse etter distriktpolitisk virkeområde

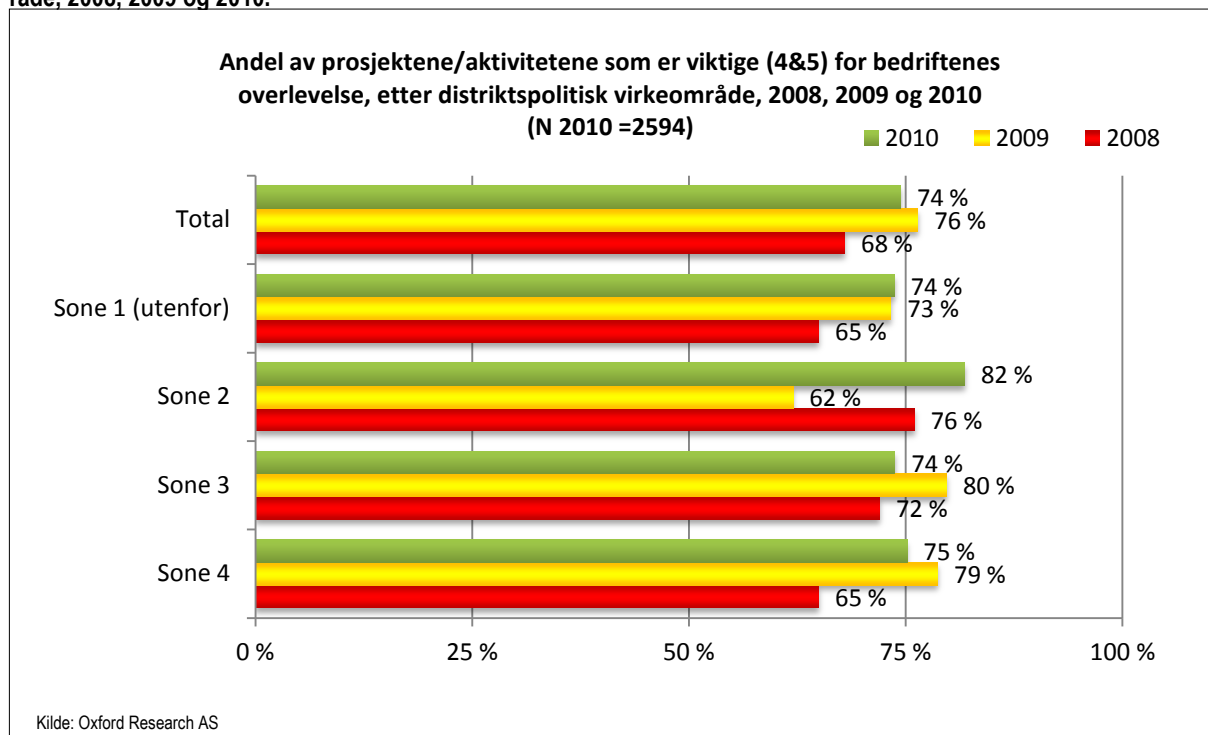
Et av de underliggende forhold som inndelingen i distriktpolitiske virkeområder baserer seg på, er ulike rammebetingelser for bedrifter ut fra geografisk lokalisering. I utgangspunktet kunne man dermed anta at 1) det er vanskeligere for bedrifter innen sone 3 og IV å overleve og at derfor 2) burde prosjekter igangsatt av bedrifter i disse områdene oftere være viktige for bedriftens overlevelse.

I Figur 61 vises det i hvilken grad det er variasjoner mellom bedriftene ut fra distriktpolitisk virkeområde når det gjelder andelen prosjekter som er viktige (skår 4 og 5) for overlevelse. Resultatene viser at prosjektene har større betydning for overlevelse

innenfor det distriktpolitiske virkeområdet enn utenfor. I årets undersøkelse er overlevelse den indikatoren for økonomisk bærekraft som viser størst og signifikant forskjell mellom bedrifter innenfor og utenfor virkeområdet. Dette gir indikasjoner på at Innovasjon Norge spiller en viktig rolle i forhold til å bidra til næringsutvikling i distriktene.

Videre viser årets undersøkelse at det er særlig for bedrifter i Sone 2 at prosjektene/aktivitetene som forventes å bidra til bedriftenes overlevelse. Dypere analyser viser at dette gjelder bedrifter i spredtbygde områder, nærmere bestemt i omlandskommuner i storbyregioner. Dette gjelder uavhengig av hvilke næringer bedriftene tilhører.

Figur 61: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens overlevelse etter distriktpolitisk virkeområde, 2008, 2009 og 2010.

12.3.3.4 Registerdatabasert analyse av selskapsstatus

I forbindelse med årets førundersøkelse er det gjennomført en analyse av statusen til samtlige bedrifter i populasjonen. Denne gjennomføres ved å sjekke status for bedrifter som ikke har besvart undersøkelsen opp mot Foretaksregisteret ved hjelp av tjenesten Profforvalt. Slike bedrifter kan enten være aktive, konkurs, oppløst, oppløst for fusjon, slettet, inaktiv, eller i faresonen. Sistnevnte kategori fremkommer ved at det i Profforvalt er lagt inn anmerkninger på bedrifter som har høy risiko for konkurs. En begrensning i denne analysen er at slik informasjon sjeldent foreligger for enkeltperson-

foretak eller andre personlige selskapsformer. Rundt halvparten av bedriftene eller personene i utvalget for årets undersøkelse har slike organisasjonsformer. Denne analysen er en videreutvikling av overlevelsesanalysen som ble innført i førundersøkelsen 2009 og som denne, inkluderes også de bedriftene som er rapportert oppløst eller nedlagt, er gått konkurs eller ikke lenger har noen drift i avsnitt 3.6. Dette betyr at vi har som implisitt antagelse at alle bedrifter som besvarer undersøkelsen og som ikke angir at de enten er oppløst eller nedlagt, er gått konkurs eller at de ikke lenger har noen drift, faktisk har drift. Resultatene fra denne analysen er fremstilt i Tabell 54.

Tabell 54: Selskapsstatus per november 2011 for bedrifter og personer i utvalget for førundersøkelsen 2010.

Status for selskapet i Foretaksregisteret per november 2010	Andel	Totalt
Aktivt	92,70 %	4039
Konkurs	0,53 %	23
Oppløst	0,23 %	10
Oppløst for fusjon	0,21 %	9
Slettet	0,07 %	3
Inaktivt	0,02 %	1
Aktivt, men i faresonen	4,91 %	214
Ukjent firmastatus	1,33 %	58
Totalt	100,00 %	4357

Kilde: Oxford Research AS

I det videre vil vi se nærmere på de bedriftene som enten er gått konkurs, er blitt oppløst, er oppløst for fusjon, har blitt slettet, er rapportert inaktive, er aktive, men i faresonen samt de som har ukjent firmastatus per november 2011. Disse statusene sett

i sammenheng med tjenestene og programmene som bedriftene har mottatt eller deltatt i, er fremstilt i neste tabell. Her er statusen oppløst for fusjon også vist, men overlevelsesraten er beregnet uten å ta hensyn til denne kategorien.

Tabell 55: Selskapsstatus per november 2011 for bedrifter og personer i utvalget for førundersøkelsen 2010, etter tjeneste og program.

Status for selskapet i Foretaksregisteret per november 2011	Aktivt	Konkurs	Oppløst	Oppløst for fusjon	Slettet	Inaktivt	Aktivt, men i faresonen	Ukjent firma-status	N	Overlevelsesrate	Andel i faresonen
Bygdeutviklingsmidler - Tradisjonell	533							9	542	100 %	0 %
Bygdeutviklingsmidler - Tillegg	238		1				1	2	242	99,6 %	0 %
Distriktsrettede risikolån	80	4					9	1	94	95,7 %	10 %
Distriktsutviklingstilskudd	638	9	4	2			59		712	98,2 %	8 %
Grunnfinansieringslån-flåte	115			2			13	3	133	100 %	10 %
Innovasjonslån	103						6		109	100 %	6 %
Landsdekkende utviklingstilskudd	125						10		135	100 %	7 %
Lavrisikolån	81						9		90	100 %	10 %
Landbrukslån	244						2	3	249	100 %	1 %
OFU/IFU	147	2		2			17		168	98,8 %	10 %
FRAM	183	6	1				29	2	221	96,8 %	13 %
Marint verdiskapingsprogram	58					1	6		65	98,5 %	9 %
Maritim utvikling	23						2		25	100 %	8 %
Verdiskapingsprogram mat	87						2		89	100 %	2 %
Trebasert innovasjonsprogram	57	1		1			5		64	98,4 %	8 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift	21						1	1	23	100 %	4 %
Bioenergiprogrammet	195						4		199	100 %	2 %
Etablererstipend (KRD)	456	1	2				12	8	479	99,4 %	3 %
Inkubatorstipend	56				2		3	1	62	96,8 %	5 %
Bygdeutviklingsstipend	135				1		1	6	143	99,3 %	1 %
Internasjonalisering	77		1				7		85	98,8 %	8 %
Risikolån landbruk	33								33	100 %	0 %
Etablererstipend (NHD)	80		1				5		86	98,8 %	6 %
Skog- og klimaprogrammet	27						1		28	100 %	4 %
IPR-rådgivning	148			2			5	1	156	100 %	3 %
Delegasjoner	99						5	21	125	100 %	4 %
Total	4039	23	10	9	3	1	214	58	4537	99,2 %	5 %
Kilde: Oxford Research AS											

Som det fremgår av tabellen over, er det forskjeller i bedriftenes status ut fra ulike tjenestene og programmene. Når vi ser på overlevelsesratene, finner vi de laveste for Distriktsrettede risikolån, Inkubatorstipend og FRAM, alle under 97 prosent. Ytterligere seks tjenester og programmer har overlevelsesrater under gjennomsnittet på 99,2 prosent. For 14 av de 26 undersøkte av tjenestene

og programmene finner vi at alle bedriftene som har mottatt støtte gjennom disse fortsatt er aktive.

Når vi ser nærmere på bedrifter som befinner seg i faresonen, d.v.s. at det er en høy risiko for at disse i nærmeste fremtid vil gå konkurs, ser vi også store forskjeller mellom tjenestene og programmene. I størst grad i faresonen finner vi deltagere i Programmene og mottagere av Lånetjenester, mens

mottagere i Stipendttjenester har den laveste andelen. Mest utsatt er deltagerne i FRAM (13 prosent), OFU/IFU (10 prosent), og Marint innovasjonsprogram (9 prosent) samt mottagerne av Lavrisikolån, Grunnfinansieringslån-flåte og Distriktsrettede risikolån (alle 10 prosent).

Dyperegående analyser av overlevelsesrater og de som står i fare for å gå konkurs, viser at det ikke er noen forskjeller knyttet til hvor bedriftene befinner seg, geografi spiller med andre ord ingen rolle her. Derimot ser vi at bedrifter i primærnæringene har langt høyere overlevelsesrater og i mindre grad står i fare for å gå konkurs enn bedrifter i de øvrige næringene. Dette henger selvsagt sammen med at et stort flertall av bedriftene i denne næringen er organisert som personlige selskaper og for denne typen bedrifter foreligger informasjon om konkursfare i langt mindre grad enn for de ansvarlige selskapsformene. Det kan imidlertid ikke utelukkes at det finnes en viss andel inaktive selskaper i primærnæringene som ikke fremkommer i Foretaksregisteret.

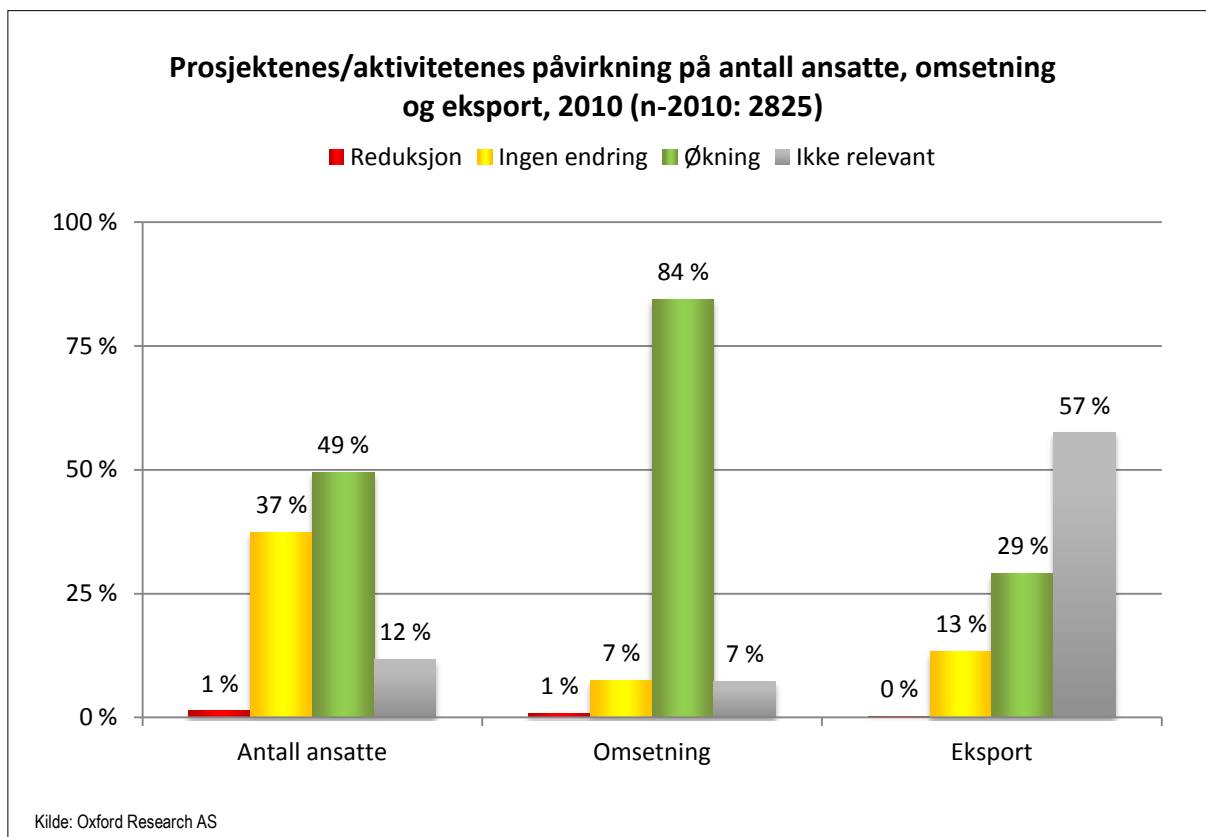
Videre analyser viser at bedrifter som er kategorisert som Knoppskytinger/spinn-offs/reetableringer etter konkurs, i større grad enn for eksempel unge bedrifter eller etablerere enten ikke har overlevd eller står i fare for å gå konkurs. Det samme gjelder

for innovasjonsnivå. Våre resultater viser at innovasjon er forbundet med risiko; jo høyere innovasjonsnivå, desto høyere sannsynlighet for at bedriftene enten ikke har overlevd eller at de står i fare for å gå konkurs. I større grad enn for de andre innovasjonstypene gjelder dette for bedrifter som er engasjert i produkt-/tjenesteinnovasjon og markedsmessig innovasjon.

12.3.4 Endring av ansatte og omsetning

Endring i antall ansatte er ytterligere en indikator som ofte benyttes for å måle nærings- og bedriftsutvikling. I tillegg benyttes ofte omsetning på ulike markeder som en god indikator på konkurranseevne. I førundersøkelsen blir bedriftene bedt om å oppgi deres forventninger til hvordan prosjektet/ aktiviteten vil påvirke antall ansatte, omsetning og eksport de to neste årene. I tidligere undersøkelser har bedriftene blitt bedt om skille mellom omsetning på regionale markeder og nasjonale markeder. I årets undersøkelse er dette skillet fjernet, hvilket medfører at sammenligning med tidligere årganger i forhold til denne indikatoren ikke er hensiktsmessig. Bedriftenes forventninger til hvordan prosjektet/ aktiviteten vil påvirke antall ansatte, omsetning og eksport de to neste årene av dette vises i Figur 62.

Figur 62: Prosjektenes/aktivitetenes påvirkning av antall ansatte, omsetning og eksport, 2010.

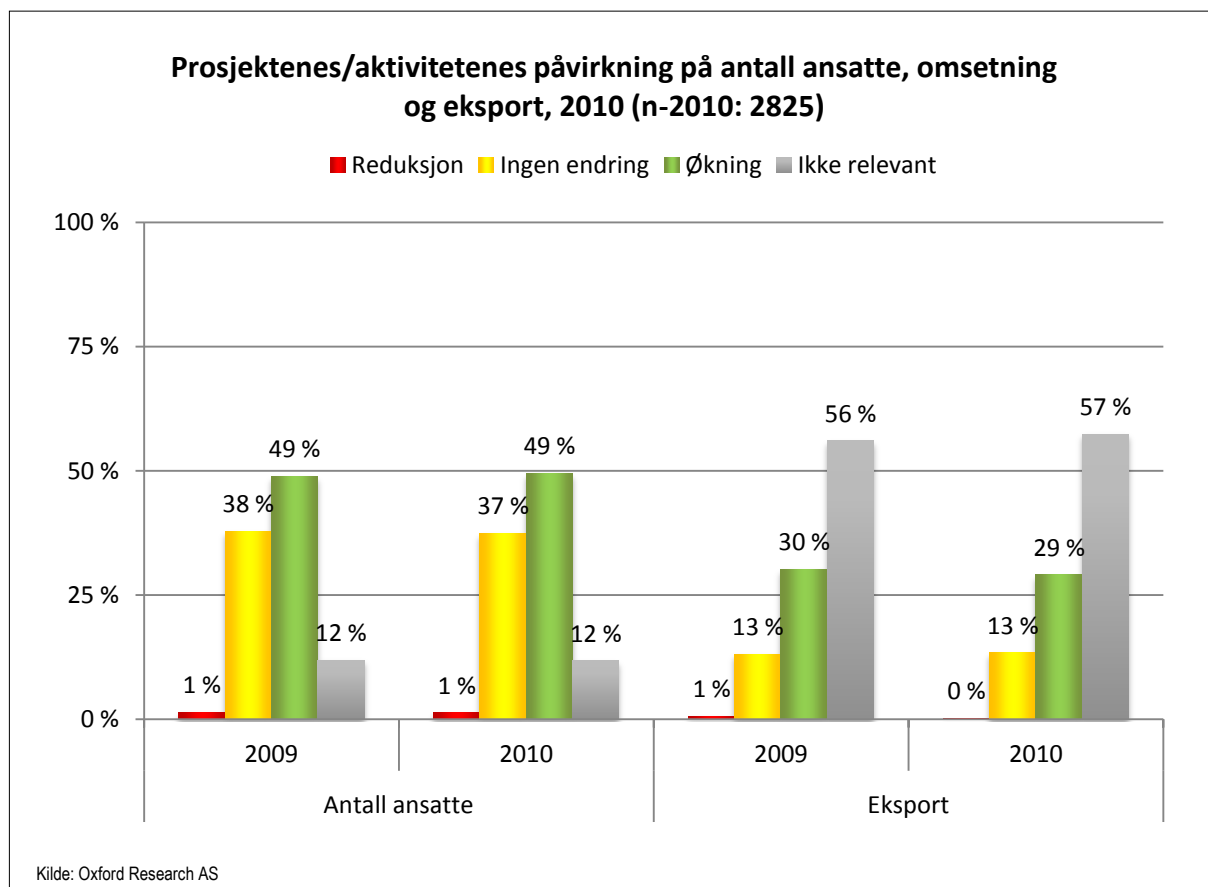

Som i tidligere førundersøkelser er det en svært lav andel (1 prosent) som forventer en reduksjon i antall ansatte som følge av prosjektet. Dette skyldes blant annet at flesteparten av bedriftene er små samt at det er stor andel enkeltpersonforetak blant disse.

Dette gjør det naturlig nok vanskelig å redusere antall ansatte. I hovedtrekk er det slik at prosjektenes/aktivitetene enten ikke vil medføre noen endring i antall ansatte eller medføre en økning. Likeledes er

det så godt som ingen bedrifter som forventer reduksjon i sin omsetning eller eksport. Derimot finner vi at mens hele 84 prosent av bedriftene forventer at omsetningen skal øke de neste to årene som følge av prosjektet/ aktiviteten som ble støttet av Innovasjon Norge, er det kun 29 prosent som forventer en økning av eksporten. I neste figur (Figur 63) viser vi hvordan utviklingen har vært på disse to indikatorene i de to siste førundersøkelsene.

Figur 63: Prosjektenes/aktivitetenes påvirkning av antall ansatte og eksport, 2009 og 2010.

Sammenlignet med resultatene fra 2009 er andelen som forventer at prosjektene skal bidra til flere ansatte uendret (49 prosent). Denne indikatoren holder seg dermed på et stabilt nivå (i 2008-undersøkelsen var den 48 prosent).

Andelen som forventer økt eksport har falt ubetydelig fra 30 prosent i 2009 til 29 prosent i 2010.

Dette er over nivået fra undersøkelsen av 2008-kullet (26 prosent). Det er med andre ord ikke mulig å se noen direkte effekter av finanskrisen for denne indikatoren heller. Dette tyder tvert i mot på at Innovasjon Norge har bidratt til å motvirke effektene av finanskrisen.

Kapittel 13. Kort om hver enkelt tjeneste og program

I det videre vil hver enkelt tjeneste og hvert enkelt program som er med i denne undersøkelsen, presenteres med noen nøkkeltall fra

undersøkelsen. Disse kommenteres kort for hver tjeneste. Nedenfor er disse nøkkeltallene presentert for alle tjenestene samlet.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)		5953,0	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)		0,775
Populasjonen i undersøkelsen i 2010		6707	Antall intervjuer i 2010		2825
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		89 %	Økt kompetanse om produktutvikling		50 %
Teknologiske forskningsmiljøer		9 %	Økt kompetanse om prosessutvikling		40 %
Andre forskningsmiljøer		7 %	Økt kompetanse om markedsutvikling		48 %
Kunde		18 %	Økt kompetanse om strategi		43 %
Leverandør		21 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse		30 %
Konkurrent		3 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi		28 %
Innovasjon Norge		36 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk		42 %
Norges forskningsråd		2 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid		30 %
SIVA		1 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder		32 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent		23 %	Økt kompetanse om eksport		27 %
			Økt kompetanse om immaterielle rettigheter		25 %
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	12 %	24 %	65 %	"De Driftsorienterte"	68 %
2009	12 %	26 %	62 %	"De Utviklingsorienterte"	21 %
2008	15 %	24 %	61 %	"Superinnovatørene"	11 %
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer					
Indikator		2008	2009	2010	
Samarbeid:					
Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med		3,3	3,2	2,9	
Andel prosjekter med samarbeidsbidrag			84 %	75 %	
Kompetanse					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad		3,3	3,1	2,9	
Andel prosjekter med kompetansebidrag			67 %	61 %	
Adferdsendring					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad			3,3	3,0	
Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring			81 %	73 %	
Innovasjon					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad		3,4	3,5	3,0	
Andel prosjekter med bidrag til innovasjon			73 %	68 %	
Overlevelse					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"		67 %	76 %	74 %	
Lønnsomhet					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"		78 %	84 %	84 %	
Konkurranseevne					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"		78 %	83 %	80 %	
Omsetning					
Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten		73 %	75 %	91 %	
Eksport					
Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten		57 %	69 %	68 %	
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)		64 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		53 %

13.2 Bygdeutviklingsmidler – Tradisjonell (BU-midlene)

Bygdeutviklingsmidlene forvaltet av Innovasjon Norge er delt i to hovedgrupper; fylkesvise og sentrale. Hovedvirkeområdet for de *fylkesvise BU-midlene* er investeringer/prosjekter på den enkelte gården eller landbrukstilknyttede virksomheten. Det kan gis støtte til investeringer i driftsbygninger

og til mindre investeringer ved generasjonsskifte innen tradisjonelt landbruk. Kvinner og ungdom er prioriterte målgrupper, og Landbruks- og matdepartementet gir rammer til hvert enkelt fylke. Hovedvirkeområdet for de *sentrale BU-midlene* er bedriftsovergripende utviklingsprosjekter innen landbruk og landbrukstilknyttet virksomhet med interesse for hele eller deler av landet, for eksempel en bransje eller produksjonsgren.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)		1285,9	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)		0,4
Populasjonen i undersøkelsen i 2010		1594	Antall intervjuer i 2010		338
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		79 %	Økt kompetanse om produktutvikling		26 %
Teknologiske forskningsmiljøer		3 %	Økt kompetanse om prosessutvikling		18 %
Andre forskningsmiljøer		4 %	Økt kompetanse om markedsutvikling		18 %
Kunde		6 %	Økt kompetanse om strategi		24 %
Leverandør		26 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse		21 %
Konkurrent		3 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi		17 %
Innovasjon Norge		24 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk		17 %
Norges forskningsråd		0,5 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid		2 %
SIVA		0,5 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder		3 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent		25 %	Økt kompetanse om eksport		1 %
			Økt kompetanse om immaterielle rettigheter		1 %
Addisjonalitet					
	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	19 %	24 %	60 %	"De Driftsorienterte"	92 %
2009	16 %	24 %	61 %	"De Utviklingsorienterte"	7 %
2008	24 %	20 %	56 %	"Superinnovatørene"	1 %
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer					
Indikator			2008	2009	2010
Samarbeid:					
Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med			2,3	2,1	1,6
Andel prosjekter med samarbeidsbidrag				68 %	75 %
Kompetanse					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad			1,3	1,1	1,0
Andel prosjekter med kompetansebidrag				41 %	35 %
Adferdsendring					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad				2,1	1,8
Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring				70 %	60 %
Innovasjon					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad			1,9	1,7	1,5
Andel prosjekter med bidrag til innovasjon				55 %	57 %
Overlevelse					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"			77 %	82 %	80 %
Lønnsomhet					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"			76 %	82 %	83 %
Konkurranseevne					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"			76 %	76 %	70 %
Omsetning					
Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten			69 %	67 %	89 %
Eksport					
Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten			15 %	5 %	15 %
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)		50 %			42 %

13.3 Bygdeutviklingsmidler – Tillegg

Bygdeutviklingsmidlene forvaltet av Innovasjon Norge er delt i to hovedgrupper; fylkesvise og sentrale. Hovedvirkeområdet for de *fylkesvise BU-midlene* er investeringer/prosjekter på den enkelte gården eller landbrukstilknyttete virksomheten. I motsetning til de tradisjonelle Bygdeutviklingsmidlene (12.1), kan det gjennom denne ordningen gis støtte til investeringer i tilleggsnæringer, samt

etablererstipend, bedriftsutvikling og investeringer for ny næringsutvikling. Kvinner og ungdom er prioriterte målgrupper, og Landbruks- og matdepartementet gir rammer til hvert enkelt fylke. Hovedvirkeområdet for de *sentrale BU-midlene* er bedriftsovergripende utviklingsprosjekter innen landbruk og landbrukstilknyttet virksomhet med interesse for hele eller deler av landet, f.eks en bransje eller produksjonsgren.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	157,6	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,23		
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	430	Antall intervjuer i 2010	162		
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel		
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	81 %	Økt kompetanse om produktutvikling	43 %		
Teknologiske forskningsmiljøer	2 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	30 %		
Andre forskningsmiljøer	3 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	42 %		
Kunde	9 %	Økt kompetanse om strategi	31 %		
Leverandør	8 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	19 %		
Konkurrent	6 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	11 %		
Innovasjon Norge	31 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	34 %		
Norges forskningsråd	.	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	11 %		
SIVA	1 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	15 %		
Bedriftsrådgiver/-konsulent	16 %	Økt kompetanse om eksport	7 %		
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	7 %		
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	10 %	23 %	60 %	"De Driftsorienterte"	92 %
2009	16 %	27 %	58 %	"De Utviklingsorienterte"	18 %
2008	9 %	34 %	58 %	"Superinnovatørene"	1 %
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer					
Indikator		2008	2009	2010	
Samarbeid:					
Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med		3,2	3,2	3,2	
Andel prosjekter med samarbeidsbidrag			90 %	85 %	
Kompetanse					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad		2,7	2,2	2,0	
Andel prosjekter med kompetansebidrag			65 %	59 %	
Adferdsendring					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad			2,9	2,6	
Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring			75 %	76 %	
Innovasjon					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad		3,3	3,0	2,4	
Andel prosjekter med bidrag til innovasjon			55 %	68 %	
Overlevelse					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"		62 %	79 %	73 %	
Lønnsomhet					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"		73 %	86 %	82 %	
Konkurranseevne					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"		75 %	82 %	76 %	
Omsetning					
Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten		82 %	80 %	94 %	
Eksport					
Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten		19 %	62 %	38 %	
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)		59 %		40 %	

13.4 Distriktsrettede risikolån

Distriktsrettede risikolån kan benyttes til de aller fleste prosjekter og investeringer rettet mot ny-etablering, nyskaping, omstilling og utvikling. Risikolån kan ikke finansiere løpende driftsutgifter. Lånene dekker normalt den mest risikoutsatte delen av lånefinansieringen; toppfinansieringen.

Risikolån skal normalt sikres ved pant i låntakers aktiva med prioritet etter langsiktige lån fra andre banker. Mindre lån kan også gis uten sikkerhet. Avdragstiden tilpasses formålet med lånet, og renten ligger noe over renten på kommersielle lån. Risikolånene skal vanligvis ikke utgjøre mer enn 50 prosent av det aktuelle kapitalbehov hos låntaker.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	370,9	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	2,8
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	128	Antall intervjuer i 2010	57

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	92 %	Økt kompetanse om produktutvikling	61 %
Teknologiske forskningsmiljøer	12 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	52 %
Andre forskningsmiljøer	8 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	55 %
Kunde	30 %	Økt kompetanse om strategi	34 %
Leverandør	21 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	39 %
Konkurrent	2 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	34 %
Innovasjon Norge	35 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	51 %
Norges forskningsråd	.	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	29 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	30 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	15 %	Økt kompetanse om eksport	21 %
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	10 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	12 %	28 %	60 %	"De Driftsorienterte"	56 %
2009	6 %	29 %	65 %	"De Utviklingsorienterte"	32 %
2008	5 %	21 %	74 %	"Superinnovatørene"	13 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2008	2009	2010
Samarbeid: Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med Andel prosjekter med samarbeidsbidrag	3,8	3,6 89 %	3,5 87 %
Kompetanse Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad Andel prosjekter med kompetansebidrag	4,5	4,1 75 %	3,5 79 %
Adferdsendring Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring		5,0 86 %	3,5 85 %
Innovasjon Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad Andel prosjekter med bidrag til innovasjon	5,1	4,0 86 %	4,0 77 %
Overlevelse Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"	77 %	88 %	80 %
Lønnsomhet Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"	98 %	93 %	88 %
Konkurranseevne Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"	85 %	91 %	88 %
Omsetning Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten	72 %	89 %	92 %
Eksport Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten	74 %	80 %	58 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	67 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	61 %
---	------	---	------

13.5 Distriktsutviklingstilskudd

Distriktsutviklingstilskudd kan benyttes i nærmere definerte distriktsutviklingsområder. Tilskudd kan gis til bedriftsutviklingsprosjekter (myke investeringer) og i noen grad til delfinansiering av fysiske investeringer. Det legges vekt på at tilskuddene bidrar til nyskaping og omstilling, og gode innovative prosjekter med internasjonale vekstmuligheter er spesielt høyt

prioritert. Distriktsutviklingstilskudd skal nyttes til delfinansiering av samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter som er viktige for å nå distriktpolitiske mål, og som ikke ville blitt realisert i samme grad uten offentlige lån og/eller tilskudd. Prosjekter med stor innovasjonsgrad og nyetableringer er høyest prioritert når det gjelder investeringstilskudd til fysiske investeringer. Det gis ikke tilskudd til normale utskiftninger, moderniserings- eller vedlikeholdsinvesteringer.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	449,3	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,37
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	1086	Antall intervjuer i 2010	525
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	89 %	Økt kompetanse om produktutvikling	61 %
Teknologiske forskningsmiljøer	11 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	47 %
Andre forskningsmiljøer	8 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	61 %
Kunde	20 %	Økt kompetanse om strategi	52 %
Leverandør	19 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	33 %
Konkurrent	3 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	30 %
Innovasjon Norge	41 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	50 %
Norges forskningsråd	3 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	34 %
SIVA	2 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	41 %
Bedriftsrådgiver/konsulent	26 %	Økt kompetanse om eksport	32 %
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	22 %
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2010	9 %	23 %	68 %
2009	6 %	28 %	66 %
2008	8 %	30 %	62 %
Prosentfordeling i de tre klyngegruppene			
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2008	2009	2010
Samarbeid: Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med Andel prosjekter med samarbeidsbidrag	3,8 96 %	3,9 96 %	3,7 91 %
Kompetanse Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad Andel prosjekter med kompetansebidrag	4,6	4,0 86 %	4,0 81 %
Adferdsendring Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring		4,2 87 %	3,9 86 %
Innovasjon Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad Andel prosjekter med bidrag til innovasjon	4,8	4,8 91 %	4,3 84 %
Overlevelse Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"	64 %	72 %	70 %
Lønnsomhet Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"	82 %	83 %	87 %
Konkurranseevne Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"	83 %	85 %	88 %
Omsetning Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten	80 %	82 %	94 %
Eksport Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten	68 %	68 %	71 %
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	70 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	60 %

13.6 Grunnfinansiering - flåte

Låneordningen brukes til delfinansiering av investeringer i fartøy og til kvotekjøp. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånet med pant i fartøy. Flåtelån er kommersielle lån som gis på vanlige markedsmessige betingelser. Lånene har en rente som er konkurransedyktig i markedet. Løpetiden er

tilpasset avskrivningstiden. Låntager kan velge mellom flytende rente eller binding av renten til en nærmere spesifisert periode. Flåtelån gis som et alternativ til ordinære banklån eller som et supplement til annen bankfinansiering. Det kreves sikkerhet for lånene som normalt skal gi Innovasjon Norge full dekning ved realisering.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	830,4	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	3,8
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	156	Antall intervjuer i 2010	59

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	77 %	Økt kompetanse om produktutvikling	29 %
Teknologiske forskningsmiljøer	5 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	27 %
Andre forskningsmiljøer	8 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	16 %
Kunde	5 %	Økt kompetanse om strategi	17 %
Leverandør	8 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	17 %
Konkurrent	3 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	24 %
Innovasjon Norge	56 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	23 %
Norges forskningsråd	3 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	6 %
SIVA	3 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	6 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	14 %	Økt kompetanse om eksport	6 %
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	12 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	27 %	25 %	49 %	"De Driftsorienterte"	94 %
2009	36 %	16 %	48 %	"De Utviklingsorienterte"	6 %
2008	55 %	13 %	43 %	"Superinnovatørene"	.

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2008	2009	2010
Samarbeid: Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med Andel prosjekter med samarbeidsbidrag	1,7	2,0 60 %	1,4 48,0 %
Kompetanse Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad Andel prosjekter med kompetansebidrag	1,0	1,5 41 %	1,1 35 %
Adferdsendring Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring		2,1 61 %	1,9 54 %
Innovasjon Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad Andel prosjekter med bidrag til innovasjon	0,7	1,4 41 %	1,1 39 %
Overlevelse Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"	74 %	80 %	77 %
Lønnsomhet Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"	79 %	86 %	80 %
Konkurranseevne Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"	73 %	77 %	79 %
Omsetning Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten	51 %	66 %	91 %
Eksport Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten	46 %	66 %	55 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	76 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	62 %
---	------	---	------

13.7 Innovasjonslån

Innovasjonslån, tidligere kalt Landsdekkende risikolån, kan du benytte til de aller fleste prosjekter og investeringer rettet mot nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling. Denne type lån går til delfinansiering av bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme utbyggings-, omstillings-, utviklings- og nyetableringsprosjekter, som det er vanskelig å finne tilstrekkelig risikovilje

for i det private kredittmarkedet. Løpende driftsutgifter kan ikke finansieres av disse lånene. Låne- ne dekker normalt den mest risikoutsatte delen av lånefinansieringen, toppfinansieringen. Lånene skal normalt sikres ved pant i låntakers aktiva, med prioritet etter langsiktige lån fra andre banker. Mindre lån kan også gis uten sikkerhet. Avdragstiden tilpasses formålet med lånet, og renten ligger noe over renten på kommersielle lån.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	528,2	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	2,9		
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	127	Antall intervjuer i 2010	86		
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel		
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	100 %	Økt kompetanse om produktutvikling	80 %		
Teknologiske forskningsmiljøer	12 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	65 %		
Andre forskningsmiljøer	5 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	61 %		
Kunde	39 %	Økt kompetanse om strategi	58 %		
Leverandør	11 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	37 %		
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	64 %		
Innovasjon Norge	26 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	47 %		
Norges forskningsråd	2 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	51 %		
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	60 %		
Bedriftsrådgiver/-konsulent	14 %	Økt kompetanse om eksport	52 %		
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	49 %		
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	7 %	39 %	55 %	"De Driftsorienterte"	41 %
2009	8 %	29 %	63 %	"De Utviklingsorienterte"	37 %
2008	8 %	23 %	69 %	"Superinnovatørene"	22 %
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer					
Indikator	2008		2009		2010
Samarbeid: Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med Andel prosjekter med samarbeidsbidrag	3,4		3,5 95 %		3,3 81 %
Kompetanse Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad Andel prosjekter med kompetansebidrag	5,2		5,1 87 %		5,0 80 %
Adferdsendring Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring			4,3 89 %		4,0 77 %
Innovasjon Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad Andel prosjekter med bidrag til innovasjon	4,8		5,1 90 %		4,9 77 %
Overlevelse Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"	69 %		78 %		78 %
Lønnsomhet Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"	88 %		95 %		93 %
Konkurranseevne Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"	89 %		95 %		96 %
Omsetning Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten	86 %		89 %		99 %
Eksport Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten	96 %		93 %		93 %
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	60 %		Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		59 %

13.8 Landsdekkende utviklingstilskudd

Innovasjon Norge kan unntaksvis gi tilskudd til delfinansiering av bedriftsutviklingsprosjekter i små og mellomstore bedrifter med inntil 100 ansatte i de sentrale strøk av landet. Tilskuddsordningen kalles Landsdekkende utviklingstilskudd. Utviklingstilskudd vil fortrinnsvis være en tjeneste som gir bedriftene insitamenter til å gjennomføre

prosjekter som f.eks. styrker kompetanse, eksterne samarbeidsrelasjoner, organisering, produkt- og prosessutvikling eller markedsutvikling. Et slikt tilskudd må forventes å ha en klar effekt for konkurranseevne og forutsetninger for økt verdiskaping og lønnsomhet. Prosjekter med stor grad av innovasjon og med et internasjonalt potensial prioriteres høyest.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	102,4	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,7
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	201	Antall intervjuer i 2010	86

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	96 %	Økt kompetanse om produktutvikling	59 %
Teknologiske forskningsmiljøer	18 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	56 %
Andre forskningsmiljøer	11 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	67 %
Kunde	28 %	Økt kompetanse om strategi	61 %
Leverandør	19 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	37 %
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	49 %
Innovasjon Norge	34 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	67 %
Norges forskningsråd	6 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	54 %
SIVA	3 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	59 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	17 %	Økt kompetanse om eksport	43 %
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	44 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	1 %	31 %	68 %	"De Driftsorienterte"	41 %
2009	3 %	35 %	62 %	"De Utviklingsorienterte"	30 %
2008	9 %	28 %	63 %	"Superinnovatørene"	29 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2008	2009	2010
Samarbeid: Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med Andel prosjekter med samarbeidsbidrag	4,3	4,9 98 %	4,9 93 %
Kompetanse Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad Andel prosjekter med kompetansebidrag	5,3	5,4 98 %	5,3 88 %
Adferdsendring Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring		4,7 98 %	4,5 92 %
Innovasjon Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad Andel prosjekter med bidrag til innovasjon	4,3	4,5 84 %	4,8 86 %
Overlevelse Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"	58 %	66 %	66 %
Lønnsomhet Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"	72 %	79 %	82 %
Konkurranseevne Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"	72 %	86 %	88 %
Omsetning Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten	66 %	68 %	86 %
Eksport Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten	75 %	84 %	73 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	69 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	60 %
---	------	---	------

13.9 Lavrisikolån

Lavrisikolån brukes til delfinansiering av investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøy og i landbruket. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånene, vanligvis pant i fast eiendom, driftstilbehør og/eller transportmidler. Lavrisikolånene er kommersielle lån som gis på vanlige markedsmessige betingelser. Lånene har en rente som er konkurransedyktig i markedet, og løpetiden på lånene

tilpasses avskrivningstiden på investeringene lånene skal brukes til. Låntaker kan velge mellom flytende rente eller binding av renten for en nærmere spesifisert tidsperiode. Lavrisikolån gis som et alternativ til ordinære banklån eller som et supplement til annen bankfinansiering. Det kreves en sikkerhet for lånene som normalt skal gi Innovasjon Norge full dekning i en situasjon med tvangsrealisering av pantet.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	842,9	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	8,2		
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	99	Antall intervjuer i 2010	59		
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel		
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	94 %	Økt kompetanse om produktutvikling	34 %		
Teknologiske forskningsmiljøer	3 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	48 %		
Andre forskningsmiljøer	.	Økt kompetanse om markedsutvikling	47 %		
Kunde	12 %	Økt kompetanse om strategi	36 %		
Leverandør	13 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	26 %		
Konkurrent	3 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	18 %		
Innovasjon Norge	42 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	30 %		
Norges forskningsråd	3 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	22 %		
SIVA	3 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	26 %		
Bedriftsrådgiver/-konsulent	19 %	Økt kompetanse om eksport	24 %		
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	4 %		
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	25 %	19 %	56 %	"De Driftsorienterte"	64 %
2009	30 %	16 %	54 %	"De Utviklingsorienterte"	29 %
2008	33 %	13 %	54 %	"Superinnovatørene"	7 %
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer					
Indikator		2008	2009	2010	
Samarbeid:					
Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med		2,6	3,2	2,2	
Andel prosjekter med samarbeidsbidrag			85 %	63 %	
Kompetanse					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad		2,8	2,6	2,2	
Andel prosjekter med kompetansebidrag			65 %	51 %	
Adferdsendring					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad			3,1	2,5	
Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring			78 %	57 %	
Innovasjon					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad		3,4	3,4	3,3	
Andel prosjekter med bidrag til innovasjon			74 %	66 %	
Overlevelse					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"		76 %	83 %	85 %	
Lønnsomhet					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"		78 %	91 %	89 %	
Konkurranseevne					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"		84 %	91 %	88 %	
Omsetning					
Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten		66 %	86 %	97 %	
Eksport					
Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten		56 %	56 %	71 %	
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)		69 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utfører annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		52 %

13.10 Landbrukslån

Lån til landbruksformål er en del av ordningen med lavrisikolån, men med landbruk og landbrukstilknyttet virksomhet som målgruppe. Det kan gis lån til boligformål, kjøp av eiendom og investeringer i driftsbygninger og anlegg for tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringer. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånene med pant i fast eiendom og evt. driftstilbehør.

Landbrukslånene er kommersielle lån som gis på vanlige markedsmessige betingelser. Lånene har en rente som er konkurransedyktig i markedet, og løpetiden på lånene tilpasses avskrivningstiden på investeringene lånene skal brukes til. Lavrisikolån gis som et alternativ til ordinære banklån eller som et supplement til annen bankfinansiering. Det kreves en sikkerhet for lånene som normalt skal gi Innovasjon Norge full dekning i en situasjon med tvangsrealisering av pantet.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)		650,8	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)		1,6
Populasjonen i undersøkelsen i 2010		382	Antall intervjuer i 2010		154
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		82 %	Økt kompetanse om produktutvikling		23 %
Teknologiske forskningsmiljøer		4 %	Økt kompetanse om prosessutvikling		21 %
Andre forskningsmiljøer		3 %	Økt kompetanse om markedsutvikling		20 %
Kunde		12 %	Økt kompetanse om strategi		22 %
Leverandør		23 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse		25 %
Konkurrent		2 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi		22 %
Innovasjon Norge		37 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk		22 %
Norges forskningsråd		1 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid		3 %
SIVA		.	Økt kompetanse om internasjonale markeder		4 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent		23 %	Økt kompetanse om eksport		3 %
			Økt kompetanse om immaterielle rettigheter		6 %
Addisjonalitet		Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
2010		18 %	16 %	66 %	"De Driftsorienterte" 88 %
2009		28 %	20 %	51 %	"De Utviklingsorienterte" 11 %
2008		27 %	15 %	58 %	"Superinnovatørene" 2 %
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer					
Indikator		2008		2009	2010
Samarbeid:		2,5		2,0	1,8
Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med				65 %	62 %
Andel prosjekter med samarbeidsbidrag					
Kompetanse		1,4		1,0	1,1
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad				37 %	38 %
Andel prosjekter med kompetansebidrag					
Adferdsendring				2,0	1,9
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad				61 %	60 %
Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring					
Innovasjon		1,8		1,8	1,8
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad				55 %	60 %
Andel prosjekter med bidrag til innovasjon					
Overlevelse		77 %		82 %	88 %
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"					
Lønnsomhet		85 %		82 %	88 %
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"					
Konkurranseevne		85 %		77 %	80 %
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"					
Omsetning		70 %		65 %	93 %
Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten					
Eksport		8 %		18 %	29 %
Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten					
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)		74 %		Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5). 54 %	

13.11 OFU/IFU

Forsknings- og utviklingskontrakter innebærer et forpliktende og målrettet samarbeid mellom to eller flere parter innen næringslivet (IFU) eller mellom næringslivet og det offentlige (OFU). IFU-prosjekter skal gi muligheter for internasjonalisering i form av økt eksport eller utvikling av nye internasjonale samarbeidsrelasjoner. Innovasjon Norge kan bistå med å finne aktuelle IFU-kundebedrifter/ samarbeidspartnere. Dette gjelder

spesielt i utlandet hvor Innovasjon Norge kan utnytte sitt omfattende kontaktnett. Innovasjon Norges hovedbidrag er å avlaste risiko og legge til rette for igangsetting av lovende utviklingsprosjekter med et betydelig verdiskapingspotensiale. OFU-prosjektene skal utnytte potensialet i offentlig sektor, som årlig kjøper varer og tjenester for ca. 15 % av BNP, til å fremme verdiskaping i næringslivet og samtidig bidra til en mer effektiv og høyere kvalitet på offentlig forvaltning.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	294,5	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	1,3
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	220	Antall intervjuer i 2010	112
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	98 %	Økt kompetanse om produktutvikling	78 %
Teknologiske forskningsmiljøer	21 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	60 %
Andre forskningsmiljøer	14 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	60 %
Kunde	62 %	Økt kompetanse om strategi	60 %
Leverandør	24 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	26 %
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	70 %
Innovasjon Norge	31 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	56 %
Norges forskningsråd	13 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	56 %
SIVA	1 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	59 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	10 %	Økt kompetanse om eksport	57 %
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	46 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	3 %	23 %	74 %	"De Driftsorienterte"	32 %
2009	9 %	26 %	65 %	"De Utviklingsorienterte"	40 %
2008	2 %	15 %	82 %	"Superinnovatørene"	28 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer				
Indikator	2008	2009	2010	
Samarbeid: Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med Andel prosjekter med samarbeidsbidrag	4,5	4,8 98 %	3,9 92 %	
Kompetanse Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad Andel prosjekter med kompetansebidrag	6,0	5,4 96 %	5,6 88 %	
Adferdsendring Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring		5,4 96 %	4,6 90 %	
Innovasjon Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad Andel prosjekter med bidrag til innovasjon	5,0	5,4 95 %	5,4 91 %	
Overlevelse Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"	61 %	75 %	73 %	
Lønnsomhet Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"	82 %	91 %	87 %	
Konkurranseevne Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"	84 %	93 %	94 %	
Omsetning Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten	86 %	88 %	94 %	
Eksport Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten	87 %	88 %	84 %	
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	67 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utfører annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		75 %

13.12 FRAM

FRAM er Innovasjon Norges flerbedrifts kompetan-
setjeneste innen ledelse og strategi. Hovedmålet
for FRAM er at bedriftene som deltar skal øke sin
konkurranseskraft gjennom kompetanseheving
innenfor strategi- og ledelsesutvikling. I løpet av
første halvår 2008 vil i tillegg til et nytt sett av mål
knyttet til konkrete resultater, bli etablert målindi-
katorer knyttet til CSR. FRAM har i dag tilbud til
ulike målgrupper: En

rettet mot ledere i små og mellomstore bedrifter,
en mot etablerere og en rettet mot "gården som
bedrift og bonden som bedriftsleder". I piloterings-
fasen er egne tilbud rettet mot reiselivs- og kultur-
næringen. Hvert prosjekt i FRAM består av 5 - 6
samlinger over 12 - 20 måneder med 9 - 12 delta-
kere. FRAM leveres i hele landet, og lokale tilpas-
ninger og skreddersøm bidrar til tjenestens popu-
laritet. Det deltar til en hver tid 250 - 300 bedrifter
i FRAM.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	.	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	.
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	228	Antall intervjuer i 2010	86

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	78 %	Økt kompetanse om produktutvikling	52 %
Teknologiske forskningsmiljøer	.	Økt kompetanse om prosessutvikling	51 %
Andre forskningsmiljøer	2 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	53 %
Kunde	12 %	Økt kompetanse om strategi	60 %
Leverandør	13 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	60 %
Konkurrent	2 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	11 %
Innovasjon Norge	40 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	53 %
Norges forskningsråd	2 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	14 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	14 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	64 %	Økt kompetanse om eksport	12 %
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	18 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	18 %	17 %	72 %	"De Driftsorienterte"	71 %
2009	.	5 %	95 %	"De Utviklingsorienterte"	19 %
2008	10 %	8 %	82 %	"Superinnovatørene"	10 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2008	2009	2010
Samarbeid: Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med Andel prosjekter med samarbeidsbidrag	3,2	3,2 84 %	2,5 65 %
Kompetanse Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad Andel prosjekter med kompetansebidrag	3,2	3,6 77 %	2,9 66 %
Adferdsendring Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring		4,1 84 %	2,8 68 %
Innovasjon Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad Andel prosjekter med bidrag til innovasjon	3,1	3,7 70 %	3,0 59 %
Overlevelse Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"	43 %	59 %	63 %
Lønnsomhet Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"	61 %	73 %	74 %
Konkurranssevne Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke"	61 %	59 %	65 %
Omsetning Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten	63 %	66 %	84 %
Eksport Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten	60 %	70 %	61 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	59 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	52 %
---	------	--	------

13.13 Marint verdiskapingsprogram

Hovedmålet med dette programmet er å bidra til å styrke lønnsomheten og legge til rette for økt verdiskaping i alle ledd i fiskerinæringen. Formålet med denne tilskuddsordningen er å styrke lønnsomheten hos næringsaktører i fiskeri og fiskerirelaterte næringer gjennom å øke innovasjonsevnen.

Det skal settes særlig fokus på nye marine arter i oppdrett med hovedvekt på torsk og skjell. Det marine innovasjonsprogrammet er opprettet for å styrke næringens evne til å drive innovasjon gjennom kompetanseoppbygging og målrettede nettverk, og å løse konkrete utviklingsoppgaver, med vekt på nye arter i oppdrett.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	46,6	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,6
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	84	Antall intervjuer i 2010	39
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	97 %	Økt kompetanse om produktutvikling	68 %
Teknologiske forskningsmiljøer	9 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	49 %
Andre forskningsmiljøer	12 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	74 %
Kunde	31 %	Økt kompetanse om strategi	59 %
Leverandør	25 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	21 %
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	31 %
Innovasjon Norge	50 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	58 %
Norges forskningsråd	.	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	48 %
SIVA	6 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	57 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	41 %	Økt kompetanse om eksport	60 %
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	19 %
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2010	3 %	15 %	82 %
2009	3 %	24 %	72 %
2008	6 %	12 %	82 %
Prosentfordeling i de tre klyngegruppene			
		"De Driftsorienterte"	43 %
		"De Utviklingsorienterte"	26 %
		"Superinnovatørene"	31 %
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2008	2009	2010
Samarbeid: Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med Andel prosjekter med samarbeidsbidrag	4,1	4,6	4,0 94 %
Kompetanse Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad Andel prosjekter med kompetansebidrag	5,3	5,1 90 %	5,0 89 %
Adferdsendring Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring		4,7 90 %	4,7 90 %
Innovasjon Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad Andel prosjekter med bidrag til innovasjon	4,5	5,4 90 %	4,6 86 %
Overlevelse Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"	53 %	73 %	59 %
Lønnsomhet Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"	69 %	89 %	76 %
Konkurranseevne Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"	63 %	86 %	85 %
Omsetning Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten	61 %	70 %	100 %
Eksport Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten	77 %	96 %	76 %
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	82 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	72 %

13.14 Maritim utvikling

Tilskuddsordningen Maritim Utvikling retter seg mot bedrifter som er en del av, eller har tilknytning til de maritime næringene, og omfatter således verft, utstysprodusenter, rederier, samt forsknings- og tjeneste- og konsulentmiljøer. Ordningen gjelder for små og store bedrifter, og retter seg mot prosjekter som tar sikte på å utvikle nye, lønnsomme og konkurransedyktige produkter, tjenester, metoder og markeder i de maritime

næringene, samt prosjekter som tar sikte på å styrke innovasjonsevnen i de maritime næringene. Ordningen skal bidra til å styrke konkurranseevnen og øke verdiskapingen i de maritime næringene i Norge og videreutvikle Norge som ledende maritim nasjon.

Maritim utvikling skal bidra til å utløse prosjekter som ikke ville blitt gjennomført uten offentlig finansieringsbistand.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	16,7	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,6
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	27	Antall intervjuer i 2010	18

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	90 %	Økt kompetanse om produktutvikling	54 %
Teknologiske forskningsmiljøer	10 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	36 %
Andre forskningsmiljøer	.	Økt kompetanse om markedsutvikling	55 %
Kunde	33 %	Økt kompetanse om strategi	50 %
Leverandør	25 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	25 %
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	50 %
Innovasjon Norge	33 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	58 %
Norges forskningsråd	.	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	50 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	50 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	8 %	Økt kompetanse om eksport	55 %
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	30 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	9 %	27 %	64 %	"De Driftsorienterte"	41 %
2009	8 %	15 %	77 %	"De Utviklingsorienterte"	33 %
2008	8 %	31 %	62 %	"Superinnovatørene"	25 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2008	2009	2010
Samarbeid: Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med Andel prosjekter med samarbeidsbidrag	3,5	4,1	3,4 92 %
Kompetanse Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad Andel prosjekter med kompetansebidrag	6,0	5,6	5,1 90 %
Adferdsendring Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring		4,2 100 %	4,5 100 %
Innovasjon Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad Andel prosjekter med bidrag til innovasjon	4,1	4,2 85 %	4,2 92 %
Overlevelse Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"	42 %	58 %	73 %
Lønnsomhet Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"	75 %	83 %	90 %
Konkurranseevne Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"	85 %	92 %	83 %
Omsetning Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten	67 %	77 %	100 %
Eksport Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten	89 %	92 %	90 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	50 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	40 %
---	------	---	------

13.15 Verdiskapingsprogram mat

Matprogrammet skal legge til rette for utvikling og produksjon av norske matvarer. Formålet er å styrke konkurransekraften og øke lønnsomheten for både primærprodusenten i landbruket og resten av verdikjeden. Satsinger kan skje både lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Handlingsområdene består av marked/salg (markeds- vurdering/-test, markedssegmentering,

markedsaktiviteter for bedrifter, bransjer og regioner), markedsorientert produktutvikling av produkter med høy kvalitet og kompetanse- og bedriftsutvikling (sikre evnen og viljen til omstilling av bedriften, inkl leveringsevne og bygge opp nødvendig internkompetanse). Målgruppen for programmet er bønder, næringsmiddelbedrifter og reiselivsbedrifter med matproduksjon eller servering.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	28,2	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	ca 0,3		
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	108	Antall intervjuer i 2010	62		
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel		
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	89 %	Økt kompetanse om produktutvikling	65 %		
Teknologiske forskningsmiljøer	3 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	50 %		
Andre forskningsmiljøer	3 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	73 %		
Kunde	20 %	Økt kompetanse om strategi	50 %		
Leverandør	19 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	35 %		
Konkurrent	3 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	9 %		
Innovasjon Norge	46 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	62 %		
Norges forskningsråd	3 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	12 %		
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	4 %		
Bedriftsrådgiver/-konsulent	40 %	Økt kompetanse om eksport	9 %		
		Økt kompetanse immaterielle rettigheter	24 %		
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	5 %	28 %	68 %	"De Driftsorienterte"	46 %
2009	7 %	25 %	68 %	"De Utviklingsorienterte"	39 %
2008	3 %	29 %	68 %	"Superinnovatørene"	16 %
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer					
Indikator		2008	2009	2010	
Samarbeid:					
Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med		4,2	3,5	3,7	
Andel prosjekter med samarbeidsbidrag			90 %	91 %	
Kompetanse					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad		3,9	3,2	3,3	
Andel prosjekter med kompetansebidrag			81 %	87 %	
Adferdsendring					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad			3,7	3,7	
Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring			90 %	84 %	
Innovasjon					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad		4,9	4,5	4,6	
Andel prosjekter med bidrag til innovasjon			86 %	87 %	
Overlevelse					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"		66 %	74 %	73 %	
Lønnsomhet					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"		78 %	89 %	86 %	
Konkurranseevne					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"		81 %	91 %	90 %	
Omsetning					
Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten		83 %	76 %	95 %	
Eksport					
Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten		20 %	47 %	39 %	
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)		76 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		56 %

13.16 Trebasert innovasjonsprogram

Trebasert Innovasjonsprogram skal bidra til økt bruk av tre. Programmet er i stor grad rettet mot innovasjon i bedrifter og målgruppen er derfor alle aktører innenfor den tremekaniske verdikjeden. Programmet er en del av Landbruks- og matdepartementets satsing på næringsutvikling hvor økt

avvirkning av skog er sentralt. Innovasjon Norge er operatør for programmet. For 2006 er det avsatt en ramme på 35 mill kroner til programmet.

Innovasjonsprogrammet har to formål: 1) å bidra til å øke verdiskapingen i skogbruk og foredlingsvirksomhet, 2) å bidra til å øke skogsektorens bidrag til mer bærekraftig produksjon og forbruk.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	28,3	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,3		
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	70	Antall intervjuer i 2010	46		
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel		
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	86 %	Økt kompetanse om produktutvikling	61 %		
Teknologiske forskningsmiljøer	33 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	50 %		
Andre forskningsmiljøer	12 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	48 %		
Kunde	20 %	Økt kompetanse om strategi	33 %		
Leverandør	16 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	30 %		
Konkurrent	4 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	41 %		
Innovasjon Norge	37 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	50 %		
Norges forskningsråd	.	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	24 %		
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	23 %		
Bedriftsrådgiver/-konsulent	16 %	Økt kompetanse om eksport	21 %		
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	22 %		
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	7 %	15 %	78 %	"De Driftsorienterte"	66 %
2009	4 %	21 %	75 %	"De Utviklingsorienterte"	21 %
2008	10 %	15 %	75 %	"Superinnovatørene"	14 %
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer					
Indikator		2008	2009	2010	
Samarbeid:					
Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med		4,7	4,9	4,5	
Andel prosjekter med samarbeidsbidrag			98 %	97 %	
Kompetanse					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad		3,9	3,7	3,6	
Andel prosjekter med kompetansebidrag			89 %	86 %	
Adferdsendring					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad			4.1	3,6	
Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring			91 %	83 %	
Innovasjon					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad		4,7	4,2	3,1	
Andel prosjekter med bidrag til innovasjon			85 %	79 %	
Overlevelse					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"		37 %	61 %	48 %	
Lønnsomhet					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"		53 %	75 %	67 %	
Konkurranseevne					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"		62 %	87 %	67 %	
Omsetning					
Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten		68 %	81 %	93 %	
Eksport					
Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten		42 %	46 %	67 %	
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)		74 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		50 %

13.17 Verdiskapingsprogrammet for rein-drift

Verdiskapingsprogrammet for rein (VSP Rein) skal bidra til økt nyskaping i eksisterende og nye foredlingsbedrifter basert på reinkjøtt og råvarer fra rein. VSP-Rein kan yte økonomisk og faglig bistand til utvikling av produkter og/eller produksjonsmetoder, fra idéstadiet til introduksjon i markedet. VSP-Rein skal videre yte bistand til å tilrettelegge for samarbeid og

nettverksoppbygging. Prosjektene kan være både teknologisk avansert og/eller basert på tradisjonell kompetanse, men være rettet mot et marked med høyere betalingsvillighet. VSP-Rein har definert nyskaping- og bedriftsutvikling, kompetanse, nettverk og markedskanaler som hovedsatsingsområder nå i siste programperiode. Programmet vil imidlertid også ha aktiviteter overfor bedrifter som ikke direkte kan defineres innenfor disse satsingsområdene.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	11,2	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,36		
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	27	Antall intervjuer i 2010	12		
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel		
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	90 %	Økt kompetanse om produktutvikling	73 %		
Teknologiske forskningsmiljøer	22 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	50 %		
Andre forskningsmiljøer	11 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	64 %		
Kunde	60 %	Økt kompetanse om strategi	46 %		
Leverandør	22 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	36 %		
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	30 %		
Innovasjon Norge	46 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	80 %		
Norges forskningsråd	.	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	33 %		
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	33 %		
Bedriftsrådgiver/-konsulent	30 %	Økt kompetanse om eksport	22 %		
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	20 %		
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010		10 %	90 %	"De Driftsorienterte"	42 %
2009	.	20 %	80 %	"De Utviklingsorienterte"	42 %
2008	.	18 %	82 %	"Superinnovatørene"	17 %
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer					
Indikator		2008	2009	2010	
Samarbeid:					
Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med		4,5	2,4	3,6	
Andel prosjekter med samarbeidsbidrag			67 %	82 %	
Kompetanse					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad		3,4	1,0	4,1	
Andel prosjekter med kompetansebidrag			33 %	82 %	
Adferdsendring					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad			2,3	4,2	
Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring			50 %	91 %	
Innovasjon					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad		3,8	1,0	1,0	
Andel prosjekter med bidrag til innovasjon			50 %	73 %	
Overlevelse					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"		73 %	75 %	90 %	
Lønnsomhet					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"		100 %	75 %	100 %	
Konkurranseevne					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"		100 %	75 %	90 %	
Omsetning					
Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten		82 %	50 %	100 %	
Eksport					
Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten		.	.	40 %	
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)		64 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		80 %

13.18 Bioenergiprogrammet

Formålet er å videreutvikle bioenergi som forretningsområde for jord- og skogbruksnæringen. Programmet skal stimulere til å produsere, bruke og levere bioenergi i form av brensel eller ferdig varme. I tillegg til å gi økt verdiskaping i landbruket skal det legges vekt på de ringvirkninger og den kompetanseeffekt programmet kan bidra til.

Hovedmålgruppa for programmet er landbruks-

aktører som har en forretningsmessig interesse og intensjon om å levere biomasse eller varme fra biomasse. Programmet samarbeider med andre sentrale aktører på områder for å legge til rette for etableringer gjennom kompetansetiltak som kurs, etablererveiledning, eksempelanlegg mv. Programmet gir støtte til: forstudier og forprosjekter, investeringer innen flisproduksjon, varmesalg og gårdsanlegg, biodrivstoff, kompetanse og utredning.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	55,7	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	2,1		
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	233	Antall intervjuer i 2010	131		
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel		
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	84 %	Økt kompetanse om produktutvikling	22 %		
Teknologiske forskningsmiljøer	7 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	21 %		
Andre forskningsmiljøer	4 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	19 %		
Kunde	6 %	Økt kompetanse om strategi	15 %		
Leverandør	46 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	13 %		
Konkurrent	4,3 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	21 %		
Innovasjon Norge	27 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	22 %		
Norges forskningsråd	1,4 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	2 %		
SIVA	1,4 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	2 %		
Bedriftsrådgiver/-konsulent	15 %	Økt kompetanse om eksport	.		
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	2 %		
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	12 %	20 %	67 %	"De Driftsorienterte"	92 %
2009	18 %	31 %	52 %	"De Utviklingsorienterte"	7 %
2008	27 %	24 %	49 %	"Superinnovatørene"	1 %
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer					
Indikator		2008	2009	2010	
Samarbeid:					
Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med		2,5	2,1	1,6	
Andel prosjekter med samarbeidsbidrag			58 %	56 %	
Kompetanse					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad		1,6	1,1	0,8	
Andel prosjekter med kompetansebidrag			31 %	29 %	
Adferdsendring					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad			1,7	1,3	
Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring			55 %	55 %	
Innovasjon					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad		1,6	1,7	1,3	
Andel prosjekter med bidrag til innovasjon			34 %	37 %	
Overlevelse					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"		39 %	39 %	46 %	
Lønnsomhet					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"		59 %	61 %	75 %	
Konkurranseevne					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"		52 %	51 %	58 %	
Omsetning					
Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten		36 %	27 %	64 %	
Eksport					
Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten		8 %	13 %	12 %	
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)		64 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		37 %

13.19 Etablererstipend – Kommunal og regionaldepartementet

Formålet med etablererstipendet er å stimulere til økt etableringsvirksomhet for å skape lønnsomme arbeidsplasser, og etableringer som representerer noe nytt, enten i nasjonal eller internasjonal sammenheng, blir generelt sett høyt prioritert. Etablererstipendordningen gjelder for hele landet og for alle næringer, unntatt offentlig virksomhet. Stipend kan gis til privatpersoner i idéutviklingsfasen og registrerte bedrifter i etableringsfasen. Stipend til idéutviklingsfasen kan brukes til dekning av

kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn, konsulentbistand, konsept-/produktutvikling, markedsundersøkelse/-vurdering og reiseutgifter. Stipend til etableringsfasen kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn, konsulentbistand, fadderordninger og andre oppfølgingstiltak, kortere kurs, mindre fysiske investeringer og ekstraordinære kostnader knyttet til oppstart av virksomheten.

Innovasjonsfasen kan brukes til deknning av													
Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)		117,2		Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)		0,2							
Populasjonen i undersøkelsen i 2010		554		Antall intervjuer i 2010		373							
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).				Andel		I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		Andel					
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)				87 %		Økt kompetanse om produktutvikling				75 %			
Teknologiske forskningsmiljøer				13 %		Økt kompetanse om prosessutvikling				60 %			
Andre forskningsmiljøer				6 %		Økt kompetanse om markedsutvikling				69 %			
Kunde				19 %		Økt kompetanse om strategi				62 %			
Leverandør				21 %		Økt kompetanse om organisasjon og ledelse				43 %			
Konkurrent				4 %		Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi				37 %			
Innovasjon Norge				42 %		Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk				65 %			
Norges forskningsråd				4 %		Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid				52 %			
SIVA				2 %		Økt kompetanse om internasjonale markeder				52 %			
Bedriftsrådgiver/-konsulent				23 %		Økt kompetanse om eksport				42 %			
						Økt kompetanse om immaterielle rettigheter				54 %			
Addisjonalitet		Lav		Middels		Høy		Prosentfordeling i de tre klyngegruppene					
2010		5 %		26 %		69 %		"De Driftsorienterte"				38 %	
2009		6 %		29 %		66 %		"De Utviklingsorienterte"				38 %	
2008								"Superinnovatørene"				24 %	
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer													
Indikator						2008		2009		2010			
Samarbeid:													
Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med								4,0		4,3			
Andel prosjekter med samarbeidsbidrag								92 %		92 %			
Kompetanse													
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad								4,6		5,4 %			
Andel prosjekter med kompetansebidrag								86 %		89 %			
Adferdsendring													
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad								4,0		4,3			
Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring								89 %		90 %			
Innovasjon													
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad								4,4		4,6			
Andel prosjekter med bidrag til innovasjon								84 %		85 %			
Overlevelse													
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"								80 %		83 %			
Lønnsomhet													
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"								86 %		90 %			
Konkurranseevne													
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"								86 %		89 %			
Omsetning													
Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten								80 %		95 %			
Eksport													
Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten								76 %		83 %			
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)				64 %		Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).				61 %			

13.20 Inkubatorstipend

Inkubatorstipendet er en ordning for nyetableringer med høyt kunnskaps- og/eller teknologinivå, som vurderes å ha et stort verdiskapingspotensial og høy risiko, og som har tjenester/produkter som kan være aktuelle for et internasjonalt marked. Inkubatorstipend kan gis til nyetableringer lokalisert i godkjente inkubatorer i hele landet, men med særlig vekt på nyetableringer innenfor det

distriktpolitiske virkeområdet. Nyetableringer innenfor alle næringer med unntak av offentlig virksomhet og landbruksnæringen kan støttes. Inkubatorstipendet kan gis til utviklingsfasen eller til selve etableringsfasen. Det kan ikke søkes om stipend til begge fasene samtidig. Stipendbeløpet vurderes i hvert enkelt tilfelle. Maksimalsatsen for inkubatorstipendet er kr 800 000 per prosjekt over 2 år (samlet for utviklings- og etableringsfasen).

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	18,5	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	2,8
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	65	Antall intervjuer i 2010	45

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	96 %	Økt kompetanse om produktutvikling	62 %
Teknologiske forskningsmiljøer	25 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	62 %
Andre forskningsmiljøer	4 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	73 %
Kunde	25 %	Økt kompetanse om strategi	67 %
Leverandør	23 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	56 %
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	46 %
Innovasjon Norge	44 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	65 %
Norges forskningsråd	5 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	54 %
SIVA	5 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	57 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	35 %	Økt kompetanse om eksport	48 %
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	58 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	.	19 %	81 %	"De Driftsorienterte"	33 %
2009	5 %	41 %	54 %	"De Utviklingsorienterte"	33 %
2008	5 %	26 %	68 %	"Superinnovatørene"	33 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2007	2008	2009
Samarbeid: Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med Andel prosjekter med samarbeidsbidrag	5,0	5,1	5,6 93 %
Kompetanse Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad Andel prosjekter med kompetansebidrag	5,50	6,1	5,9 89 %
Adferdsendring Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring			4,9 93 %
Innovasjon Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad Andel prosjekter med bidrag til innovasjon	3,8	4,9	5,6 96 %
Overlevelse Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"	74 %	82 %	85 %
Lønnsomhet Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"	83 %	87 %	92 %
Konkurranseevne Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"	84 %	90 %	92 %
Omsetning Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten	84 %	90 %	92 %
Eksport Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten	63 %	94 %	77 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	78 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	60 %
---	------	---	------

13.21 Bygdeutviklingsstipend

Bygdeutviklingsstipend (BU-stipend) er en del av de fylkesvise BU-midlene. Formålet med BU-stipendet er å bidra til å utvikle og etablere ny virksomhet utenom tradisjonelt landbruk. Stipend til utviklingsfasen kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn, konsulentbistand, konsept-/produktutvikling, markedsundersøkelse/-

vurdering og reiseutgifter. Stipend til etableringsfasen kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn (det tas hensyn til annen inntekt/dagpenger/trygd), konsulentbistand, fadderordninger og andre oppfølgingstiltak, kortere kurs (direkte relatert til virksomheten), mindre fysiske investeringer og ekstraordinære kostnader knyttet til oppstart av virksomheten.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	19,0	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	1,2		
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	146	Antall intervjuer i 2010	102		
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel		
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	76 %	Økt kompetanse om produktutvikling	71 %		
Teknologiske forskningsmiljøer	2 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	54 %		
Andre forskningsmiljøer	8 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	67 %		
Kunde	11 %	Økt kompetanse om strategi	49 %		
Leverandør	2 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	36 %		
Konkurrent	4 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	10 %		
Innovasjon Norge	42 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	54 %		
Norges forskningsråd	.	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	20 %		
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	23 %		
Bedriftsrådgiver/-konsulent	25 %	Økt kompetanse om eksport	13 %		
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	16 %		
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	4 %	39 %	57 %	"De Driftsorienterte"	8 %
2009	10 %	29 %	61 %	"De Utviklingsorienterte"	26 %
2008	12 %	26 %	62 %	"Superinnovatørene"	66 %
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer					
Indikator		2008	2009	2010	
Samarbeid:					
Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med		4,3	3,9	4,1	
Andel prosjekter med samarbeidsbidrag			94 %	94 %	
Kompetanse					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad		3,3	2,6	3,5	
Andel prosjekter med kompetansebidrag			75 %	82 %	
Adferdsendring					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad			3,1	3,5	
Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring			88 %	92 %	
Innovasjon					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad		3,3	2,6	3,1	
Andel prosjekter med bidrag til innovasjon			72 %	75 %	
Overlevelse					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"		64 %	70 %	82 %	
Lønnsomhet					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"		82 %	82 %	86 %	
Konkurranseevne					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"		75 %	73 %	77 %	
Omsetning					
Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten		76 %	80 %	95 %	
Eksport					
Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten		21 %	36 %	62 %	
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)		70 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		40 %

13.22 Internasjonalisering

Innovasjon Norge skal bidra til at små og mellomstore bedrifter med internasjonale vekstambisjoner og nødvendige forutsetninger skal lykkes i internasjonal konkurranse (enten konkurransen er i internasjonale markeder eller på hjemmemarkedet). Dette oppnås gjennom et fleksibelt og behovstilpasset tjenestetilbud som omfatter rådgivning, nettverk, kompetanse,

finansiering og profilering, og som leveres i nært samspill mellom Innovasjon Norges utekontorer og distriktkontorer. Stikkord er markedsundersøkelser, akseptansetest, partnersøk og praktisk assistanse, men også sparringspartner i forhold til internasjonal forretningsutvikling og strategiarbeid. Disse tjenestene er relevante både for små/ mellomstore og store bedrifter, og begge grupper har vært med i Kundeeffektundersøkelsen

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	12,6	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,08
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	168	Antall intervjuer i 2010	47

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	93 %	Økt kompetanse om produktutvikling	49 %
Teknologiske forskningsmiljøer	9 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	37 %
Andre forskningsmiljøer	15 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	72 %
Kunde	37 %	Økt kompetanse om strategi	65 %
Leverandør	30 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	28 %
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	24 %
Innovasjon Norge	58 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	52 %
Norges forskningsråd	2 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	66 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	72 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	25 %	Økt kompetanse om eksport	72 %
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	30 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	14 %	29 %	58 %	"De Driftsorienterte"	61 %
2009	7 %	37 %	54 %	"De Utviklingsorienterte"	21 %
2008	10 %	31 %	59 %	"Superinnovatørene"	17 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2008	2009	2010
Samarbeid: Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med Andel prosjekter med samarbeidsbidrag	3,9	3,8 95 %	32,9 70 %
Kompetanse Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad Andel prosjekter med kompetansebidrag	5,1	5,2 92 %	3,9 61 %
Adferdsendring Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring		4,9 95 %	3,2 70 %
Innovasjon Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad Andel prosjekter med bidrag til innovasjon	4,0	5,1 87 %	3,2 64 %
Overlevelse Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"	36 %	68 %	47 %
Lønnsomhet Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"	68 %	86 %	78 %
Konkurranseevne Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"	83 %	92 %	81 %
Omsetning Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten	60 %	78 %	92 %
Eksport Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten	81 %	87 %	88 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	80 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	57 %
---	------	---	------

13.23 Risikolån landbruk

Innovasjon Norge innfører fra 2006 en ny ordning med risikolån til landbruksformål. Ordningen gjør det lettere å finansiere gode prosjekter knyttet til både primærproduksjon og nye næringer. Dette innebærer at det kan tas større risiko enn det som er mulig for kommersielle låneordninger. For landbruksformål er ordningen særlig aktuell for samdriftsfjøs og annen næringsutvikling der pantedokumentet er anstrengt eller der en ønsker å be-

holde mulighetene for utvikling av enkeltbruk gjennom fortsatt "ledig" pant. Innovasjon Norge har med dette et komplett finansieringstilbud til landbruket. Til investeringsformål kan en nå tilby en finansieringspakke bestående av investeringstilskudd, rentestøtte for lån til investeringsformål, lavrisikolån med svært konkurransedyktige vilkår og risikolån for toppfinansiering.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	28,7	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,9		
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	33	Antall intervjuer i 2010	24		
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel		
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	83 %	Økt kompetanse om produktutvikling	25 %		
Teknologiske forskningsmiljøer	10 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	18 %		
Andre forskningsmiljøer	10 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	27 %		
Kunde	18 %	Økt kompetanse om strategi	27 %		
Leverandør	46 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	18 %		
Konkurrent	20 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	15 %		
Innovasjon Norge	46 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	21 %		
Norges forskningsråd	11 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	10 %		
SIVA	13 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	.		
Bedriftsrådgiver/-konsulent	33 %	Økt kompetanse om eksport	.		
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	.		
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	15 %	8 %	77 %	"De Driftsorienterte"	80 %
2009	13 %	13 %	75 %	"De Utviklingsorienterte"	7 %
2008				"Superinnovatørene"	13 %
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer					
Indikator		2008	2009	2010	
Samarbeid:					
Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med			3,1	2,7	
Andel prosjekter med samarbeidsbidrag			84 %	79 %	
Kompetanse					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad			2,8	1,3	
Andel prosjekter med kompetansebidrag			74 %	36 %	
Adferdsendring					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad			3,4	3,0	
Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring			90 %	77 %	
Innovasjon					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad			3,0	2,7	
Andel prosjekter med bidrag til innovasjon			68 %	64 %	
Overlevelse					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"			90 %	100 %	
Lønnsomhet					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"			100 %	92 %	
Konkurranseevne					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"			90 %	83 %	
Omsetning					
Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten			84 %	93 %	
Eksport					
Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten			25 %	50 %	
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)		69 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		82 %

13.24 Etablererstipend – Nærings- og handelsdepartementet

Formålet med etablererstipendet er å stimulere til økt etableringsvirksomhet for å skape lønnsomme arbeidsplasser, og etableringer som representerer noe nytt, enten i nasjonal eller internasjonal sammenheng, blir generelt sett høyt prioritert. Etablererstipendordningen gjelder for hele landet og for alle næringer, unntatt offentlig virksomhet. Stipend kan gis til privatpersoner i idéutviklingsfasen og registrerte bedrifter i etableringsfasen. Stipend

til idéutviklingsfasen kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn, konsulentbistand, konsept-/produktutvikling, markedsundersøkelse/-vurdering og reiseutgifter. Stipend til etableringsfasen kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn, konsulentbistand, fadderordninger og andre oppfølgingstiltak, kortere kurs, mindre fysiske investeringer og ekstraordinære kostnader knyttet til oppstart av virksomheten.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)		45,9	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)		0,5
Populasjonen i undersøkelsen i 2010		91	Antall intervjuer i 2010		69
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		97 %	Økt kompetanse om produktutvikling		75 %
Teknologiske forskningsmiljøer		29 %	Økt kompetanse om prosessutvikling		56 %
Andre forskningsmiljøer		17 %	Økt kompetanse om markedsutvikling		72 %
Kunde		35 %	Økt kompetanse om strategi		76 %
Leverandør		21 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse		43 %
Konkurrent		.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi		37 %
Innovasjon Norge		42 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk		74 %
Norges forskningsråd		6 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid		67 %
SIVA		.	Økt kompetanse om internasjonale markeder		78 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent		18 %	Økt kompetanse om eksport		67 %
			Økt kompetanse om immaterielle rettigheter		62 %
Addisjonalitet		Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
2010		3 %	22 %	76 %	"De Driftsorienterte" 80 %
2009		2 %	30 %	67 %	"De Utviklingsorienterte" 7 %
2008					"Superinnovatørene" 13 %
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer					
Indikator		2008		2009	2010
Samarbeid:					
Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med				4,7	5,1
Andel prosjekter med samarbeidsbidrag				96%	95 %
Kompetanse					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad				6,2	6,9
Andel prosjekter med kompetansebidrag				96 %	92 %
Adferdsendring					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad				5,0	5,1
Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring				94 %	92 %
Innovasjon					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad				5,8	5,1
Andel prosjekter med bidrag til innovasjon				97 %	90 %
Overlevelse					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"				84 %	92 %
Lønnsomhet					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"				93 %	92 %
Konkurranseevne					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"				98 %	92 %
Omsetning					
Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten				87 %	94 %
Eksport					
Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten				90 %	94 %
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)		78 %		Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5). 63 %	

13.25 Skog- og klimaprogrammet

Nytt av 2009 er det at det gjennom bioenergiprogrammet kan søkes om støtte til investering i flisproduksjonsutstyr og kompetanse og utviklingstiltak innen flisproduksjon. Støtteordningene er ett av flere tiltak som skal bidra til oppfylld av regjeringens mål om økt utbygging av bioenergi med 14 TWh innen 2020. Formålet med ordningene er å bidra til å øke kapasiteten innen produksjon og markedstilgang

på biobrensel. Det er videre et mål å sikre god tilgang på biobrensel over hele landet. Ordningen er åpen for alle typer søkere innen bransjen og det gis kun støtte til prosjekter som benytter råstoff fra skog eller kulturlandskap. Støtten skal være utløsende på ny flisproduksjon, men kan og støtte utvidelser og produktjonsforbedringer hos etablerte virksomheter i bransjen.

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)		10,6	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)		0,4
Populasjonen i undersøkelsen i 2010		28	Antall intervjuer i 2010		17
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		92 %	Økt kompetanse om produktutvikling		30 %
Teknologiske forskningsmiljøer		.	Økt kompetanse om prosessutvikling		18 %
Andre forskningsmiljøer		9 %	Økt kompetanse om markedsutvikling		30 %
Kunde		27 %	Økt kompetanse om strategi		40 %
Leverandør		25 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse		10 %
Konkurrent		.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi		9 %
Innovasjon Norge		46 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk		27 %
Norges forskningsråd		.	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid		11 %
SIVA		.	Økt kompetanse om internasjonale markeder		78 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent		.	Økt kompetanse om eksport		20 %
			Økt kompetanse om immaterielle rettigheter		.
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	10 %	30 %	60 %	"De Driftsorienterte"	83 %
2009	16 %	19 %	65 %	"De Utviklingsorienterte"	8 %
2008				"Superinnovatørene"	8 %
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer					
Indikator			2007	2008	2009
Samarbeid:					
Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med				3,0	3,8
Andel prosjekter med samarbeidsbidrag				81 %	91 %
Kompetanse					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad				1,8	2,0
Andel prosjekter med kompetansebidrag				56 %	58 %
Adferdsendring					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad				2,6	2,7
Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring				77 %	73 %
Innovasjon					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad				2,5	2,8
Andel prosjekter med bidrag til innovasjon				55 %	58 %
Overlevelse					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"				48 %	73 %
Lønnsomhet					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"				71 %	73 %
Konkurranseevne					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"				68 %	73 %
Omsetning					
Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten				66 %	91 %
Eksport					
Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten				55 %	67 %
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)		73 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		46 %

13.26 Delegasjoner

Næringslivsdelegasjoner følger gjerne med når de kongelige foretar statsbesøk i utlandet, eller i forbindelse med at regjeringsmedlemmer besøker andre land. Også utenlandske statsoverhoder har med seg næringslivsdelegasjoner når de kommer på offisielle besøk til Norge. Dette er et tilbud til Norsk næringsliv, organisasjoner og offentlig virksomhet.

Innovasjon Norge har koordinerings- og gjennomføringsansvaret for næringslivsdelegasjoner som følger med under slike besøk og har anledning til å invitere

norsk og utenlandsk næringsliv til deltakelse i ulike arrangementer i tilknytning til besøkene. Eksempler på slike arrangementer kan være seminarer, rundebordskonferanser, utflukter, B2B-møter (business to business) og sosiale sammenkomster.

Programmet for delegasjonene utvikles i nært samarbeid med Nærings- og handelsdepartementet, Utenriksdepartementet, relevante fagdepartementer, næringslivets organisasjoner og andre aktuelle kontakter

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	24,0	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,3
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	85	Antall intervjuer i 2010	55
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	94 %	Økt kompetanse om produktutvikling	39 %
Teknologiske forskningsmiljøer	6 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	32 %
Andre forskningsmiljøer	3 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	29 %
Kunde	16 %	Økt kompetanse om strategi	29 %
Leverandør	34 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	22 %
Konkurrent	3 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	15 %
Innovasjon Norge	29 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	36 %
Norges forskningsråd	3 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	5 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	5 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	13 %	Økt kompetanse om eksport	9 %
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy
2009	16 %	19 %	65 %
2008			
2007			
Prosentfordeling i de tre klyngegruppene			
"De Driftsorienterte"			
69 %			
"De Utviklingsorienterte"			
31 %			
"Superinnovatørene"			
.			
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2007	2008	2009
Samarbeid:			
Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med			3,0
Andel prosjekter med samarbeidsbidrag			81 %
Kompetanse			
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad			1,8
Andel prosjekter med kompetansebidrag			56 %
Adferdsendring			
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad			2,8
Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring			77 %
Innovasjon			
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad			2,5
Andel prosjekter med bidrag til innovasjon			55 %
Overlevelse			
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"			48 %
Lønnsomhet			
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"			71 %
Konkurranseevne			
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"			68 %
Omsetning			
Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten			66 %
Eksport			
Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten			55 %
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	69 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	39 %

13.27 IPR-rådgivning

Tjenesten tilbys etablerere, mikro- og små og mellomstore bedrifter som ønsker råd om hvordan immaterielle verdier og rettigheter kan anvendes i forretningsutvikling.

For personer og bedrifter som jobber med innovative produkter, teknologier og tjenester er det viktig å kartlegge immaterielle verdier, hvilke som kan be-

skyttes, vurdere hvordan de kommersielt kan utnyttes og kjenne til potensielle rettighetsrelaterte problemstillinger.

IPR-rådgivning tilbys til prioriterte målgrupper og leveres sammen med andre tjenester fra IN, blant annet etablererstipend og industrielle forsknings- og utviklingskontrakter (IFU/OFU).

Innvilget i populasjonen 2010 (tot. mill. kr.)	.	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	.		
Populasjonen i undersøkelsen i 2010	221	Antall intervjuer i 2010	69		
Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel		
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	90 %	Økt kompetanse om produktutvikling	83 %		
Teknologiske forskningsmiljøer	20 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	61 %		
Andre forskningsmiljøer	22 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	66 %		
Kunde	20 %	Økt kompetanse om strategi	71 %		
Leverandør	17 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	41 %		
Konkurrent	2 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	59 %		
Innovasjon Norge	45 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	63 %		
Norges forskningsråd	2 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	61 %		
SIVA	2 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	66 %		
Bedriftsrådgiver/-konsulent	14 %	Økt kompetanse om eksport	64 %		
		Økt kompetanse om immaterielle rettigheter	82 %		
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2010	13 %	15 %	72 %	"De Driftsorienterte"	51 %
2009	16 %	19 %	65 %	"De Utviklingsorienterte"	30 %
2008				"Superinnovatørene"	19 %
Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer					
Indikator		2008	2009	2010	
Samarbeid:					
Antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med			3,0	3,1	
Andel prosjekter med samarbeidsbidrag			81 %	62 %	
Kompetanse					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til økt kunnskap på i stor grad			1,8	4,4	
Andel prosjekter med kompetansebidrag			56 %	62 %	
Adferdsendring					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til adferdsendring i stor grad			2,8	3,2	
Andel prosjekter med bidrag til adferdsendring			77 %	63 %	
Innovasjon					
Antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til/vil føre til utvikling innenfor i stor grad			2,5	3,5	
Andel prosjekter med bidrag til innovasjon			55 %	58 %	
Overlevelse					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke"			48 %	85 %	
Lønnsomhet					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke"			71 %	93 %	
Konkurranseevne					
Andel prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke"			68 %	92 %	
Omsetning					
Andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten			66 %	92 %	
Eksport					
Andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten			55 %	83 %	
Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)		72 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).		65 %

Kapittel 14. Spørreskjema

Innovasjon Norges årlige kundeeffektundersøkelse

Denne henvendelsen retter seg til kontaktpersonen for tjenesten som er mottatt fra Innovasjon Norge eller bedriftens daglige leder.

Som det framgår av vedlagte brev fra Innovasjon Norge ønsker vi å intervju deg om erfaringene med tjenesten mottatt fra Innovasjon Norge.

Vi gjør oppmerksom på at dine svar anonymiseres før resultater presenteres for Innovasjon Norge. Svarene vil bli analysert sammen med flere hundre andre, og det vil ikke være mulig å identifisere enkeltvirksomheter eller personer.

Gjennomføring

Du har muligheten til å besvare spørsmålene i spørreskjemaet via internett. Se følgebrevet for ytterligere informasjon.

Dersom du ikke har besvart skjemaet på internett i løpet av en uke, vil det skjemaet du nå har mottatt danne grunnlag for et telefonintervju gjennomført av Polarfakta AS. Du vil bli oppringt av Polarfakta for nærmere avtale om tidspunkt for telefonintervju. Skjemaet sendes ut på forhånd slik at du kan lese gjennom dette. Vennligst ikke returner skjemaet per post eller fax.

For at Innovasjon Norge skal kunne utvikle et best mulig tilbud, er det viktig at dine vurderinger kommer fram gjennom undersøkelsen.

På forhånd tusen takk for hjelpen!

Tor Borgar Hansen

Prosjektleder

Oxford Research AS

KONTAKTPERSON:

Pia Olsen, Polarfakta

Tlf.: 75 68 26 00

Mobiltelefon: 951 58 415

A. Hoveddel

Du/bedriften fikk i 2010 tilsagn om finansiering fra Innovasjon Norge til det omtalte prosjektet. Har du/dere benyttet dere av dette tilbudet? (ett svar)

1. ☐ Ja
2. ☐ Nei, men kommer til å benytte det
3. ☐ Nei, og kommer ikke til å benytte det
99. ☐ Vet ikke/Ikke relevant (VI/IR)

Hvis 3 på foregående spørsmål: Hvorfor vil tilbudet ikke bli benyttet? (ett svar)

- 1 ☐ Prosjektet/aktiviteten er opphørt
- 2 ☐ Prosjektet/aktiviteten er forsinket
3. ☐ Prosjektet/aktiviteten er dekket gjennom andre kilder
- 4 ☐ Annen grunn (vennligst oppgi grunnen) _____

Hvis tilbudet ikke vil bli benyttet, gå til del B

- 99 ☐ Vet ikke/Ikke relevant

Er prosjektet fullfinansiert i henhold til prosjektplanen? (ett kryss)

- 1 ☐ Ja 2 ☐ Nei 9 ☐ Vet ikke

I tillegg til finansieringen fra Innovasjon Norge, er prosjektet delfinansiert ved hjelp av: (ett eller flere kryss)

- 1 ☐ Egenkapital 2 ☐ Banklån 3 ☐ Annen offentlig finansiering 4 ☐ Eksterne investorer
99 ☐ Vet ikke

Hvis prosjektet ikke har blitt delfinansiert ved banklån, gå til spørsmål 6

Hvilken betydning har etter din vurdering midlene fra Innovasjon Norge hatt for at prosjektet fikk banklån? (ett kryss pr. linje)	Ingen			Svært stor		VI/IR
	1	2	3	4	5	99
Hvor fornøyd er du/din bedrift med... (ett kryss pr. linje)	Svært misfornøyd			Svært fornøyd		VI/IR
	1	2	3	4	5	99
1. Samspillet mellom banken og Innovasjon Norge for å finne en finansiell løsning?						
2. Den finansielle løsningen som banken og Innovasjon Norge kom fram til?						

Hva er status for prosjektet/aktivitetens igangsetting? (ett kryss)

- 1 ☐ Prosjektet/aktiviteten er startet opp og forventes realisert i samsvar med prosjektplanen
- 2 ☐ Prosjektet/aktiviteten er startet opp, men fremdriften er forsinket i henhold til planene
- 3 ☐ Oppstart er utsatt, men vil bli i gang i 2010
- 4 ☐ Det planlegges en senere oppstart enn 2010
- 5 ☐ Prosjektet/aktiviteten er avbrutt eller henlagt
- 6 ☐ Prosjektet/aktiviteten er gjennomført og avsluttet
- 99 ☐ Vet ikke/Ikke relevant

Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt bedriften dette tilbudet? (ett kryss)

- 1 ☐ Gjennomført prosjektet/aktiviteten uten endringer; samme skala og tidsskjema
- 2 ☐ Gjennomført prosjektet/aktiviteten i samme skala, men på et senere tidspunkt
- 3 ☐ Gjennomført prosjektet/aktiviteten i en mer begrenset skala, men med samme tidsskjema
- 4 ☐ Gjennomført prosjektet/aktiviteten på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala
- 5 ☐ Prosjektet/aktiviteten ville ikke bli gjennomført
- 99 ☐ Vet ikke/Ikke relevant

I hvilken grad bidro følgende aktører til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse i aktiviteten? (ett kryss pr. linje)	Ingen bidrag		Svært store bidrag			VI/IR
	1	2	3	4	5	99
1. Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)						
2. Teknologiske forskningsmiljøer						
3. Andre forskningsmiljøer						
4. Kunde						
5. Leverandør						
6. Konkurrent						
7. Innovasjon Norge						
8. Norges forskningsråd						
9. SIVA						
10. Bedriftsrådgiver/-konsulent						

Har eller vil prosjektet/aktiviteten føre til økt samarbeid med følgende virksomheter? (ett kryss pr. linje)	Nei	Ja	VI/IR
1. Universiteter og høyskoler?			
2. Forskningsinstitusjoner?			
3. Kunder?			
4. Konkurrenter?			
5. Leverandører?			
6. Konsulenter?			
7. Investorer/finansieringsmiljø?			
8. Offentlige myndigheter utenom Innovasjon Norge?			
9. Bransjeorganisasjoner o. lign.?			

I hvilke grad har eller vil prosjektet/aktiviteten bidra til ... (ett kryss pr. linje)	Ingen bidrag					Svært store bidrag	VI/IR
	1	2	3	4	5	99	
1. Økt fokus på utvikling og innovasjon?							
2. Økt fokus på utviklings- og endringsprosesser i bedriften?							
3. Bedre utnyttelse av kunnskap?							
4. Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres?							
5. Ansettelse av nye medarbeidere?							
6. Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne?							
7. Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid?							
8. Utvikling av samarbeid/nettverk?							

I hvilke grad har eller vil prosjektet/aktiviteten ført til økt kompetanse om ... (ett kryss pr. linje)	Ingen bidrag					I svært stor grad	VI/IR
	1	2	3	4	5	99	
1. Produktutvikling							
2. Prosessutvikling							
3. Markedsutvikling							
4. Strategi							
5. Organisasjon og ledelse							
6. Avansert teknologi							
7. Opparbeiding av bedre nettverk							
8. Internasjonalt samarbeid							
9. Internasjonale markeder							
10. Eksport							
11. Immaterielle rettigheter (patent, varemerke, design, åndsverk, osv.)							

Har eller vil prosjektet føre til utvikling og forbedring av produkter/varer og/eller tjenester?

1 ☐ Ja

0 ☐ Nei

99 ☐ Vet ikke/ikke relevant

Hvis tilbudet ikke har ført til utvikling/forbedring av produkter/varer/tjenester gå til spørsmål 16.

I hvilken grad har eller vil prosjektet/aktiviteten føre til...	Svært liten grad Svært stor grad					VI/ IR
	1	2	3	4	5	
1. forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper og kvaliteter?						
2. utvikling av et nytt produkt/vare?						
3. utvikling av ny tjeneste?						
4. utvikling av ny produksjonsteknologi for salg?						

Hvis du har utviklet et ny(tt) produkt/vare eller tjeneste er dette:

- 1 ☐ Helt nytt, finnes ikke fra før?
- 2 ☐ Nytt på det norske markedet, men kjent på utenlandske markeder?
- 3 ☐ Nytt på det regionale markedet, men kjent på det norske markedet?
- 4 ☐ Nytt for virksomheten, men allerede kjent på markedet?
- 99 ☐ Vet ikke/ikke relevant

Hvordan har du/vil du beskytte de immaterielle verdiene?

- 1 ☐ Søkt patent
- 2 ☐ Registrert varemerke
- 3 ☐ Registrert design
- 4 ☐ Fortrolighetsavtaler
- 5 ☐ Hemmelighold
- 6 ☐ Opphavsrett/copyright
- 7 ☐ Annet
- 8 ☐ Har ikke beskyttet

Har eller vil prosjektet føre til utvikling og forbedring av produksjonsprosesser?

- 1 ☐ Ja
- 0 ☐ Nei
- 99 ☐ Vet ikke/ikke relevant

Hvis tilbudet ikke har ført til utvikling/forbedring av produksjonsprosesser gå til spørsmål 20

I hvilken grad har eller vil prosjektet/aktiviteten føre til...	Svært liten grad		Svært stor grad			VI/IR
	1	2	3	4	5	
1. effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (arbeidsmetoder)?						
2. utvikling av nye produksjonsprosesser?						
3. forbedre metoder for lagring, levering eller distribusjon av produkter/varer og tjenester?						
4. endre prosesser for å kunne møte nye krav fra offentlige myndigheter?						

Hvis du har utviklet et ny produksjonsteknologi/-metode er denne:

- 1 ☐ Helt ny, finnes ikke fra før?
- 2 ☐ Ny på det norske markedet, men kjent på utenlandske markeder?
- 3 ☐ Ny på det regionale markedet, men kjent på det norske markedet?
- 4 ☐ Ny for virksomheten, men allerede kjent på markedet?
- 99 ☐ Vet ikke/ikke relevant

Hvordan har du/vil du beskytte de immaterielle verdiene?

- 1 ☐ Søkt patent
- 2 ☐ Registrert varemerke
- 3 ☐ Registrert design
- 4 ☐ Fortrolighetsavtaler
- 5 ☐ Hemmelighold
- 6 ☐ Opphavsrett/copyright
- 7 ☐ Annet
- 8 ☐ Har ikke beskyttet

Har eller vil prosjektet føre til markedsutvikling og/eller endret markedsføring?

- 1 ☐ Ja
- 0 ☐ Nei
- 99 ☐ Vet ikke/ikke relevant

Hvis tilbudet ikke har ført til markedsutvikling gå til spørsmål 22

I hvilken grad har eller vil prosjektet/aktiviteten føre til...	Svært liten grad					VI/ IR
	1	2	3	4	5	
1. anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder?						
2. introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye kundegrupper?						
3. introdusere produkter/varer og/eller tjenester til nye geografiske områder?						
4. lansering av produktet på en ny måte (for eksempel i ny design eller innpakning)?						

Har eller vil prosjektet føre til organisasjonsutvikling?

1 ☐ Ja

0 ☐ Nei

99 ☐ Vet ikke/ikke relevant

Hvis tilbudet ikke har ført til organisasjonsutvikling gå til spørsmål 24

I hvilken grad har eller vil prosjektet/aktiviteten føre til...	Svært liten grad					VI/ IR
	1	2	3	4	5	
1. ny forretningspraksis for organisering av arbeid eller prosedyrer, kvalitetsstyring og opplæringsystemer?						
2. nye metoder for organisering av arbeidsansvar og beslutninger innen bedriften?						
3. nye metoder for organisering av eksterne relasjoner til andre bedrifter eller offentlige institusjoner?						

Hvor viktig vil... (ett kryss pr. spørsmål)	Ikke viktig					VI/ IR
	1	2	3	4	5	
Prosjektet/aktiviteten være for bedriftens fremtidige <u>konkurransesevne</u> ?						
Prosjektet/aktiviteten være for bedriftens fremtidige <u>lønsomhetsutvikling</u> ?						
Prosjektet/aktiviteten være for bedriftens <u>overlevelse</u> ?						

I hvilken grad var/er (ett kryss pr. spørsmål)	Svært liten grad Svært stor grad					VI/ IR
	1	2	3	4	5	
Innovasjon Norges finansieringsbistand utløsende for annen finansiering av prosjektet/aktiviteten?						99
Innovasjon Norges finansiering eller annen bistand fra IN godt tilpasset bedriftens behov ved dette prosjektet?						
Fellesaktivitetene (for eksempel kurs, samlinger eller foredrag) i prosjektet/aktiviteten nyttige?						

I hvilken grad har eller vil prosjektet/aktiviteten bidra til (ett kryss pr. spørsmål)	Svært liten grad Svært stor grad					VI/ IR
	1	2	3	4	5	
bedre arbeidsvilkår i egen og/eller underleverandørers virksomhet?						99
utvikling av lokalsamfunnet?						
at du/din bedrift har blitt mer bevisst ditt/deres samfunnsansvar?						
redusert forurensing?						
•						
redusert energiforbruk i bedriften?						
at du/din bedrift har fått økt miljøbevissthet?						

Hvordan forventes prosjektet/aktiviteten å påvirke bedriftens utvikling i de to neste årene? (ett kryss pr. linje)

	Reduksjon	Økning	Ingen endring	Ikke relevant
1. Antall ansatte?				
2. Omsetningen?				
3. Eksport?				

B. Bakgrunnsopplysninger om bedriften

Hvilket år ble bedriften etablert?

Årstall:

☐ Ikke etablert bedrift

Angi hvor stor omsetning bedriften hadde i 2010:tusen kr.

Angi hvor stor andel av bedriftens omsetning i 2010 som ble solgt på regionale, nasjonale og internasjonale markeder?

	Andel i prosent av bedriften omsetning	Vet ikke/ikke relevant
Regionalt	_____ %	☐
Nasjonalt	_____ %	☐
Internasjonalt (eksport)	_____ %	☐
Totalt	100 %	

Hva er bedriftens selskapsform 31.12.2010 ?

1 ☐ Enkeltpersonforetak (ENK)

5 ☐ Aksjeselskap (AS eller ASA)

2 ☐ Selskap med delt ansvar (DA)

6 ☐ Stiftelse

3 ☐ Ansvarlig selskap (ANS)

7 ☐ Har ikke stiftet selskap

4 ☐ Samvirkelag/andelslag (BA)

8 ☐ Annet (spesifiser):

9 ☐ Norskregistrert utenlandsk selskap (NUF)

Hvor mange årsverk hadde bedriften pr. 31.12.2010?

Anslå antall årsverk:

99 ☐ Vet ikke

Hvor mange ansatte hadde bedriften pr. 31.12.2010?

Anslå antall ansatte:

99 ☐ Vet ikke

Hvor stor andel av de ansatte har høyere utdanning??

Anslå andel i prosent:

99 ☐ Vet ikke

Hvor stor en andel av ansatte er kvinner?

Anslå andel i prosent:

99 ☐ Vet ikke

Er daglig leder:

1 ☐ Kvinne 2 ☐ Mann

Ble virksomheten etablert av...

1 ☐ Kvinne 2 ☐ Mann

Kvinneandel i bedriftens styre:

Anslå andel i prosent:

99 ☐ Vet ikke/ikke relevant

Navnet ditt:

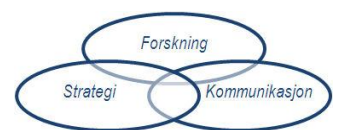
E-post adresse:

Bedriftens navn:

Telefonnummer:

Kommune:

Takk for at du tok deg tid til å svare på spørsmålene!

Oxford Research AS, Østre Strandgate 1, 4610 Kristiansand, Norge, Tlf. 40 00 57 93, www.oxford.no